

Ambrasi

Q
eb:49

M 630

COMMENTARIA IN BVLLAM

Gregorij XIV. Pont. Max.

DE IMMVNITATE ET LIBERTATE
ECCLESIASTICA,

Legum Ciuiliū, & sacrorum Canonum studiosis non minus
vtilia, quam pernecessaria;

Necnon Clericis omnibus scitu maxime digna:

AUTHORE

ALEXANDRO AMBROSINO

Forosempronienſi I. C. Præclariffimo,

Cum duplici, altero ſummariorum Capitum, altero præcipuarum rerum,
quæ in ipſis tractantur, Indice locupletiffimo.

P A R M A E, Ex Typographia Eraſmi Viothi. M DC VIII.

Superiorum permiſſu.

Ex Legeo Eraſmi Carpani. S. S. S.

IN BAVARIA

Ego Fr. Ludouicus de Genua, Lector, & Vic. S.
Off. Parmæ, concedo facultatem imprimendi,
cum nihil sit contra fidem.

Io. Petrus Parauicinus Vicar. Parmæ generalis, &c.
imprimi concedit.

ANTHON

SANCTISSIMO
D.N. PAVLO V.
 PONT. OPT. MAX.

ALEXANDER AMBROSINVS
 Aeternam felicitatem.

VM mihi superioribus annis,
 (BEATISSIME PATER)
 Episcopalis Vicarij muncie
 fungenti, de interpretatione
 Bullæ felic. mem. GREGO-
 RII XIV. Pontif. Max.

De delinquentibus è sacris Aedibus non ex-

trahen-

2

trahen-

trahendis, sæpenumero disputare contige-
rit: cumq; ex casuum varietate, atque fre-
quentia, nonnulla ad rem pertinentia spon-
te collegerim; cogitavi aliquando me operæ
pretium esse facturum, si Studiosorum com-
modis consulens, ea utcumque disposita, in
medium proferrem. Et quia Bulla ipsa non
solum delinquentes e sacris Domibus, nisi in
certis casibus extrahi, verum etiam personas
Ecclesiasticas à secularibus Iudicibus prohi-
bet iudicari: propterea tam de libertate, quàm
de immunitate Ecclesiastica, hæc pauca lit-
teris consignavi, quæ cum edere statuerem,
Sanctitati Vestræ censui meritissimò dedican-
da. Idq; tum materia ipsa postulante, cum
Ecclesiasticam immunitatem, ac libertatem,
sartam rectam (ut aiunt) conseruare, ad sum-
mum Diui Petri Apostolorum Principis Suc-
cessorem in primis pertineat: tum verò et-
iam ut hoc, tametsi perexiguo munusculo,
aliquam mei erga Vestram Beatitudinem grati
animi significationem darem, ob illud præci-
puè singulare in me collatum beneficium; cum
felic.

felice record. Clementis VIII. Pont. Max.
nomine, ad Catholicum Regem Nuntius pro-
ficiscens, inter suos Familiares me adscribens
tanto, tamq; optabili honore decorauit.
Quare licet ingenij, ac doctrinae meae tenui-
tatis optime conscius, ne has meas lucubra-
tiones, utpote tanto indignas nomine, San-
ctitati Vestrae offerrem, meo pudore deter-
reri debuerim; eas tamen, qualescumque
sint, sub tali praesidio apparere, atque ad le-
gentium manus peruenire volui: futurum
sperans, ut munitissimo Beatitudinis Vestrae
clypeo, ab obtrectatoribus, & momis omni
ex parte defendantur. Et quoniam ignarus
non sum, quae, & quanta semper fuerit Ve-
strae Sanctitatis clementia, & erga omnes be-
nignitas: confido fore, ut haec mea, vel mi-
nima, nequaquam contemnantur, aut ne-
gligantur. Quod ut certius, & felicius acci-
dat, ad sacros Beatitudinis Vestrae pedes me
humillime proiectum, sanctissimo, ac salu-
berrimo Apostolicae benedictionis munere

cohoneſtare , & communire pro ſuaverè Pa-
terna charitate, ne grauetur.

Dat. Foriſempronij. Die XV. Decembris,

Anni M DC VII.

In laudem Alexandri Ambrosini, I. C. Peritiß.

Qui eius de Ecclesiastica immunitate Constitu-
tionem Commenta rijs suis illustrauit.

EPIGRAMMA INCERTI AVTHORIS.

EXpressit quondam ductu leniore iuuenctum,
Europam, Zeufis, qui pelago ueheret.
At latuere diu in tenebris miracula tauris;

Nec populi plaufus nobile fchema tulit:

Non etenim quisquam lineis inducere succos,

Aut potuit functi pandere Zeufis opus.

Hac tibi, Summe PATER, fuerat fors debita, ut effec-

Doctrina clarus post tua fata super,

Qui doctas lineas calamo vberiore fequutus

Ingenium tanti proderet artificis.

Viuet Alexander dum viues, fcripta per Orbem

Hac femper memori carmina fronte ferent;

Tam bene non alius potuit cœpiffe, nec vſquam

Hoc melius potuit quis cumulare decus.

IN COMMENTARIOS PER ILL. G.
D. ALEXANDRI AMBROSINI.

Gratulatio Gulielmi Huysmanni
Antuerpieusis.

*Fili hercle labor, commenta utilia, luce
Ambrosine finis quæ meliore frui.*

*Nam quæ Cimmerijs latuere immersa tenebris,
Euoluis, facili restituisq; via.
Miratur vulgus, sacra cur Ecclesia quosdam
Suscipit, & gremio liberiore fouet;
At alios fontes, & procul à se pellit, & ullo
Immunes, sub se, non sinit esse loco;
Scilicet est mutis cunctorum Ecclesia Mater;
Cui sartum tectum perster, ubique, decus.
Hæc est perfugium miserorum, & Sontium Asylon,
Quam contra, nec vis ulla, nec arma valent.
Quæ tamen arguto dum discutit omnia sensu
Ambrosius, fundit Nectar, & Ambrosiam.*

IN ALEXANDRVM AMBROSINVM
I. C. CELEBERRIMVM;

Qui scriptorum monumentis Ecclesiasticam
immunitatem illustravit.

ALLEGORIA INCERTI AVTHORIS.

*I*mmunis alto fluctibus pelago ratis
Petri laceffentes aquas
Retro repellit: addis, Ambrosine, opem,
Et remigum frequentiam.
Depralantes feuiant, licet Noti;
Vapulet inæqualis freti
Procella ventis: anchoram præbes tuam.
Hæret carina immobilis.
Si quis morari puppis optaret gradum;
Et concitatam sistere;
Accurris; iterum vela properanti nouo
Turgent fauentis impetu.
Numerabis acres fluctuum discordias;
Et feuiantis impetum
Maris; & inæquales freto cursus ratis:
Momenta sed quis præmij?

ADMODVM REV. D. NICOLAI
PHAELLI PARMENSIS.

*Ecce, quid in hoc cernas carpendum, Mome, libello,
Materiam? at quid ea lectius esse potest?
Anne stylum sumptæ lustrandis sensibus aptum
Materia? at quid eo purius esse potest?
Texendi an seriem tam multa volumen in unum,
Tam varia? at quid ea rectius esse potest?
An patronum operis, cuius tutamine fas sit
Prodire? at quid eo celsius esse potest?
Carpere materiam, atq; stylum, seriem, atq; patronum
Cum nequeas, quidnam carpere, Mome, potes?*

OTAEI V S D E M . MOTUA

*Endaci Ambrosiam vocabat ore
Vatum olim veterum chorus, Deorum,
Quos stulte nimium colebat, escam:*

*At, quem Pontifici dat Ambrosinus
Nunc in Orbe Dei vicem gerenti
Hoc ceu vase libro cibum repostum,
Qui caelesti animos beat sapore,
(Non quod ipse egeat, sed ut probatus
Tali iudicio probetur usque
Cunctorum ingenijs, locorum ubique)
Veraci Ambrosiam vocamus ore.*

ANTONII MARIAE A PRATO

PARMENSIS.

Didecastichon.

AD AVTHOREM.

Ambrosiam eloquio, Ambrosiam cognomine praefers:

Immortale tibi nomen utrumq; parat.

Gloria sed generis prudenti gloria vilis.

Est alienus enim nobilitatis honos.

Ast que dat meritis encomia consona virtus,

Vt propria, & proprio parta labore, placent.

Hinc tu, vel gelidus currat, vel feruidus annus,

Casaris, & Petri legibus inuigilas.

Hinc reddis responsa modo, modo dogmata profers,

Ambrosia & docto semper ab ore fluit;

Hinc virtutis honos generi superaddit honorem;

Nomen & Ambrosiae dignius inde paras.

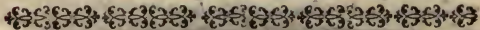

DEIVSDEM ADI EVNDEM

Octastichon.

Dogmata dum pandis, Templi dum pandis honores,
 Es fonti pauido ianitor, atq; tibi;
 Nam modò confugium, modò comperit ille repulsam,
 Quòd sacros aperis, claudis & ipse fores;
 Ast tibi sic semper templum patefecit honoris
 Virtutis propriæ præuia sacra domus.
 Dogmata dum pandis, Templi dum pandis honores
 Sic fonti es pauido ianitor, atq; tibi.

IN EVNDEM INCERTI AVTHORIS.

Epigramma.

Ertabat doctâ fortis cum Pallade Mauors
 Quis posset maius nitier artis opus.
 Fecit Alexandrum Mars belli lumen, honorem
 Pacis Alexandrum fecit, at illa suum.
 Illi Mars robur, melos huic Pallas, ut effet
 Ille potens armis, fortis hic eloquio.
 Mars tandem cessit, cui talia fata Minerva est:
 Qualis an ignoras a Patre profului?

In Librum de immunitate, & libertate Ecclesiastica,
Illust. & admodum R. Viri, D. Alexandri
Ambrosini I. C. Forosempromiensis,
Ill. & Excell. D. Antonij Mariæ
Actij, I. V. D. Forosem-
promiensis.

EPIGRAMMA.

 *Scire qui potuit quantum se extendat in Orbem,
Imperium, Summi, iussa; Pontificis;
Doctrina hic meritis posset superare Lycurgum,
Et quo Roma potens legibus emicuit.
Eloquar, an sileam? quantum nunc iste meretur,
Non modo qui dixit, verum etiam docuit.
Exitit hic meritis iam multo excelsior ergo
Quam fuerit ve Lacon, Numaque Pompilius.*

EIVSDEM ALTERVM.

 *Enunc si superis letum se redderet auris,
Clarus Amyntiades limine Tenario,
Iam veneraretur, stupidus sic victus abiret;
Fratris ut ad lumen Delia cum refugit.
Quid mirum? Imperium maius, noua secula, profers
Alter Alexander, clarior ingenio:
Iure igitur celebres tibi debent munera Vates.
Ut sua Pelidae carmina Maenides.*

AD OPERIS AVTHOREM.

Laurentij Ferrarij Clerici Placentini Anagramma.

Alexander Ambrosinus Foros Iuris Vriusque Peritus.

DVM PETRI IVS NARRAS, RVRSVS ELOQVII
OS, FONS EXVBERAT.

Vi tibi demissi Virtutis ab Aethere fontes

Cesserunt! Vis est pectore quanta tuol.

Mirus es interpres Diuûm, cui pandere sacra

Iura datur, Minos es nouus, atq; Themis.

Hinc fit, Alexander, quod tu, DVM nobile PETRI

IVS NARRAS, adeo scripta probanda paris:

RVRSVS ELOQVII OS, ceu FONS EXVBERAT; unde

Dulcia Nestoreo verba lepore fluunt.

Sic duplex tibi surgit honos; sapientia primum

Dat tibi, Pontificis legibus alter inest.

Eiusdem Ad Librum.

Va sacra Dijs fuerant, quos gens male sana colebat

Ausus erat scda quis temerare manu?

Et te, magne liber, qui nunc sub nomine PAULI

Prodis, qui violet Zoilus vllus erit?

Exerat ast dentes; & latret in Aethera: quid tum!

An leuis ille tibi morsus obesse queat?

Securus prode in lucem, PAULO auspice, necnon

Auspice Alexandro; tutior esse nequis:

Quem vel Alexandri non protegat inclyta virtus:

Aut Summus summa Relligione Pater?

AD PIVM LECTOREM A

Commentariorum Perillust. & Excellentiss. ac
admodum Reu. I. P. Alexandri Ambrosini,
Super GREGORIANA Constitutione

De libertate, immunitateq; Ecclesiarum

Francisci Vgerij, Clerici Parmensis.

IXcipiat licet hos pia Mater, pellat & illos;
Quos plus, siue minus sciri scelerasse fidem;
Cunctorum est genitrix Ecclesia; diligit omnes;
Tantos quos retinet, quosq; manere vetat;
Cunctorum est genitrix; non ulli seua nouerca,
Priuignos proprium sed facit esse nefas.
Priuigni qui sint igitur, Matriq; rebelles,
Filius & quis sit, Lector amice, lege.
Extat GREGORII pia lex pro Matris honore,
Quam dedit Interpres fufius iste tibi.
Scilicet AMBROSIVS doctus, nouus alter, ab illo,
A quo habuit laudes, nomen, & ingenium.

INDEX

INDEX CAPITVM

præsentis tractatus.

Cap. I.

Quo iure introducta fuerit immunitas Ecclesiarum, & de causa Constitutionis Gregorianæ. pag. 10

Cap. II.

De publicis latronibus, qui immunitate Ecclesiastica non fruuntur. pag. 21

Cap. III.

De Grassatoribus viarum, indignis Ecclesiastica immunitate. pag. 25

Cap. IIII.

De Depopulatoribus agrorum. pag. 29

Cap. V.

De Delinquente in Ecclesia, si gaudeat illius immunitate. p. 32

Cap. VI.

Proditores non gaudent beneficio immunitatis Ecclesie, & qui dicantur Proditores. pag. 43

Cap. VII.

Assassinos non gaudere hac immunitate, & quis dicatur assassinus, & unde dictus. pag. 46

Cap. VIII.

De Hereticis, quibus in casibus immunitate Ecclesiastica sine priuati. pag. 58

I N D E X.

Cap. IX.

De rebus hese Maiestatis crimine, quomodo, & quando hac immunitate sunt privati. pag. 69.

Cap. X.

Nunquid immunitas ista omnibus Ecclesijs sit attributa. p. 74.

Cap. XI.

Quid faciendum delinquente in Ecclesiam se recepto. pag. 84.

Cap. XII.

Clerici delinquentes, si in Ecclesias confugerint, an in illis sint pag. 97.

Cap. XIII.

De Debitore confugiente ad Ecclesiam, nunquid instantibus Creditoribus sit extrahendus. pag. 102.

Cap. XIV.

An consuetudo possit dare facultatem laicis Iudicibus extrahendi propria auctoritate confugientes ad Ecclesias. pag. 108.

Cap. XV.

De Pernis extrahentium ab Ecclesijs delinquentes. pag. 121.

Cap. XVI.

De Ecclesiastica iurisdictione à seculari separata, & quo iure exemptio Ecclesiasticarum personarum à laicali iurisdictione fuerit introducta. pag. 129.

Cap. XVII.

De exemptione Clericorum à iurisdictione laicali in criminalibus. pag. 141.

Cap. XVIII.

De casibus, in quibus laicus Iudex de delictis Clericorum cognoscere

I N D E X.

scere possit.

pag. 176

Cap. XIX.

*De Clericatu post delictum assumpto, an, & quando eximat à
seculari potestate.*

pag. 204

Cap. XX.

De exemptione Clericorum à laicali iurisdictione in Ciuilibus.

pag. 216.

Cap. XXI.

De statutis laicorum quomodo ligent Clericos.

pag. 271

Cap. XXII.

*Appellatione Clericorum qui veniant in materia immunitatis
Ecclesiastici fori.*

pag. 286

Cap. XXIII.

De habitu, & tonsura Clericorum.

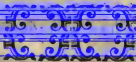
p. 296

Cap. XXIV.

Clericatus quomodo probetur.

p. 306

Finis Capitem indicis.

INDEX VERBORVM,

rerum, & sententiarum
in signium,

*In his Commentarijs contentorum locupletissimus,
ac diligenter secundum alphabeticum
ordinem digestus,*

Cuius primus numerus Capitulum, secundus
capituli cuiusque, tertius paginae
numerum indicat.

A

Abba. opinio in.c.inter alia.n.5.de immunitate Eccle-
siastica damnatur, qui distinguebat depopulatores
agrorum à latronibus in eo, quod latrones publicè, et
palam depredentur, & occidant, depopulatores vero agrorū
occultè, latentes in fegetibus.c.4.n.3. pag. 30

Abba. opinio reprobatur, dum in.c.inter alia.n.13.de immuni-
tate Ecclesiastica, voluit Clericos delinquentes ad Ecclesiā
confugientes non esse tutos. c.12.n.2. pag. 99

Absens à loco, quæ ibi sunt, scire non præsumitur. c.14.num.9.
pag. 117.

Abuens priuilegio meretur priuilegium amittere. c.18.nu.17.
pag. 189.

Pariter

I N D I E X I

- Pariter contravenientes. *ibidem.*
- Et unicus sufficit actus. *ibid.*
- Actualis degradatio, quæ etiam appellatur solemnis, est executio
 verbalis degradationis. c. 17. n. 36. p. 172
- Quam, regradationem, D. Hieronymus appellat. *ibid.*
- Actualis degradationis forma. c. 17. n. 38. p. 173.
- Actualis degradatio antiquitus inuenta. c. 17. n. 37. p. 172
- Et quæ ad ea requirebantur. *ibid.*
- Actualiter degradatus potest à seculari Indice puniri. c. 17. n. 7.
 + pag. 148.
- Alleganti, Clericum in fraudem Clericasse, incumbit onus probandi. c. 19. n. 6. pag. 209
- Annus datus Clerico exercenti sordidas artes, in quo, si non desistat; priuatur fori beneficio, debet esse continuus. c. 18. n. 27. pag. 196.
- Armorum delatio Clericis prohibetur. c. 18. n. 36. p. 201
- Vnde per laicos iudices armis spoliari possunt. *ibidem.*
- Assassini non gaudent immunitate Ecclesiastica, & ratio assignatur. c. 7. n. 1. pag. 48
- Assassini qui, & vnde dicti. c. 7. n. 2. pag. 48
- Assassini nomen de iure cõi non erat cognitum. Et fieri mandas conductor dicebatur, faciens verò locator. c. 7. n. 4. p. 50
- Assassinus dicitur tam conducens operas ad occidendũ, & dãs pecuniam, & mãdans, quã ipse, qui pecunia conductus occidit, et vterq; priuatur immunitate Ecclesiast. c. 7. n. 5. p. 50
- Assassini proprie qui dicantur. c. 7. n. 6. pag. 51
- Assassinus ne quis dicatur oportet, quod nõ simpliciter per præ-

tium delinquat, sed quod pratio conuento suscipiat manda-
 tum ad occidendum. c. 7. n. 7. . . . . p. 52
 Assassiniū nō dicitur qui spe, uel gratia adduct^o sine promissione
 delinquit, ut alteri morē gerat. c. 7. n. 8. et 9. ubi multa. p. 51
 Assassiniū, ut cōmittatur, requiritur, qđ pecunia iterueniat, alia
 ue res, et promissiones certa, nō uayie, et iactatoria. c. 7. n. 9. ibi
 Assassinus non dicitur ille, qui ad uiscendū propriā iniuriā
 utitur socijs pecunia conductis. c. 7. n. 10. . . . . p. 53
 Assassiniū non committitur ob mandatum ad uulnerandum,
 sed requiritur ad occidendum. c. 7. n. 11. . . . . pag. 54
 Assassiniū ut quis incurrat, oportet, quod occisus fuerit Chri-
 stianus. c. 7. n. 12. . . . . p. 54
 Et cui incumbat onus probandi occisum fuisse Christianum la-
 tē demonstratur. c. 7. n. 13. . . . . p. 55
 Assassiniū maius delictū proditione, c. 7. sub n. 12. . . . . p. 55
 Atrium Ecclesia habet immunitatem, ne delinquentes in eo ca-
 pi possint. c. 10. n. 6. . . . . p. 79

B

Art. saluatur, qui in l. 7. ff. de pōn. & in l. quedam
 p. c. lla. ff. de iur. iud. uoluit, quod si laicus com-
 mittit delictum, & postea ingrediatur religionem,
 uel efficiatur Clericus, quod per talem mutationem fori, non
 impediatur iudex secularis, ut procedere possit, Quod ue-
 rum ostenditur, si fraudulenter Clericatus assumatur. c. 19.

vum. 5. . . . . pag. 207
 Blasphemus an dignus sit Ecclesie p. c. lla. c. 8. n. 10. . . . . p. 65
 Bla-

Blasphemie grauitas, & pœna. c. 8. n. 1. 1. n. d. m. i. l. i. i. p. 66
 Bened. in repet. c. Raynutius. decis. 12. nu. 16. de testam. repro-
 batur. Qui dixerat, quod potest Clericus feudo priuari à Do-
 mino feudi laico ob feloniam, vel aliam culpam commissam
 circa feudum. c. 20. n. 56. & seq. pag. 258

Bulle Gregorianæ causa. c. 1. n. 1. 2. p. 19
 Bulla Gregoriana, cum excipiat nonnullos casus, in quibus de-
 linquentes non sunt tute in Ecclesijs, in reliquis facit omni-
 in clusionem. c. 1. n. 1. 3. p. 19

Bulla Gregoriana non extendenda ad alios casus ultra expres-
 sos. c. 1. n. 14. pag. 20

Bulla Gregoriana reuocat omnes facultates extrahendi ab Ec-
 clesijs, Monasterijs, sacellis, domibus regularibus, & secula-
 ribus, loci sue sacris, aut religiosis, sicq; omnibus supradictis
 dicitur concessa. c. 20. n. 1. 2. p. 19

Capitulum de Bixuarijs, si educatur ad carceres per Eccle-
 siam, si recusat exire, nunquid extrahendus. c. 10
 num. 10. pag. 81

Capitulum de Bixuarijs, si educatur ad carceres per Eccle-
 siam, si recusat exire, nunquid extrahendus. c. 10
 num. 10. pag. 81

Captura facta per laicum de Clerico infamat, & facit iudiciū
 coram Ecclesiastico. c. 18. n. 1. 2. p. 199

Carceratus, si effractis carceribus, auferat in Ecclesiam, eius
 erit. c. 10. n. 10. pag. 82

Etiā si blanditijs, & pollicitationibus quoq; iuratus de redeū-
 do, fuerit emissus, ibid. pag. 82

Ac quoq; si captus à familia se exemerit à manibus eius, &
 a 4 in

I N D E X I

- in Ecclesiam se receperit erit tutus, ibidem.*
Cardinales purpura, et galero purpureo videntur. c. 23. n. 14. 304
Causae Clericorum nec principaliter, nec incidenter tractantur coram seculari iudice, quia iudicantur spirituales, respectu personarum Clericorum. c. 20. num. 46. pag. 230
Causa, si pertineat ad Clericum, & laicum inseparabiliter, tota devolvetur ad Ecclesiasticum iudicem. c. 20. n. 3. p. 224.
Etiam si plures essent laici, quam Clerici, ibid.
Quod factum fuit, ne cause continetia dividatur. ibid. n. 4. p. ead.
Causa si compromittatur in Clericum, et laicum, erit a laico reclamandum ad Ecclesiasticum. c. 20. nu. 6. pag. 225
Cimiterium immunitate Ecclesiastica fruatur. c. 10. n. 5. p. 78
Cepol. in Auchen. sed non iurare. C. de ser. fugit. dicitur, ubi voluit, quod ad constituendum publicum latronem requiratur, quod grassatio fiat cum interemptione hominis. c. 2. n. 6. p. 23.
Et quod necatio non sit necessaria, latissime comprobatur. ibi.
Clericatus est res distinctiva a profanis. c. 16. n. 5. pag. 135
Clerici supponunt rem spirituales. c. 16. n. 5. ibid.
Clerici etiam volentes, non possunt in iudicem laicum consentire. c. 16. n. 9. pag. 138
Clericus si contentatur pro quacunque causa coram laico iudice, & Prælati suus potest, etiam eo invito, a iudice abstrahere. c. 16. num. 10. pag. 138
Clerici, nec etiam Episcopo consentiente, possunt in secularem iudicem consentire. c. 16. num. 11. pag. ead.
Clericus causam agens coram laico excommunicatur. c. 16. num. 14. pag. 140
Quod

I X N D E I X . I

Quod declaratur, ibidem.

Clericus an puniatur pro assassinio à iudice seculari. c. 17. nu. 5.
 pag. 147.

Clericus assassinus potest impunè occidi. c. 17. n. 6. p. 148

Clericus enormitatibus se immiscens, an, & quando à iudice
 laico puniri possit, latè declaratur. c. 17. n. 12. p. 152

Clericus in minoribus, ut fori priuilegium habere possit, quid fa-
 cere debeat. c. 17. n. 13. p. 154

Clericus in sacris habitum clericalem retinens, pro quauis enor-
 mitate non punitur à iudice seculari cap. 17. nume. 14.
 pag. 155.

Clericus si dimisso habitu, enormibus se immisceat, potest à iudi-
 ce seculari puniri. c. 17. n. 15. p. 156

Quod intelligendum est, precedente trina monitione, vel una
 facta in Synodo. c. 17. n. 16. p. 156

Clericus, & si non opponat de Clericatu, est exemptus à iurisdic-
 tione laicali. c. 17. n. 17. p. 158

Clericus, qui distulerit de Clericatu opponere, debet in expensis
 condemnari. c. 17. n. 21. p. 160

Quae condemnatio ab Ecclesiastico fieri debet. c. 17. nume. 22.
 pag. 161.

Clericos examinare, aut interrogare non possunt seculares iudi-
 ces. c. 17. n. 23. p. 162

Clericus incorrigibilis potest puniri per secularem iudicem. c. 17.
 num. 25. p. 164

Clericus incorrigibilis non secundum Canones, sed secundum
 leges puniatur. c. 17. n. 27. p. 166

Clericus

I. N. D. E. N. I.

Clericus quando dicatur incorrigibilis. c. 17. n. 28. p. 165

Clericus in sacris, ut à laico iudice puniri valeat, est degradandus, & tradendus Curie seculari. c. 17. n. 29. p. 167

Clericus pro quibus delictis actualiter degradetur. c. 17. nu. 39. pag. 173

Clericus falsum deponens coram laico quando, & quomodo puniri possit à laico iudice demonstratur. Et concluditur nullo pacto puniri posse. c. 18. n. 19. & seq. 1. n. 7. l. 1. in obp. p. 190

Clericus, qui officia secularia à Canonibus prohibita, & artes sordidas exercet, nunquid puniatur per Curiam secularem? c. 18. n. 23. p. 194

Clericus iaculator, histrio, & buffonus, nisi intra annum resipuerit, quando puniatur à laico. c. 18. n. 24. p. 194

Et quid de Clerico in sacris ibidem. num. 25. p. 195

Et nunquid penitendo possit privilegium forte recuperare. ibid. num. 26. p. 196

Clericus, qui personaliter, & publice officium carnificis, macellarij, & tabernarij exercet, nunquid amittat privilegium? for. c. 18. n. 28. p. 197

Et predicta non extenduntur ad alias artes sordidas ibi. num. 29. p. 198

Clericus exercens chirurgiam, an puniatur à laico, si negligens in eius usu fuerit. c. 18. n. 30. p. 198

Clericus potest capi à Curia seculari, si post delictum fugam arripere, ad effectum presentandi suo iudici. c. 18. num. 31. pag. 199

Clericus, si non est de fuga suspectus, non potest capi per Curiam secularem.

I. N. D. E. V. I

secularem, etiam ad effectum presentandi Ecclesiastico. cap. 18. num. 3. Clericus arma deferens potest armis spoliari per Curiam secularem. c. 18. n. 36.

Clericus si quis efficiatur, post delictum eximitur à seculari iurisdictione, secundum Oldr. opinionem. c. 19. n. 4. p. 207

Et conciliantur Doct. ut opinio Oldr. procedat, quando absque fraude Clericatus assumitur. Bart. autem opinio, si fraudulenter. ibid. num. 5. p. 208

Clerici in civilibus causis coram Ecclesiastico iudice conveniendi sunt. c. 20. n. 1. p. 212

Clerici laicis digniores. c. 20. n. 5. p. 225

Ideo trahunt ad se laicos minus dignos, ibidem. c. 20. num. 2. p. 237

Clericus in iudicio laudatus in auctorem à laico, an possit declinatoriam fore opponere, diffusè tractatur. c. 20. num. 2. p. 237

Et concluditur non posse, ibidem. num. 23. Clericus dicitur merus, & necessarius defensor emptoris. c. 20. num. 24. p. 239

Clericus pro defensione emptoris comparens non remittitur ad suum iudicem, quia ex eius persona non variatur forus, & suum privilegium non debet actori nocere. c. 20. num. 25. pag. ead.

Clericus quotiescumque ad iudicium venit principaliter pro suo interesse, & in eo substantiatur iudicium, semper remittitur ad suum iudicem. c. 20. n. 27. p. 240

Clericus si non principaliter, sed accessorie veniat ad iudicium,

- non remittitur. c. 20. num. 29. p. 241
- Quod tanto minus fit remissio Clerico venienti ad iudicium lite
 cæpta, quia tunc non potest uti exceptionibus ex sua persona
 privilegiatis, ibidem. num. 30. pag. ead.
- Clericus quotiescúmque compareret ad defendendum emptorem,
 lis verè cum eo non tractatur, nec efficitur de foro seculari,
 & sententia non fertur, nec exequitur contra eum, sed contra
 emptorem. c. 20. num. 32. p. 242
- Clericus, si conueniretur, ut condemnetur pro euictione, remitti-
 tur ad Ecclesiasticum. c. 20. n. 33. pag. ead.
- Clericus, si coram iudice laico compareat ad impediendum exe-
 cutionem sententiæ lata contra tertium, tenetur coram secu-
 lari litigare, & ratio assignatur. c. 20. n. 34. pag. ead.
- Clericus conueniens laicum, & si desistere vellet à conuentio-
 ne, nihilominus reconueniri potest coram seculari. cap. 20.
 num. 36. p. 245
- Clericus an reconueniri possit coram seculari, discutitur. cap. 20.
 num. 37. p. 245
- Est standum esse consuetudini demonstratur, præter varias Scri-
 bentium sententias. ibidem.
- Clericus hæres laici, quando possit ad iudicium fori secularis
 vocari, occasione hereditatis, pertractatur. c. 20. num. 43.
 pag. 248
- Clericus hæres laici non tenetur litem cæptam coram laico iudi-
 ce, viuente testatore, prosequi. Sed demuo erit super eadem
 re coram Ecclesiastico conueniendus. c. 20. n. 43.
- Clericus, qui coram seculari iudice fideiussit pro laico de stando
 iuri,

I N D E X.

- iuri, & iudicatum soluendo, an possit conueniri coram eodem, enucleatur. c. 20. n. 50. p. 252*
- Clerici fideiussio facta in iudicio coram non suo iudice, non ualeat. c. 20. num. 52. p. 254*
- Clericus depositarius non potest pro restitutione depositi coram laico iudice conueniri, quamquam in iudicio seculari depositum receperit. c. 20. num. 53. p. 255*
- Clericus officium seculare gerens non potest coram laico iudice conueniri pro concernentibus dictum officium. c. 20. n. 54. p. 257*
- Clericus administrator bonorum Principis secularis non potest ab eo carcerari pro ratione reddenda. c. 20. n. 55. p. 258*
- Clericus Vassallus ratione feudi, coram Domino laico feudi conuenitur. c. 20. n. 56. pag. ead.*
- Clericus ratione feudi non iudicatur persona Ecclesiastica, sed ut Princeps, Dux, Marchio, & Comes. c. 20. n. 58. p. 259*
- Clericus etiam si ratione feudi conueniatur coram Domino feudi in his, que respiciunt feudum, tamen non potest astringi, nec de aliquo delicto condemnari ab ipso feudi Domino laico. c. 20. num. 59. pag. ead.*
- Clericus citatus à laico iudice, si sua putauerit interesse, fori declinatoriam legitimè opponere potest. cap. 20. nume. 73. pag. 268*
- Precipue si in citatione dicatur, si non compareas, in contumaciam procedetur. c. 20. num. 74. p. 269*
- Clericus citatus, si sua putauerit interesse, si non comparuerit, acta, & sententia contra eum lata non afficiunt. c. 20. nu. 75. pag. 270.*

I N D E X.

- Clerici ciues dicuntur, & ciuium appellatione continentur. c. 21. num. 1. p. 273*
- Clerici non solum originarij, verum etiam alienigenae, dummodo habitent, beneficent, vel commorentur in loco, veniunt appellatione ciuium. c. 21. num. 2. p. 274*
- Quod declaratur. num. 27. p. 283*
- Clerici transgressores statuti laicalis commune bonum continentis peccant mortaliter. c. 21. num. 4. p. 275*
- Sed declaratur. num. 27. p. 283*
- Clerici, & laici in concernentibus politicam temporalem eundem habent Rectorem Principem secularem, cuius legibus gubernantur. c. 21. num. 6. p. 275*
- Sed quomodo procedat, demonstratur, ibid. n. 26. p. 283*
- Clerici, quando propter commune bonum tenentur seruare edicta secularium, hoc euenit non vigore legis à Principe seculari promulgata, sed vi rationis naturalis. c. 21. num. 27. pag. 283*
- Clerici violatores edictorum secularis Principis, non à laicali, sed ab Ecclesiastico iudice puniuntur. c. 21. n. 28. p. 284*
- Clericus, quando vti intendit statuto laicali, debet eo vti cum suis omnibus qualitatibus. c. 21. n. 31. p. 285*
- Clerici vnde dicti. c. 22. num. 1. p. 287*
- Clericorum aliqui seculares, aliqui regulares. c. 22. num. 2. pag. 288*
- Clericorum nomine in materia ista beneficij fori veniunt omnes, qui in quacumque dignitate sint positi praeter laicos. c. 22. num. 3. ibid.*

I N D E X . I

Clerici in sacris constituti indubitanter beneficio fori gaudent. ○
c. 22. num. 4. ibid.

Clerici prima tonsura tantum initiati & ipsi gaudent beneficio
 isto. *c. 22. num. 5.* p. 289

Clerici in minoribus constituti gaudent fori beneficio, dummodo
 in habitu, & tonsura incedant; & inseruiant Ecclesie de
 mandato Episcopi, iuxta sanctionem Sac. Conc. Trident. *c.*
22. num. 7. & 8. p. 291

Clerici coniugati quando gaudeant beneficio fori. *c. 22. num. 9.*
ibidem.

Clericalis habitus in duobus copulatiue consistit, scilicet in ton-
 sura, & in vestibus, nec unum sine altero sufficeret. *cap. 25.*
num. 1. p. 292

Clericus in sacris, seu beneficiatus non deferens tonsuram pec-
 cat mortaliter. *c. 23. num. 6.* pag. 299

Clericus excusatur à delatione tonsuræ ob carentiam capillo-
 rum. *c. 23. num. 7.* pag. 300

Clericis quæ vestes sint prohibita. *c. 23. n. 10.* p. 300

Circa quorum vestes attendenda est regionis consuetudo. *ibid.*
num. 13. p. 302

Clericus in dubio quis non præsumitur, sed laicus. *c. 24. num. 1.*
pag. 307.

Clericatus est solemnitas extrinseca, ad quam non peruenitur
 nisi factò hominis, ideo probandus. *c. 24. n. 4.* p. 308

Clericatus quomodo probetur. *c. 24. n. 5. ibid.*

Confugiens ad Ecclesiam cum armis post delictum an sit tutus.
c. 5. num. 5. p. 328

I N D E X.

- Confugiens ad Sacerdotem Sanctissimam Eucharistiam portan-
tem an sit tutus. c. 10. n. 9. p. 81*
- Constitutio Gregoriana quod tantum reuocet facultates à Sede
Apostolica concessas de extrahendis ab Ecclesijs delinquen-
tes, & non quando competit hæc facultas vigore consuetudi-
nis, non nulli voluere. c. 14. nu. 4. p. 112*
- Constitutiones Pontificiæ de exemptione Clericorum à seculari
potestate sunt antiqui iuris declaratiue, non noui dispositi-
uæ. c. 16. n. 6. p. 136*
- Consuetudo est quid facti, ideo plenè probanda. c. 14. nume. 4.
pag. 112*
- Consuetudinis probatio difficillima, & quare. cap. 14. nume. 4.
pag. ead.*
- Consuetudo est stricti iuris, & non extenditur. c. 14. nume. 5.
pag. 113.*
- Et tantum habet de actu, quantum habet de potentia. ibid.*
- Consuetudo statuto equiparatur. c. 14. n. 6. p. 115*
- Hinc non inducitur super his, super quibus populus expressè sta-
tuere non potest. c. 14. n. 6. p. ead.*
- Consuetudo irrationabilis non valet. c. 14. nu. 7. p. 115*
- Consuetudo legi contraria, vt legem tollat, debet esse introducta
sciente Principe. c. 14. num. 8. p. 116*
- Consuetudo dat iurisdictionem. c. 14. num. 1. pag. 110*
- Quod ampliatur in iurisdictione ordinaria, & dat meram,
mixtam, altam, & bassam, & imperiosam iurisdictionem. ibi.*
- Quinimò, & spiritualement. ibidem.*
- Quod declaratur. num. 10. pag. 118*
- Consue-*

I N D E X.

- Consuetudo iurisdictionem tribuere potest, dummodo utentes sint capaces. c. 14. n. 11. pag. ead.*
- Unde laici non possunt per consuetudinem acquirere iurisdictionem extrahendi ab Ecclesijs delinquentes, cum ea sint incapaces. c. 14. n. 11. pag. ead.*
- Consuetudo Ecclesijs onerosa tollenda. c. 14. n. 13. p. 119*
- Et notabile. Surd. dictum refertur. ibid.*
- Consuetudo non potest inducere, ut laici in causis Clericorum se intromittant. c. 16. n. 8. p. 137*
- Conuersi, qui se Ecclesie seruitio dedicarunt, beneficio fori gaudent. c. 22. num. 2. p. 288*
- Idem de Iesuatis, Pinzocarijs, & similibus, dummodo sint aggregati alicui Religioni, vel Regulam approbatam profiteantur. c. 22. num. 12. p. 294*
- Conuersis capilli superius non raduntur, sed tonduntur inferius, & quare. c. 23. n. 2. & seq. p. 298*
- Crimen lese Maiestatis exceptum, & sub generali regula non comprehensum. Et si latrones sunt destituti beneficio immunitatis Ecclesiasticae, tanto fortius rei huiusce criminis. c. 9. num. 1. p. 70.*
- Crimen lese Maiestatis utrum committatur contra Principes inferiores, & Ciuitates recognoscentes superiorem. cap. 9. num. 5. p. 72*
- Crimen lese Maiestatis non committitur à Clerico erga seculares Principes, & quare. c. 17. n. 4. p. 146.*

I N D E X.

D

- D**ebitor pro ciuili debito se recipiens in Ecclesiam, est tutus. c. 13. num. 1. p. 102
- Debitor suspectus de fuga, an extrahi possit ab Ecclesia. c. 13. num. 3. p. 105
- Decoctores, & falliti quando in Ecclesijs sint tuti. c. 13. num. 4. p. 107
- Defectus iurisdictionis quandocumque allegari potest. cap. 21. p. 276
- Degradationis diffinitio. c. 17. num. 31. p. 169
- Degradatio duplex, verbalis, & actualis. c. 17. n. 32. p. 170
- Et pro quibus delictis Clericus sit degradandus. ibid.
- Delinquentes in Ecclesijs, vel Cæmeterijs de iure non fruuntur immunitate Ecclesiarum, quod Sanctissimus in Constitutione ista restrinxit ad homicidia, & membrorum mutilationes. c. 5. n. 1. p. 33
- Delinquens in Ecclesia, si in alteram confugerit, non erit tutus. c. 5. num. 3. pag. 34
- Delinquens, si in Ecclesiam confugerit, non potest etiam in casibus exceptis extrahi, nisi de mandato Episcopi, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ. c. 11. n. 1. p. 85
- Delinquente in Ecclesia capto, ad carceres Curie Episcopalis reponendus est. c. 11. num. 2. p. 88
- Nec tradi potest Curie seculari, nisi cognito prius per Episcopum, seu per deputatum ab eo, an confugiens verè crimina excepta commiserit. c. 11. n. 2. pag. ead.
- Et

I N D E X.

- Et quomodo de crimine verè constare dicatur. *ibid.*
- Delicti tempus attenditur in imponendis pœnis. c. 19. nume. 2.
pag. 206.
- Delicti cognitio ad quem forum spectet, attenditur status, in quo
quis erat tempore delicti. c. 19. n. 3. pag. ead.
- Delinquens, si statim commisso delicto, Clericus efficiatur, in
fraudem Curie secularis fecisse præsumitur. c. 19. nume. 9.
pag. 210.
- Diffamatus, accusatus, vel inquisitus de delicto, si efficiatur Cle-
ricus, in fraudem Curie secularis fecisse præsumitur. c. 19.
num. 10. pag. 210.
- Quæ non procedunt, si ex voto, emisso ante delictum efficeretur
Clericus post delictum. *ibid.*
- Et quomodo votum probetur. c. 19. n. 11. p. 211.
- Delinquens non condignè ab Ecclesiastico punitus de delicto, po-
test iterum à seculari iudice pro eodem crimine puniri. c. 20.
num. 17. p. 235
- Et quando non dicatur condignè punitus. *ibid.*
- Delinquens, quando ab Ecclesiastico tantum pœna spiritualis
fuit imposta, potest à seculari iudice alia pœna plecti pro eo-
dem crimine. c. 20. n. 16. p. 234.
- Depopulatores agrorum qui sint, & unde dicti. c. 4. n. 4. p. 31
- Depopulatores agrorum non gaudent immunitate Ecclesiarum.
c. 4. num. 1. p. 30
- Deus Omnipotens uoluit Clericos discuti à Pontificibus, & non
à secularibus Potestatibus; quorum cause apud Ecclesiasti-
cum iudicem sunt ventilandæ. c. 20. n. 2. p. 223

I N D E X.

- Differentia inter furem, & latronem. c. 2. n. 3.* p. 22
- Differentia inter latrones, & grassatores. c. 3. n. 8.* p. 29
- Differentia inter immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam. c. 24. num. 7.* p. 309
- Dispositio Statuentium commensuratur secundum eorum potestatem, & non creditur voluisse illas personas complecti in generali Statuto, de quibus in specie disponere statuentes non potuissent. c. 21. n. 15.* p. 278
- Distinctio Decian. de Clerico confugiente ad Ecclesiam, quando sit tutus, comprobatur. c. 12. n. 4.* p. 101
- Doctores dicentes per consuetudinem induci, ut delinquentes ab Ecclesijs extrahi possint per seculares, quomodo intelligendi. c. 14. n. 12.* pag. 119
- Duplex est Maiestas, Diuina, & humana. cap. 9. nume. 3.* pag. 71.

E

- E**cclesia, & loca sacra maxima in veneratione fuisse. c. 1. num. 1. p. 11
- Et verba Theodosij Imperatoris referuntur. ibid.
- Ecclesia nondum consecrata quando habeat immunitatem, ne delinquentes ex ea extrahantur. c. 10. n. 2.* p. 75
- Ecclesia diruta an habeat priuilegium immunitatis. c. 10. nu. 3.* pag. 76.
- Ecclesiastica Potestas quando deficeret propter schisma, tunc Principes seculares possent se intromittere ad eum Sedandum. c. 18. num. 37.* p. 202
- Eccle-

I N D E X.

- Ecclesiastici iudicis negligentiam non supplet secularis iudex in criminalibus.* c. 18. n. 39. p. 203
- Secus in ciuilibus.* c. 20. n. 72. p. 266
- Ecclesiasticus iudex quando negligit punire Clericos delinquentes, quid agendum.* c. 18. n. 35. p. 203
- Ecclesiasticus si inhiberet seculari iudici, ne procederet in causa, in qua pro defensione emptoris comparet Clericus, non est obediendus, & non curandum de inhibitione.* c. 20. nu. 26. pag. 240.
- Ecclesiasticus iudex sententiam laici iudicis exequi non tenetur.* c. 20. n. 47. p. 250
- Ecclesiasticus iudex competens erit, si turbator, & turbatus sint Clerici, cum nec etiam in possessorijs Clericus possit trahi, neque citari coram seculari iudice.* c. 20. n. 70. p. 265
- Predicta etiam in remedio adipiscendae procedere demonstratur, reiecta Ign. & Thesaur. sententia.* c. 20. n. 71. p. 265
- Aedes Canonorum, vel Clericorum, si sint intra fines habent immunitatem istam.* c. 10. n. 4. p. 77
- Episcopus non debet stare processui iudicis secularis, sed super delicto pretenso probationes recipere.* c. 11. n. 3. p. 90
- Episcopi, & ceteri Ordinarij hoc fori priuilegium tueri tenentur, & negligentes puniuntur.* c. 16. n. 15. p. 140
- Episcopi, & ceteri Ordinarij non delegant laico causas criminales Clericorum.* c. 18. n. 3. p. 181
- Nec etiam si una cū laico cōmitterentur Clerico.* c. 18. n. 4. 182
- Nec etiam Clerico coniugato.* ibidem.
- Ethymum vocabuli (Maiestatis) datur.* c. 9. n. 4. p. 71

.XI N D I E X. I

Excommunicatus an sit tutus in Ecclesia. c. 8. n. 13. p. 68

Exceptio Clericatus quandocumque opponi potest. c. 17. nu. 20.

pag. 159.

Existens in Ecclesia, si existentem extra occideret, non erit tutus

in ea. c. 5. num. 7.

p. 40

Existens in Ecclesia, si mandat occidi extra eam, non priuatur

eius immunitate. c. 5. num. 9.

p. 41

Existens extra Ecclesiam occidendo aliquem in Ecclesia non est

tutus. c. 5. num. 8.

p. 41

Extractus, & legitime consignatus Curie seculari utrum possit

corporaliter puniri. c. 11. num. 6.

p. 95

F

Amiliares Clericorum quando gaudeant beneficio

fori. c. 22. num. 13.

p. 294

Favori suo quod quis renunciare possit, quomodo pro-

cedat declaratur. c. 10. num. 4.

p. 72

Feder. de Sen. opinio damnatur, dum voluit Clericum, qui fal-

sum deposuit coram seculari iudice, posse puniri ex officio pe-

cuniariter. c. 78. num. 20.

p. 192

Fines Ecclesie qui sint in materia immunitatis, ne delinquentes

inde extrahi possint. c. 10. n. 4.

p. 77

Et an competant Ecclesijs tam intra, quam extra Ciuitates. ibi.

Et quomodo connumerandi. ibidem.

Fideiussor ratione contractus non obligatur foro sui principalis.

c. 20. num. 51.

p. 234

Fiscus non tenetur litem prosequi in foro, quo erat cæpta, cum

habeat

To habeat proprium in dicem. c. 20. num. 44. p. 249
 Feudi occasione quod Clericus habet à laico, subest laico, et ique
 iuramentum fidelitatis præstat. c. 20. n. 57. p. 257

Forma tradita à Sacri. Concil. Trident. in assumptione Clerica-
 tus. c. 19. n. 16. p. 215

Fraus regulariter non præsumitur. c. 19. n. 6. p. 209

Et in specie in delinquente, qui efficitur Clericus. ibid.

Fraus coniecturis, & indicijs probatur. c. 19. n. 8. p. 209

G

Entiles huiusce immunitatis Ecclesiasticæ de non ex-
 trahendis delinquentibus è locis sacris seruatores. c.
 1. num. 7. pag. 15

Vbi multa exempla referuntur.

Grassatores viarum qui sint, & unde dicti. c. 3. n. 2. p. 26

Grassatores viarum proximi latronibus, & de eorum pænis. c.
 3. num. 1. p. 26

Grassatores viarum, ut capite puniantur requiritur, quod sæpe
 grassati sint. c. 3. num. 3. p. 26

Grassatores viarum, ut priuentur immunitate Ecclesiasticæ,
 oportet, quod sæpe grassati fuerint. c. 3. n. 4. p. 27

Grassator, qui semel, aut bis in via priuata spoliasset, non erit
 priuatus immunitate Ecclesiasticæ. c. 3. n. 5. p. 27

Grassatores, qui semel grassati sunt, licet vigore statutorum ca-
 pite puniantur, non per hoc derogatur immunitati Ecce-
 siasticæ. c. 3. num. 6. p. 28

Grassatores in quo differant à latronibus. c. 3. nu. 8. p. 29

Gugliel. de Bened. in c. Raynutius. de testam. reprobatur. c. 20.
 num. 60. *Rebus* qualis & quibus *Raynutius* p. 260.

Habitus Clericorum secularium incertus, secus Regularem. c. 23. num. 11. p. 301

Habitus Clericorum secularium determinatur in hoc, ut à laicis Clerici dignoscantur. c. 23. n. 11. p. 301

Habitus Clericorum in duobus copulatiue consistit, scilicet, in tonsura, & vestibus. c. 23. n. 1. p. 297

Nec unum sine altero sufficeret. *ibid.*

Habitus Clericorum qualis esse debeat, refertur. c. 23. n. 12. 302

Habitus Clericorum non designant Canones, sed in materia habitus ius Canonicum procedit prohibendo. c. 23. n. 9. p. 300

Habitus Clericorum debet esse iuxta consuetudinem regionis. c. 23. num. 13. p. 302

Habitus Illustrissimorum Card. S. R. Ecclesie. c. 23. n. 14. 304

Habitus an sit Clericalis, vel ne, si questio esset, qui index erit, Ecclesiasticus, vel secularis? late demonstratur. c. 23. num. 15. pag. 304

Heretici quare non sint digni immunitate Ecclesiastica. c. 8. n. 1. p. 59

Heresis definitio. c. 8. n. 3. & 5. pag. 60

Heretici proditores sunt illa proditionis specie, quae in Deum committitur. c. 8. num. 2. pag. 59

Heresis, vox Graeca, quae latine dici potest electio, suae sectae in aliquo dogmate. Quae & si sonet in bonam, & in malam partem, attamen in fame est hoc nomen apud omnes Christianos. c. 8. num. 7. pag. 61

IX NE DI EN XI

Heretici si committant aliquod delictum non exceptum,
an sint tuti in Ecclesia. c. 8. n. 9. pag. 64

Heresis ut constituatur, tria concurrere debent, & quae. c. 8. n. 6.
pag. 61.

Heretici largo modo possunt dici infideles, quamquam proprie
non sint. c. 8. n. 4. pag. 60

Homicidium proditorium quale. c. 6. n. 3. pag. 44.

Immunitas

As opinio in. l. qui condemnare. n. 2. ff. de re iud. con-
futatur, dum sensit, quod iudex laicus possit absolue-
re Clericum a delicto seculari, cum nec etiam absol-
uendo, possit laicus iudex de delictis Clericorum cognoscere.
c. 17. sub n. 24. pag. 162

Immunitas Ecclesiastica quid, & unde dicta. c. 24. n. 6. p. 308

Immunitas concessa Ecclesijs, ne delinquentes ad eam confu-
gentes extrahantur, an sit de iure Diuino, seu positiuo demon-
stratur. c. 1. n. 3. pag. 131

Immunitas Templorum iure naturae a bestijs ipsis seruata. c. 1.
n. 8. pag. 161

Immunitas, ne delinquentes, qui se in Ecclesias receperint, extra-
hantur, est praecipuum privilegium Ecclesiarum, c. 1. nu. 2.
pag. 12.

Immunitatem istam Ecclesiarum in desuetudinem abiisse Scri-
bentes affirmarunt, c. 1. n. 1. pag. 18

Immunitas hac adeo est seruanda, ut nec etiam iudices secula-
res

IX N E D E N X I

res Ecclesiam ipsam, in quam se recepit delinquens, custodire, & obsidere possint. c. 11. n. 7. pag. 96

Nisi ad effectum tradendi illos Curie Ecclesiasticae, quae postea declarabit, an gaudere debeant, nec ne, immunitate: c. 11. n. 7. pag. 96

Imperator nec ipse de causis criminalibus Clericorum cognoscit, sed exemplo Constantini deberet libellum accusationis incidere. c. 17. n. 2. p. 145

Imperator nec in atrocioribus, nec in crimine lese Maiestatis, in dicat Clericos. c. 17. n. 3. pag. 415

Infideles largo modo dici possunt heretici, quamquam proprie non sint; unde Inquisitores hereticæ prauitatis contra eos procedere non possunt. c. 8. n. 4. pag. 60

Infideles an gaudeant immunitate Ecclesiastica, ut si ob delictum non exceptum confugerint ad Ecclesiam, inde sint extrahendi, vel potius sint tuti. c. 8. n. 8. pag. 62

Intellectus Dec. ad. c. cum non ab homine. de iudic. refertur. c. 17. num. 30. pag. 167

Intellectus. ad. c. 1. de homicid. in 6. datur. c. 17. n. 8. pag. 149

Intellectus. ad. l. ceptum. ff. de iudic. datur. c. 20. n. 49. pag. 231

Inimicus per insidias occisus, & ex fenestra non dicitur proditorie occisus, quia bene poterat futuram vindictam praeuidere. c. 6. n. 9. pag. 46

Iudices laici non debent agrè ferre immunitatem Ecclesijs, locisue sacris esse concessam. c. 1. n. 9. pag. 17

Et referuntur ibi verba D. Chrysostomi, dum Eutropium defendit, ne ab Ecclesia extraheretur. c. 1. n. 10. p. 17

I N D E X.

- Index laicus, quam cito sibi de Clericatu constabit, tenetur de facto reuocare, quod fecit contra Clericum, & processus est ipso iure nullus. c. 17. n. 19. pag. 158*
- Index secularis potest punire Clericum, quando Ecclesia ob eius potentiam non posset. c. 17. n. 26. pag. 165*
- Index laicus, quando punit laicum, tanquam non condignè punitum ab Ecclesiastico, nõ reiterat pœnam, sed supplet. c. 20. num. 19. pag. 236*
- Index secularis in causa possessorij rei Ecclesiastica, quãdo se ingerat, demonstratur, c. 20. n. 61. p. 260*
- Index secularis non impeditur de causa cognoscere, si de titulo possessionis euidenter constet. c. 20. n. 64. p. 263*
- Index laicus, quando incidẽter cognoscit de titulo, quomodo pronunciare debeat, ostenditur, c. 20. n. 66. p. 263*
- Iudice Ecclesiastico negligente in administranda iustitia in civilibus, potest illius negligentia suppleri per laicũ iudicem, quod secus est in criminalibus. c. 20. n. 72. pag. 266.*
- Index Ecclesiasticus non tenetur pœnam impositam per constitutionem laicalem imponere, sed aliam arbitrariã. c. 21. n. 29. pag. 284.*
- Index Ecclesiasticus non tenetur stare processui factõ à Iudice seculari. c. 31. n. 3. pag. 274. 90*
- Index secularis an, & quando reuiderere possit processum sibi ab Episcopo transmissum. c. 11. n. 3. pag. 90.*
- Iure Diuino Clerici, & ceteri Ecclesiastici sunt exempti à laicali iurisdictione. c. 16. n. 4. pag. 132*
- Ius Canonicum proce dit potius prohibendo, quam designando habitum*

I N D I E X

- habitu Clericalem. c. 23. n. 9. pag. 300*
Iurisdictio respicit tempus, locum, causas, res, & personas, et quo
ad tempus, locum, & causas, iurisdictio temporalis à spiri-
tuali est distincta, sed quo ad res, & personas Ecclesiasticas,
nihil est, quod laicis iudicibus, cōcedatur. c. 21. n. 26. p. 283
Iurisdictio spiritualis à tēporali cum effectu distincta est. c. 16.
num. 3. p. 132
Iurisdictio spiritualis, & temporalis est penes Ecclesiam; spiri-
tualis actu, & habitu temporalis tantum. c. 16. n. 3. p. 132

L

- L
Aici iudices etiam absoluendo, non possunt delicta
Clericorum cognoscere. c. 17. n. 24. pag. 162
Laicus de mandato Episcopi an possit torquere Cleri-
cum absq; incurso excommunicationis. c. 18. n. 6. pag. 183
Laicus coram Ecclesiastico iudice falsum deponens punitur, &
est locus praeuentioni inter Ecclesiasticum, & secularē. c. 18.
n. 22. pag. 193.
Laicus, qui capit Clericum, ut presentaret Ecclesiastico iudici,
non potest illum retinere ultra 20. horas. c. 18. n. 34. p. 200.
Laicus iudex potest procedere contra Clericum, si post delictum
Clericatum assumat, secundum Bart. opinionem, quae tantum
est intelligenda, si in fraudem Clericasset. c. 19. n. 1. pag. 205
Laicus iudex erit tantum iudex causae, sed non personae in omni
casu, quod in fraudem post delictum quis efficiatur Clericus
c. 19. n. 15. pag. 214
Laicus

I N D I E X.

- Laicus, & Clericus si inter se litem agerent, ad quem appellandū
 sit, demonstratur. c. 20. n. 7. pag. 226*
- Laici plures si reperiantur in eodem delicto, inter quos adsit v-
 nus Clericus, sunt omnes remittendi ad Ecclesiasticum, iuxta
 sententiam Ant. de Prat. Veter. c. 20. n. 9. pag. 228.*
- Laicus quando de delicto mixti fori condigne dicatur punitus
 ab Ecclesiastico, ut à seculari iudice iterum pro eodem puniri
 nequeat, declaratur. c. 20. n. 18. pag. 235*
- Laicus cōuentus si dicat possidere nomine Clerici, fit remissio Cle-
 rico instante. Quod verum est, si Clericus habeat ius in re.
 c. 20. n. 28. pag. 240*
- Laicus fidei iussor Clerici coram seculari an conueniri possit. c. 20
 num. 51. pag. 254*
- Laicus quando est turbator, turbatus verò Clericus, laicus iu-
 dex est competens. c. 20. n. 62. pag. 262*
- Laicus iudex non est competens, quando de titulo vnà cum posse-
 sione cognoscendum erit, si de titulo principaliter agatur,
 secus si incidenter. c. 20. n. 63. pag. 262*
- Vbi quando principaliter tractari dicatur, demonstratur: ibid.*
- Laicus iudex potest cognoscere, quando titulus est iustificandus,
 parte non opponente de incōpetētia iudicis. c. 20. n. 65. p. 263*
- Laicus si turbetur à Clerico, ad eundem est Ecclesiasticus iudex,
 ibid. c. 20. n. 67. pag. 264*
- Laicus incapax est possessionis, vel quasi rei Ecclesiasticae, de qua
 nullo modo disponere potest. c. 20. n. 68. pag. 264*
- Laicus iudex erit competēs, si turbator, & turbatus essent laici,
 etiam si de beneficiaria tractetur. c. 20. n. 69. eod.*
- Laicus*

Laicus iudex rectè facit, si cognito neutrum ius in causa fouere,
 & notificauerit Ecclesiastico iudici, ne iura Ecclesiastica occu-
 - pèntur. c. 20. n. 6. 9. *ibid.*

Laico iudici conuenit Ecclesiam tueri. c. 20. n. 6. 9. *ibid.*
 Laici omnes nascimur, ideo Clericatus qualitas est probanda.
 c. 24. n. 3. p. 307.

Laicalis Constitutio, ut liget Clericos, qua requiratur. c. 21. n. 30.
 pag. 285.

Laudum si ex formâ statuti habet vim sententiæ, et parat actio-
 nem, tunc ad eundem est iudex arbitratoris, secus si non parat
 actionem, ita concordando opinione Doctorum declaratur
 c. 20. n. 8. pag. 227.

Latro, ut immunitati Ecclesie priuetur, requiritur, quod sit pu-
 blicus. c. 2. n. 4. p. 22.

Et qui dicantur publici latrones. c. 2. n. 4. *ibid.*

Latro publicus, ut quis dicatur, qua requirantur. c. 2. num. 5.
 pag. 23.

Latro publicus ut quis sit, non est quid facti, sed iuris. c. 2. n. 7.
 pag. 24.

Leges imperiales circa immunitatis Ecclesiarum praiudicium
 non attendenda. c. 1. n. 4. pag. 14.

Lex civilis, si à Canonibus discrepet, non ciuile, sed Canonicum
 + ius seruandum. c. 1. n. 4. *ibid.*

Etiã in foro laicali. *ibidem.*

Leges condere spectat ad seculares Principes circa temporalia
 ad Reipublicæ conseruationem. c. 21. n. 5. pag. 275.

Quod declaratur. n. 26. p. 283.
 Lex

M N D E X I

Lex necessitat, & obligat; & privilegio nemo inuitus vitur.
c. 21. n. 19. pag. 280

*Litis contestatio nõ operatur, ut Clericus prosequi teneatur casu
sam coram seculari. c. 20. n. 48. p. 251*

M

*Maestatis lese crimen est exceptum, & sub generali
regula non comprehensum. c. 9. n. 1. pag. 70*

*Hinc si latrones sunt destituti beneficio immunitatis
Ecclesiastica, tanto fortius rei huiusce criminis. ibid.*

*Maestatis lese crimen, & si ante Constitutionem Gregorianã
non reperiretur expressè connumeratum inter casus exceptua
ros, nihilominus rei istius delicti, tam de iure civili, quã Ca-
nonico, non erant tuti in Ecclesia. c. 9. n. 2. pag. 71*

*Maestas duplex. Diuina, & humana. c. 9. n. 3. p. 71
Et Diuina respectu Dei consideratur. ibid.*

*Humana vero concernit personas humanas, vs Principes, &
Potestates. ibid.*

Maestatis ethymum datur. c. 9. n. 4. pag. 71

*Maestatis lese crimen vtrum committatur contra Principes
inferiores, & Ciuitates recognoscentes superiorem. c. 9. n. 5.
pag. 72.*

*Maestatis lese crimen non committitur à non subdito, & opor-
tet, quod sit subditus ratione originis, vel domicilij. c. 9. n. 6.
pag. 73.*

Maestatis lese crimen in personam ipsiusmet Principis debet

I N D I E X.

committi, ut vigore Gregorianæ careat reus immunitate Ec-
clesiastica. c. 9. n. 7. p. 74

Ideo offendentes Consiliarium Principis non possunt extrahi ab
Ecclesia. ibidem.

Majestatis læse crimen incurrunt violatores immunitatis Ec-
clesiasticæ. c. 15. n. 5. p. 124

Et redditur ratio. ibidem.

Maius est delictum nocturnum diurno, unde fures nocturnos
occidere licet, etiam si telo non se defendant, secus diurnos.
c. 9. n. 2. p. 71.

N

Artura non creat artem, sed disponit ad artem. c. 24.
num. 2. pag. 307

Nicol. Boer. opinio improbat, dum in Constit. Bür-
gund. de costumes concernans. §. 21. ait, Clericum citatum,
ut laicum, posse à seculari iudice in expensis condemnari, si
non compareat ad docendum, & opponendum de Clericatu.
c. 17. n. 22. pag. 161

Novitiū, si antequam professionem emittant, delinquant, ab Ec-
clesiastico tantum puniendi. c. 22. n. 11. p. 293

Quod intelligendum, nisi Novitiū Religionem deserat, & de
Monasterio exeat. ibidem.

Novitiū offendens punitur, ac si Religiosum offendisset. c. 22.
sub nu. 11. pag. 293

Nullus datur casus, in quo seculares potestates puniant Cleri-

I N D E X.

cos non degradatos. c. 18. num. 38. p. 203

Nullus prorsus laicus, etiam si Imperator esset, vel Rex, potest

confugientem ad Ecclesiam extrahere. c. 1. num. 5. p. 14

Ubi refertur, quod Bonifacius Rex à D. Augustino fuit excom-
municatus, quia delinquentem ab Ecclesia extraxerat.

Et Bonifacij verba responsiva recensentur. ibid.

O

Ldr. consil. 54. reprobatur, dum respondit debitorem

non esse tutum in Ecclesia, stante statuto, quod debi-

tores personaliter capiantur. c. 13. n. 2. p. 103

Opinio Ant. de Prat. veter. male practicitur à iudicibus nostri

temporis, qui quo ad laicos cognoscunt, & Clericos remit-

tunt. c. 20. num. 10. p. 229

Opinio Panor. refertur, qui voluit Clericos delinquentes extrahi

posse ab Ecclesijs. c. 12. n. 1. p. 97

Opinio Bar. in l. non videtur, la prima, num. 1. ff. de iudic. repro-

batur, qui affirmavit condemnationem expensarum fieri pos-

se per laicum iudicem in casu, in quo Clericus citatus, ut lai-

cus, non comparuerit ad opponendum de Clericatu. cap. 17.

num. 22. pag. 161

Operatio nulla est, quando deficit potestas. c. 21. n. 10. p. 276

P

Alatium Episcopale quando gaudeat immunitate

Ecclesie. c. 10. n. 7. p. 79

Papa solus potest iubere, ut in omnibus casibus confu-

giens

- Regiens ad Ecclesiam extrahatur. c. 1. n. 6. p. 15
- Papa non potest legem condere, ut Clerici à iudicibus secularibus iudicentur. c. 16. n. 7. p. 136
- Quod intelligendum quo ad omnes Clericos, & quo ad omnes causas. ibidem.
- Papa potest delegare iudici laico causas etiam criminales Clericorum. c. 18. num. 1. p. 180
- Papa potest priuilegium concedere Principi seculari, ut contra Clericos cognoscat de aliquo delicto, seu contra Clericos alicuius loci procedere possit. c. 18. n. 7. p. 184
- Papa non potest priuilegium generale facere, ut secularis cognoscat de omnibus delictis Clericorum, respectu omnium, complectendo totum ordinem Clericalem. c. 18. n. 8. p. 184
- Papa potest ea, que sūt iurisdictionis delegare, secus ea, que sunt ordinis. c. 18. num. 2. p. 181
- Pauor. descriptio de agrorum depopulatoribus damnatur. cap. 4. num. 3. p. 30
- Passus dati Ecclesijs intra quos delinquentes capi non possunt; quomodo connumerandi. c. 10. n. 4. p. 77
- Passus Ecclesijs dati nunquid competant Ecclesijs tam intra, quam extra Ciuitates constructis. c. 10. n. 4. p. 77
- Pœna, que solet imponi blasphemis refertur. c. 8. n. 1. p. 66
- Pœna triginta librarum argenti examinati purissimi, possunt puniri violantes Ecclesiasticam immunitatem, extrahendo confugientes ad Ecclesias. c. 15. n. 1. p. 122
- Pœna nonaginta solidorum aliquando puniuntur violatores immunitatis Ecclesiasticæ, & publica, eis imponitur pœnitentia

I N D E X.

- tentia arbitrio Episcopi. c. 1 §. num. 2. pag. 128*
Pæna excommunicationis puniuntur violatores immunitatis
Ecclesiastica. c. 1 §. n. 4. p. 123
Pæna arbitraria puniuntur violatores isti. c. 1 §. n. 7. p. 126
Pænas non determinat Constitutio Gregoriana, nec minus Sa-
cr. Conc. Trid. Synod. quibus sint plectendi violatores immu-
nitatis nostræ. c. 1 §. n. 1. p. 122
Pænas inflictas violatoribus immunitatis Ecclesiasticæ nun-
quid eurent extrahentes vigore consuetudinis. c. 1 §. nu. 8.
pag. 126.
Pæna corporalis loco, quæ pro delicto erat de iure imponenda,
si Ecclesiasticus iudex pecuniariam imposuisset: quid facien-
dum, quædo secularis iterum punire intendit pro eodem de-
licto, sub prætextu, quod non fuerit condignè punitus. c. 20.
num. 20. p. 236
Pæna fustigationis si fuerit inflicta per Ecclesiasticum iudicem
delinquenti, cui de iure erat abscindenda manus, postquam
in pænis corporalibus non datur augmentum, seu diminu-
tio, neque possit fieri restitutio, tunc per pænam pecuniariam
erit supplendum. c. 20. n. 21. p. 236
Principes seculares, & eorum Ministri nullam prorsus habent
in Clericos iurisdictionem. c. 17. n. 1. p. 143
Princeps etiam supremus tenetur observare contractum, cum
Deus Principibus subiecerit leges, sed non contractus. c. 18.
num. 12. p. 186
Principes seculares non habent potestatem condendi leges in Cle-
ricos. c. 21. num. 8. p. 276

XI N DIE X. I

- Priuelegio Clericali Clerici in sacris constituti renunciare non possunt. c. 16. n. 12. p. 138*
- Priuelegiatus tenetur comparere ad allegandum priuelegium. c. 17. num. 18. p. 158*
- Priuelegium si non appareat, sufficit possessio immemorabilis, cum allegatione priuelegij. c. 18. n. 9. p. 185*
- Priuelegium concessum Principibus à Summis Pont. cognoscendi de causis Clericorum Papa reuocare potest. c. 18. n. 10. 187*
- Priuelegium quando transiit in contractum, quomodo reuocari possit, latè demonstratur. c. 18. nu. 11. p. 186*
- Priuelegium concessum non subdito difficilius reuocatur, quando in contractum transiit. c. 18. n. 13. p. 187*
- Vbi redditur ratio. p. 187*
- Priuelegium quando dicitur habere vim contractus. cap. 18. num. 14. p. 187*
- Priuelegia in iurisdictionalia non subditis concessa reuocantur. c. 18. num. 15. p. 188*
- Priuelegium quando incipit nimis ledere reuocatur, quamuis non subdito concessum. c. 18. nu. 16. p. 189*
- Priuelegio abutens, amittit illud. c. 18. n. 17. p. 189*
- Et pariter contraueniens. p. 189*
- Et unicus sufficit actus. p. 189*
- Priuelegia sunt stricti iuris, ideo strictè interpretanda. cap. 18. num. 18. p. 190*
- Priuelegium fori recuperat Clericus iaculator, histrio, & buffonus, si intra annum pœniteat. c. 18. n. 26. p. 196*
- Priuatus potest retinere Clericum cum muliere inuentum, dummodo*

modo sit maritus, frater, vel filius. c. 18. n. 25. p. 195
 Proditores qui sint. c. 6. num. 1. p. 43
 Punitus ab Ecclesiastico, nunquid à seculari iudice pro eodem
 crimine puniri possit? latissimè enucleatur. c. 20. n. 13. p. 232
 Punitus ab Ecclesiastico in duobus tantum casibus pro eodem
 crimine puniri potest à laico. c. 20. n. 18. p. 235
 Publica utilitas, & commune bonum efficit, ut lex fieri possit,
 cuius finis, est commune bonum. c. 21. n. 2. p. 282
 Publica utilitas sola non sustinet actum nullum. c. 21. num. 24.
 pag. 282.

Proditorum species enumerantur. c. 6. nu. 2. p. 44
 Proditorium homicidium quale. c. 6. n. 3. p. 44
 Proditor ut quis dicatur, oportet, quod fidem datam frangat. c.
 6. num. 4. p. 45
 Vel simulatione insidietur. ibid.
 Proditor non dicitur, qui inimicum per insidias occiderit. cap. 6.
 num. 5. p. 46

Q

 Valitas tribuens iurisdictionem non presumptiue,
 sed concludenter probanda. c. 11. sub n. 4. p. 91
 Quando in dispositione aliquid presupponitur, ut
 presuppositum locum habeat, verificari debet. c. 17. nume. 9.
 pag. 149.
 Quando deficit potestas, nulla, est operatio. c. 21. n. 10. p. 276
 Qua de causa latrones excipiuntur ab immunitate Ecclesiarum.
 c. 4. num. 5. p. 31

Quare latrones capite puniantur, cum eorum intentio principa-
lis sit depredari, & non occidere. c. 3. n. 7. pag. 28.

Qui palam furatur dicitur famosus fur, secus si clam. c. 2. n. 2.
pag. 22.

Qui semel, aut bis in via priuata spoliasset, non erit grassator, ut
immunitate Ecclesiastica priuetur, & redditur ratio. cap. 3.
num. 5. pag. 27.

Qui in una Ecclesia deliquit, priuatur immunitate omnium,
cum una sit per totum Orbem uniuersalis Ecclesia. c. 5. n. 3.
pag. 34.

Qui semel in Ecclesia deliquit, nunquid pro alijs delictis possit
extrahi. c. 5. n. 5. pag. 38.

Qui nullo ordine Clericali initiati inseruiunt Ecclesie animo,
ut fiant Clerici, gaudent beneficio fori. c. 22. n. 6. pag. 290.

Et in quibus verificetur. ibid.

Quod quis sit publicus latro, non est quid facti, sed iuris. cap. 2.
num. 7. pag. 22.

R

Ratio priuationis immunitatis Ecclesiarum in delin-
quentibus in eis. c. 5. n. 2. pag. 73.

Reconueniri nunquid possit Clericus coram seculari,
plenissime tractatur. c. 20. n. 35. pag. 244.

Reconuentio incontinenti fienda est in ipso litis exordio, & ante
litis contestationem, & tunc operatur effectum prerogatiuum
iurisdictionis, & cause conuentionis, & reconuentionis sunt
simul tractanda, & decidenda. c. 20. n. 38. pag. 246.

Re-

Reconuentionis effectus post litem contestatam referuntur. c. 20.

n. 39.

p. 246

Reconuentio in causa appellationis non admittitur. c. 20. nu.
me. 40. *ibid.*

Reconuentio quando detur coram iudice appellationis, si ab in-
terlocutoria fuerit appellatum, demonstratur. c. 20. nu. 41.

pag. 247.

Reconuentio quando concedatur coram iudice delegato, demon-
stratur. c. 20. n. 42.

pag. 248

Regula datur in puniendis Clericis. c. 17. n. 40.

p. 174

Regulares omnes profuentes regulam approbatam per Sedem
Apostolicam gaudent beneficio fori. c. 22. n. 10.

pag. 292

Reprobatur opinio tenentium exactionem pœnarum imposita-
rum extractoribus ab Ecclesijs, perdidisse Ecclesiam. c. 15.

num. 3.

p. 123

S

S

S Acra à profanis quo vis iure semper distincta. c. 16.
nu. 2.

p. 131

S Sacrilegus est tutus in Ecclesia vigore Constitutionis
nostrae. c. 5. n. 6.

p. 40

Sententia declaratoria requiritur super Assassino, ut Clericus
pro tali crimine puniri possit à laico. c. 13. n. 10.

pag. 150

Sententia Ant. de Prat. veter. cōprobatur, quando Clericus una
cum laicis deliquit, quod fiat remissio ad Ecclesiasticū iuxta

quam

- quam decretum fuisse à Sacra Consulta refertur. c. 20. n. 12.
 pag. 130.
- Sententia, cum executionem habuerit parit exceptionem, & nõ.
 est iterum de eod. delicto querendum, & alia pœna reus non
 est plectendus, cum Deus bis non iudicet in idipsum. cap. 20.
 n. 14. p. 133.
- Sola utilitas non sustinet actum nullum. c. 21. n. 24. p. 282.
- Speciale huius criminis videtur, quod in uiolatoribus immuni-
 tatis Ecclesiasticae puniatur effectus. c. 15. n. 6. p. 125.
- Et quomodo procedat declaratur. ibidem.
- Spiritualis iurisdictio à temporali separata tam ex mēte Theo-
 logorum, quam Canonistarum. c. 16. n. 3. p. 132.
- Stante Statuto, quod debitores capi possint personaliter pro debi-
 to, nunquid sint tuti in Ecclesia. c. 13. n. 2. pag. 103.
- Stante consuetudine extrahendi delinquentes ab Ecclesijs, ad
 quas confugerunt, multi voluere, quod iudices laici per se
 ipsos extrahere possent. c. 14. n. 2. pag. 110.
- Scd contrarium est verius. c. 14. n. 12. pag. 119.
- Statuta laicalia concernentia commune bonum ligant Clericos.
 c. 21. n. 3. pag. 274.
- Cuius contrarium comprobatur. n. 21. pag. 281.
- Statutum laicale de Clericis expressè loquens non valet. c. 21.
 n. 7. pag. 275.
- Statuerè est iurisdictiois, & à pari procedunt ligare aliquè sta-
 tuto, vel trahere ad suum forum. c. 21. n. 9. p. 276.
- Statutum generale, & fauorabile Clericos ligare multi dixe-
 runt. c. 21. n. 12. pag. 277.
- Quod

INDEX.

- Quod declaratur. n. 18. pag. 279. & n. 22. pag. 281.*
Statutum laicale sub sua generali dispositione non continet Clericos. c. 21. n. 13. pag. 277.
Statutum quantumcumq; generale non extenditur ad personas exemptas, & non subiectas statuentibus. c. 21. n. 14. pag. 277
Statutum generale tum ex defectu potestatis, tum voluntatis, Clericos non comprehendit. c. 21. n. 16. pag. 278
Statutum quantumvis favorabile non ligat Clericos. c. 21. num. 17. pag. 278
Statuta favorabilia quomodo ligent Clericos, declaratur. c. 21. num. 20. pag. 280
Statutum laicale commune bonum continens non ligat Clericos ex defectu potestatis. c. 21. n. 21. pag. 281.
Statutum merè favorabile Clericis nec etiam valet. c. 21. n. 22. pag. 281.
Statutum per quod ligatur Clerici non favorabile, sed odiosum demonstratur. c. 21. n. 23. pag. 282
Statutum quando requirit probationes, non sufficiunt presumptiones, nisi essent presumptiones iuris. c. 11. sub n. 4. pag. 275
Sum. Pont. in Constitutione ista mandat, ut seculares non se intromittant in causis personarum Ecclesiasticarum. c. 16. n. 1. pag. 130.
Summ. Pont. potest delegare iudici seculari causas criminales Clericorum. c. 18. n. 1. pag. 180
Summ. Pont. potest per privilegium potestatem impartire laico, cognoscendi de delictis Clericorum. m. c. 28. n. 7. pag. 184
Quod intelligitur de aliquibus delictis, et de Clericis certi loci, & non

I N D E X.

1. *Et non per generale priuilegium totum ordinem Clericalem
comprehendens, ibidem, n. 8.* pag. 184
*Surd. dictum refertur in materia consuetudinis contra immuni-
tatem Ecclesiasticam. c. 14. n. 13.* pag. 120.

T

- T**onsura dua species, & que sint. c. 23. n. 2. pag. 298
 Tonsura in modum sphaerae, & corona competit Cle-
ricis ad Diuina ministeria deputatis. c. 23. num. 3.
pag. 298.
 Tonsurae sphaericae significatus. c. 23. nu. 3. ibid.
 Tonsura a quibus originem habuerit. c. 23. n. 5. pag. 299
 Tria concurrere debent ad perfectam haeresim constituendam,
& que. c. 8. n. 6. pag. 61
 Trina monitio requiritur, ut Clericus in sacris amittat priuile-
gium fori. c. 17. n. 16. pag. 156
 Et unica sufficeret facta in Synodo, ibidem.

V

- V**enditor veniens ad iudicium pro defensione empto-
ris non potest reddere conditionem actoris deteriore,
sed admittitur in statu, in quo reperiretur causa, &
excluditur ab omnibus, a quibus excluditur emptor. c. 20.
num. 31. pag. 241
 Verba D. Chrysostomi referuntur, dum Entropium, qui ad
Eccle-

I N D E X.

- ! *Ecclesiam confugerat defendit, ne extraheretur. c. 1. num. 10*
pag. 17.
- Verbalis degradatio quando, & pro quibus delictis imponatur.*
c. 17. n. 34. p. 170
- Verbalis degradatio ad quem finem fuerit introducta. c. 17.*
num. 35. p. 170
- Vestes Clericales a iure determinatae non reperiuntur. c. 23. nu-*
me. 8. pag. 300
- Et quales esse debeant. n. 10. ibidem.*
- Voti emissio iuramento vouentis probatur, secundum communẽ*
c. 19. n. 12. pag. 212.
- Contrarium vero seruari in practica demonstratur. ibid. n. 13.*
pag. 212.
- Votum si probetur alias quam iuramento vouentis utiq; Clericus*
effectus post delictum, eximitur à foro seculari. c. 19. nu. 14.
pag. 214.

F I N I S.

I N D E X

1. De... ..
 2. De... ..
 3. De... ..
 4. De... ..
 5. De... ..
 6. De... ..
 7. De... ..
 8. De... ..
 9. De... ..
 10. De... ..
 11. De... ..
 12. De... ..
 13. De... ..
 14. De... ..
 15. De... ..
 16. De... ..
 17. De... ..
 18. De... ..
 19. De... ..
 20. De... ..
 21. De... ..
 22. De... ..
 23. De... ..
 24. De... ..
 25. De... ..
 26. De... ..
 27. De... ..
 28. De... ..
 29. De... ..
 30. De... ..
 31. De... ..
 32. De... ..
 33. De... ..
 34. De... ..
 35. De... ..
 36. De... ..
 37. De... ..
 38. De... ..
 39. De... ..
 40. De... ..
 41. De... ..
 42. De... ..
 43. De... ..
 44. De... ..
 45. De... ..
 46. De... ..
 47. De... ..
 48. De... ..
 49. De... ..
 50. De... ..
 51. De... ..
 52. De... ..
 53. De... ..
 54. De... ..
 55. De... ..
 56. De... ..
 57. De... ..
 58. De... ..
 59. De... ..
 60. De... ..
 61. De... ..
 62. De... ..
 63. De... ..
 64. De... ..
 65. De... ..
 66. De... ..
 67. De... ..
 68. De... ..
 69. De... ..
 70. De... ..
 71. De... ..
 72. De... ..
 73. De... ..
 74. De... ..
 75. De... ..
 76. De... ..
 77. De... ..
 78. De... ..
 79. De... ..
 80. De... ..
 81. De... ..
 82. De... ..
 83. De... ..
 84. De... ..
 85. De... ..
 86. De... ..
 87. De... ..
 88. De... ..
 89. De... ..
 90. De... ..
 91. De... ..
 92. De... ..
 93. De... ..
 94. De... ..
 95. De... ..
 96. De... ..
 97. De... ..
 98. De... ..
 99. De... ..
 100. De... ..

F I N I S

Constitutio
S. D. N. GREGORII
DIVINA PROVIDENTIA
PAPAE DECIMIQUARTI

Super immunitate Ecclesiarum.

GREGORIUS EPISCOPUS
Servus servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

V M aliàs nonnulli Prædecessores nostri,
& præsertim felic. record. Sixtus Papa
Quintus, necnō Pius etiam Quintus san-
cto zelo ducti diuersas facultates, & in-
dulta extrahēdi etiam in casibus quibus-
dam a iure non permissis, ex Ecclesijs cri-
minosos, & delinquentes, compluribus
secularibus Principibus, eorumq; Curijs, & Magistratibus
sub varijs modis, & formis concesserint, prout in illis plenius

A conti-

continetur. Experientia postmodum docuit, tum ob differenti-
 tatem, & differentiam huiusmodi indultorum, tam quia ple-
 riq; eorundem Principum Ministri, ex hoc ipso, illa diversi-
 mode, etiam latius, quam par erat, & ad suum libitum inter-
 pretandi occasionem arripuerunt, illisq; abuti ceperunt, sub-
 ortam esse non mediocrem in aliquibus locis libertatis, &
 immunitatis Ecclesiasticę perturbationem, & confusionem,
 alibi vero, ne ipsos quidem laicos indultis huiusmodi uti vo-
 luisse, aut potuisse, quod Populis inueterata erga Ecclesias
 reuerentia, deuotis, & assuetis, scandali potius, quam quietis
 occasionem præberent. Illud etiam absurdum sæpenumero
 secutum est, ut infimæ interdum conditionis laici, non modo
 iuris, sed etiam literarum penitus ignari, & imperiti, dum
 quasi potestates, aut ministri Curie secularis in aliquo Ca-
 stro, aut Oppidulo iurisdictionem exercebant facultatum, &
 indultorum huiusmodi limites longè excesserint, eaq; suo ar-
 bitratu in sensus minus rectos, & ab intentione concedentis
 omnino alienos detorserint, & illorū prætextu quicquid sibi
 in mētem venit attentare præsumperint in graue iurisdictionis,
 & immunitatis Ecclesiasticæ præiudiciū, locorū, & per-
 sonarum Diuino cultui dicatarum contemptum, ipsius Diui-
 nę Maiestatis offensam, & scandalum plurimorum. Quare
 pro commissio nobis a Domino Pastoralis officij munere,
 prædictis absurdis, & scandalis obuiare, ac differentias huius-
 modi ad vniformem regulam reducere, omnemq; dubitadi,
 ac perperam interpretandi occasionem, dilucidā declaratio-
 ne submouere, abusus tollere, & ne Ecclesiastica iura plane

conculcentur, & negligentur opportunè providere decreuimus, prout etiam d. Sixtus Prædecessor noster iisdem de causis motus statuere decreuerat, licet morte præuētus hoc adimplere nequiverit, ita tamen, vt quando præsens temporum calamitas, & nimia, quæ iam inualuit, peruersorū hominum malitia id exposcit, aliquid etiam ad terrorem delinquentiū, & ad coercenda illorum facinora ultra id, quod prisca illa maiorum nostrorum disciplina, & vetus sacrorum Canonum norma præscriperat, in quibusdam casibus congrua moderatione adhibita permittamus. Hac itaq; nostra perpetuò valitura Constitutione, omnia, & quæcunq; priuilegia, indulta, & gratias tam per prædictum Sixtum, ac Pium Quintū, quam alios quoscunq; nostros Prædecessores, aut nosmetipsos, sedemq; Apostolicam, eiusue Legatos super abducendis, vel extrahendis ab Ecclesijs, Monasterijs, sacellis, domibus regularibus, & secularibus, locisue sacris, aut religiosis, aliasque in casibus a iure permissis hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorum criminū reis, aut fraudolentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorū, & pro bono, pace, & quiete publica, & ex causis vrgentissimis, ac necessarijs, & æquipollentibus casibus in iure expressis, atq; ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extensis, perpetuò, vel ad certum nondum elapsum tempus, seu, ad vitam alicuius Principis, aut beneplacitum, seu aliàs quomodolibet concessa, etiam iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata, ac vsu recepta, litterasq; Apostolicas, sub plumbo, aut in forma Breuis, seu aliàs quomodocunq; desuper

confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis,
 ac ad verbum insertis, sublata penitus omni differentia, ita ad
 vnam tantum formam reducimus, & moderamur, vt laicis
ad Ecclesias; locaq; sacra, & religiōsa prædicta confugienti-
bus, si fuerint publici latrones, viarumq; grassatores, qui iti-
nera frequentata, vel publicas stratas oblident, ac viatores
ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, qui uē
homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs,
earum uē Cēmeterijs committere nō verentur, aut qui pro-
ditoriē proximum suum occiderint, aut Assassini, vel hæresis,
aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, im-
munitas Ecclesiastica non suffragetur. Sed vniuersis, & singu-
lis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus,
Archiepiscopis, Episcopis, cæterisq; Ecclesiarum, & Mona-
steriorum Prælatiis, tam secularibus, quam cuiusuis ordinis
regularibus districtè præcipiendo mādamus, & præcipimus,
vt laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorū Ecclesias,
Monasteria, domos, & alia loca supradicta sacra, seu religio-
sa respectiue confugientes, & in eis se recipientes, atq; mo-
rantes, qui prædicta delicta, eorum uē aliquod iudicio suo cō-
misisse videbuntur, quando a Curia seculari fuerint requisiti,
& quilibet eorum fuerit requisitus, ministris, & officialibus
Curie secularis absq; irregularitatis nota, aut alicuius censu-
ræ Ecclesiasticæ incurſu tradi, & consignari curent, & faciāt,
& quilibet eorū curet, & faciat. Ne autem Curie secularis
prædictæ Ministri facultate illos per se, & propria auctorita-
te extrahendi, & abducendi sibi olim, vt præfertur, attributa,
 & per

5

& per præſentes reuocata, abutantur. Volumus, dictaq; auctoritate decernimus, & declaramus, vt Curia ſecularis, eiusq; iudices, & officiales ab Eccleſijs, Monafterijs, locisq; ſacris prædictis laicum aliquem, vt præfertur, delinquentem in nullo ex caſibus ſupradictis ſine expreſſa licentia Epifcopi, vel eius officialis, & cum interuentu perſonæ Eccleſiaſtica ab eo auctoritatem habentis, ad quos ſolos, & non alios Epifcopis inferiores, etiam ſi alias ordinarij ſint, aut nullius diœceſis, aut Conſeruatores ab hac ſede ſpecialiter, vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat, occurrente autē caſu in loco exempto, & nullius diœceſis, tunc ad Epifcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio, & non ad allos, capere, extrahere, aut incarcerare non poſſint, niſi eo caſu, quo ipſe Epifcopus, & dictæ perſonæ Eccleſiaſticae requiſitæ illos in delictis ſuperius expreſſis culpabiles, tradere, aut capturæ & carcerationi interuenire, & aſſiſtere reſuſauerint, tumq; reuerentiæ Eccleſiæ, & locis ſacris debitæ memores, prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit, cum ſcandalo, & tumultu extrahere curent. Quodq; delinquentes laici prædicti, poſtquam, vt præfertur, ab Eccleſijs, lociſuè ſacris extracti, & capti fuerint, ad carceres Curie Eccleſiaſticae reponi & inibi ſub tuto, & firmo carcere, ac opportuna cuſtodia data illis, ſi opus fuerit, per Curiam ſecularem, detineri debeant, nec inde extrahi, Curieq; ſeculari prædictæ conſignari, nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epifcopum, ſeu ab eo deputatū, aut ipſi verè crimina ſuperius expreſſa commiſerint, tuncq;

demum de mandato Episcopi, per Iudicem Ecclesiasticum Curia seculari quacunq̄ue appellatione postposita, consignentur. De crimine verò hæresis cognitio ad forū Ecclesiasticum tota pertineat, neq; in ea Curia secularis se quoquomodo intromittat: Sicut et prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas seculares, aut cuiusvis ordinis, vel militiae, etiã s. Ioãnis Hierosolymitani, regulares quoquomodo, etiã vigore prædictorū priuilegiorū, indultorū, aut concessionum, quæ omnia ad terminos iuris per præsentis reducimus, procedant, aut se intromittat, illasue ab Ecclesijs, Monasterijs, domibus, locisq; sacris, aut religiosis, etiam in calibus in hac Cõstitutione expressis, extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad forum Ecclesiasticū pertinentibus, alias quã de iure, & per priuilegia eisdem ordinibus, aut militijs concessa, permittitur, quomodolibet præsumant. Quod si quis, quacunq; dignitate, & auctoritate præditus, præmissorum, aut alio quouis prætextu, quicq̄ præter, aut contra huius nostræ Cõstitutionis tenorem attentare præsumperit, declaramus eum ipso facto censuras, & pœnas easdem incurrere, quæ contra libertatis, iuris, & immunitatis Ecclesiasticæ violatores, per sacros Canones, & Conciliorum generalium, nostrorūq; Prædecessorū Cõstitutiones sunt promulgatæ. Sicq; per quoscunq; iudices, ordinarios, & delegatos, etiã causarū Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, in quauis causa, & instantia iudicari, & desiniri de-

bere,

bere, necnō irritum decernimus, & inane, si secus super his per quoscunq; , quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis tam Sixti, & Pij Quinti, quam aliorum quorumcunq; Prædecessorū nostrorum litteris Apostolicis, priuilegijs, indultis, & facultatibus, quibusuis personis, etiā Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quauis dignitate, & auctoritate fulgentibus, aut Rebus publicis, Dominijs, Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, Terris, & locis, eorumuē Curijs; Parliamentis, Senatibus, Consilijs, Communitatibus, Vniuersitatibus, Collegijs, aut Præsidentibus, Proregibus, Gubernatoribus, Locatenentibus, Vicarijs, Potestatibus, alijsq; Magistratibus, Officialibus, Ministris, aut Consiliarijs ex prædictis, vel alijs etiam grauioribus, & vrgentioribus causis; tam illorum intuitu, & contemplatione, siue ad eorum preces, & instantiam, quam etiam Motu proprio, & ex certa scientia, deq; Apostolicę Potestatis plenitudine, ac per modum statuti, & legis perpetuę, etiam in vim contractus, & fratrum nostrorum consilio, sub quibuscunq; tenoribus, & formis, & cum quibusuis præseruatiuis, restitutiuis, mentis attestatiuis, derogatorijs, alijsq; validissimis, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis, etiam si inibi caueatur expressè, quod illis, nisi sub certis modis, & formis, & nisi de expresso eorum consensu, ad quorum fauorem concessę fuerint, derogari possit; & aliter factę derogationes nullius sint roboris, vel momenti, & aliàs quomodolibet concessis, etiā sæpius appro-

batis, & innouatis: Quæ omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus præmissis in aliquo aduerfentur, aut plures, quàm superius expressos casus contineant, auctoritate, & tenore præmissis, omnino, ac perpetuò tollimus, & abrogamus, ac ad terminos præsentis Constitutionis, quo ad superius descripta dumtaxat reducimus, & nolumus cuiquam de cæterò suffragari, & qualibet alia dictæ Sedis indulgentiæ generali, vel speciali, per quæ præsentibus non expressa, vel ad verbum nõ inserta effectus earum quomodolibet valeat impedire. Ut autẽ præsentis Literæ ad omnium notitiam facilius deducantur, mandamus illas in Valuè S. Ioann. Lateranen. & Principis Apostolorum Basilicarum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ de more affigi, & publicari, earum etiã exemplis inibi affixis, & dimissis, ac post publicationem huiusmodi volumus, & decernimus, ut omnes, & singulos quos concernunt, & concernent in futurũ, perinde arctent, & afficiant, ac si eorum cuilibet personaliter intimatæ fuissent; earundem verò præsentium transumptis, etiã impresfis, Notarij publici manu subscriptis eandem fidem in iudicio, & extra illud ubiq; gentium, & locorum haberi volumus, quæ eisdem originalibus Literis haberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nõstrę moderationis, præcepti mandatorũ; decretorum, reductionum, declarationum, prohibitionis, sublationis, abrogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attetare præsum-

pserit,

9

pferit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Pe-
tri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum.

Dat. Romæ in Monte Quirinali. Anno Incarnationis Do-
minicæ Millefimo Quingētesimo Nonagesimo primo, No-
no Kal. Iunij. Pontificatus nostri anno primo .

L Dat.

M. Vestrius Barbianus.

Registrata apud Marcellum Secretarium .

A. de Alexijs.

Anno a Natiuitate Domini Millefimo quingētesimo no-
nagesimo primo Indictione quarta, die verò vigesimo octa-
uo mensis Maij, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, &
D. N. D. Gregorij diuina Prouidentia Papæ decimi quarti
anno primo. Retroscriptæ Literæ Apostolicæ affixæ, & pu-
blicatæ fuerunt in Valuis Basilicarum Principis Apostolo-
rum de Vrbe, & S. Ioan. Lateranē. necnon Cancellarię Apo-
stolicæ, & Aciei Campi Floræ, vt moris est, per nos Catha-
rinum Menandri, & Nicolaum Drouyn. Curf.

Pompeius Guerra Mag. Curfo.

Quo iure introducta fuerit immunitas Ecclesiarum, & de causa Constitutionis Gregorianæ. Cap. I.

S V M M A R I V M.

- 1 cclesia, & loca sacra maxima in veneratione fuerent.
- 2 Et uerba Theodosij iunioris Imperatoris referuntur.
- 3 Inter Ecclesiarum priuilegia, præcipuè est immunitas, ne ab eis delinquentes inuiti extrahantur. Pœnaq; extrahentium enumerantur.
- 4 Immunitas concessa Ecclesijs, ne delinquentes ad eas confugiens extrahantur an sit de iure Diuino, seu positivo, demonstratur.
- 5 Leges Imperiales circa immunitatis Ecclesiarum præiudicium non attendenda. Et quotiescunq; ius ciuile, a Canonibus discrepat, non ciuile, sed canonicum ius seruandum. Et in foro laicali.
- 6 Nullus prorsus laicus, etiam si Imperator esset, vel Rex, potest confugiens ad Ecclesiam extrahere. Et Bonifacius Rex a D. Augustino excommunicatus, quis delinquentem ab Ecclesia extraxerat. Cuius Bonifacij responsiua uerba recensentur.
- 7 Solus Papa potest iubere, ut in omni casu confugiens ad Ecclesiam extrahatur.

- 7 *Gentiles huiusmodi immunitatis seruatorum.*
 8 *Immunitas templorum iura naturæ a bestiis ipsis seruata.*
 9 *Iudices laici non debent ægrè ferre immunitatem Ecclesijs, locis uè sacris esse concessam.*
 10 *Verba D. Chrysostomi referuntur, dum Eutropium, qui ad Ecclesiam confugerat, defendit, ne extraheretur.*
 11 *Immunitatem istam Ecclesiarum in desuetudinem abiisse Scribentes affirmarunt.*
 12 *Ad Ministrorum Curie secularis audaciam compescendã circa immunitatem Ecclesiarum Gregoriana nostra fuit promulgata.*
 13 *Constitutio ista, cum excipiat nonnullos casus, in quibus delinquentes non sunt tuti in Ecclesijs in reliquis facit omnium inclusionem.*
 14 *Constitutionem istam non esse extendendam ad alios casus, ultra expressos demonstratur.*

1 Emper, & ubiq; Ecclesiæ, locauè sacra apud omnes gentes maxima in ueneratione fuerût, & Theodosius iunior Imperator ille pius, qui honos Ecclesijs debeatur, his uerbis expressit. Nos (inquit) qui legitimi imperij armis numquã non circundamur, quousq; sine armis stipatoribus esse non cõuenit, Dei Templum ingressuri foris arma relinquimus, & ipsũ diadema Regiæ Maiestatis insigne humiliter deponimus, & ad sacra Altaria munerum tantũ offerendorũ causa accedimus, quibus quoq; oblatis, ad extimũ, cõmuneq; atrium

atriū mox nos recipimus, nec quicquā ex propinqua Diuinitate nobis arrogamus. Ex quibus verbis quā humiliter iste Imperator Ecclesiam Dei ingrederetur, apparet, prout refert Illustris. Cardinalis Baronius. anna. Eccles. tom. 5. anna. 431.

- 2 Quapropter multa priuilegia illis cōcessa legimus, inter quæ præcipuum esse illud mihi semper visum fuit, vt delinquentes ad Ecclesiam, locaq; prædicta confugientes inuiti inde extrahi non possint absq; sacrilegij reatu, & immunitatis Ecclesiarū violatione, vt habetur in c. sicut antiquitus c. reū c. frater, c. miror, c. quisquis, & c. si quis. 17. q. 4. & in c. inter alia, & c. fin. de immun. Eccles. in l. p. senti, & tot. tit. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & in l. 2. eiusdem tit. Sanciuit Honorius Imperator, nemini licere ad sacrosanctas Ecclesias confugientes abducere, & si quisquā cōtra dictā legem venire tētauerit; læsæ Maiestatis criminis reū esse voluit, & Sanctiss. D. N. Gregorius decimus quartus Pōt. Max. superscriptā pmulgauit Bullā, in qua pœnas omnes a Canonibus, & sacris cœcumenicis Cōcilijs in illas in suo robore reduxit, de cuius Bullæ interpretatione, & obseruācia, cum sæpè tractari cōtingit, non inutile reputaui, hæc pauca adnotare, quæ a Doctoribus scripta inueni.

Et in primis quærendum erit, quo iure, Diuino scilicet, vel humano fuerit immunitas hæc nostra Ecclesijs, & locis sacris concessa.

- 3 Sed quia doctissimus Decian. in tract. crimin. lib. 6. c. 25.

nu. 2. & seq. part. 2. adeo eruditè, & copiosè hanc qua-
tionem explicauit, vt locus aliquid addendi non reman-
ferit. Concludendum igitur erit cum ipso Decia. quod,
aut consideramus ius Diuinum propriè, quod in Decalo-
go cõtinetur, & hoc iure talis immunitas non est expres-
sè concessa. Aut verò consideramus ius Diuinum, vt ius
veteris Testamenti à Moysè in legalibus, & cerimonia-
libus præceptis datû populo Israelitico, & eo iure vtq;
inuenta fuit, & concessa hæc immunitas; cum Iosue c. 20.
legatur. Quod constitute erant iussu Iosue sex Ciuitates,
ad quas homicidæ inuoluntarij fugientes tuti erant; &
tamen illæ essent Ciuitates, non Ecclesiæ, tamen multò
magis idem videtur dicendum de Ecclesijs.

Et satis probatur mentem Dei fuisse, vt homicidæ inuo-
luntarij locum aliquem haberent, in quo confugientes
tuti forent. Et Altare tutum quoq; reddebat, qui ad il-
lud cõfugiebat, vt probatur ex verbis Exodi c. 22. Si quis
per industriam occiderit proximû suum, & per insidias
ab Altari meo euellas eum, vt moriatur, quod habemus
registratum in c. 1. de homicid. At cum leges omnes illæ,
& cerimonix veteris Testamenti aduentu Christi subla-
tæ fuerint, c. translato, de Constitut. vbi omnes, & docet
D. Thom. 1. 2. q. 97. Ideo iure illo veteris Testamèti im-
munitas concessa fuit abrogatâ.

Et cum certum sit, quod in lege Euâgelica non reperia-
tur inducta, vel constituta, cû nullibi in Euangelijs, nec in
scripturis noui Testamèti de ea reperiatur facta mētio;

Restat

Restat itaq; , vt iure positiuo hodie censeatur inducta ; sicuti videmus per Gregorianam istam, per quam renouatur immunitas, & sub certa reducitur forina in posterum perpetuò obseruanda .

- 4 Et propterea quicquid sanciuerint leges Imperiales circa immunitatis Ecclesiarum præiudicium, attendendum non erit, vt dicunt omnes in c. solite. de maior. & obed. & in c. 1. & in c. cum. de Constitut.

Et quotiescumq; in hoc immunitatis, particulari, ius ciuile a Canonibus discreparet, non ciuile ; sed Canonicum ius seruari debet etiã in foro ciuili, & laicali, ita in specie tenet Fulgos. in l. præfenti, C. de ijs, qui ad Eccles. cõfug. & Io. Fab. in §. sed hoc tempore, Institut. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & comprobatur Alex. conf. 145. col. 3. vers. & quod in hac materia. lib. 2. Bar. in l. 1. in lect. col. 1. & in repet. col. vlt. vbi Salicet. & ceteri, C. de sacro. Eccles. Anch. conf. 25. & in pũcto Decia, conf. 89. nu. 28. lib. 3.

- 5 Ideo nulli prorsus laico, etiã si Imperator, vel Rex, licet confugientem ad Ecclesiam inde extrahere, c. minor. 17. q. 4. qui tex. est desumptus ex epistolis D. Augustini ad Bonifacium Regem, seu, vt alij dicunt, Comitẽ, ex qua epistola, & sequenti, quæ est eiusdem Bonifacij, peccatum suum agnoscens, colligitur, quod ea de causa, ille Bonifacius fuit excommunicatus, & non fuit absolutus, nisi prius hominem restituerit Ecclesie. Quam D. Augustini Epistolam legimus registratam d. c. miror. 17. q. 4. & eã refert Illustris. Card. Baronius in Parenesi ad Rempub,

Vene-

Venetam fol. 35. Cui Bonifacius in hæc verba respōdit Humilis saluto, quod primum est, suscepi autem tremēs Sanctitatis tuę, verba verberibus plena; scio quod venia præparatur, qui ab Augustino perfectissimo Sacerdote, corripitur; nec debet Episcopo denegari, quod voluntas facit, aut casus, Ipse enim sibi denegat curam, qui suam Medico non publicat causam: Hominem ergo pijsime Pater, è liminibus Ecclesię raptū, tuis sanctis aspectibus iussio mea, furorq; subduxit, aliena non sunt facta ista, cō filio Dei, & Sanctorum eius regimine viuo, illum itaq; virū morte dignissimū, quem (vt dixi) meus de Ecclesię foribus furor abstraxit, vitæ tuis iussionibus donamus illæsum: agnosce culpas; indignæ meæ lachrymæ iungantur tuis fletibus iustis; quo possit hæc nota nigro inscripta titione deleri, Ecclesię mihi introitus non negetur; illic spero veniam, vbi admisi culpam. Quæ omnia refert amplifs. Card. Baronius in suis anna. anna. 5. anna. 422. in fin. & in Pareneli supradicta ad Venetos.

- 6 Solus igitur Papa potest iubere, vt in omnibus casibus confugiens ad Ecclesiam extrahatur, vt probat tex. secū- dum vnum intellectum in c. vxor felicitis. 17. q. 4. Quia Pa- pa est supra ius. c. proposuit, de concess. præb. & expref- sè tenet Decia. c. 27. nu. 4. d. lib. 6.
- 7 Necnon immunitas ista Templis concessa non solū fuit seruata apud Hebræos, vt diximus, verum èt apud Græ- cos idem seruatum in templo Dianæ Ephesię, testis est nobis Iotupletifs. Tull. 3. in Verrè. Et illud quod traditur

de Oreste memorandum, Qui cum matrem occidisset, & in pœnam furijs agitandum datus, cum in templum Apollinis confugisset, non aufæ fuerunt in templo eum tangere, neq; templum ingredi.

Sic, & dum Pausanius apud Athenienses prodicionis patriæ reus ab Ephoris, idest supremo Atheniensiu Magistратu persequeretur, in tēplum Palladis aufugisset, viq; inde fuisset extractus, in causa fuit, vt graui lue plecterentur Athenienses; neq; id piaculum expiare possent, & á lue liberari, donec, postquã viuum Pausaniã nō possent templo restituere, duas saltem statuas ipsum referentes in eodem templo ex Apollinis responso statuerent, vt dicit Tucid. lib. 1. belli Pelopon. Constat & Romanos diligenter has immunitates seruasse. Quinimo eos, qui ad statuas Imperatoris confugissent, tutos semper fuisse, de quo habemus in l. 1. §. 1. ff. de off. Præf. vrb. & in §. sed hoc tempore, Instit. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & toto tit. C. de ijs, qui ad stat. confug.

- 8 Et quod plus est, immunitatem, de qua agimus, iure naturæ ab ipsis bestijs obseruatam legimus, cum Arist. de natur. animal. lib. 9. referat in Parthenio monte obseruatũ fuisse, vt quæcumq; ab alia, vel cane infestata, si in tēplum Panos Dei aufugisset, ibi tutã fuisse, quod et Dianæ luco referunt obseruatam, & in Montibus Menalijs. Possent & multa afferri exempla eorum, qui seuerissimè puniti fuerūt ob violatã tēplorũ immunitatẽ, quorũ multa cumulauit Io. Franc. Leon. in thes. for. Eccles. c. 1. §. n. 35.

cum

cū pluribus seqq. & ante eū Decian. d. c. 2 §. 11. 3. & seqq.
9) Displacēbit igitur iudicibus sēcūlaribus, qui Christi fidē
p̄fidentur, vt homines ad Dei Ecclesiam confugiētes
salū fiant; ad quorum amaritudinem amouendā trans-
portare volui, quod dixit D. Chrysostomus in 19. homil.
tom. 2. dum Eutropium fœuissimum Tirannū, depreda-
torem, & Christianorum p̄secutōrē dēfendit, qui ob
manifestas eius rapinas ab Honorio, & Arcadio Impe-
ratoribus ad vltimum supplicium damnatus ad Eccle-
siā confugerat, è qua eūelli conabantur dicti Imperato-
res; tanquā indignū Ecclesiasticæ immunitatis ob-
eius scelestas, quibus inquit Chrysostomus, Propter hoc
10 maximè tuendus est Eutropius, quod scelestorū Prin-
ceps fuit; in his enim oportet glorificari Deū, quod per-
misit eum in id necessitatis adduci, vt per ipsum & vir-
tus, quæ inest Ecclesiæ, & misericordia nosceretur; vir-
tus quidē, quod impugnatōrē suū supplicem videt,
misericordia verò ex eo, quod protegit supplicem; ista
enim sunt ornamēta altaris Ecclesiæ, ista sunt verę Chri-
stianæ pietatis insignia. Sed nefas esse inquires, rapto-
rē, atq; inuāsores cunctorum altare Dei contingere.
Nolo hoc dicas carissime, quoniam quidem meretrix
illa p̄ccatrix pedes Christi contigit, & non ex hoc op-
probrium cōtulit Christo, sed signa virtutis eius elicit.
Nēq; enim immunditia eius polluit eum, qui mundus
erāt; sed puritas mundi purificauit immundam; recor-
damini illius nos esse seruos, qui pro his, a quibus ad

crucem deductus est, dicebat, Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Et post idem inquit. Quid enim agendum est Christianis, auellendus ne quispiam ab Ecclesia, ad quam paulo post omnibus accedendum est, offerendaq; dominica oratio, qua hac potissimum orabimus. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris? Non ergo patiendum, ut is, qui in Ecclesia sperauit, frustra sperauerit. Hæc sunt verba Chrysostomi, verè ex aureo ore prolata, atq; in corde iudicium figenda, ut meminerint, se Christianos esse, & Ecclesie honorem, & reuerentiã sibi antiquissimã omnium esse debere. Sciendum pariter erit, quod iste Eutropius Consul fuerat, quo Consule facta fuit. l. sancimus, C. de pæn. ipseque legem tulerat, ut nullus in Ecclesia tutus foret, & tandem Dei permisso sub dictis Imperatoribus insectus à satellitibus ad Ecclesiam confugit, ibique se tutum exclamabat, contra verò dicebatur, eum non debere gaudere immunitate Ecclesie, quam in pugnauerat, & quod legem, quam ipse tulerat, pati debebat, & Chrysostomus pietate motus eum defendit supra narratis verbis, prout eum refert Decian. d. conf. 80. nu. 2 § lib. 3; & melius d. c. 25. sub num. 7.

11 Cumq; adeo excreuerit Scribentium audacia, qui, ut iurisdictioni seculari faueret, varijs in locis attestati sunt, immunitatem à sacris Canonibus Ecclesijs concessam, omnino in desuetudinem abiisse, ut est videre apud Barber. in suo viat. iuris, rub. de violat. immun. c. 33. nu. 3. in fin.

fin. Foller. in pract. crim. in ver. notatos capiant de persona nu. 6. in fin. Clar. in pract. §. fin. q. 30. ver. scias autē.

12 Ad quorum temeritatem, & Ministrorum Curiae secularis audaciam refrenandam Sanctiss. D. N. superscriptam promulgavit Bullam, in qua dicit Summ. Pontif. quod laicis ad Ecclesias, loca q; sacra, & religiosa confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumq; grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quiuē homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumq; cēmeterijs committere non verentur, aut qui proditoriē proximum suum occiderint, aut Assassini, vel hæresis, aut læsæ Maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur.

13 Quo fit, quod postquam in hac Constitutione excipiuntur dicti casus, in reliquis censetur facta omnium inclusio, per regulam. Quod exceptio firmat contrarium in casibus nō exceptis, l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de pec. leg. l. quotiescumq; , §. denique, vbi Bar. ff. de fund. instr. §. est autem lex. Authen. de non alien. aut permut. c. domus. 32. q. 7. gloss. in l. in his. ff. de leg. 3. Doct. in rub. de reg. iur. in 6. Dec. in l. 1. num. 17. ibiq; apost. ff. eo. idem. Dec. conf. 148. num. 5. & conf. 520. num. 9. Panor. in c. 2. nu. 2. de coniug. lepro. Felin. latiss. in c. quoniam frequenter. in princ. vt lit. non contest.

14 Et ideo, Constitutionem hanc non esse extendendam

ad alios casus ultra expresso s; et similes in puncto com
 probat Farinat. conf. 76. nu. 13: cui assentit Falcon. in
 sua informatione inserta post dictum conf. Farinat. nu.
 16. ea fulti ratione, quia Pont. Max. dum excipit casus
 predictos, apponit dictionem taxatiuam (tantum) cuius
 natura est impedire extensionem, iuribus per eos ad-
 ductis.
 Ac etiam, quia in Constitutione nostra exceptio fit per
 modum formæ, ut patere affirmant, ibi, (ad unam tantum
 formam reducimus.) ergo illi nil addi, aut minui potest,
 sed ad unquam debet obseruari, & citant Paris. & Ro-
 land. quibus addo tex. in l. 1. §. opus nouum, ff. de nou.
 oper. nunc. & Bal. in l. quoties circa principi. C. de suis. &
 legiti. Et quod plus est, dicit Farinat. ibidem, quod
 in Constitutione hac adest clausula (Sublata eis, & eo-
 rum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi
 facultate), quæ clausula omnem prorsus extraneam
 interpretationem, & extensionem excludit, per tradi-
 ta à Dec. conf. 50. nu. 2. Aym. conf. 201. num. 43. & Pu-
 te. decis. 50. nu. 5. lib. 1. & ultra predictos hoc idem ex-
 pressè tenet Io. Franc. Leon. in d. thes. for. Ecc. les. c. 13.
 sub num. 27.

De publicis latronibus, qui immunitate
Ecclesiastica non fruuntur.

Cap. II.

S V M M A R I V M.

- 1 **R**ubli latrones non gaudent immunitate Eccle-
siarum.
- 2 Qui palam furatur dicitur famosus, secus si clam.
- 3 Differentia inter furem, & latronem.
- 4 Ut latro immunitate Ecclesie priuetur, requiritur quod sit
publicus.
Et qui dicantur publici latrones.
- 5 Ad constituendum publicum latronem, ut amittat immu-
nitatem istam, quae requirantur.
- 6 Cep. in Authen. sed nouo iure, C. de ser. fugit. damnatur,
qui voluit ad constituendum publicum latronem requiri,
quod grassatio fieret cum interemptione hominis.
Et quod necatio non sit necessaria latissimè comprobatur.
- 7 Quod quis sit publicus latro non est quid facti, sed iuris.

1 **C**um autem delinquentes exceptuati à Sanctissi-
mo in Constitutione ista, immunitate Eccle-
siastica frui non debeant, & inter exceptos pu-
blici latrones primum tenent locum, quod concordat
cum c. inter alia, de immun. Eccles. & cum c. sicut anti-

quitus 17. q. 4. & sentit Alphons. Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. Eccles. q. vnic. conclu. 1. nu. 45.

2 Videndum igitur erit, qui dicantur publici latrones, & glos. in l. capitalium §. famosos, in ver. furca; voluit, quod qui palam furatur, dicatur famosus, secus si clam.

3 Verum cum magna sit differentia inter latronē, & furem, cum fures propriè sint illi, qui occultè, & sine armis furantur, latrones verò, qui violenter aggrediuntur, & deprædantur, & homines publicè spoliant, vt habetur in Authen. vt nulli iud. §. pen. Propterea latrones sūt nequiores furibus; ideo Pont. Max. fanciuit, quod latrones non fruantur immunitate Ecclesiastica, sed eum non sufficere, statuit Bulla, esse latronem, sed vterius requirit, quod sit publicus; & publicus latro appellandus erit, qui in locis publicis, idest vjjs publicis, & itineribus deprædatur. Ideo publicus latro dicitur tum respectu loci publici, in quò deprædatur, tum respectu frequentia, propter quã iam omnibus, vt publicè notus, ac pro latrone habendus est, ita Decian. tract. crim. lib. 6. c. 28. sub nu. 2. par. 2. vbi non putat publicum latronem eum dici, qui palam, & vulgò grassatur, & deprædatur, quia imò latrones non palam, & publicè, sed secretò, & per insidias prædantur, ideo à latendo dicti.

4 Hinc ad constituendum publicum latronem, vt amittat beneficium immunitatis Ecclesiasticæ, oportet quod hæc tria concurrant, scilicet, quod sit solutus, secundo, quod cum ferro aggrediatur. tertio, quod in vjjs publicis,

cis, aliàs; sicuti non potest de iure communi furca suspē
di, vt consultus respondit Fulgo. conf. 157. per tot. ita
non priuatur hac immunitate; Panor. & alij in d. c. inter
alia, quos sequitur Io. de Visch. de immun. Eccles. n. 19.
& 20. relati per Decian. d. lib. 6. c. 28. n. 2.

5 Rursus, vltcrius requiritur, vt quis dicatur publicus la
tro, quod fama publica laboret contra eum, s̄m Bar. opi
nionem in d. §. famosos, & in terminis sequitur Alex. cō
fil. 110. n. 6. lib. 4. & comprobatur latè Ias. in §. ex malefi
ciji. n. 5. & seq. Instit. de actio. & etiam Pute. de synd. in
ver. latro. c. 2. quibus citatis, hoc idem firmat Decian.
lib. 9. tit. 29. n. 14. & Farin. tit. de carcer. & carcera. q. 28
sub n. 5. par. 1. 2. tom. & voluit Corn. conf. 44. n. 8. lib. 4.

6 Quinimo Cep. in Authen. sed nouo iure. n. 106. C. de
ser. fugit. vt publicus latro, ac viarū grassator quis existi
metur, voluit, vt vltra actuum frequentia grassatio fiat
cum interemptione hominis, per tex. d. l. capitalium, §.
famosos, ff. de pēn. cui⁹ verba sunt ista. Famosos latrones
in his locis, vbi grassati sunt, furca figendos quampluri
bus placuit, vt conspectu terreantur alij ab eisdem faci
noribus, & solatio sint cognatis, & affinibus interēpto
rū, eodem loco pœna reddita, qua latrones homicidia
fecissent. Ex quibus verbis (interēptorū) & (homicidia)
mouetur Cep. vt quis publicus latro dicatur, non suffice
re, quod grassator consuetus sit grassari, verum etiam,
quod hoc fecerit cū hominis interfectione, & dictū tex.
intelligendum esse mandat Decian. d. lib. 9. c. 29. nu. 37.

de latronibus illis, qui non modò deprædantur, & expoliant, sed èt occidunt, aliàs si tm prædentur, tenet non esse furca suspendendos; quia tex. ibi assignat hâc rationē, vt pēna sit solatio cognatis, & affinibus interēptorū; ergo præsupponit homicidia, & hoc quoq; videtur sensisse, Ias. in l. cum feruus n. 5. in fin. ff. de cond. caus. dat.

Sed Panor. in d. c. inter alia. n. 5. de immun. Eccles. contrariæ fuit opinionis, scilicet, quod publicus latro ex eo solo dicatur, quod publicè, & palam furetur, vel qui publicè stat in stratis, vt homines trāseūtes disrobet, absq; quod occidat: huius pariter sententię fuit Oldr. cōf. 1 54 nu. 2. Bar. quoq; in d. l. capitalium, §. famosos nu. 1. & 2. ff. de pœn. & Bal. in Authē. antedicta, sed nouo iure, n. 3. C. de ser. fugit. & Georg. in sintagma. iur. vniuer. lib. 37. c. 6. nu. 9. dicebat, quod non dubitaret asserere, publicos esse iudicandos latrones, obsidentes via, & si non iugulent homines, sed expoliant tm, & deprædantur, quia & ij furca suspenduntur, quos omnes retulit, & sequitur Piguier. decis. crim. 40. nu. 6. Quod èt de mente Sanctiss. fuisse videtur in Cōstitutione ista, dum excipit publicos latrones, viarumq; grassatores; qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, sicq; Sanctiss. non considerat interemptionem. Quapropter licet isti grassentur absq; necatione, non sunt digni Ecclesiastica immunitate.

7 Aduertendū tamen erit, quod an aliquis sit publicus, & famosus latro, non est facti, sed iuris, quia ius ita illū desinit.

definit. hinc si reus fateatur multa latrocinia fecisse, & deprædatum fuisse plura, is fatetur quidem factum, sed non ob id fatetur ius, scilicet, quod sit famosus, & publicus latro, & è cōtrà, si fateatur se esse publicū latronē, & tamen constet de vnica deprædatione, non erit per hoc publicus latro, vt furca suspendatur, ita pulchrè Ang. cōsiderat in cons. 403. vbi monet iudices, vt ex cōfessione, quod quis sit publicus latro, neminem damnent ad furcas, nisi constet, quod sæpius deprædatus sit, & Ang. secutus fuit Pute. de synd. in verb. latro. nu. 2. vers. an si fiat inquisitio, & præfatos amplectitur Decian. d. lib. 9. de latro. & pirat. nu. 12.

De Grassatoribus viarum indignis Ecclesiastica immunitate.

Cap. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Rassatores viarum proximi latrones, & de eorū pœnis.*
- 2 *Grassatores viarum qui sint, & vnde dicti.*
- 3 *Vt grassatores capite puniantur, requiritur, quod sæpè grassati sint.*
- 4 *Hoc idem requiritur, vt efficiatur indignus Ecclesiastica immunitate.*
- 5 *Qui semel, aut bis in via priuata spoliasset, nō erit grassator, vt im-*

vt immunitate priuetur; & redditur ratio, licet iudices se-
culares vigore Statutorum capite punient, qui semel grassati
sunt, non per hoc derogatur immunitati Ecclesiarum.

- 3 Quare latrones capite puniantur, cum eorum intentio princi-
palis sit depraedari, & non occidere.
Differentia inter latrones, & grassatores.

I

Grassatores viarum & hi proximi latronibus
sunt, & ipsi, si cum ferro aggredi, & spoliare
instituerint, capite puniuntur, si sæpius, atq;
in itineribus hoc admiserint, cæteri verò in metallum
damnantur, vel in insulas relegantur, vt habetur in d.l. ca-
pitalium, §. grassatores, ff. de pœn. Quibus secundo loco
Summi Pont. denegat immunitatem Ecclesiasticam.

- 2 Sunt enim grassatores, qui vias obsident, vt spolient, &
renitentes occidant, & hoc nomen deriuatur à verbo,
(gradior, graderis,) quasi quod cum impetu gradiatur;
vt ex Nonio aduertit Decia. vbi supra nu. 7. Et Accurs.
in sæpè citata. l. capitalium, §. grassatores, ver. grassato-
res, interpretatur, & exponit (grassatores) id est, ad ma-
lum nitentes, vnde grassor, id est, nitor ad malum, & pro-
priè grassatorem appellamus, qui viarum in Vrbe, vico-
rumq; obsessor est, qui obuios iniuriæ oportunos spo-
liat, aut pulsans, aut intentata morte territans; & ideo
grassari est supra modum seuire, secundum Nonium.
Festus vero inquit; grassari dicuntur latrones via obsidē-
tes, gradi si quidem ambulare est, vnde tractum grassari

ab impetu gradiendi.

- 3 Verum quia Calistratus auctor d. l. capitaliū in §. grassatores, requirit, vt hi scelerati capite puniantur, quod sæpius, atq; in itineribus hoc admiserint. Ex quibus colligitur differentia inter eos, qui non sæpius itinera frequentata, & qui sæpius dicta itinera, & vias obsident, vt hi capite puniantur, illi vero in metallum damnentur, vel in insulas relegentur, & quodammodo ex poenarum impositarum differentia innuere videtur, quod qui semel in itinere publico grassatur, non sit pro publico latrone habendus, sed tm̄, qui sæpius hoc crimen commiserit.
- 4 Hinc sumpta occasione Peguer. d. decif. 40. post seriosā disputationem concludit, quod vt grassator viarum efficiatur indignus Ecclesiastica immunitate, op^o est, quod sæpè, ac sæpius huius sceleris effectus fuerit reus, ad quē confugiendū erit, cum casus occurreret; nā perbellè tractat materiā istam, & antè eū Ang. d. conf. 403. in prin. hoc tenuit. Et quod requiratur frequentia, & cōsuetudo deprædandi voluit Fulgo. conf. 157. n. 3. & hoc velle totā cateruā Canonistarum affirmat Igne. in l. 3. §. subuertitur. nu. 107. ff. ad Syllan. quide communi testatur.
- 5 Et Decian. lib. 6. c. 28. sub nu. 2. affirmat, quod si quis semel, vel bis aliquem in via priuata spoliasset, non putat sub nomine latronis publici comprehendi, ad effectum, vt priuetur ista immunitate. Quia priuatio huiusce immunitatis fuit introducta ob atrocitatem criminis, quo multis nocere potest, cum vias frequentatas obsident,

dent, hocq; videtur innuere Oldr. in d. conf. 154.

Quod si obsederint vias non frequentatas, non ita atrox videretur delictum, cum in culpa sit, qui per insuetas vias vadit, argumento l. qui fiscales, vbi Bar. C. de nauicular. lib. 1. 1. & in l. cum proponas, vbi omnes, C. de nauifeno. Et quod requiratur vias, quas obsident, esse frequentatas facit tex. l. 1. C. quando lic. vni. fin. iud. sibi ius diceri, ibi (aut itinera frequentata insidijs aggressionis obsederit) & apertè habetur in Constitutione nostra dum Pót. Max. declarando, qui sint grassatores, dicit, qui itinera frequentata, vel publicas stratas.

6. Nec releuat quod, & qui semel grassatus fuerit, soleat à iudicibus secularibus nostri temporis vltimo damnari supplicio ob statuta, quæ communiter vigent, & cum eis proceditur, ac si essent publici latrones. Quia quod attinet ad immunitatem Ecclesiasticam ius commune seruandum est; & statutum, seu consuetudo, quod qui semel grassatus fuerit, vti publicus latro suspendatur, nō potest tollere priuilegia, & libertatem Ecclesiæ de iure Canonico concessam, ex quo consuetudo ista à laicis fuit introducta per ea, quæ habentur in c. Ecclesia S. Mariæ, & ibi Doct. de Constit. & firmat Peguer. d. decis. 40.
7. Nec mirum videatur, quod cum intentio latronū; & grassantium non sit causa principalis, vt occidāt, sed tm̄, vt deprædentur res, & bona; nihilominus tanquā homicidæ puniuntur, cum homicidium non versetur principaliter in eorū cogitatione, nam si nō resistatur, spoliāt,
parcunt

parcunt vitæ, & si in pauperes incidunt, illis sunt innocui,
Respondi potest de mente Decian. in d. c. de latro. &
pirat. n. r. 8. Quod licet principaliter in intentione latro-
nū sit depredatio; quæ quidem de per se grauissimū est sce-
lus; attamen & hoc est præcipuè intendunt mortem in-
ferre recusati bona relinquere, vel ei, à quo se cognitos,
& propalandos existimant, & ob frequentiam istorū de-
perditorum S. Pōtiffes statuerunt, ne tuti reddatur Ec-
clesiastica immunitate, ex quo hoc genus hominum est
valde infestum omnibus; cū & fortuna, & vitæ inficiant.

8 Differunt autē latrones à grassatoribus; nam grassator
est; qui viatores in vrbe obsidet, latro qui foris, & hanc
differentiam colligit Decian. d. lib. 6. c. 28. sub num. 2. ex
d. l. capitalium, § grassatores; ff. de poen.

Siue ergo fuerint latrones vias extra urbem obsidentes,
siue grassatores intra urbem, sub nomine latronum con-
tinentur, & immunitate ista priuatos esse in eodē loco
comprobat Decian. & colligitur ex verbis Bullæ duus
Pont. declarat, qui sint viarum grassatores.

De depopulatoribus agrorum. C. III.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

Epopulatores agrorum non gaudent immunitate
Ecclesiarum, quod etiam à Canonibus erat intro-
ductum, in quibus additum erat (nocturni.) i

- 2 *Maius delictum nocturnum diurno, unde fures nocturnos occidere licet, etiã si telo non se defendat, secus diurnos.*
- 3 *Panor. descriptio depopulatorum agrorum damnatur.*
- 4 *Depopulatores agrorum qui sint, & unde dicti demonstratur.*
- 5 *Qua de causa hoc delinquentium genus excipitur ab immunitate Ecclesiarum.*

1

- I** Tertio excipiuntur ab immunitate Ecclesie depopulatores agrorum, de quibus etiam habetur in d. c. inter alia. de immunit. Ecclesie ubi additum erat (nocturni). Quod factum erat ad differentiam diurni, cum maius sit delictum nocturnum, quam diurnum, † lucente itaq; sole, facilius quis tuetur sua, quam nocte, & ideo furem nocturnum occidere licet, etiam si telo non se defendat, non diurnum. l. itaq; §. fin. ff. ad. l. aquil. l. furem, ff. de sicar.
- 3 Hos autem depopulatores agrorum, Panor. in d. c. inter alia. n. 5. distinguit à furibus in hoc tantum, quod latrones publicè, & palam deprædantur, & occidunt, depopulatores verò agrorum occultè latent in segetibus, quam differentiam non esse recipiendam putarem, eo quia; quod latro publicè deprædetur, repugnat ethymologiae latronum, qui à latendo dicti sunt, & repugnat pariter alijs, quæ diximus supra, ut considerat Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 3.

Vnde errauit Panor. in d. c. inter alia. nu. 5. dum asseruit noctur-

nocturnum agrorum depopulatorem dici, qui obsidet stratam publicam, disrobando transcentes, & segetes destruit, in eis se abscondendo, iacendo, & laetitudo; & propter homicidia, & rapinas, quæ faciunt in stratis, comburunt, & destruit, agros illorum, qui eis non seruiunt, quia ut mox referam, depopulator dicitur à populado, & non ab obsidendo.

4 Dicuntur igitur depopulatores agrorum, qui segetes in agris depradantur, & fructus; & vineas vastat, ut not. in l. 1. C. quando lic. vnic. fin. iud. Verbum enim (populo,) seu (populor) significat depradari, & diripere, & præfertim agros, & quod populator agrorum dicatur, qui ad agros alienos diripiendos destructor accedit, comprobat Oldr. d. conf. 154. nu. 2. per d. tex. l. 1. C. quando lic. vnic. fin. iud. sequitur Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. Eccles. nu. 45.

5 Ratio nempe, quare hoc delinquentium genus sit exceptum ab Ecclesiæ immunitate assertur per gloss. ult. in fin. c. fin. de immunit. Eccles. ab omnibus ibi approbatam, & in d. c. inter alia. Quia isti pluribus per insidias exitium excogitant, & habemus tex. in c. est iniusta, 23. q. 4. Ac etiam quia publicam magis perturbant quietem l. 2. C. quando lic. vnic. fin. iud. & ex proposito insidiantur, ut dicit Ioan. And. quem cæteri sequuntur in d. c. inter alia.

Et ob id cum diurnus, sicuti nocturnus ex proposito posset delinquere, hinc Sum. Pont. hanc nocturni qualitatem

3218 III. Alex. Ambrosini. immunitatis
tatem admittit. Quapropter stante Constitutione ista, tã
diurni, quam nocturni depopulatores agrorum sunt pri
uati hoc beneficio immunitatis Ecclesiasticae.

De delinquente in Ecclesia, si gaudeat
illius immunitate.

Cap. V.

S V M M A R I V M.

- 1 **D**elinquentes in Ecclesijs, vel cæmeterijs de iure
non fruuntur immunitate Ecclesiarum; quod
Sanctissimus restrinxit ad homicidia, & mēbro
rum mutilationes.
- 2 Ratio priuationis huiusce immunitatis in delinquentibus
in Ecclesia.
- 3 Qui in vna Ecclesia deliquit, priuatur immunitate omnium,
cum vna sit per totum orbem vniuersalis Ecclesia.
- 4 Si quis prope Ecclesiam occiderit, vel mutilauerit membra,
quo facto statim in Ecclesiã confugiat, an sit tutus in ea late
enucleatur.
- 5 Confugiens ad Ecclesiam cum armis post delictum perpe
tratum, an sit tutus.
- 6 Sacrilegus est tutus in Ecclesia vigore Constitutionis nostrae.
- 7 Existens in Ecclesia si existentem extra occiderit, non erit
tutus in ea.
- 8 Sic pariter existens extra Ecclesiam occidendo in Ecclesia

non

non est tutus.

- 9 Existens in Ecclesia si mandat extra eam homicidium committi, non priuatur eius immunitate.
- 10 Qui semel in Ecclesia deliquit nunquid pro alijs delictis possit extrahi.

I **D**ELINQUENTES in ipsis Ecclesijs, vel cęmeterijs excipiuntur, vt non fruantur hac immunitate, vt probat tex. in §. quia vero ita cōperiuntur. Auth. vt non lic. mat. & aui. & in c. fin. ibique Panor. & cęteri de immunit. Eccles. & in c. ad Episcopos 17. q. 4. & per ista iura hoc expressę firmarunt. Cyn. in l. pręsenti. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. Oldr. d. cōf. 154. Salic. in Authen. si quis ei. C. de adult. & cęteri, quos in vnum cōgessit Farin. de carcerib. & carcerat. q. 28. num. 52. quibus add. Villagut. de extens. leg. tit. de extę. immunit. Eccles. num. 46. Et dictorum sacrorum Canonum vestigijs inhęrendo, Pont. in hac Constitutione ab immunitate exclusit, qui homicidia, & mutilationes mębrorum in ipsis Ecclesijs, earumve cęmeterijs committere non verentur.

- 2 Et quamq̃ in Constitutione nostra istius exclusionis ab immunitate non reddatur ratio, tamen optima assignatur in d. c. fin. & in c. ad Episcopos. Et est, quod in eo, in quo quis deliquit, puniri debet, neq; gaudere debet immunitatis priuilegio, qui facit se indignum, neque ab Ecclesia tueri debet, qui Ecclesiam offendit. & fru-

stra legis auxilium implorat, qui in legem cōmittit, c. frustra. de vsur. Accedat, quod si tales tuti essent in Ecclesia, præstaret ipsa Ecclesia occasionē delinquendi; nam omnes occiderent inimicos in Ecclesia, scientes se ibi tutos, aliàs non occisuri, vt dicitur in d. c. fin.

3 Cumq; vna sit per totum orbem vniuersalis Ecclesia, c. loquitur 24. q. 1. & immunitas non vni Ecclesiæ, sed vniuersali concessa fuerit; ideo qui in vna Ecclesia deliquit, in alia tutus minimè erit; nã qui iniuriam facit vni Ecclesiæ particulari, omnes offendisse videtur, & propterea illius immunitatē gaudere non debet, vt post antiquos comprobât Henrich. Boich. in c. Ecclesiæ, col. 3. de immunit. Eccles. & Didac. var. resolut. lib. 2. cap. 20. num. 15 & est communis, vt per Remig. de immunitate Eccles. in 11. fallen. num. 2. quem refert, & sequitur Clar. in pract. §. fin. q. 30. vers. sed quid si aliquis, & Io. de Vifch. de immunit. Eccles. num. 64. vers. etiã si delinquens. relatus à Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 28. & prosequitur Farinat. d. q. 28. nu. 59. Villagut. de extens. legit. de immunit. Eccles. num. 60.

4 Verum cū pro ratione adduxerimus, quod delinquentes in Ecclesia non sunt in illa tuti, ne præberetur occasio delinquendi, cum aliàs non essent facturi, nisi sperassent auxilium immunitatis Ecclesiæ habere, ex qua dubitari posset, si aliquis prope Ecclesiam occiderit, vel membra mutilauerit, quo facto statim in Ecclesiam cōfugit, nunquid iste sit tutus in ea? Et Anch. in d. c. fin. de

immun. Eccles. Henric. Boich. in c. Ecclesie col. 3. eo. 98.
dixerunt non esse tutum, sed posse ibi capi, quia delin-
quendo prope Ecclesiam videtur deliquisse sub spe, &
fiducia illius immunitatis, quo casu cessat immunitas;
comprobat hanc opinionem latè Alciat. de præsumpt.
reg. 3. præsumpt. 33. num. 2. & seq. Io. de Visch. de im-
mun. Eccles. num. 27. Gig. conciuis meus, & affinis, de
crim. læs. Maieft. lib. 1. sub. qualic. & à quib. crim. læs. Ma-
ieft. commit. q. 10. num. 7. & 9. Didac. var. resolut. lib. 2.
c. 20. nu. 15. Io. Mar. Monticell. reg. 12. num. 25. vers. li-
mita nono. Ibdoc. in pract. crim. c. 107. de violat. Templ.
num. 8. Vulpell. conf. 130. nu. 7. & seq. Menoch. de præ-
sump. lib. 5. præsump. 10. num. 4. 5. 12. & 15. Farinat. ci-
tatis supradictis de carcer. & carcer. q. 28. num. 56. q. ui
dicit de mente Alciat. & aliorum, quod est fundata
optima ratione; ne scilicet domus Dei fiat spelunca la-
tronum, & ne immunitas, quæ ad bonum finem fuit
introduc̃ta ob reuerentiam Ecclesiarũ, tribuat malum,
& delinquendi incentiuum, contra tex. c. eil̃ iniusta 24.
q. 4. Non enim est dignus venia, absolutione, seu indul-
gentia ille, qui sub spe veniæ, indulgentiæ, vel absolutio-
nis peccat, c. quando, il primo. de consecrat. dist. 4. c. il-
lud de Cler. excomm. minist. l. 1. §. hæc autem actio. ff. si
quis testa. lib. esse iuss. fuër. & affirmat Farinat. d. loco,
quod hæc est communis opinio. Contrarium tamen to-
tis viribus defendit Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 5. ante fin.
vers. ex quo infero. post Bellame. quæ allegat in conf. 13.

& fundamentis adductis per Alciat. respondit, & tantum consentit, quod delinquens prope Ecclesiam non gaudeat illius immunitate, si studiosè, & malis artibus induxerit suum inimicum prope Ecclesiam, & ibi illum occidit. Et certè rationes ponderatè ab Alciat. non multum vrgent, nam prima illa, quod delinquens in eo puniri debet, in quo deliquit, vt dicit tex. c. fin. de immunit. Eccles. non facit, Quia omnes Doct. dicunt, & intelligunt illa verba, quod puniri debent in eo, scilicet, loco, in quo deliquit, sed iste deliquit extra Ecclesiam, ergo non in Ecclesia, & ideo in ea puniri non debet. Nec alia militat Alciat. ratio. Quod frustra legis auxilium implorat, qui contra eam nititur. Nam iste nõ offendit legem immunitatis, sed alias leges loquentes contra homicidas, & licet habuerit spem euadendi in Ecclesia, in hoc potuit decipi, quia plura poterant occurrere, per quæ impediretur perfugium ad Ecclesiam, quod non est in ijs, qui in Ecclesia delinquant, cum enim sint in Ecclesia, spes est certa, quod in ea reperientur, & ideo est diuersa ratio spei, de qua in d. c. vlt. ab ista spe.

Præterea in d. c. fin. ratio spei immunitatis non est consideranda pro causa finali decisionis illius text. quia est appositæ in verbis narratiuis, ergo ab ea non est arguendum, vti considerat ipsemet Alciat. & hoc pacto hanc partem Decian. t uetur.

Nec subsistunt eà, quæ adducit Farinat. optima ratione id esse introductam, ne domus Dei fiat spelunca latronum.

tronum. Quia consideratio ista bene procederet in delinquente in ipsa Ecclesia, & non in eo, qui extra deliquit, nam hoc modo omnes confugientes ad Ecclesiam facerent illam speluncam latronum, & ideo immunitas Ecclesijs concessa totaliter destrueretur, & uti aduertit Decian. si quis insidiosè, & malis artibus induceret inimicum propè Ecclesiam, & occideret, tunc non esset dignus Ecclesiæ tutela. Quibus dictis à Decian. addere posse putarem, quod Sanctissimus N. in Bulla tantummodo voluit, quod qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumve cæmeterijs committere non verentur, in illis non sint tuti, vndè cæteri excluduntur à priuatione istius immunitatis, præcipuè cum, vt diximus, non fiat extensio in hac materia, per clausulam (sublata, &c.) in Bulla apposita, quæ omnem prorsus extraneam interpretationem, & extensionem excludit, vt consultus respondit Farinat. d. conf. 76. nu. 14. qui scriptum reliquit, quod attinet ad locum delicti, Constitutio excipit tantummodo homicidium commissum in Ecclesia, vel cæmeterio, ideo non est extendenda exceptio ad commissum extra Ecclesiam, licet prope eam. per regulam, quod certo loco permissum, in alio prohibitum censetur, & è contrà. l. cum lex. ff. de ll. cum vulg.

Et cum opinione Decian. tenendum esse non dubitarem, nisi Farinat. dicto loco. de carcerib. & carcerat. attestatus esset, quod de anno 1597 in vna Panormita-

na immunitatis Ecclesiæ Sanctissimus Clemens VIII. resoluit, quod delinquentes prope Ecclesiam sub spe immunitatis illius non essent tuti; sic referentibus amplissimis Cardinalibus Plattâ, & Burghesio qui de anno præterito ad Petri Sedem fuit electus, maximo cū gaudio, & iubilo totius Orbis, ob eximiam B.S. vitæ sanctitatem, doctrinam, & in rebus agendis experientiam, & propterea suppliciter, & enixè est rogandus ab omnibus Deus, vt S.S. incolumem multos, & multos annos Eccles. suæ conseruet. Quare stante resolutione ista, non esset amplius tractandum de hoc articulo, sed resolutioni factæ adhærendum.

- 5 Quærent pariter Doctores, nunquid confugiens cū armis ad Ecclesiam post perpetratum delictum debeat frui immunit. nostrâ? & reperio, quod Rebuff. in Const. Gall. tom. 2. sub tit. de immunit. Eccles. glos. 1. num. 28. voluit, quod armatus confugiens ad Ecclesiam non sit tutus, quia non confidit in immunitate Ecclesiæ, sed in armis tantum, & Rebuff. sequitur Petr. à Plat. in epit. delict. lib. 1. cap. 8. in fin. num. 28. & Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 18. dicebat, quod iste tutus non erat, Quia armorū vsus etiam de iure communi prohibitus est tam laicis, quam Clericis, & tam intra, quam extra Ecclesiam. l. 1. C. vt armo. vsu. in sc. Princip. interd. sit lib. 11. c. Clerici arma. de vit. & honest. Cler. latè Corn. consil. 20. lib. 1. Soc. tract. reg. reg. 30. Cott. in memor. ver. armorum. Tiraq. de nobil. c. 20. num. 66. ideo dum quis

armatus post delictum in Ecclesiam ingreditur, dicitur in Ecclesiam committere delictum, & consequenter non est tutus in ea.

Nihilominus non obstantibus prædictis, confugiens armatus etiam post delictum in Ecclesiam, non est extrahendus. Quia Constitutio ista non intendit priuare immunitate nisi delinquentes in Ecclesia in casibus expressis; & dicta per Rebuff. parum facere possunt: nam, vt diximus, ratio spei immunitatis secundum tex. d. cap. fin. operatur, quod non sit tutus; vnde sequitur, quod qui confidit in armis, & non in immunitate, tutus esse debeat, nec obstat tex. l. si seruus. C. de ijs, qui ad Eccles. cõfug. adductus à Rebuff. loquitur nempe in seruo, ideo ad liberos non est trahendus, præsertim in exorbitantibus contra immunitatem, & libertatem Ecclesiæ, ita Decian. d. lib. 6. c. 28. sub nu. 5.

Nec considerata à Couar. nos mutare debent. Quia delicta leuia in Ecclesia commissa non tollunt immunitatem; Panor. post Hostien. & Antiquiores in d. c. fin. de immun. Eccles. Henric. Boich. in c. Ecclesiæ, col. 3. eo. tit. Aufrer. in addit. ad decis. Tholos. 422. Castrenf. consil. 459. colum. 1. lib. 2. Couar. ipse var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 15. vers. 25. Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 9. Siluest. in sum. in ver. Immunitas il 3. sub num. 2. Et absque dubio delatio armorum est delictum leue, per quod quis non debet excludi à beneficio immunitatis; Et forsitan procedere posset in delatione armorum vetitorum vigore

Bullarum, & aliquarum particularium Cōstitutionum, vt esset delatio archibusetorum, quo in casu armorum delatio non est leue delictum, sed graue ratione poenæ, vt aduertit Farinat. de carcerib. & carcerat q. 28. nu. 64. Quod ego non ita de facili admitterem vigore Bullæ nostræ mandantis tantummodo excludi, qui homicidia, membrorumvè mutilationes in Ecclesia commiserit, & propterea cum delatio armorum non sit de exceptis, non credo, quod confugiens ad Ecclesiam, cum quo vis genere armorum possit extrahi.

6 Et ex prædictis resoluitur quæstio, nunquid sacrilegus sit tutus in Ecclesia? & licet ipse in Ecclesia delinquere videatur, ex eius offensione, tamen cum Constitutio tantummodo perpetrantes homicidia, & membrorum mutilationes consideret, sacrilegus erit tutus, quicquid dixerit Decian. d. c. 28. nu. 7. qui hanc Constitutionem non vidit, postquam adhuc non erat promulgata, quam si vidisset, absque dubio & ipse hoc ipsum affirmasset. Nam tantum excepti sunt extrahendi, & non cæteri, vt dictum fuit, licet Villagut. vbi supra, num. 59. contrarium defendere conetur, tamen cum, vt ostendimus, vigore Bullæ nostræ non fiat extensio in materia ista, sacrilegi non erunt extrahendi.

7 Bene verū est, quod si aliquis existens in Ecclesia cum archibugio, seu aliquo alio armorum genere existentem extra Ecclesiam occiderit, cum delictum initium habuerit in Ecclesia, licet alibi consummatum fuerit, non poterit

terit hac immunitate se tueri, vt docuit Panor. in d. c. fin. num. 11. de immunit. Eccles. cuius dictum reassumpsit, & amplexatus fuit Io. Visch. in d. tract. de immunit. Eccles. num. 62. quorum opinio tenenda est, quia iam animo concepit occidere hominem existens in Ecclesia, & cum in delictis animus inspiciatur, iste animo violauit Ecclesiam, ergo militant rationes illius text. si sequatur effectus, vt post Cyn. Bart. & alios firmat Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 6. Villagut. vbi proximè, nu. 62.

8 Sic etiam dicendum erit. si quis existens extra Ecclesiam occiderit aliquem existentem in Ecclesia, vt pluribus comprobatur Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 15. vers. vigesimo septimo. Et nostra Constitutio non resistit. Quia in vtroque casu delictum perpetratur in Ecclesia, In primo ob principium delicti, In secundo ob effectum, & executionem ipsius delicti, vt voluere Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 6. & 7. & Farin. de carcer. & carcerat. q. 28. n. 61. & Villagut. d. tit. n. 50.

9 Sed quid dicendum de eo, qui existens in Ecclesia mandauit committi homicidium extra Ecclesiam? certè debet gaudere immunitate, quia ob mandatum committendi extra, videtur habuisse reuerentiam Ecclesie, Io. Visch. de immunit. Eccles. num. 63. & citatis multis Decian. vbi supra, num. 7.

10 Possent etiam dubitari, quod ille, qui semel deliquit in Ecclesia, vnde iure meritò illius immunitatem amiserit, si ante, vel post aliud commiserit delictum extra Ecclesiam,

fiam, in illa non sit tutus, ob iniuriam semel illatam ecclesie, quapropter dignus est generali priuatione illius immunitatis, prout decisum fuit in Capell. Tholos. d. decis. 422. & Cassan. in Consuetud. Burgund. rub. 1. §. 5. vers. Archidiaconus, nu. 12. Clar. in pract. §. si. q. 30. vers. sed quid si aliquis, in fi. In quo articulo mihi semper placuit distinctio adducta per Decian. d. lib. 6. c. 28. nu. 10. vbi notabiliter dixit. Aut quærimus si committens delictum in ecclesia, pro quo venit priuandus immunitate, sit tutus in ecclesia pro alijs antea commissis, pro quibus poterat uti immunitate, si iudex vellet cõfugientem punire tantum pro præteritis delictis, & non pro commisso in ecclesia, & tunc esset tutus, uti sentit Io. Visch. de immunit. eccles. num. 64. secus verò si vellet punire pro commisso in ecclesia, quia tunc posset punire etiam pro alijs, per ea, quæ tradidere Bart. & Ang. in l. 2. §. sed & eximendi. ff. ne quis eum, & pulchrè Bald. consil. 90. lib. 2. qui voluerunt, quod captus pro vno delicto legitimè possit carceribus pro alijs commendari, & contra eum pro alijs inquiri, & etiam puniri. Aut quærimus, an pro delictis non exceptis postea commissis possit extrahi qui primo in ecclesia deliquerat. Et iterum distinguendum erit, Aut fuerat punitus pro delicto, quod in ecclesia commiserat, & hoc in casu, quia pœna sicut solutio, tollit omnem obligationem, ideo non potest extrahi pro alijs.

Aut vero non fuit punitus; & tunc poterit extrahi, saltem

saltem pro primo, quod commiserat in Ecclesia, si iudex est competens, etiam pro illo; & si non est competens, non poterit, Nam & si priora delicta aggrauet quo ad poenam, non tamen quo ad tribuendam iurisdictionem, & hanc Decian. distinctionem satis æquam, & rationabilem esse affirmat Farinat. de carcerib. & carcera. q. 28. num. 60. in fin.

Proditores non gaudent beneficio immunitatis Ecclesie. Et qui dicantur proditores. Cap. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 **P**roditorum definitio, & etymologia.
- 2 **P**roditorum species enumerantur.
- 3 **H**omicidium proditorium quale.
- 4 **U**t quis proditor dicatur, oportet, quod fidem datam frangat, vel simulatione insidietur.
- 5 **I**nimicus per insidias occisus, & ex fenestra non dicitur proditorie occisus, quia bene poterat suam vindictam prauidere.

In quinto loco Constitutio nostra, quod qui proditorie proximū suum occiderit, non debet frui immunitate ecclesiastica: Pro cui

1 declaratione videndum erit, quis dicatur proditor: Pro dder enim dicitur, qui procul aliquid à se, abijcit; ideo

proditor dicitur, qui fidem, quam præstare debet, procul dat, id est, procul à se reijcit, & ideo proditor dicitur, qui fidem, & officium, quod fundamentum in fide habet, à se procul reijcit, quapropter quot modis quis à fide data expressè, vel tacitè deficit, proditor appellari potest, vt per glo. in c. Clericus, qui adulationis, quod est tertium 46. dist. vbi omnes notant.

2 Vt ergo clarius omnia percipiantur, tres erunt constituendæ proditorum species.

Quarum prima est in Deum; Secunda in Principem, Tertia in priuatos homines, de qua intendit Pontif. N. sub hisce verbis, Nam de illis in Deum, & in Patriam, & Principem inferius tractabitur, dum de hæreticis, & crimine læsæ Maiestatis agetur, qui, & ipsi hac immunitate sunt destituti.

3 Redeundo igitur ad rem nostram, proditorium tunc dicitur homicidium, vbi nullus præcedebat rancor, sed potius simulabatur amicitia, quia videlicet, simul comede-
debant, vel simul erant in itinere, & sic vnum gerebatur
in corde, aliud in verbis, ita Bart. quem postea omnes secuti sunt in l. recipiendum. §. delinquent. ff. de pen. & Luc. de Penn. in l. seruum, in fin. vers. item nota mores proditoris. C. de delator. lib. 10. describit proditorem esse illum; qui insignia fidelitatis ostendit, & eius sermones sunt monti super oleum, & ipsi sunt iacula, allegat Prouerb. c. 58. & Canonistæ communiter in c. 1. de homicid. asserere, quod si aliquis iter faciens, cum ali-

quo, tanquam socius, & amicus, & nulla rixæ causa intercedente illum occidit, vel offendit, proditoriè id fecisse dicitur. Et Io. Andr. in c. 1. de feud. dicit proditorè esse, qui sine diffidatione occidit illum, qui de eo confidit. Felin. verò in d. c. 1. de homicid. affirmat proditorem dici, qui offendit socium itineris, vel sedentem in mensa iuxta illud Matth. 26. qui intingit manum mecum in paropside, hic me tradet, quod etiam consultus respondit Alex. consil. 145. num. 5. lib. 7. Gerard. sing. 14. nu. 6. Collegium Aduocatorum Prouinciæ Marchiæ, consil. 150. n. 42. lib. 1. crimin. diuers. Ceph. conf. 57. num. 13. lib. 1. vbi citatis multis, respondit, quod proditor ille dicitur, qui in actibus vnum ostendit, & aliud in mente gerit, & ideo si quis recipiatur tanquam socius, & is nulla interueniente rixa, percussus fuerit, dicitur id proditoriè factum, & hoc sentit Afflict. decis. 265. num. 63. & seq. ibiq; Vrsill. n. 70. Gomez. var. resolut. tit. de homic. c. 3. n. 5. & ab omnibus, qui post Bart. scripsere receptū esse attestatur Igne. in repet. l. si certus, §. si vnus ex dominis, num. 18. ff. ad Syllan. & nouissimè Gabr. Falcon. in quadam informatione inserta inter consil. crimin. Farin. post consil. 76. n. 15. & Vulpell. consil. 59. in prin. appellat proditorem eum, qui per simulationem amicitie nefariè prodit, & qui à tergo, vel dormientem offendit.

4 Ad hoc autem, vt quis proditor dicatur, oportet, vel quod fidem datam frangat, vt diximus, vel simulatione insidietur, simulans vnū facere, cum aliud habeat in cor-

de.

de. l. 1. ff. de præuaricat. l. athletas, §. pen. ff. de ijs, qui not.
 infam. l. omne delictum. §. exploratores. ff. de re milit. Bart.
 in c. 1. in prin. quib. mod. feud. amitt. & in Authen. item
 nulla. C. de Episc. & Cler. Bart. in extra. qui sint rebelles,
 in ver. rebellis, nu. 4. Aret. in §. interdum, nu. 6. Instit. de
 hæred. quæ abintelt. deffer. Decian. omnino videndus,
 lib. 7. c. 29. de proditoribus, nu. 24. par. 2.

5 Vnde bene respondit Sanctissimo Papæ Clementi Fa-
 rinat. d. conf. 76. nu. 7. Quod licet inimicus per insidias
occiderit ex fenestra cum archibusijs, non per hoc dica-
tur proditoriè commissum, quia inimicus bene poterat
futuram vindictam præuidere, & sibi præcauere, uti do-
cet Bart. in d. l. recipiendum, §. delinquent, ff. de poen. &
proinde gaudere debet immunitate ecclesiastica, & in
eadem facti specie respondit Falcon. ut est videre post
dictum consil. 76. Farin. & non dissentit Villagut. de ex-
tens. leg. tit. de extens. immun. Eccles. sub num. 53. vers.
quartus modus.

Assassinos non gaudere hac immunitate, &
 quis dicatur Assassinus, & vnde dictus.

Cap. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Assassini non gaudent immunitate Ecclesiastica,*
& ratio assignatur.
- 2 *Assassini qui, & vnde dicti.*

- 3 Secundum communem interpretationem Assassini dicuntur, qui conducti homines occidunt.
- 4 Assassini nomen de iure communi non erat cognitum, & fieri mandans conductor dicebatur, faciens verò locator.
- 5 Et Assassini dicuntur tam conducentes operas ad occidendū, & dantes pecuniam, & mandantes, quam ipsi, qui pecunia conducti occidunt, ideo uterque priuatus erit immunitate ista.
- 6 Propriè qui dicantur Assassini.
- 7 Vt quis dicatur Assassinus, oportet, quod non simpliciter per pretium delinquat, sed quod suscipiat mandatum occidendi, pretio conuento.
- 8 Non dicitur Assassinus, qui spe, vel gratia adductus sine promissione delinquit, vt alteri morem gerat.
- 9 Ad constituendum Assassinium requiritur, quod pecunia interueniat, alia vè res, & promissiones certa, non vaga, & iactatorie.
- 10 Qui propriam iniuriam vlcisitur socijs pecunia conductis, non committit Assassinium.
- 11 Vt quis tanquam Assassinus, priuetur immunitate nostra, requiritur mandatum ad occidendum, & non sufficeret ad vulnerandum.
- 12 Ad constituendum Assassinium oportet, quod occisus fuerit Christianus.
- 13 Cui incumbat onus probandi occisum fuisse Christianum, vt de assassinio quis teneatur.

1 **A**SSASSINI pariter excipiuntur à Constitu-
tione, vt non gaudeant immunitate Ecclesia-
stica, quod factum esse dicendum erit propter
huius delicti immanitatem, & diritatem, cum plus sit
occidere hominem per Assassinium, quam ex propo-
sito, & deliberatè.

2 Videndum igitur erit, qui sint Assassini, & Prob. Anch.
Imo. Franc. & Gemin. in c. 1. de homicid. in 6. scriptum
reliquerunt, quod Assassinus dicitur, qui pecunia alio-
vè pretio conducti, homines occidunt, percutiuntvè,
nil tale ab eis præcauentes, mandato vel infidelium, vel
Christianorum.

Io. Andr. & Archid. ibi aliter sentire videntur, & quod
tex. ille loquatur de certis generibus hominum infide-
lium, qui Christianos pretio conducti occidebant, idq;
colligi apertè posse videtur ex verbis ipsius tex. dum di-
cit. Quod non nulli Magnates, taliter perimi formidan-
tes, coacti fuerint securitatem ab eorundem Assassinor-
um Domino impetrare, sicq; ab eo nõ absq; Christia-
næ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam
suam, Quapropter resultat, quod Assassini sub vno Do-
mino viuunt, & sunt infideles, & glos. in d. c. 1. ver. formi-
dantes, dicit qualitatem Assassinorum esse non timere
mortem, & dicuntur esse de luezzo dalla Montagna, &
additio ibi notat, quod Dominus Assassinorū est quidā
Baro Saracenus, & Assassini sunt sui serui, ita nutriti,

quod

quod parendo mandato Domini sui credunt saluari, & dicit Hostien. quod multi Christiani Principes per tales mortui sunt, & de istis Assassinis loquitur Volateran. lib. 11. cap. de sectis Syrię. hoc idem sentit. Alberic. in diction. ver. Assassinus: Aret. consil. 163. nu. 17. Nauar. in Manual. c. 27. sub num. 135. & perbellè Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. num. 9. & seq. & Menoch. de arbitr. cas. 360. nu. 40. & 41. vbi adamussim recenset, qui sint Assassini, & vnde originem traxerint.

3 Tamen recepta est pro communi interpretatio illa Prob. & aliorum, vt Assassini dicantur, qui conducti homines occidunt, ita Bart. in l. non solum. §. si mandato, num. 4. ff. de iniur. & in l. Gicero. ff. de pęn. Bald. & Salic. in l. non ideo minus, colum. pen. C. de accusat. Ang. in l. qui sepulcra. C. de sepul. viol. Alex. consil. 166. n. 1. lib. 7. Marf. in l. 1. num. 103. C. de rap. virg. & in pract. §. examinata, num. 21. & in §. diligenter, nu. 156. Menoch. d. cas. 360. num. 42. dicens, ex communi significatione intelligimus eum esse assassinum; qui pecunia accepta, vel promissa, aliquem occidit: Decian. d. lib. 6. c. 28. sub nu. 18. vers. recepta tamē est communis interpretatio. Clar. in §. Assassinium, in primis verbis. Capic. decis. 155. n. 12. vbi affirmat, quod Assassini vocantur vulgo hi, qui accepta pecunia, vel promissa, homicidia committunt, & quod vulgi interpretatio est attendenda, Corn. cōf. 249. sub nu. 2. lib. 1. respondit, quod Assassinus dicitur, quando quis pecuniam recipit, vel de ea recipienda cōuenit,

pro interficiendo aliquem, & Grammat. vot. 9. num. 1. & seq. asseruit, quod Assassinus dicitur, qui per pretium, seu aliquo sibi dato, deliquit, & num. 2. subiunxit, quod per promissionem factam alicui, ut delictum committat, dicitur esse commissum crimen Assassinij, prosequitur Paris. consil. 166. nu. 3. lib. 4. qui comprobatur, verè illum assassinum dici, qui pretio conductus, vel pecunia, homicidium committit. Carrer. in pract. tit. de homic. §. circa igitur tertium, nu. 3. ostendit, quod assassinus dicitur, qui pecunia mediante, mandat, occidi, & num. 2. nobis reliquit.

4 Quod nomen assassinij de iure communi non erat cognitum, sed fieri mandans conductor dicebatur, faciens verò locator, ut in l. non solum. §. si mandato, ff. de iniur. vulgari verò sermone ambo dicuntur assassini, & hoc iure Canonico inuentum. Et firmat Mascard. de probat. conclus. 38. nu. 1. parte prima, hoc idem videtur sensisse Baiard. ad Clar. §. assassinium, num. 5. & 6. Burfatt. consil. 26. n. 4. lib. 1. vbi de communi attestatur; & cons. 192. num. 5. lib. 2. late Gabr. comm. opin. tit. de malefic. conclus. 1. Hondad. consil. 93. num. 65. & seq. lib. 2. Vulpell. cons. 143. n. 5. Viui. com. opin. in ver. Assassinij.

5 Et quod attinet ad rem nostram, Assassini dicuntur, tam conducentes operas ad occidendum, & dantes pecuniam, & mandantes, quam ipsi, qui pecunia conducti occidunt, ideo vterq; priuatus erit tali immunitate, licet secundum veritatem, & mentem d. c. 1. de homicid. in 6.

- 6 Assassini propriè dicantur, qui à Principibus, & Magistratibus conducti, eorum mandato, modo hos, modo illos occidunt, ex communi tamen vsu loquendi, resolutum est, quod assassini dicuntur, quicumq; prætio conducti, etiam mandato priuati, hominem occidunt, & talis vsus attendendus, vt demonstrat Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 18. in fin. Et certe si propria significatio assassinorum attenderetur, in vanum Summ. Pont. assassinos priuasset immunitate Ecclesiastica, cum hi homines temporibus nostris nõ sint amplius in rerum natura, & propterea de alijs, qui prætio occidunt, vel occidi mandant est intelligenda Constitutio ista.
- 7 Aduertendum tamẽ erit, quod ad hoc, vt quis dicatur assassinus, oportet, non simpliciter quod delinquat per prætium, quia etiã milites hoc modo essent assassini, sed quod suscipiat mandatum occidendi hominem prætio conuento, vt consuluit Alcia. conf. 11. n. 17. lib. 1.
- 8 Addendum etiam erit, quod assassinus minimè dicitur, qui spe, vel gratia adductus, sine promissione delinquit, vt alteri morem gerat, quo in casu consuluit Aret. consil. 163. n. 17. & comprobatur Ant. Gabr. comm. opin. tit. de malefic. conclus. 1. num. 34. & Viui. comm. opin. 74. vers. tertio, quod assassini. & tenet Mascard. d. conclus. 138. num. 2. par. 1.
- 9 Et propterea dicebat Bursatt. d. cons. 20. num. 4. lib. 1. Quod ad constituendum assassinium requiritur, quod interueniat pecunia, aliãve res, & promissiones certæ, &

non vagæ, & iactatoriæ, ideo bene consultus respōdit Vulpell. d. conf. 143. quod nō committitur assassinium, si quis mandet his verbis. *Che non li mancarebbe mai à suoi bisogni.* Qui pariter dicit, quod nec accipiens pecuniam pro expensis in hospitio faciēdis, dicitur assassinus. Nec recipiēs dono vnum par caligarum. & assentit Baiard. ad Clar. d. §. assassinium, n. 7. & 8. Et non est dicendus assassinus occidēs sub spe equi, quem existimet forte, vt sibi daretur à mandante, vt consuluit Bald. consil. 383. lib. 5. & approbat Alcia. d. conf. 11. n. 14. lib. 1. & sequitur Carrer. in pract. §. circa igitur tertium. de homicid. num. 5. Qui respondit Io. Andr. in c. pen. de Cleric. nōn rēident. & Grammat. d. voto. 9. n. 3. vbi dixerunt, assassiniij delictum dici patratum, ne dum pro pecunia, sed etiam si quis delinquat, vt alteri complaceat. Quia prædicta procedere solū possent, quando esset delictum commissum sub spe consequendi præmium ex tali complacentia, vt quia ei complaceat, qui verisimiliter esset ipsum remuneraturus; & Carrer. sequitur Monticell. in pract. crim. rég. 8. n. 7. & vltra Carrer. dictis per Io. And. & Grammat. responderi quoq; posset de mente Hondad. d. conf. 53. n. 68. lib. 2. Quod si hæc declaratio reciperetur, semper mandatum contineret assassinium, cum semper mandatarius, aut ob præmium, aut, vt complaceat mandanti, exequatur mandatum, quod tamen falsum est, quoniam non interueniente pecunia, aut alia re, seu certa promissione, nō committitur assassinium, iuxta

sententiam communiter receptam, etiam si animo alteri complacendi commissum fuerit delictum, & solum opinio Io. Andr. procedere posset, si committens esset subiectus dominio certi Domini, cui obediens committeret homicidium, secus si committatur à persona libera, & nullo modo subiecta mandanti, vt optimè declarat Hiero. Gabr. conf. 170. n. 15. & 16. lib. 1. vbi affirmat quod generalis, & in certa promissio non facit assassiniū, & num. 21. scribit, quod expensæ non inducunt assassinium, sed aliquid remanens, quod lucrum afferat, & eum sequutus fuit Hipp. Riminald. conf. 685. num. 22. lib. 6.

10 Ex quibus inferri potest; quod assassinus non est is, qui propriam iniuriam vlciscitur, socijs pecunia conductis, vt per Hiero. Gabr. d. conf. 170. num. 13. lib. 1. Et firmat Vulpell. d. conf. 143. n. 10. quod si constet mandantem cum vulnerato inimicitiae, & vindicandi causam habuisse, quatenus de conuentione prætij legitimè cum mādātario appareret, adhuc mandans de assassinio non teneretur. Et respondit Grat. consil. 52. nu. 45. & seq. lib. 2. Quod interficiens aliquem spe consequendi bona, & hæreditatem occisi, non dicitur commisisse assassinium, quia opus est, vt pecuniæ, vel promissionis corruptio interueniat, & nõ dissentit Baiard. ad Clar. d. §. assassinium, num. 11. & num. 20.

11 Et tandem, vt quis, tãquam assassinus nõ possit vti privilegio immunitatis Ecclesiasticæ, opus est, quod inter-

ueniat mandatum ad occidendum. c. pro humani. de homicid. in 6. vbi Anch. Io. Andr. & Gemin. Quamquam Alex. conf. 166. n. 5. lib. 6. videatur tenere assassiniū committi etiam ob mandatum ad vulnerandum, dum alter natiuè loquitur de fuscipiente mandatum prætio ad interficiendum, vel vulnerandum, ipse etenim nihil firmat, sed tantummodo dixit, posito, quod verum esset, dictum Caium fuisse assassinum, Tamen contrarium, quod ex mandato ad vulnerandum tantum, mediante pecunia non committatur assassinium, voluere Ant. Gabr. d. conclus. 1. de delict. nu. 30. in 9. ampliāt. Alciat. d. conf. 111. nu. 17. lib. 1. Vulpell. d. conf. 143. n. 1. Decia. lib. 9. c. 30. num. 41. Mascard. de probat. d. conclus. 138. nu. 10. & seq. & citatis his, Hondad. d. conf. 93. n. 65. lib. 2.

12. Ultimo erit aduertendum, quòd vt assassinium cõmissum dicatur, opus est, quod occisus fuerit Christianus, vt attestatur Aret. d. conf. 163. col. 2. qui hanc esse communem profitetur, & de consuetudine seruari, prout etiam refert Baiard. ad Clar. d. §. assassinium, nu. 13. & fuit opinio Io. Andr. in d. c. 1. de homic. in 6. quem refert Corn. conf. 249. sub n. 1. lib. 1. qui dicebat, quod euasit quemdam Prælatum, qui fuerat accusatus, seu inquisitus de crimine assassinati, & non fuerat deductum in processu, vel in libello, quod ille, qui fuerat assassinatus, fuerit Christianus, & admonet Aduocatos, quod id probet, & allegant Bald. idem dicentem in l. si quis nõ dicam rapere. C. de Episc. & Cler. & prædictus omnes recenset

Decia. d. lib. 6. c. 28. sub nu. 18. & voluit Clar. in d. §. assassinium in princ. & notat Carrer. in pract. d. §. circa igitur tertium num. 16. & Bertrand. conf. 140. n. 5. lib. 2. Boss. tit. de mand. ad homicid. n. 23. Viui. comm. opin. in ver. assassini, vbi testatur hanc esse communem opinionem, & cōsuetudine receptam, à deo vt pauci Scribētes admodum refragentur, & comprobatur Mascard. d. conclus. 138. num. 13. & fuit de mente Siluestr. in sum. in ver. assassini, sub num. 2.

Ex hac vltima declaratione infertur, quod etiã, si quis proditoriè occiderit infidelem; non propterea est priuandus immunitatē ista, quia si assassinus debet gaudere ea, si assassinat infidelem, multo magis proditor, cū maius sit assassinium proditione.

13. Rursus pro complemento huius materię assassinorum, restat videre, cui incumbat onus probandi occisum fuisse Christianum; cum absque baptisinate nemo efficiatur Christianus; Pro regula erit, quod allegati aliquem fuisse baptizatum, incumbit onus probandi, vt traditur in c. paruulos, dist. 4. de consecrat. & habemus glos. notabilem in c. presbyteri, dist. 68. quæ dicit in dubio potius præsumi, quem nō esse baptizatum; quam baptizatum, & ponit Alciat. de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 4. Quod autem spectat ad ea, quæ tractamus, eruditissimus Clar. in §. assassinium, nu. 2. dicit occisum habendum esse pro Christiano, cum reperiatur in territorio Christianorū, quoniam à communiter accidentibus infideles nō sunt

foliti conuersari inter Christianos, quod argumentum in materia probationum validissimum est, per notata in l. certi. §. quoniam. ff. si cert. pet. & tradit glo. in l. neq; natales. C. de probat. Quapropter credit Clar. quod parū prodesset apud Senatum Mediolanen. talis deffensio, stante grauitate delicti, in quo non est super huiuscemodi subtilitatibus insistendum, fatetur tamen, quod si reus probaret illum occisum fuisse infidelem, tunc utiq; esset ab hoc crimine assassiniij absoluendus.

Verum, cum habeamus insigne dictum Io. Andr. affirmantem, se deffendisse Prælatum illum, contra quē fuerat probatum, quod occidi fecerat homines per assassinos, tamen non erat probatum occisos fuisse Christianos, opinio Clar. redditur dubia, & Io. Andr. refert Gemin. in d. c. 1. & Bal. in d. l. si quis non dicam, num. 8. vers. præterea dicit. C. de Episc. & Cler. qui etsi dicat de allegatione, nō autem de probatione, nihilominus verbum (allegare), accipitur pro (probare), & sic eū citat Doct. & declarat apost. ad Pacian. in tract. cui incumb. on. proban. c. 14. littera. B. part. 2. huius sententiæ citatur Alex. conf. 1. nu. 23. lib. 3. conf. 224. nu. 3. lib. 2. conf. 82. nu. 14. lib. 3. & conf. 166. in fin. lib. 7. vbi dicit hanc esse communem opinionem, latè prosequitur Curt. sen. cōf. 73. sub nu. 3. Ias. in l. non solum. §. sciendum, n. 3. ff. de no. op. nunc. Dec. in c. post cessionem, nu. 23. de probat. pleniss. Tiraq. de retract. consang. §. 8. gl. 7. in prin. & Gabr. d. conclus. 1. de malefic. cum quibus concordat Pacian.

d.c. 14. sub nu. 7. & respondit Clar. non esse verū à communiter accidentibus! quod infidèles non versentur inter Christicolos, quoniam cōtrarium videmus quotidie in Iudæis, qui cōiter inter nos cōuersantur, quos, si quis occiderit, nō esset assassinus, p̄ notata in d.c. 1. de homic. in 6. & firmat sum. Tabien. in cas. 37. in fin. de excomm.

Nec pariter admittēdum dicit, quod hęc sit iuris subtilitas, cum sit qualitas delictum aggravans, quæ cum à lege requiratur, est omnino probanda, vt notat Ias. in l. si extraneus in fin. ff. de cond. caus. dat. & egregiè Curt. sen. in cons. 59. n. 7. & abundè Tiraq. d. §. 8. glo. 7. n. 1. de retract. consang. & propterea dicebat Pacian. d. loco non credere, has rationes non valituras apud illum integerrimum Senatū, ex quo nō tractatur de absoluta rei defensione, sed de grauiori pœna euitanda. Hoc tamen verum esse affirmat Pacian. præfato loco, num. 10. quod si quis occiderit quempiam, qui in S. M. Ecclesiæ fide, & Christi nomine confessione hucusque perseuerasse probetur, quod is pro Christicola erit habēdus, licet de eius baptisate non constaret, & pœna assassini esset puniendus occidens eum de mandato alterius, p̄ticio conuento, per tex. c. 2. de Presb. non baptiz.

Quod limitandum credit Mascard. d. cōcl. 138. sub nu. 14. non procedere in eo, qui circūcisus reperiretur, quia ex hoc satis dicitur illum esse infidelem, cui p̄sumptioni standum erit, nisi contrarium probetur, vnde opus esset docere de baptisate.

De hæreticis, quibus in casibus immunitate
Ecclesiastica sint priuati.

Cap. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 **H**æretici quare non sint digni immunitate ista.
- 2 Hæretici proditores sunt, illa proditoris specie, que in Deum committitur.
- 3 Hæresis diffinitio.
- 4 Infideles largo modo possunt dici hæretici, quamquam proprie non sint, unde Inquisitores hæretica prauitatis contra eos procedere non possunt.
- 5 Stricta, & propria hæresis diffinitio datur.
- 6 Tria concurrere debent ad perfectam hæresim constituendum, & quæ.
- 7 Hæresis, vox græca, quæ latinè dici potest electio, siue selecta in aliquo dogmate.
Quæ, & si sonet in bonam, & in malam partem, attamen infame est hoc nomen apud omnes Christianos.
- 8 Infideles, an gaudeant immunitate Ecclesiastica, ut si ob delictum non exceptum confugerent ad Ecclesiam, inde sint extrahendi, vel potius sint tuti.
- 9 Hæretici, si committant aliquod aliud delictum non exceptum, an sint tuti in Ecclesia.
- 10 Blasphemus an dignus sit Ecclesiæ tutela.

1 1 *Blasphemia grauitas.*

1 2 *Pœna, quæ solet imponi blasphemis.*

1 3 *Excommunicatus an tutus sit in Ecclesia.*

I VCCEDUNT septimo loco heretici, qui immunitate Ecclesiastica non sunt digni; cum enim per hæresim verè, & immediatè, ac principaliter in Ecclesiam delinquant, nimirum si sunt sua tutela destituti, vt est glos. in Auth. de mand. Princip. S. neq; autem, & facit tex. l. i. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & in puncto hoc tenet Gondisla. de heretici. q. 11. nu. 15. & similiter Marf. in l. ex Senatus consulto in fin. nu. 11. ff. de Sicar. Boer. decif. 110. nu. 6. & Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. nu. 11. in fin. Et comprobatur euidentissimâ ratione. Si enim is, qui in Ecclesia deliquit contra proximum, non gaudet Ecclesiæ immunitate, vt ostensum fuit; multo minus debet gaudere; qui in Ecclesiam ipsam, & Deum ipsius fundatorem delinquit, frustra namq; illius quis implorat auxilium, qui in ipsum deliquit. c. quia frustra. de vsur. & d. c. fin. de immun. Eccles. & auxilium in fin. ff. de mino. & expressè firmat Decia. lib. 5. c. 42. num. 7.

2 Et cū, vt diximus, heretici proditores iure meritò possint appellari, illa specie proditoris, qua dictū est committi in Deum. hinc, sicuti proditores hominum nō merentur hanc immunitatē; ita & multo magis Dei proditores, quod absq; dubio verum est, quando heretici

pro hæresi ad Ecclesiam confugissent, si enim pro alijs delictis sint tuti, inferius suo loco enucleabitur.

3 Hæresis itaque ita diffiniri potest, vt sit falsa opinio, & pertinax circa Deum, & ipsius Catholicam fidem, dixi (falsa opinio), quia hæresis est opinio, quæ vox loco generis ponitur; dixi (falsa), quia plures species falsitatis continere potest, dixi (pertinax), nam absque pertinacia non potest esse hæresis, & sic vox falsa ponitur ad differentiam veræ opinionis, vox (pertinax) ad differentiam erroris, quem quis paratus sit emendare, qui excusabilis est, neque hæreticum constituit, dixi (circa Deum) vt comprehenderem omnes species hæresis, infidelium scilicet, vt Paganorum, Iudæorum, & etiam Christianorum, & hæc diffinitio, ni fallor, colligitur ex c. hæreticus 24. q. 3. & traditur à D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 1. & 2. Omnis ergo, qui Trinitatem, & articulos fidei non agnoscit, vel in illis pertinaciter errat, hæreticus dici potest. Et etiã is, qui sibi nullum Deum, vel alium fingit, vt sunt infideles, glos. in c. inter hæresim 24. q. 3.

4 Largè igitur sumpta significatione hæresis, infideles, & Iudæi possunt dici hæretici, quia falsam habent circa Deum opinionem, vt habemus in c. qui verò ead. caus. & q. licet propriè hæretici non sint, & ideo Inquisitores hæreticæ prauitatis non possunt contra eos procedere, vt notant Io. de Ligna. & Calder. inter consil. Bald. conf. 3 16. in fin. lib. 1. quod comprobauit ipse Bald. in consil. antecedenti eiusdem libri.

5 Strictè autem hoc nomen sumendo, vt nos Christiani illud vsurpamus, est dogma falsum, fidei orthodoxæ repugnans, cum pertinacia; Vnde tria concurrere debent ad perfectam hèresim constituendam; Falsa scilicet, opinio, siue credulitas in rationali intellectu, Peruersa voluntas in concupiscibili, Et deffensio illius peruersæ voluntatis in irascibili. & propterea, propriè, & verè ille dicitur hæreticus, qui errat circa fidem Christianam per intellectum, & pertinaciter hæret error per voluntatem, quod probatur in c. dixit. 24. q. 3. & sentit Girlad. de hæretic. q. 1. nu. 6. ac firmat Oldr. consil. 21. colum. 2. vers. circa primum latè Alphons. de Castr. de hæreti. car. mihi 24. in fin.

Ex quibus colligi posse dicendum erit, quòd non omnis, qui peccat, dicitur hæreticus, sed tantum, qui intellectu errat, ideo qui fornicatur, peccat corpore, sed non per hoc peccat intellectu, dummodo credat fornicationem esse peccatum, sin autem crederet fornicationem non esse peccatum, tunc intellectu erraret, & ideo hæreticus esset. Et aduertendum erit, quòd non quilibet error est hæresis, sed tantum, qui repugnat fidei Christianæ.

7 Est hæresis, vox græca, quæ latinè dici potest electio, siue secta in aliquo dogmate, vt habetur in c. hæresis 24. q. 3. vbi Archid. & sequitur Azo. in sum. C. de hæretic. & Felin. post alios in rub. de hæreti. Et quamquam hac ratione nomen hoc in bonam, & in malam partem ex sui derivatione capi possit, attamen hodie infame est hoc

nomen apud Christianos, & significat quamlibet peruersam opinionem à fide Christiana deuiantem.

8. Ex quo, vt diximus, infideles sub generali nomine hæreticorum comprehenduntur, quæredum erit, an gaudeat hac immunitate? & glos. in d. c. inter alia ver. extrahendus. de immun. Eccles. videtur innuere, quod nec Iudeus delinquens sit extrahendus, ibiq; Hostien. Io. Andr. & Card. q. 1. Tiraq. de primog. q. 66. n. 9. Felin. in c. Iudei, il primo de Iudej. Imo. citatis alijs, in Clemen. 1. de penit. & remiss. Marf. in l. vni. nu. 1. 14. C. de rap. virg. Siluest. in summ. in ver. immunitas 3. n. 2. & hæc opinio fortasse frequentiori Auctorum calculo recepta videbitur, vt dicit Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. sub n. 11. & Clar. in pract. §. fin. q. 30. num. 17.

Cuius tamen contrarium tenendum esse docuit glo. in l. 1. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. per tex. ibi, ite in Aucthen. de mandat. Princi. §. publicorum. Abb. in d. c. inter alia. num. 6. Henric. Boich. in c. vlt. col. 2. de immunitate Eccles. Boer. decis. 110. Oldr. cõs. 54. Marf. in l. ex Senatus cõsulto, n. 10. ff. de Sicar. & Didac. d. c. 20. sub n. 11. qui de mēte aliorum cõmunem appellat. Gig. de crim. læs. Maieft. lib. 3. rub. de plurib. & diuers. quæst. q. 3. in fin. num. 18. Remig. de immun. Eccles. in 18. fallent. vbi pariter ex Marf. vbi supra testatur de communi opinione, & nõ obstatibus auctoritatibus pro contraria sententia adductis, nõ esse recedendum ab hac, quæ nõ solum re vera magis cõmunis est, vt affirmat Clar. in pract. §. si.

q. 30. num. 17. verum, & etiam verior Io. Franc. Leon. in Thes. for. Eccles. c. 13. n. 30.

Non enim debemus erga Iudæos, & alios infideles perfidissimos Christiani nominis hostes ut aliqua humanitate, nec iuri consonum est, ut is ab Ecclesia defendatur, cuius tutelæ, & fidei græmio se ipsum committere recusat, sunt verba Farinat. de carcer. & carcera. q. 28. sub num. 68. & prius hoc idem tenuit Azo. in sum. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. n. 2. Bar. & omnes in d. l. 1. vbi Salyc. dicit, quod Ecclesia non est tutelæ ijs, qui non sunt sub lege sua, & huius sententiæ fuit Cyn. in l. presenti, in primo membro distinctionis. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. Ana. in d. c. Iudæi il primo, col. 2. vers. nūquid autem Iudæi. de Iudæ. Quo in loco nobis mandauit, quod ex quo pro hac opinione reperitur text. expressus de iure ciuili in d. l. 1. & nullus tex. de iure Canonico, qui hoc decidat, & contrarium statuatur, videri sibi durum, quod per glos. & interpretes ius ciuile corrigatur, & ista opinio est æquissima, & vera; quia Ecclesia non debet præstare patrocinium ei, qui semper nititur eam impugnare. c. displicet. 23. q. 4. non enim debet ex eo quis fructum capere, quod nixus est impugnare c. non debet ex eo, de reg. iur. in 6. cum hac opinione residet Marquar. de Iudæ. part. 1. c. 8. & pluribus comprobatur Decia. lib. 6. c. 28. num. 8. qui veriorum, & communem appellat. Et quamquam Baiard. ad Clar. d. q. 30. n. 23. de mète Rebuff. in Cõstit. de immun. Eccles. tom. 2. art. 1. glos. 1. vers. quinto excipitur,

pitur, asserat, quod Iudæi, si volunt fieri Christiani, huiusmodi immunitate gaudebunt, & facere potest ad hoc tex. l. i. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. qui videtur innuere à contrario sensu, quod si non simulauerint, sed verè vellent fieri Christiani, quod debent esse tuti. Decian. nihilominus d. c. 28. num. 2. dicit, quod imò lex præsumit, quod simulatè id faciant, quia certè probari nõ potest, quin fictè faciant, possent utiq; se baptizari facere in illa Ecclesia, & postea redire ad infidelitatem; & propterea lex illa, statim quod infidelis propter delictum, vel propter debita, & æs alienum, confugit ad Ecclesiã, præsumit iuris præsumptione, quod simulatè, & nõ contrito corde id faciat; vnde non vult illum esse tutum, & ita intelligit dictum tex. Abb. in d. c. inter alia, numi. 6. de immun. Eccles. & Henrich. Boich. in c. vlt. col. 2. eo. tit. & fuit de mente Io. de Visch, de immun. Eccl. in 13. concl.

9 Postquam resolutum est, & expressè statuit Constitutio nostra, quod hæretici nõ possunt frui immunitate Ecclesiæ, restat dubium, si hæretici iam, vt tales cõdemnati, committerét aliquod aliud delictum, puta, adulterium, & simile, & cõfugisét ad Ecclesiam, an pro isto delicto sint tuti? & tenèdũ est, nõ esse tutos, quia hostes sunt Ecclesiæ, & nullo fauore Ecclesiæ digni. Boer. in puncto d. decis. 110. nu. 6. Marf. in d. Lex Senatus cõsulto. ad fin. Didac. var. resolut. lib. 2. c. vlt. nu. 11. Gondisla. de hæreti. q. 11. Gig. de crim. læsæ Maiest. lib. 3. sub tit. de plurib. & var. quæst. q. 3. nu. 19. citati à Decia. d. lib. 6.

c. 28. nu. 4. & assentit Farinat. de carcer. & carcer. q. 28. sub num. 68.

Ego credo, quod in hac quæstione adhibenda sit distinctio Decia. de qua supra c. 5. num. 10. Si enim hæreticus pro hæresi non fuit punitus, certè poterit extrahi, & puniri tam de hæresi, quam de alijs postea patrat, si autè de heresi fuit punitus, & per pœnitentiam peractam ad græmium S. M. Ecclesiæ redierit, crederem non esse priuandum ista immunitate pro alijs delictis, cum verè is amplius non possit appellari hæreticus, cum ab eius pertinacia recesserit, idque expressè sentit Decia. d. lib. 6. c. 28. num. 6. in fin.

10 Sed quid dicendum de blasphemus? nūquid & ipse hac immunitate indignus reddatur? & Boer. d. decis. 110. indignum esse affirmat, quod verum esse autumat Decian. d. c. 28. num. 6. quatenus pro blasphemia non fuerit punitus, & pro blasphemia esset extrahendus, quod suadere videtur ratio manifesta posita in d. c. fin. de immunit. Eccles. quia legis frustra implorat auxilium, qui in ipsam legem deliquit, qui enim delictum in Ecclesiam, vel contra Dei sponsam commiserit, gaudere non debet Ecclesiastica immunitate, ergo à fortiori nō debet hac immunitate frui, qui deliquit in Deum Sponsum, & caput Ecclesiæ, cum immunitas ista cōcessa sit Ecclesijs propter Deum; locus enim non sanctificat hominem; sed homo locum. 40. dist. & aduertit Farinat. d. q. 28. n. 67.

Putarem tamen ego, quod si blasphemia esset de illa

specie, quam hæreticalem dicunt R. P. Inquisitores hæreticę prauitatis, absq; dubio talis blasphemus non esset tutus, sicuti tuti non sunt hæretici.

11 Si autem blasphemia non esset de illis, gaudere immunitate crederem, quia videmus, quod blasphemus nõ puniuntur pœnis, quibus hæretici, quamquam grauisimum crimen sit blasphemia, & omni iure punibile, sicuti post Theologos scribunt ex nostratibus Cassan. conf. 11. nu. 68. & Boer. decis. 3 c 1. Hodie tamen pœna illa mortis diminuta est, & minor semper infligitur, & hoc propter multitudinem blasphemantium, & procul dubio si omnes blasphemus decapitarentur, pauci superessent, qui possent blasphemare, vt dicit Bellon. conf. 69. n. 6. adeo humana vitia vergunt in peius.

12 Et ob id Cardin. Hostien. in summ. tit. de maled. §. blasphemantes. vers. grauior. quem reassumpserunt, & secuti sunt multi per Menoch. relati de arbitr. cas. 375. n. 30. & post eum Decia. d. lib. 6. c. 6. nu. 7. iudicis arbitrio puniendos esse scripsere, qui pro personæ, & facti qualitate pœnam indicere poterit.

Et quãdoq; blasphemus fuit solitus puniri funis ictuũ, vt in illo, qui dixerat, (*Ne tu, ne quel traditore di Christo.*) de quo Clar. in §. blasphemia, sub num. 3.

Exilio quoque plerumque damnantur blasphemus, & hæc pœna per partes Serenissimi Dominij Veneti imponitur, addita quali quali pœna pecuniaria, sicut refert Decia. vbi supra, num. 16.

Glof. in c. 2. ver. altrix. de off. ordin. in 6. carcere puniri blasphemus tradidit.

Et Boer. d. decis. 301. Tholosæ seruari asserit, aliquibus vicibus mergi in aqua, & quasi suffocari, ita tamen, vt non moriantur.

Nec nō Brixia, Papiæ, & Patauij extare statuta, pœnâ pecuniariam blasphemantibus imponentia, attestatur Menoch. d. cas. 375. n. 5. In hoc autem Statu Serenissimi D. N. Ducis Urbini habemus Decretû Celsitudinis suæ, imponens pœnam blasphemantibus viginti quinque aureorum, publicè sune plectuntur, & perpetua notantur infamia.

Et propterea ex impositione pœnæ apparet, qđ blasphemus non puniuntur morte, & ob id crederem, non esse priuandós hac immunitate; simili modo dicendum erit de excōmunicato, an immunitate nostra vti debeat? & Felin. in c. 2. n. 5. ver. ex quo videtur. de except. annue re videtur, quod nō sit tutus, eā ductus ratione, quia qđ frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem. d. c. quia frustra. de vsur.

Et etiam quia excōmunicato est interdictus ingressus Ecclesiæ, ideo in ea non potest sepeliri per ea, quæ tradit Arch. in c. præsentis. q. 2. Ergo multo minus viuens protegatur ab Ecclesia.

Cui addere possumus, quod excōmunicatio est maior pœna, quæ detur in Ecclesia, cum per eam homo extra Ecclesiã eijciatur, & tradatur Sathanæ, non quasi dam-

nandus, sed corrigendus, in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat, ut considerat. Cosm. Filiare. de off. Sacerd. lib. 3. c. 2. de excomm. ver. & non solum. Vnde si excommunicatus est membrum putridum, & aridum Ecclesiae, non debet illius immunitate gaudere.

Attamen communis opinio est in contrarium, quod excommunicatus confugiens ad Ecclesiam sit in illa tutus, ut tenet Hostien. in summ. de immunit. Ecclesiastic. in §. Quibus. vers. Quod ergo. & Io. Fab. in l. 1. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & in §. vlt. Instit. de ijs, qui sunt sui, vel alien. iur. Cyn. in d. l. 1. Henrich. Boich. in d. c. si. de immunit. Eccles. & Imo. in Clemen. 1. de pen. & remis. quibus adductus hanc opinionem, tamquam magis communem tenendam firmat Decia. d. lib. 6. c. 28. n. 3. & attestatur Boer. d. decis. 110. n. 5. prosequitur Io. Visch. de immunit. Eccl. n. 49. & Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. n. 11. & comprobatur Clar. post alios in pract. §. fin. q. 30. n. 18. Remig. de immunit. Ecclesiastic. in 19. fallent. n. 1. & Io. Franc. Leon. Thes. for. Eccles. c. 13. n. 29. qui communem dicit.

Et facit pro tenentibus affirmatiuam, Quia excommunicatus viuens non prohibetur, neque arcetur ab Ecclesia, quando non celebratur Diuina officia, glos. in c. qui studet. 1. q. 1. in ver. dimisit. in fin. Butr. in c. responso. per illum. tex. de sent. excommunic. & dicebat Arch. in c. diffiniuit. 17. q. 4. quod tex. iuris Canonici, & ciuiliis dantes immunitatem hanc, & excipientes aliquos casus, non excipiunt personas, sed tantum crimina, pro quibus aufugiunt, prout

cum

cum refert, & amplectitur Decia. d. c. 28. sub n. 3. vbi respondit considerationibus Felin. Quod excommunicato denegetur sepultura, quia illud est, ex quo apparet mortuum in penitentem, & consequenter hæreticum.

Et minus obstat, quod frustra legis auxilium implorat, qui contra legem facit. Nā intelligitur in eodemmet factō, si enim excōmunicatus fuisset pro delicto, pro quo confugit ad Ecclesiam, posset procedere, secus si pro alio, & diuerso.

Et quamquā excommunicatio sit maior pēna, quæ imponatur ab Ecclesia, nihilominus excōmunicatus fidem retinet, & licet extra Ecclesiam eijciatur, non fit, vt omnino sit extra Ecclesiā, sed vt corrigatur, quia quatenus est ex intentione Ecclesiæ, excommunicatio tanquam medicina fuit inuenta, vt resipiscere faciat.

De Reis læsæ Maiestatis crimine, quomodo, & quando hac immunitate sint priuati.

Cap. IX.

S V M M A R I V M.

1 *Rimen læsæ Maiestatis exceptum, & sub generali regula non comprehensum, & si latrones sunt destituti beneficio immunitatis Ecclesiastica, tantò fortius rei huiusce criminis.*

2 *Ante constitutionem istam Gregorianam, & si crimen læsæ*

Maieſtatis non reperiretur expreſſè connumeratum, inter caſus exceptuatos tam de iure ciuili, quam Canonico, tamen tuti non erant in Eccleſia.

- 3 *Duplex eſt Maieſtas, Diuina, & humana, Diuina reſpectu Dei conſideratur, & humana concernit perſonas humanas, ut Principes, & Potēſtates.*
- 4 *Ethymum huius vocabuli, Maieſtas, datur.*
- 5 *Crimen læſe Maieſtatis utrum committatur contra Principes inferiores, & Ciuitates recognoſcentes ſuperiorem.*
- 6 *An ſubdito crimen læſe Maieſtatis non committitur, & oportet, quod ſit ſubditus ratione originis, vel domicilij.*
- 7 *Gregoriana noſtra requirit, quod crimen læſe Maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis committatur.*
Hinc, offendens Conſiliarium. Principis non poteſt extrahi ab Eccleſia.

I **V**LTIMO loco Sanctiſſimus in hac Cōſtitutione excepit reos crimine læſe Maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis: Eſt enim hoc crimen ad eò exceptum, quod non comprehendatur ſub generali regula, & propterea huiuſce ſceleris rei non debēt hoc immunitatis auxilio frui; abſurdum enim eſſet, ſi latrones publici, & depopulatores agrorū priuarētur immunitate Eccleſie, & in ea tuti eſſent rei læſe Maieſtatis; quod quidē crimen multo grauius eſt præfatis delictis, tum ratione perſonæ, quæ offenditur, tum etiā ratione impoſitæ pænæ, yti aduertit Farin. d. q. 28. n. 72.

Et

2 Et licet ante Constitutionem nostram hoc delictū non reperiretur cōnumeratū expressè inter casus exceptuatos, neque iure Canonico, neq; ciuili, attamē tutos non fuisse delinquentes istos, pluribus comprobat Gig. de crim. læs. Maiest. sub rub. de plur. & var. quæst. cui addidit Decia. tex. l. 2. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. vbi indicitur pœna criminis læsæ Maiestatis ei, qui ad Ecclesiam confugientem extrahit, ergo non est verosimile, quod voluerit aded tueri reum læsæ Maiestatis, vt si extrahatur, extrahentem faciat in idem crimen incidere.

Sed cum Bulla hoc crimen excipiat, sumus in claris; sed tantum cum velit, quod hoc crimen in personam ipsius Principis committatur, quod tertiam proditionis speciem esse superius asseruimus, sciendum erit.

Quod duplex est Maiestas, Diuina scilicet, & humana, c. duo sunt. 19. dist. Authen. Gazaros. C. de hæreti. Bal. consil. 59. in prin. lib. 1.

Diuina respectu Dei consideratur, hinc vnica est, ex quo Deus tantum est vnus, & de hac visum fuit, quando de hæreticis verba fecimus.

Humana autem concernit personas humanas, videlicet Principes, & humanas Potestates omnes, de quibus modò erit tractandum.

4 Et incipiendo ab ethymo huius vocabuli, Maiestas, à maiore dicta est, sicut honestas ab honore, & dicitur Maiestas, quasi maior status, vel maior potestas, vt no-

tatur ab omnibus in c. felicit. de pœn. in 6. & in Cle-
 men. 1. eo. tit. & in c. Pastoralis. de sent. & re iudic. &
 docuere Oldr. consil. 43. colum. 2. versic. circa sextum.
 & Alber. in l. quisquis. colum. 6. versic. circa primam
 quæstionem. C. ad l. Iul. Maiest. Luc. de Pen. in l. fin. in
 fin. C. de delato. lib. 10. Barbat. consil. 21. numero 8.
 lib. 3. & consil. 70. numero 58. in fin. lib. 4. & profe-
 quitur Præpo. in c. in primis. §. de persona. colum. 6.
 versic. pro declaratione 2. quæst. 1. erit igitur opus, quod
 maior status, & potestas lædatur, vt hoc crimen com-
 mittatur.

- 5 Vnde quærerere solēt maiores nostri, si hoc crimen com-
 mittatur contra Principes inferiores, & Ciuitates, quæ
 superiorem recognoscunt, & certè de iure loquēdo, iste
 articulus magnam habet difficultatem, & multi tenent
 quod dispositio. l. quisquis, non habeat locum contra
 committentem crimen læsæ Maiestatis in huiusmodi
Principes, & Ciuitates superiorem recognoscentes,
 & hanc opinionem esse communem dixit Socin. sen.
 consil. 275. sub numero primo, lib. 2. quem refert Ruin.
 consil. 3. sub numero 12. lib. 5. citati à Clar. in §. læsæ
 Maiestatis, numero 3. Decian. libro 7. c. 4. numero 8.
 qui concludendum esse dicit de iure, quod non, Quia
 tales non habent Maiestatem; & ideo si consideremus
 eorum personas in specie, tanquam Dominos, propriè
 non committitur contra eos hoc crimen, Sed quia
 talem potestatem habent à Papa, vel Imperatore,
 ideo

ideo videtur Principes cōcedentes trāstulisse omnē potestatem, quam ipsi habebāt in eos, vnde saltem largē dicitur in eos hoc crimen committi, vt tenet Ang. consil. 214. & Castren. per illum tex. in l. 3. C. de Epif. aud. Gig. de crim. læs. Maieſt. lib. 1. tit. qual. & à quibus. q. 29. Clar. in d. §. læsæ Maieſtatis. nu. 3. qui dicit, quicquid sit de iure, de cōsuetudine seruetur, quod etiam in istis Ciuitatibus, & Principibus, qui superiorem recognoscūt, crimen istud committatnr.

Quod tamē omnes intelligūt, respectu pœnæ corporalis, & publicationis bonorum, sed nō quo ad memoriam damnādā, & pœnam filiorum, nec nō pœnam extrauagantis, Qui sint rebelles, vt docuit Deci. consil. 410. nu. 31. & ratio præmissorum est, quia licet hi Domini inferiores habeātur loco Imperatoris in suis terris, nō tamē sunt Imperatores, & aliud est esse tale, & aliud haberi pro tali, vt elegāter explicat Decia. d. li. 7. c. 4. sub nu. 8. propterea si quis personā ipsius Principis offendēret, etiam superioris recognoscētis, posset utiq; extrahi ab Ecclesia.

6 Bene verū est, quod, vt hoc crimē cōmittatur, requiritur, quod delinquens sit subditus illius Principis, vt probat tex. Clem. pastoralis, & ibi glo. in ver. non subfuit, de re iudi. & est cōis opinio, teste Rolan. conf. 4. nu. 1. lib. 1. & ideo, licet aliquis particulari iure, puta feudi, siue delicti efficiatur de foro alicuius Principis, si tamē ratione originis, vel domicilij ei nō sit subditus, non dicitur committere

mittere contra eum crimen læsæ Maiestatis, & ita de mente Gig. omnes sentire videntur, secundum Clar. d. §. læsæ Maiestatis, num. 6.

7. Cumq; Cōstitutio nostra requirat, quod hoc crimē in personā ipsiusmet Principis cōmittatur, si quis offenderet Principis Cōsiliarium, quāuis in hoc crimen incidere velint Scribentes. vt affirmat Clar. in d. §. læsæ Maiestatis. n. 5. vbi Baiard. in addit. in prin. connumerat oēs casus, per quos hoc crimen committitur, tamē nō esset priuatus hac immunitate vigore huius Constitutionis exigentis, quod Princeps immediatē offendatur.

Nunquid immunitas ista omnibus Ecclesijs
fit attributa. Cap. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Onstitutio reuocat omnes facultates extrahendi ab Ecclesijs, Monasterijs, Sacellis, Domibus regularibus, & secularibus, locis uē sacris, aut religiosis, hunc omnibus prædictis immunitas dicitur concessa.
- 2 Ecclesia nondum consecrata quando habeat hanc immunitatem.
- 3 Ecclesia diruta an habeat priuilegium immunitatis.
- 4 Fines Ecclesie qui sint ad effectum immunitatis nostræ.
- 5 Cæmeterium hac immunitate fruatur.
- 6 Atrium Ecclesie habet hanc præminentiam.

- 7 Palatium Episcopale quando gaudeat immunitate Ecclesie, latè demonstratur.
- 8 Aedes Canoniorum, vel Clericorum, si sint intra fines, habent immunitatem.
- 9 Confugiens ad Sacerdotem Sanctissimam Eucharistiã asportantem, an sit tutus.
- 10 Captus a Birroarijs, si ducatur ad carceres per Ecclesiam, si recusat exire, nunquid sit extrahendus?
- 11 Carceratus, si effractis carceribus, auferit ad Ecclesiam, tutus erit.
- 12 Et si blanditijs, & pollicitationibus, etiam iuratis, de redeundo fuerit emissus.
- 13 Hic quoq; si captus à familia se exemerit e manibus eius, & in Ecclesiam se receperit, erit tutus.

IXpeditis causis exceptis à Sanctis. circa quos adduximus ea tñ, quæ ad hanc immunitatē spectare posse visum fuit. † Restat videre, si immunitas omnibus Ecclesijs sit attributa, vt ex eis, nisi in supradictis casibus exceptis, confugiens nō possit extrahi. Et Constitutio reuocat omnes facultates, à Sede Apostolica cōcessas extrahendi ab Ecclesijs, Monasterijs, Sacellis, Domibus regularibus, & secularibus, locis uè sacris, aut religiosis, vnde omnibus prædictis immunitatem concessam dicendum venit.

2. Sed quærendum erit quid de Ecclesia nōdum consecrata? quæ, si auctoritate Episcopi sit ædificata, habebit immu-

immunitates Ecclesijs consecratis concessas, uti tenet Io. de Turrecrema. in c. si quis in atrio. 17 q. 4. & hoc idem voluere gloss. & Panor. in c. fin. de consecr. Eccles. vel altar. & sentit Io. Frac. leon. in Thes. for. Eccles. c. 13. n. 7. Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunitatis Eccles. nu. 18. Quod præcipue verum est si in dicta Ecclesia nõ dum consecrata iam Diuina celebrètur, ita conciliando distinguit Decian. lib. 6. c. 24. n. 24. Secus verò si fuisset tantummodo Episcopi auctoritate ædificata, & dedicata, si adhuc Diuina nõ cepta sint ministeria celebrari, nõ ista tunc nõ gaudebit immunitate, & hoc pluribus comprobatur Decian. dicto loco, & assignat differèntiam inter Basilicam, & Ecclesiam, licet hæc vocabula sæpè confundantur, ut ibi per eum.

- 3 Ecclesia quoq; diruta, cum nõ desinat esse sacra, saltè respectu loci, in quo erat ædificata, tex. est in l. de sacra, ff. de contrah. empt. l. in tatum, §. sacræ. in fi. ff. de rer. diuis. & docuit glo. in c. qui semel. 19. q. 3. gaudere debet immunitate ista.

Tamen si diruta sit auctoritate Episcopi, & sine spe reedificandi, nõ gaudebit immunitate, ut cõfugiens ad eam nõ possit extrahi, & est cõis opinio, ut post Remig. de immunit. Eccles. in 20. ampliat. testatur Clar. d. q. 30. nu. 6. relatus á Farinat. de carcer. & carcerat. d. q. 28. n. 70. & firmat Decian. d. lib. 6. c. 25. n. 22. Villagut. d. tit. n. 38. Rursus cum immunitas hæc Ecclesijs, & alijs locis, de quibus in Bulla, protendatur etiã extra loca prædicta, videamus

deamus itaq; de finibus ipsius Ecclesiæ, intra quos existens hac immunitate potitur.

4 Fines autē Ecclesiæ sunt, si sit Basilica, hoc est, matrix, vel Metropolis per circuitum quadraginta passus, si sit minor, triginta passus, de quo est tex. in c. sicut antiquitus. 17. q. 4. & c. quisquis inuentus. ea. caus. & q. & ita seruatum fuisse iussu Senatus scribit Clar. d. q. 30. nu. 2. & prosequitur, citatis infinitis, Farinat. d. q. 28. n. 12. & comprobat Decian. d. c. 24. n. 29. lib. 6. qui. c. 25. n. 9. distinguit inter Ecclesias extra muros Ciuitatis situatas, & eas, quæ sunt intra muros Ciuitatis, & de mente Anch. in c. quisquis. 17. q. 4. tenet præd. intelligi de Ecclesijs extra muros Ciuitatis constructis, quæ quo ad passus gaudent immunitate, secus de ijs, quæ sunt intra mœnia Ciuitatis, quasi quod isti passus extra Ciuitatem dētur Ecclesijs pro cæmeterio, prosequitur comprobando Vulpell. cōf. 130. in 10. Villagut. vbi supra, nu. 3. vbi pluribus defendit, quod Capellæ intra mœnia Ciuitatis cōstruæ nō gaudeāt hac immunitate triginta passuum, quod nō placet Farinat. d. loco, vbi dicit à proposita per eum ampliatione de circuitu ipsius Ecclesiæ nō esse recedēdū, nisi ī loco, in quo casus cōtingeret, adesset cōsuetudo in contrarium; de qua appareret aliter, quam per dicta Doctorū; quia Doctori attestāti de consuetudine nō creditur, nisi de locali, vbi versatus fuit, per ea, quæ scribit Ant. Gabr. cōm. opin. tit. de probat. conclus. 4. nu. 3. Passus verò isti erūt quinque pedum, vt est gl. in d. c. sicut.

i 7. q. 4. & gloss. in l. 1. ff. de verb. sig. & in l. 1. ff. si quis caut. & in l. fin. vbi Florian. ff. fin. regund. Silueit. iu summ. ver. Immunitas. il 3. circa prin. Et secundum Bar. d. l. 3. ff. de ver. sig. consuetudo loci attendenda erit in hoc, quem sequitur Alex. in d. l. 1. num. 3. ff. si quis caut.

Qui passus incipiunt connumerari à candelabro posito in Ecclesia secundum Oldr. quem refert Decian. d. c. 25. sub nu. 9. At (pace Deciani sit dictum,) Oldr. allegato cōf. 55. hoc nō dicit, sed refert, quod dicit Scolasticus in candelabro, quod computetur ad eam partem tantum, vbi est cēmeterium, & subiungit. Ego credo, quod istos triginta passus habeat in toto circuitu, quod expressè haberi affirmat in c. diffiniuit, & c. quisquis i 7. q. 4. Et temporibus nostris nō video in Ecclesijs candelabrū istud, à quo ista computatio incipere possit, & à muris ipsius Ecclesiæ fiēda erit, quia aliàs nō haberet istos passus integros, si Ecclesia ipsa computaretur.

Non solum Ecclesia, & loca sacra in Bulla expressa habent hāc præminentiam, ne cōfugiens ad eam extrahatur, † sed & Cēmeterium gaudet eadem immunitate, propter reuerētiam ipsius Ecclesiæ, vt citatis innumerabilibus, ita tenendum esse firmat Farinat. d. q. 28. n. 14. quod & expressè sancitum fuisse in Bulla ita testatur.

6 Quinimo atrium Ecclesiæ, tāquām de illius pertinetijs sacrū est, & ideo gaudet immunitate Ecclesiæ, per tex. c. si quis in atrio. i 7. q. 4. & assentit Decian. d. c. 25. nu. 31. & comprobatur Farinat. d. q. 28. n. 14. & amplectitur Io.

Fran.

Fran. Leon. in Thef. for. Eccles. c. 13. nu. 3.

Ulterius immunitas nostra competit etiã Palatio Episcopali, è quo delinquentes extrahi nequeunt, c. id constituimus 17. q. 4. & fuit opinio Hostien. quem sequuntur communiter Doctores, vt attestatur Barbat. cõf. 33. nu. 7. lib. 4. & admittunt omnes, quãdo Palatium adheret Ecclesię, sed difficultas est; quãdo distet ab Ecclesia ultra quadraginta passus, an habeat hãc immunitatem? & Hostien. in c. inter. de immunit. eccles. sentit, quod gaudeat; & hoc voluit Imo. ibi. & fuit. de mente gloss. in d. c. id constituimus 17. q. 4. sequitur Panor. in c. Ecclesię n. 9. de immunit. eccles. quia tex. d. c. id constituimus. loquitur indistinctè, & vidimus in simili, quãdo familia Episcopi gaudet priuilegio fori, licet sit secularis.

Ac etiam, cum materia ista immunitatis sit fauorabilis, non debet restringi d. tex. c. id cõstituimus, sed potius ampliari; hęc Abb. d. loco, & ibidem Henric. Boich. col. fin. & Card. in Clement. de pœnit. & remiss. & est communiter recepta, teste Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. nu. 5. Remig. de immunit. eccl. in 15. ampliatur. vbi dicit communem opinionem, cum quibus residet Farinac. d. q. 28. n. 38. & firmat Io. Fran. Leon. Thef. for. Eccles. c. 13. nu. 14. Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. eccl. num. 87. Cõtrarium acerrimè tuetur Decian. d. c. 25. nu. 14. qui consideratis à Panor. respõdit, ea fulcitur ratione, quia Palatium Episcopale non debet distare ab Ecclesia, tex. expressus in c. episcopus vilem, quod est pen.

pen. 41. dist. c. episcopus. de cōsecratione. dist. 3. ideo si distat, cum hoc sit cōtra ius, non debet gaudere eo priuilegio, tū quia hoc priuilegium nō datur personis, idest; vel episcopo, vel Clericis, sed datur loco sacro ob reuerentiam loci consecrati, vt respondit Anchar. cōf. 329. in prin. Vnde cum domus episcopi neq; ipsa sit sacra, neq; loco sacro adhæreat, non potest gaudere hac immunitate; & in hanc partem inclinare videtur Oldr. d. conf. 55. in fin. & tantummodo Palatium Episcopale existens vltra 40. passus ab Ecclesia, haberet hoc priuilegium, si in eo esset Oratorium, in quo Diuinum celebraretur Sacrificium, quia locus ille esset sacer, & Farinat. d. q. 28. num. 38. secundæ impressionis protulit hæc verba. Posthæc impressa, peruenit ad manus Decian. qui relatis, & reprobatis contrarijs rationibus testatur, non solum magis practicatum, sed etiam in pūcto iuris verior rem esse opinionem, quod scilicet, Palatiū episcopi non gaudeat immunitate Ecclesiæ, nisi vel illi cohæreat, vt sit intra quadraginta passus, vel saltem habeat Oratorium, & sic Farinac. videtur trāsire in opinionem Decian. ideo cauti debent esse episcopi ad Oratoria constituenda in ædibus episcopalibus, quando distant ab ecclesia, in quibus per se ipsos, vel per alios Missam faciant, vt hanc immunitatem habeant.

- 8 Quæ immunitas non solum competit Palatio episcopali, sed quod plus est, ædibus quoq; Canonorum, vel Clericorum, dummodo sint intra fines, vt supra, etiam si
in illis

in illis starent laici, cum immunitas ista detur locis, & non personis, quod pluribus confirmat Decia. d. lib. 6. c. 25. n. 15. & 16. Villagut. d. tit. n. 86.

9 Et postquam immunitas ista datur Ecclesijs propter Deum, multò magis hãc immunitatem consequi debet qui ad Sacerdotem cõfugeret Sacram Eucharistiam in manibus portãtem, vt citatis multis, affirmat Clar. d. q. 30. n. 24. & latiss. prosequitur Farin. d. q. 28. n. 11.

Sed videndus erit Couar. d. c. 20. n. 6. ver. resolut. lib. 2. vbi de hac opinione dubitat, quia etsi fateatur, maiorẽ honorem exhibẽdum fore Eucharistiã, quam ipsis Tẽplis, quibus ob ipsam Eucharistiam plura priuilegia cõcedũtur, attamen, cum immunitas hec à Canonibus statuta sit, & nullibi Eucharistiã hoc ius extra ipsas Ecclesias datum fuisse legamus, hinc dubitãdũ de ista frequentissima Interpretum sentẽtia, cui resistit glo. celebris in c. quãsitum. 13. q. 2. Quã glo. dicit tãtũm, quod suscipiẽs corpus Christi non liberatur, & ideo prãsupponit, qd̃ suscipiẽs esset carceratus, qui, vt modo dicemus, nõ red dicitur tutus, & communis sentẽtia loquitur, quãdo quis existens in libertate, & infecutus à Birruarijs, confugerit ad Sacerdotem Sacram Eucharistiã portãtem, ideo tenendum erit cum communi, vt dicit Farinat. vbi supra.

10 Quãro igitur, si captus à Birruarijs ducatur ad carceres per Cemeterium, vel per Ecclesiam, si recusat exire, nõquid extrahi poterit, vel potius erit tutus in ea. Io. V. sch. de immun. Eccles. n. 52. vers. Quid si aliquis videtur

tenerè, quod sit tutus, & etiam Clar. in pract. d. q. 30. vers. Scias tamen. in fi. qd̄ expresse firmat Mant. cōf. 60. n. 17. lib. 1. & allegat Rom. & Ias. in l. pleriq; ff. de in ius vocā. qui nō loquūtur in his terminis, quādo captus per trāsitum dūcitur, sed quādo quis aufugiens familiam se recipit in Ecclesia; qui casus est diuersus, vt videbimus inferius, Tenēdum igitur erit cōtrarium, vt tenēt Arch. in c. sicut antiquitus. 17. q. 4. quē sequitur Oldr. cōf. 54. nu. 4. ea ratione, quia Ecclesia nō recipit eum liberū, sed captum, & Ecclesia tuetur cōfugientem ad eam, sed iste nō cōfugit, sed ductus est, vt dicit Arch. vbi proximè, qd̄ quoque sentit Lup. in rub. de donat. inter vir. & vx. §. 38. nu. 4. & Igne. in l. 1. in prin. nu. 5. ff. ad Syllan. Boer. decis. 178. n. 13. & d. decis. 110. n. 8. pulchrè Franc. Marc. in decis. Delphin. decis. 989. primo tom. & Didac. var. resolut. d. c. 20. n. 13. lib. 2. Gig. de crim. læf. Maieft. q. 10. nu. 30. vbi dicit hanc veriorem, licèt viderit semel contrarium seruari in Ciuitate Venetiarum, quos omnes recenset Decia. d. c. 28. n. 30. Mars. in pract. §. vlt. nu. 4. & in l. vnic. n. 115. C. de rap. virg. vbi pro ratione assignat, quod attēditur principium, quādo licitum. Boff. tit. de captur. n. 22. Gomez. var. resolut. tom. 30. c. 10. rub. quādo reus gaud. immun. Eccl. n. 25. Farin. d. q. 28. n. 69. qui de veriori, & magis recepta sententia testatur.

11. Secus verò erit, si carceratus effraētis carceribus ad Ecclesiam confugerit, quia in ea tutus erit, vt post multos firmat Decia. d. c. 28. n. 28.

- 12 Et hoc idem erit si carceratus blanditijs, & pollicitationibus etiam iuratis de redeundo, fuerit emissus, nam si ad Ecclesiam cōfugerit, tutus esset, secundum Decia. d.c. 28. num. 21. & fufius, num. 33.
- 13 Et etiã si captus à familia se exemerit è manibus eius, & aufugerit in Ecclesiam, erit tutus, vt declarant Igne. in d.l. 1. n. 4. ff. ad Syll. & Boer. d. decis. 110. relati à Decia. d.c. 28. num. 32.

Adeoque; hoc verum est, quod si condemnatus, dum duceretur ad suppliciũ, aufugeret è manibus custodum, & in Ecclesiam cōfugeret, esset & ipse tutus, secundum communem opinionem, de qua Remig. de immun. Eccles. in 30. fallent. & comprobat Decia. vbi supra, nu. 29. & seq.

Necnō delinquēs insecutus à familia Magistratus, con fugiens ad Ecclesiam erit tutus, ita Rom. Alex. & Ias. in l. pleriq; nu. 12. & seq. ff. de in ius vocan. Remig. de immun. Eccles. fallent. 31. in fin. qui de communi testatur, & ita in practica obseruari asserit Boss. de captur. n. 22. Clar. d. q. 30. n. 19. vbi ita seruatum fuisse per Senatũ affirmat Decia. d.c. 28. sub. nu. 31. qui Cyn. in Authent. si quis ei. C. de adulter. & cæteris cōtrarium tenentibus respondet, & adducit tex. §. illud quæsitum. Instit. de re. diuis. in quo deciditur, quòd si fera ab aliquo inuenta, & quod plus est, etiam vulnerata, & profecuta, nō per hoc vnquam fiet persequentis, nisi illa actu capta sit, & assignat rationem tex. Quia multa accidere potuissent, per

quæ eam capere non potuisset. Quinimò si in laqueum tuum inciderit, non ob id erit tua. l. naturalem. §. illud, & l. laqueum. ff. de acq. rer. domin.

Sic in proposito, quâquam familia perfequatur delinquentem, nò tamen captus dicitur, cum ingreditur Ecclesiam, & multa accidere potuerunt, per quæ illum non caperent, pro vt re vera, acciderunt, cum non cœperint.

Quid faciendum, delincente in Ecclesia se
recepto. Cap. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 **D**elinquens, si in Ecclesiam confugerit, non potest etiam in casibus exceptis extrahi, nisi de mandato Episcopi, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ.
- 2 Delincente capto, ad carceres Curia Ecclesiastica reponi debet.
Nec tradi potest Curia seculari, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an confugiens verè crimina excepta commiserit.
- 3 Episcopus non debet stare processui Iudicis secularis, sed super delicto prætenso probationes recipere.
- 4 Coram Episcopo debet plenè constare de delicto, vt qui confugit ad Ecclesiam, Curia seculari sit tradendus, nec suffice-

re cōiecturas, & p̄sumptiones demonstratur.

5 Constito Episcopo, quod criminofus ab Ecclesia extractus est comprehensus in casibus exceptis, & propterea legitime est tradendus Curie seculari, vigore Constitutionis non est requirenda cautio illa de non imponendo p̄nam sanguinis, sed absq; metu irregularitatis, aut alicuius Censuræ Ecclesiasticæ incurfu consignandus est.

6 Extractus, & legitime consignatus Curie seculari verum possit corporaliter puniri.

7 Immunitas ista adeo est seruanda, vt nec etiam iudices seculares Ecclesiam ipsam, in qua se recipit delinquens, custodire, & obsidere possint.

Nisi ad effectum tradendi illos Curie Ecclesiasticæ, quæ postea declaret, an gaudere debeant, nec ne, immunitate.

I D I M V S hucusq; de casibus exceptis, & de locis, quibus immunitas nostra est cōcessa, & de personis confugientibus ad illa loca, modò non nulla tractanda erunt, quid faciendum, postquam delinquens in Ecclesia se receperit, & Sanctissimus decreuit.

Vt Curia secularis, eiusq; iudices, & officiales ab Ecclesijs, Monasterijs, locisq; sacris prædictis laicum aliquem, vt præfertur, delinquētem, in nullo ex casibus supradictis extrahāt, sine expressa licētia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuētū personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habētis, ad quos solos, & nō alios Episco-

pis inferiores, etiã si aliã Ordinarij sint, aut nullius dice-
cesis, aut conservatores ab hac Sede specialiter, vel gene-
raliter deputati, prædictam licentiam dãdi facultas per-
tinet. Occurrente autem casu in loco exẽpto, & nullius
dicecesis, tũc ad Episcopum viciniorem devoluatur hæc
cognitio, & non ad alios.

Ex quibus apertè habemus, quid agẽdum delinquen-
te ad Ecclesiam cõfugiente, & ideò tolluntur, quæ alias
solebant adducere seculares iudices, quod quãdo est no-
torium, delinquẽtem, qui in Ecclesia se recepit, nõ debe-
re illi us immunitate gaudere, eo quia delictũ ab eo per-
petratum est de exceptis, quapropter autumabãt posse
propria auctoritatẽ iudices seculares extrahere, Et pro-
fundamẽto eorum intẽtionis afferebãt, quod delinquẽs
esset laicus, & cõsequenter subditus laicalis iurisdic-
tionis, & cum à Canonibus, & Põtificijs sanctionibus Ec-
clesiasticæ tuitionis sit destitutus ob delictum commis-
sum, illum extrahẽdo nõ fit iniuria Ecclesiæ, postquam
secularis iudex suam iurisdictionem exercet erga suum
subditum delinquẽtem; & Ecclesiasticus iudex nullam
vnquam habuit iurisdictionem in eum, nec ratione per-
sonæ delinquẽtis, cum sit laicus, nec ratione cõmissi de-
licti, cum extra Ecclesiam; & sic in territorio laicali, nec
ratione ipsiusmet delicti, cum sit purè seculare; Nec di-
catur, quod ratione Ecclesiæ, in qua capitur, sit ipse Ec-
clesiasticæ iurisdictioni subiectus, nã si Ecclesiasticamet
iura illum sua protectione priuant, nõ potest aliquo pa-

Et o cōsiderat, quod sit sub potestate Ecclesie, cui extra-
hendo, non sit iniuria, quæ volenti non irrogatur. Quia
hæc omnia remouentur per Constitutionem nostram,
quæ latissimè omnibus præfatis occurrit, ibi. (Vt Cu-
ria secularis, eiusque iudices, & officiales ab Eccle-
sij, Monasterijs, locis sacris prædictis laicum aliquem),
& sic ratione personæ laicalis iurisdictionis, in nullo ex
casibus supradictis, & sic ob delictum merè seculare,
privatum protectione Ecclesie.

Et tamen vult Sanctissimus, quod absque licentia Epi-
scopi, & interuentu personæ Ecclesiasticæ non extra-
hatur; & propterea iudices laici à se ipsis extrahere
non possunt; quæ de re non curandum, quid aliàs di-
xerint in hoc articulo Scribentes, cum stante Consti-
tutione ista, eam debeamus attendere, & superfluum
esset quærere de dictis glos. & Doct. ita glos. in l. sed
licet. ff. de off. præf. sic vnico verbo absoluit consilium
Bald. consil. 440. libro primo, cum iam non sit quæstio,
quia est casus legis. Bald. in c. vnic. s. secundo quia vidi-
mus, sub num. 1. de his, qui feud. dar. poss. Et vana repu-
tatur dubitatio, in qua sit casus legis, & ei non est lo-
cus; l. Domitius Labeo. ff. de testa. l. ancilla. C. de
furt.

Et postquam habemus determinationem Põtificiam,
non debemus vltius inuestigare rationem: Bald. in l.
Gallus. s. si eius, numero primo, in fin. ff. de liber. &
posth. Dec. consil. 553. numero septimo. Paris. consil. 23.

numero 12. libro secundo; & in puncto Constitutionis Apostolicæ, Corn: consil. 99. numero secundo, & consil. 127. nume. 5. in fin. lib. quarto, & si fas stare velimus in princ. l. Gallus. primæ lect. sub num. 58. ff. de liber. & posth. esset peccatum in Spiritum sanctum ire contra tex. Constitutionis nostræ.

2. Quo capto, subiungit Summ. Pont. Quod delinquentes laici prædicti, postquam, vt præfertur, ab Ecclesijs, locisvè sacris, extracti, & capti fuerint, ad carceres Curia Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmito carcere, ac opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per Curiam secularem, detineri debeant, nec inde extrahi, Curiaque seculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commisserint, tuncque demùm de mandato Episcopi per iudicem Ecclesiasticum Curia seculari, quacumque appellatio post posita, consignentur.

Et licet verba Constitutionis sint clara, tamen de duobus adhuc dubitari possent.

Primò, nunquid Episcopus, cui vigore istius Gregorianæ cõmissa est cognitio, super remissione delinquentium ad Curiam secularem debeat etiam ad effectum præmissum recipere probationes super prætenso delicto, an verò teneatur stare processui fabricato per ipsam secularem Curiam.

Secundò, an sufficiat de delicto cōstare per inditia, & præsumptiones; an vero debeat id per concludētes probationes apparere. Reperio, quod de istis duobus quæsitis tempore Sāctis. Clem. VIII. in vna Panormitana immunitatis Ecclesiæ fuit dubitatum, & Farinat. d. cōf. 76. respōdit. Quod Archiepiscopus Panormitanus debet super delicto prætēso probationes admittere, nec se seculari iudicis processui vllō pacto stare. Quia regulare est, quod iudex Ecclesiasticus nō tenetur stare processui facto per iudicem secularem, Grāmat. cōf. 42. num. 1. Clar. in pract. §. fin. q. 36. num. 49 & citat Dec. in c. at si Clerici. de iudic. attestātem de cōi. Viui. comm. opin. in ver. Iudex laicus. Quibus addo Ruin. cōf. 7. nu. 6. lib. 5. qui dicit, quod necdum non tenetur iudex Ecclesiasticus stare processui facto à iudice seculari, sed, vt possit inquire, opus est nouo processu; & nō debet ex processu fabricato à laico formare inquisitionem, & attestatur de cōi, prout eum refert Baiard. ad Clar. d. q. 36. num. 53.

Et si iudex secularis processum sibi ab Episcopo transmissum, & iussum exequi, reuidere, & examinare potest, per doctrinam Bar. in l. Diuus nu. 3. & in l. nō dubium, ff. de cust. reor. Bal. cōf. 260. n. 2. lib. 3. Io. de Selu. post alios. de iuram. cal. 15. q. 5. ad fin. ibi. limitatur 4. n. 4. Felin. in c. cum sit. nu. 8. de for. compet. & in c. at si Clerici. de iudic. Aufr. de potest. secular. sup. eccles. perso. in 4. reg. nu. 8. Io. Bernard. in pract. c. 141. n. 3. Boss. tit. de for. compet. nu. 162. Mars. sing. 138. Rebuff. in concord. de publi.

publi. concub. in gloss. fin. ibi (quod hodie remissus.)

Quod intelligēdum erit, dummodo causa nō esset mere Ecclesiastica, quia tunc laicus iudex non posset reuiderē, sed teneretur stare processui ab Ecclesiastico fabricato, c. vt inquisitionis, §. prohibemus. vbi Doct. de hæret. in. 6. Panorm. in c. i. n. 11. & 12. de off. iud. ordi. Bar. in l. magistratibus. in fin. ff. de iur. om. iudic. Cōdistat de hæret. q. 16. n. 6. Tanto magis iudex Ecclesiasticus non debet stare processui facto à iudice seculari, maximè in casu isto, in quo iudex secularis contendit de sua iurisdictione, & sic eo magis reputatur incompetēs respectu propriæ causę, & proprij interesse, l. i. C. ne quis in sua caus. l. nulli. C. de iudic. Processus autem factus à iudice incompetenti nullam fidem facere potest, l. fin. & per tot. C. si à nō compet. iud. ita Farinat. d. conf. 76. num. 1.

Rursus considerat Farinat. d. loco, cum cognitio istius articuli per dictam Bullam specialiter demādetur Ordinario, vt patet in illis verbis. (Nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum.) Et cui delegatur cognitio alicuius articuli, vel causę, etiā censetur delegata potestas sumendi probationes super illo articulo, & causā. l. vbi. & ibi gloss. in ver. relationis. & Iacob. Butrig. C. de fals. Ad ēt delegatus à Principe ad cognitionem causę non solum censetur delegatus ad receptionem probationum, sed etiam ad eiusdem causę diffinitionem, Menoch. de arbitr. q. 37. n. 13. & seq. & num. 37.

Ideo

Ideo tenetur, & debet episcopus de delicto impicto ei, qui ad ecclesiam confugit, cognoscere, & non stare simpliciter processui exhibito per Curiam secularē. Quod apertè mādāt Bulla, dum dicit Nec cōsignari, aut tradi possit, nisi cognito prius per episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commiserint, quod in responsione alterius q̄siti planius efficietur.

4 Secundo quæsito, an debeat de delicto plenè cōstare, & non per inditia, & præsumptiones respōdit Farinat. d. conf. 76. n. 3. non posse episcopum prætenso delinquentes Curia seculari consignare, nisi prius sibi cōstito de delicto plenè, certè, & concludenter; ad quod dicens quattuor vititur medijs, quæ referre volui, quia eius consilia, cum nuperrimè in lucem exierint, non sunt adhuc omnibus præmanibus.

Primò etenim dicit. Quod capti in ecclesia habēt regulā immunitatis ecclesiasticæ pro se c. inter alia. c. pen. & fin. de immunit. eccles. c. sicut antiquitus 17. q. 4. Qui verò habet pro se regulā, dicitur etiā pro se habere iuris præsumptionem: hab ea parte. ff. de probat. glos. in rub. de reg. iur. in 6. ver. & dicitur regula. Alcia. de præsump. reg. 1. præsump. 28. nu. 6. Ergo qui dicit casum non cōprehensum in regula immunitatis ecclesiasticæ, cum assertionem faciat contra iuris præsumptionē, eam debet concludentissimè, & eidentissimè probare. l. fin. in fin. prin. & ibi omnes. ff. quod met. caus. Abb. in c. quia verisimile in 2. not. de præsump. Aym. de ant. temp. part. 2.

fectione ex præmissis. num. 46. & seq.
 Secundò, quia qualitas tribuens iurisdictionem, non præsumptiuè, & per indicia, sed còcludéter probari debet. l. 2. §. sed si dubitetur, ff. de iudic. Parif. de put. de synd. in ver. Iudex c. 2. n. 13. Beninten. decis. 18. num. 3. Andr. Gayl. de pac. publ. c. 13. num. 12. & seq. lib. 1.
 Ergo dum pro Curia seculari instatur, carceratum sibi consignari, tanquam subditù suæ iurisdictioni, propter qualitatem commissi delicti debet ipsum delictum, & qualitatem plene probare.

Tertiò. Quàdo lex probationem requirit, intelligi debet de probatione plena, & vera, non aut de præsumptiua. patet, quia quãdo eadem lex voluit esse contèta argumentis, & præsumptionibus, id expressè dixit, vt in l. non omnes. §. à barbaris. ibi. Argumentis tamè cognoscendum est. ff. de rē milit. in c. pro humani. ibi et postquam probabilibus constiterit argumentis. de homicid. in 6. & alibi sæpissimè. Verum Bulla Gregorij non solum nō expressit hoc, sed imò expressè voluit, quod verè cōstet Ordinario crimen tale commissum, propter quod immunitas ecclesiastica non habet locum, vt patet in illis verbis (An ipsi verè crimina superius expressa cōmiserint) ideo subintrat doctrina Innocē. c. cum causam. col. 2. vers. illud aut. de iuram. calum. vbi dixit, quod vera esse dicimus ea, quæ vel proprijs oculis inspicimus, vel aliàs indubitanter nouimus, ergo non ea, quæ tantum præsumptiuè credere possumus.

Quartò.

Quartò, nostra Constitutio non solum specialiter, sed per modum conditionis voluit prius constare de veritate criminum commissorù, antequam criminosi curiæ seculari tradantur, vt patet in illis verbis (Constito prius per episcopum, vt ipsi verè crimina superius expressa, commisserint) ideo talis probatio non sufficit præsumptiua, sed debet esse plena, & conclusiua. l. Lucius. & ibi Bar. ff. de cond. & demonstrat. Natt. conf. 29. n. 3. & cõf. 202. n. 8. & seq. lib. 1. Paris. conf. 104. n. 9. & seq. lib. 4.

Quintò ad confirmationē scriptorum á Farinat. ego addi posse putarem. Quod vera, & propria illa probatio dicatur, quæ plena dignoscitur, nec alterius adminiculo, vel patrocínio indiget. ita Bal. in c. 1. §. sacramentum. col. 1. de success. rect. feud. & in c. 1. in prin. si de inuest. int. Dom. & vassall. hinc fit, vt appellatione veræ probationis non semiplena probatio contineatur. d. l. Lucius. ff. de cond. & demonstrat. gloss. in c. statum. de rescript. in 6. in Clemen. constituimus. de elect. vnde Roman. scripsit in l. 1. C. de testa. milit. probationem per præsumptiones, & coniecturas non posse dici veram, & propriam probationem; ad hoc probandù adducit. l. 1. in ver. propriè. ff. si. tab. test. exta. sed melius ad hoc facit d. l. Lucius. & quod ibi notât Bar. & Imo. & Roman. sententiam secutus fuit Ruin. conf. 128. num. 2. lib. 4. Natt. d. cõf. 29. num. 3. & conf. 581. num. 9.

Cumq; Constitutio ista requirat, quod verè constet episcopo, ideo non sufficere præsumptiones. Quia quæ
statu-

statutum requirit probationes in aliquo actu, non sufficit præsumptiua probatio, nisi esset præsumptio iuris, vt respondit Natt. vbi supra n. 17. & citatis supradictis latè comprobat Mascard. de probat. q. 4. n. 12. & seq. part. 1. & Pacian. tract. cui incúb. on. prob. c. 12. n. 11. part. 1.

Nec nõ facere possút, quæ annotauit Lap. alleg. 53. n. 2. dum dicit, quod ille, qui vult me repellere virtute exceptionis, habet hoc probare, & debet esse probatio certa, & non dubia, quia non releuat, cum probatio debeat de neesse concludere, c. in præsentia. de probat.

Si modo coram Episcopo, secularis curia vellet virtute exceptionis excludere confugiètem ad Ecclesiam ab illius immunitate, excipiendo quod delictum est de exceptis à Sanctissimo; certè suam exceptionè debet plenè, & non præsumptiuè probare. Concludamus igitur, quod coram Episcopo debet doceri plenè de imputato delicto.

Sed constituto Episcopo, quod criminofus ab Ecclesia extractus est comprehensus in casibus exceptis, vnde legitimè tradendus est curiæ seculari, vigore Constitutionis nostræ, non est requirenda promissio, seù cautio illa, de qua in c. id constituimus, & c. reum. 17. q. 4. & notât omnes in d. c. inter alia. de immun. eccles. scilicet, quod iudex secularis teneatur iurare de non infligenda pœna sanguinis, & si dubium esset, quod nõ seruaret promissa, etiam cum iuramento vallata, maior cautio esset requirèda, secúndum Innocen. & alios in d. c. inter alia. Quia

tradédò Episcopus delinquentem simpliciter, videretur ipse esse author illius pœnæ sanguinis, quod abhorrent iura Canonica. c. 1. ne Cler. vel Monach. Nã Sũ. Põt. in ista Cõstitutione fanciuit, absq; irregularitatis nota, aut alterius Censuræ Ecclesiasticæ incurfũ, tradi, & cõsignari posse, immo mādāt Episcopis, vt curent, & faciāt tradi, & consignari: Et propterea esset superflua in p̄sentiarum dicta promissio, & cautio, quam nihilominus de consuetudine iudices laici non seruabant, vt inquit Rebuff. in d. c. inter alia. quem refert Decian. d. c. 29. sub nume. 6. & voluit Farinat. d. q. 28. n. 77. & Baiard. ad Clar. d. q. 30. num. 25.

6 Imò extracto delinquēte ab Ecclesia, & cõsignato Curia seculari, etsi Oldr. cõf. 154. in fin. & Abb. in d. c. inter alia. nu. 8. velint, non solum nõ posse pœna capitali, sed nec corporali puniri, sed tantummodo pœna pecuniaria. vnde Boss. tit. de captu. sub n. 24. admonet, quod, qñ delictum est graue, & de iure pœnam corporalem requirēs, magis conuenit, vt iudex secularis eum dimittat, & contra eum absentem procedat ad cõdemnationem in condignam delicti pœnam, potius quã hoc modo leuiter, & pecuniariter punire, & quod ita aliàs in Senatu Mediolani factum fuit.

Verum, cum contrarium de stilo Frãciæ seruari testetur Boer. decis. 109. in fin. & de mēte Remig. quem allegat, comprobet Clar. d. q. 30. sub n. 1. & n. 23. ideo Decian. d. c. 29. sub n. 6. distinxit. Aut est tale delictum, pro quo

quo de iure Canonico, vel ciuili expressè cautū sit, quod nō gaudeat immunitate, & poterit proculdubio condēnari, etiam pœna sanguinis; quia constat, quod nulla fit iniuria Ecclesiæ, stante lege expressa. Aut per interpretationem à simili volumus dicere immunitatem nō competere, sed tñ iudex Ecclesiasticus illum tradit iudici seculari, & tunc non est tradendus, nisi habita fide de non punjēdo pœna sanguinis, vti diximus, sed hæc distinctio, stāte Bulla nō intrat, quia, nisi in casibus expressis ab ea, est tradendus delinquens curiæ seculari, & propterea in casu traditionis poterit corporaliter puniri, & hoc sentit Farinat. d. q. 28. n. 77.

- 7 Ita, & taliter immunitas ista est seruanda, vt nec etiam possint iudices seculares Ecclesiam ipsam, in qua se recepit delinquens, custodire, & positis custodibus obsideri facere, & prohibere, ne ad eum alimenta deferri possint, vt de communi attestādo scribit Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. sub nu. 17. & ita in dominio Mediolanēn. seruatur, teste Clar. d. q. 30. num. 21. Nam aliter immunitas ista seruiret deuento. Paria etenim sunt, quod quis extrahat, vel quod obsideat confugientem in ipsam Ecclesiam, & ei prohibeat præstare alimenta; vt tenet Abb. post Hostien. in d. c. inter alia, & Io. de Visch. de immun. Eccles. n. 72. Farinat. d. q. 28. n. 9. post Gomez. quem citat, & Decian. c. 27. n. 6. vbi dicit, quod ideo non poterit impediri, quin exeat ad exonerādum corpus, vt per oēs in c. diffiniuit. 17. q. 4. dummodo statim redeat.

Et tātum possent custodiri ad effectum tradendi illos Curiaē Ecclesiasticā, quę postea declarabit, an gauderē debeant, nec ne, vt mandat Sum. Pont. & annuere videtur Farinac. d. q. 28. n. 9. in fin.

De Clerico delinquente, an in Ecclesia sit tutus.

Cap. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 **P** Anorm. opinio refertur, qui voluit Clericos delinquentes extrahi posse de Ecclesia.
- 2 **C** Contra Abbat. tenuere Zab. & Roman. quod Clerici, sicut laici, gaudent hac immunitate, eorumq; fundamenta narrantur.
- 3 **C** Concluditur contra Abbat. & Roman. sententiam veriorē de iure ostenditur.
- 4 **D** Distinctio Decian. de Clerico confugiente ad Ecclesiā comprobatur.

1 **V** Sq; adhuc locuti sumus de laicis ad Ecclesias confugientibus, de quibus tātum videtur sentire Bulla. Quid erit dicendum de Clericis delinquentibus, qui post delicta se in Ecclesiā receperint, nunquid ipsi sint tuti, ne à iudice Ecclesiastico extrahi possint? & Panor. in c. inter alia. n. 13. de immun. Eccles. expressè tenet, quod extrahi possint, & mouetur.

Primò per gl' quam dicit hoc apertè sentire in c. nul-
lus Clericorum 17. q. 4.

Secundò, quia leges ciuiles loquuntur tatum de laicis,
ne extrahantur ab Ecclesia, nam de Clericis statuere nò
possunt. Canonica verò iura, licet non distinguant inter
Clericos, & laicos, tñ videntur & ipsa respexisse tantum
laicos, nò Clericos; nam omnia iura Canonica videntur
loqui, quod Ecclesiastici iudices debent impetrare à se-
cularibus, ne ipsos condemnent morti; non enim dicunt,
quod debeant indulgere; quod fecissent, si loqueretur de
Clericis, quorum punitio spectat ad ipsos. c. cum ab Ec-
clesiarum Prelatis. de off. Ordin. idè videtur velle c. reu.
& c. id constituimus 17. q. 4. cum similib.

Tertiò mouetur Panor. Quia Episcopi, Clericos, &
Abbatibus religiosos castigant, verberant, & puniunt in
Ecclesijs, & Monasterijs, vt habetur in c. vniuersitatis.
de sent. excomm. & in c. fin. de regular. & de Episcopo
condemnate in Ecclesia, & tenente carceres, in suo Pala-
tio, traditur in c. preceptum. 2. q. 2. & c. qua fronte. de ap-
pellat. Ergo si in Ecclesijs castigant, possunt consequen-
ter ex illis extrahere ad castigandum.

Quartò considerat. Quod si verum esset, quod Clericus
gauderet hac immunitate, hoc tederet nò ad decorem,
sed ad maximum dedecus Ecclesie, cū videretur velle
defendere facinora Clericorum, qui debent esse sancti,
& in suis actibus relucere. c. oportet Sacerdotes. 81. dist.
qui si non possent in corpore puniri, non possent etiam

in bonis, si nulla fortè haberent, & sic remaneret impunitum scelus Clericorum.

Quintò ad eius opinionem cõprobãdam adducit Panor. Clem. 1. de priuil. in ver. si qui verò cõtra promissa, & c. non solum. de reg. iur. in 6. vbi religiosi delinquẽtes in religione mandantur subijci grauibus pœnis.

Sextò, & vltimò dicebat Abb. quod cum Clerici frequenter delinquãt in Ecclesia, & sic religiosi, vel saltem intra fines ipsius Ecclesiæ, seque retur, quod de his delictis nõ possent puniri, si nõ possent ab Ecclesijs extrahi, contra. c. 2. & c. cum illorum. de sent. excomm. & hanc suam opinionem putat verissimam; relinquit tamen cõsuetudini, quæ in hoc multum debet attendi.

2 Sed contra Abb. sentire videtur Zab. in eo. c. inter alia. q. 6. post Innocẽ. & expressè tenet Roman. consil. 234. Quod iudex Ecclesiasticus non poterit capere Clericum confugientem ad Ecclesiam, & opinionem suam fundauit.

Primò, per omnes leges, & Canones, ex quibus immunitas Ecclesijs conceditur; quæ generaliter loquũtur, & indefinitè cõfugientem ad ecclesiam tutum esse volũt, neq; distinguũt Clericum à laico, ergo generaliter intelligendæ vulg. l. de præcio. ff. de publicia.

Secũdò. Quia maior est ratio in Clerico ne extrahatur, quã in laico, quia ecclesia est propria domus Clerici, ergo ab ea nõ debet inuitus extrahi, l. pleriq; ff. de in ius vocã.

Tertiò, quia tale priuilegium immunitatis concessum

est loco, vt sæpè dictum fuit, & tradit Bologni. de indulg. col. 3. vers. hoc etiam probatur, & ante eum voluit Bal. in c. i. col. 3. vers. & si priuilegium concessum est Clerico. de rescrip. Vnde consuluit Roman. cons. 180. in princ. Quod priuilegium concessum patriæ comprehendit etiã Clericos, ergo debet esse generale omnibus in eodẽ loco existẽtibus, cuiuscumq; sint cõditionis, quia talis est natura priuilegij concessi loco, vt notatur in l. ult. ff. de testam. milit. & tradit Bart. in l. fin. C. de testa. & in l. 1. C. de summi. Trin. & Bal. in l. si nõ speciali, C. de testam.

Et propterea Clerici hoc priuilegio vti debent, maximè cum hæc immunitas data sit ob reuerentiam, quæ præstãda est locis sacris, c. frater, & c. minor. 17. q. 4. d. c. inter alia, & c. fin. de immun. eccles. quæ ratio militat tam in Clericis, & multo magis, quam in secularib; ergo idẽ ius seruandum Clericis, quam laicis.

Quartò pro opinione Roman. cõtra Abb. adducitur tex. c. nullus Clericorum. 17. q. 4. in quo cauetur. Quod nullus Clericorum seruum suum, vel discipulũ fugientẽ ad Ecclesiam extrahere audeat, vel flagellare presumat: Si ergo nõ licet Clerico seruum proprium, in quo habet ius vitæ, & necis. l. 1. C. de emend. seruo. extrahere. Et minus licet extrahere discipulum flagellationes tantum timẽte in, neq; etiam disciplinæ gratia, & iste discipul; potest esse tam laicus, quam Clericus, quanto ergo minus licebit Clericum delinquentem extrahere?

Quinto facit pro hac parte. *Silex Canonica* in alios
hoc

hoc statuit, debet etiam in suis hoc idem pati, iuxta dictum illud. Patere legem, quam tu ipse tuleris. c. cum omnes. de constit.

Sextò, & ultimò. Durum admodum videtur illis, qui contrarium tuentur, quod cum ecclesia multò magis tenèatur proregere suos Clericos sibi subditos, quam alienos, quod velit, priuilegium datũ laicis auferre Clericis, argumento, c. i. de nat. ex lib. ventr.

3 Quid tenèdum? Opinionem Roman. veriorem, & sequendam esse affirmat Zab. in Clem. i. n. 9. in 6. q. de penit. & remiss. Io. de Visch. de immun. eccles. in 2. 3. & an tepen. col. secundæ cõclus. hanc partem tenet Bernard. Diaz. in pract. c. 115. Didac. var. resolut. lib. 2. c. ult. n. 16. adden. ad Ang. de Malef. in ver. fama publica. n. 59. littera. A. Monticell. in pract. crim. reg. 2. n. 18. & istam opinionem cõtra Abb. veriorem de iure dicit Clar. d. q. 30. vers. Vltèrius quæro. Mádof. in addit. d. conf. 234. Rom. Farinat. d. q. 28. n. 7. in fin. Decian. qui veriorem dicit, & respondet fundamentis Panor. c. 26. num. 1. vbi concludit distinguendo.

4 Quod, aut Clericus venit in Ecclesiam, vel Monasterium, vel Palatium Episcopale existēs intra 30. vel 40. passus, & sic in loco sacro, volēs, & ex alia causa, quã, vt gaudeat immunitate, & tũc putat, quod possit carcerari, & puniri, & ideo extrahi etiam ab Ecclesia. Aut vero hac præcisa intètione cõfugit ad Ecclesiam, vt gauderet immunitate, & eo casu putat quod erit tutus; leges enim,

& Canones cōcedētes hāc immunitatem, hoc præcipuè prætendunt, ne quis fide, quam in veneratione Ecclesię, & locorum sacrorum habet, defraudetur, & ita iudicandum esse affirmat. Quamquam cum Panorm. cōcurrat, quod consuetudo seruanda sit.

Bene verum est, quod Clericus, si perpetrasset delictū aliquod de exceptis, nō esset melioris conditionis laici, & absq; dubio posset extrahi.

De debitore confugiente ad Ecclesiam, numquid instantibus creditoribus, sit extrahendus?

Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Ebitor pro civili debito se recipiens in Ecclesiam est tutus.
- 2 Stante statuto, quod debitores pro debito personaliter capiantur, nunquid sint tuti in Ecclesia? & cōtra Oldr. concluditur, quod sit tutus.
Ampliatur procedere etiam in debito publico.
- 3 Debitor suspectus de fuga an extrahi possit ab Ecclesia?
- 4 Decoētores, et falliti, quādo in Ecclesia sint tuti, demonstratur.

- 1 Ostquam compertum est, quod delinquētes, exceptis aliquibus casibus, nō possunt ab Ecclesijs extrahi, posset adhuc aliqua hæsitatio rema-

remanere circa debitores, qui ære alieno onusti ad Ecclesiam cõfugerint, si immunitatem istã habere debeãt.

In quo articulo cõiter cõcluditur affirmatiuè, verum quia Scribètes satis cõfusè loquũtur, vidẽdus erit Farinat. de carcer. & carcer. d. q. 28. n. 30. & seq. q̄ distinguit nõnullos casus, & dicit, quod si Ecclesia est tutũ refugiũ delinquẽtib. ad eã cõfugiẽtib. multò magis tueri debet debitorẽ ex causa ciuili, qui captus in Ecclesia pro ciuili debito est malè captus, & dẽt relaxari sñ Marf. in l. vnic. n. 111. C. de rap. virg. vbi testatur, ita seruari de cõsuetudine, & sequitur Boss. tit. de captur. n. 26. dicēs, quod ita tenẽt cõiter Doct. in l. pleriq; ff. de in ius voc. & hoc attẽta iuris cõmunis dispositione, non habet difficultatem.

2 Sed difficultas est, vbi viget statutũ, quod debitores p debito personaliter capiãtur, quo in casu cõsultuit Oldr. cõf. 54. & respondit. Cũ psona virtute iuris municipalis sit effecta, & quodãmodo cõditionata ad seruiẽdũ, p̄stita securitate, debet extrahi, ne creditor, qui quodammo do est dominus, eius seruo defraudetur, & hoc bene p̄batur secundum Oldr. in l. præsenti, §. sanè. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. vbi seruus, vel ascriptitijs, vel alterius conditionis suppositus, præsstita securitate, extrahitur.

Et Princeps, qui immunitatem concessit Ecclesie, licet p̄nam, quæ ius publicum respicit, vel quæ sibi erat præsstita, & applicada, potuerit remittere ius partis, tñ non remisit, argumento eorũ, quæ notãtur in l. 1. C. de in ius vocand. in l. 1. ff. de ser. fugit. & in c. raptoribus. 36. q. 1.

Facit etiam s^m Oldr. Quia Ecclesia solum liberat confugientem ad eam à pœna corporali, vt in c. inter alia de immun. Eccles. c. diffiniuit. 17. q. 4. & c. itē constituimus. & c. reū. ea. caus. & q. non tñ tollit, quin alia pœna puniatur, & propterea respondit Oldr. quod debitor, qui vigore statuti potest carcerari, non erit tutus in Ecclesia.

Nimis tñ rigida visa fuit Oldr. opinio, quapropter in practica non fuit recepta, & certè cum oīs delinquens pro quocunq; crimine etiã graui tutus sit in Ecclesia, & in ea capi non possit, præterquam in exceptis, multo minus poterit capi debitor, & in ea tutus erit; esset enim ridiculū dicere, quod delinquens in Ecclesia capi nō possit, debitor autem sic, vt pōderat Farinat. d. q. 28. n. 30. in fin. & Oldr. fundamentis respondit Couar. d. c. 20. n. 14. var. resolut. lib. 2. Nam & si seruus ab Ecclesia extrahatur, & debitor quodammodo sit seruus creditoris, nō per hoc est propriè, & verè seruus, & adducta ab Oldr. procederent in vero seruo, & in iure veræ seruitutis.

Et minus est verum, quod Ecclesia tantūmodo intendat seruare vitam, & membra confugientib. ad se, quia in casibus non exceptis nullo pacto permittit extrahi, & sic omnino illos seruat incolumes ab omni pœna, vti diximus, ideo debitor erit tutus in Ecclesia, non obstante dicto statuto; Quod ampliatur procedere, etiam si debitum esset publicum, sic Cap. Tholos. decif. 422. Siluest. in sum. ver. immunitas. 3. n. 4. Couar. d. n. 14. & citatis his Farinat. d. q. 28. n. 31. & Decian. d. c. 28. n. 26. & 27.

Et

3 Et prædicta non solum vendicant sibi locum in debitoribus supradictis, sed et in debitore suspecto de fuga; Quamquam Ias. in l. vinum, num. 5. ff. si cert. pet. teneat contrarium, arguendo de tempore ad locum, & dicit, quod debitor suspectus de fuga capi potest etiam die feriato in honorem Dei, per glos. quam singularem appellat, & approbatam in l. dies festos. in glos. 2. vbi Bart. & alij notabiliter sequuntur. C. de feri. & ultra citatos à Ias. quod debitor suspectus de fuga capi possit die feriato, sentit Alex. consil. 159. sub nu. 7. lib. 2. Marant. in pract. par. 4. 16. dist. nu. 92. Curt. sen. de sequestr. q. 10. nu. 47. Didac. var. resolut. lib. 2. c. 20. n. 14. Ias. ipse in prin. Insti. de act. nu. 77. & in l. de pupillo. §. si quis riuos. in princ. ff. de no. op. nunc. & istam glo. ampliat Bal. in c. fi. in fi. de feri. ne dum si sint feriæ solènes, sed etiam solemniores, & solemnissimæ, vt in die Natiuitatis, vel Paschatis, sequitur Ant. Couus inter cons. Bart. Soc. cons. 101. circa princ. lib. 4. & Ias. in d. l. vinum.

¶ Vbi pariter dicit, Quod sicuti debitor suspectus de fuga capi potest tempore feriato in honore Dei, ita etiam potest capi in loco sacro ad honorem Dei, & hoc probare nititur. Quia non solum iudex laicus, sed etiam creditor laicus potest propria auctoritate capere Clericum debitorem, qui sit fugitiuus, vel præparet se ad fugam, vt postea cõsignet iudici Ecclesiastico, per doctrinã Io. Andr. in c. nullus. de pigno. Et hoc expressè decidere affirmat Canon. in c. cum non ab homine, de iudic. vbi Bal. Card.

Florent. & Abb. idem Bald. in c. dilectus, de appellat. & ultra Ias. & citatos ab eo hoc tenet Felin. in d. c. cum nō ab homine, num. 4. qui dicit communem opinionem. Card. Alban. conf. 13. nu. 5. Seuerin. de debit. suspect. & fugit. in 5. q. n. 18. & 19.

Nec sufficeret dicere, quod diuersa sit ratio in tempore, & loco. Nam Maiestas Dei ita videtur offendi, quando caperetur tempore sacratissimo, sicuti in Ecclesia, & propterea inquit Ias. non esse ponere os in cœlum, si diceretur, debitorem suspectum de fuga in Ecclesia capi posse.

Contra Ias. more suo insurgit Dec. in eadem l. vinum, num. 8. vbi affirmat, æquiparationem non procedere, cum adsit diuersa ratio, & postquam ab Ecclesia extrahi non debet, licet quis quæcumq; delicta grauia commiserit. c. inter alia. de immun. Eccl. à fortiori nō sunt extrahendi debitores ex cōtractu, & ita obseruari quotidie in fallitis prætendit Decius, qui in Ecclesia sunt tuti, & securi, non obstāte suspitione fugæ, & Couar. d. c. 2 o. sub num. 14. tenet, quod Ias. argumentatio sufficiens non sit, siquidem hac in specie minimè licet de tempore ad locū argumētari propter disparem rationem, quæ manifesta est, & constat. Nam tempore feriato licitum est homicidam, aliosve delictorum reos capere, quod ipse Ias. nō negaret, & probatur in l. prouinciarum. C. de feri. & tamen hos non licet ab Ecclesia abducere, & contra Ias. tenet Purpura. in d. l. vinum, n. 10.

Vnde dicendum erit debitorem, quatumvis suspectum de fuga, in Ecclesia capi non posse, cum nullibi expressum sit in hac specie Ecclesiarum immunitatem non prodesse his, qui ad eas confugiunt, & sic regulæ standum erit, ita Couar. d. cap. 20. sub num. 14. quem sequuntur Decia. in d. c. 28. n. 34. & Farin. d. q. 28. n. 32. vbi de comuni testatur, & firmat Abb. in d. c. inter alia, n. 22. Rom. cõf. 277. & consil. 234. Aufser. in decis. Tholos. 422. qui dicit communem, & in practica fuisse obtentum. Io. de Vifch. de immun. Eccles. n. 55. Henrich. Boich. in c. Ecclesie. de immun. Eccles. vbi logam facit distinctionem, & volunt omnes in l. præfenti. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. hoc idem sentit Rip. in c. 1. num. 88. de iudic. Ludo. Gomez. in §. superest, nu. 6. Instit. de act. Remig. de immun. Eccles. 27. fallent. nu. 4 & seq. ibique de communi Duen. tract. reg. reg. 175. in 3 limit.

- 4 Quam propositionem Decia. Couar. & Farinat. restringere conatur ad decoctores, & fallitos, qui maximo Reipublice dispendio, ex pecunijs, & rebus alienis, dum negotiationem quæstuariam exercet, operam vsuris, & fenoribus strenuè dantes, lautè, & opiperè viuentes, decocti tandem versuram faciunt, ad Ecclesiam confugientes, creditores omnes miserè fallunt, quod grauissimum crimen est, talesque, vt publici latrones à diuersis Constitutionibus, grauissima, & capitali pœna plectuntur, & habemus Bullam Sanctissimi Pij V. & ob id hac immunitate minimè gaudere, ultra prædictos voluit Boer. decis.

decif. 2 r 5. n. 7. Sed liceat mihi, quid sentiam in medium afferre, cum isti decoctores adeo cautè res suas componant, vt rarò, aut nunquam verificetur in eis casus Bullæ præfatæ, semper enim aduersæ fortunæ infortuniū apparere faciunt. Ac etiam quia in Bulla ipsa non priuantur hac immunitate, & quamquam publicis latronibus cõparentur, difficile erit, vt in eis concurrant ea, quæ diximus superius esse necessaria ad latronem publicum constituendum, & præcipuè frequentia actuum, ex quo isti decoctores, vltra primam vicem non inueniunt, qui eis credant pecunias, & bona, quapropter puto, quod Ecclesiasticæ immunitatis erunt capaces.

An Consuetudo possit dare facultatem laicis
Iudicibus extrahendi propria auctori-
tate confugientes ad Ecclesias.

Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

1

Consuetudo dat iurisdictionem.

Quod ampliatur etiam in iurisdictione ordinaria.

Et dat meram, mixtam, altam, & bassam, & imperiosam iurisdictionem.

Quinimo, & spiritualem.

2 Stante consuetudine extrahendi delinquentes ab Ecclesijs
ad

ad quas confugerunt, multi voluere, quod iudices laici per seipfos extrahere possent, quod declaratur nu. 12.

3 *Constitutio Gregoriana tantum reuocat facultates à Sede Apostolica concessas, & non quae competunt vigore consuetudinis.*

4 *Consuetudo est quid facti, ideo plenè probanda, cum allegare non sufficiat.*

Probatio consuetudinis difficillima, & quare.

5 *Consuetudo est stricti iuris, & non extenditur. Et tantum habet de actu, quantum habet de potentia.*

6 *Consuetudo statuto equiparatur, hinc non inducitur super his, super quibus populus expressè statuere non potest.*

7 *Consuetudo irrationabilis non valet.*

Et quae dicatur irrationabilis.

8 *Consuetudo legi contraria, vt legem tollat, debet esse introducta sciente Principe.*

9 *Absens à loco, quae ibi sunt scire non praesumitur.*

10 *Consuetudo modicam iurisdictionem solummodo tribuit.*

11 *Consuetudo iurisdictionem tribuere potest, dummodo utentes ea sint capaces.*

Hinc laici non possunt per consuetudinem acquirere iurisdictionem extrahendi ab Ecclesijs, cum ea sint incapaces.

12 *Doct. citati in contrarium non dicunt, quod per consuetudinem tribuatur iurisdictione laicis iudicibus extrahendi ab Ecclesijs delinquentes, & quomodo intelligantur.*

13 *Consuetudo Ecclesijs onerosa tollenda, & notabile Surd. dictum in consil. 396. refertur.*

I

VM consuetudinem iurisdictionem tribuere dicat tex. l. fi. vbi glos. in ver. cōsuetudinē. C. de eman. liber. c. dilecti. vbi Doct. & glos. in ver. consuetudinem. de arbitr. Oldr. consil. I I. colum. 2. vers. item proponit, & cons. I 28. col. 2. vers. nec per hoc potest dici. Bal. in l. cum Prætor. in princ. 2. le. ff. de iudic. Rom. cōf. 300. Pute. de Synd. in ver. instrumentum. ibi, (& quia cōsuetudine) Soc. sen. cōf. 39. n. 26. lib. 4. Lanfranc. Balb. decis. I 20. Mars. caus. crim. cōf. 90. n. I I. & seq. & cōf. I 00. n. I 9. eit. tex. in c. duo simul, ibiq; Panor. 3. not. de off. Ord. glo. in c. quāto. in ver. si Prælati. ad fin. eo. tit. glo. in c. cōquæstus, in ver. cōsuetudo. in fi. 9. q. 3. Felin. latè in c. cum cōtingat, num. 2. de for. compet. & Bart. vbi apōst. in l. viros, in fi. C. de diuers. off. lib. I 2. ampliati. quod cōsuetudo etiam iurisdictionem ordinariam cōcedit. Quam propositionem extēdit Bald. in l. etiam, col. 4. vers. modò restat quærēdum. C. de excep. ad meram, mixtam, imperiosam, altam, & bassam iurisdictionem, & Guid. Pap. post alios sing. 4 I 6. vtrum consuetudo. §. I. etiam spiriitualem iurisdictionem consuetudinem dare affirmavit.

- 2 Vnde multi asserere conati sunt, quod stāte cōsuetudine extrahēdi eos, qui ad Ecclesias cōfugissent, possint de iure impunè iudices seculares per se ipsos extrahere, & vidi quādam scripturam manu scriptam, in qua citātur Couar. var. resolut. lib. 2. c. 20. sub n. 4. Clar. in pract. §. fi.

q. 30. Decia. in c. 28. n. 6. lib. 6. par. 2. Igne. in l. 1. in prin. nu. 11. & 16. ff. ad Syllan.

Et sententia istorum fundatur, quod cum immunitas sit de iure positiuo, uti diximus, iuri positiuo potest consuetudo derogare. c. si. de consuet. c. in istis, cum duob. seq. 4. dist. & c. placuit. 22. dist. & notatur in l. quibus. ff. de ll. ideo statim erit consuetudini, secundum Hostiens. in c. inter alia, num. 5. de immun. Eccles. vbi Innoc. in prin. & in fin. que sequuntur Io. Andr. & Butr. & facit conf. Oldr. 54. vbi respondit fore capiendum debitorem in Ecclesia pro ciuili debito, vigente statuto, quod debitor personaliter capi possit, quod attendendum, quia seruatur in hac materia loci consuetudo, & huius sententiae citatur Anch. in d. c. inter alia. de immun. Eccles.

3 Et non obstare Constitutionem nostram Gregorianam, quam saepe ministri laici contendant, quia per eam non derogatur consuetudini, cum lecta, & perlecta Bulla ipsa, nullum verbum de consuetudine reperiri praetendant, hinc per Constitutionem hanc non cesset derogatum consuetudini, per doctrinam Oldr. conf. 220. post princ. & Aym. conf. 244. nu. 13. & audiui aliquando iurisdictionis laicalis Ministros asserere, quod Sanctissimus Gregorius in ista Constitutione nil aliud fecit, nec facere voluit, nisi reuocare Bullas Pij, & Sixti, omniaque indulta, & priuilegia per Romanos Pontifices, Principibus secularibus concessa, circa capturas delinquentium, qui ad Ecclesias confugissent. Si enim Principes seculares non innitatur di-

etis Bullis, nec Apostolicis privilegijs, vel indultis, sed in consuetudine immemorabili, quæ iurisdictionem hanc extrahendi eis tribuit, Bulla ipsa non resistit.

Sed prædictis non obstantibus, ego, qui uti Sacerdos, licet indignissimus, semper totis viribus immunitatem Ecclesiasticam defendere conabor, contrarium de iure dicendum ostendere confido.

4 Et advertendum esse duxi, quod consuetudo est quid facti, ideo probanda, nec sufficit allegare, glos. fi. in Clemēt. vnic. de restit. in integ. in c. nō est. in ver. quem allegat. de consuet. in 6. cum innumeris cōcord. adductis à Felin. in c. cum dilectus, sub num. 6. de accusat. & in c. quoniam cōtrā. col. 20. de probat. Decia. cōf. 402. n. 11. & cōsil. 538. n. 8. Aret. cōf. 23. nu. 1. & firmat Pacian. in tract. cui incumb. on. prob. c. 27. num. 141. par. 2. & fuit opinio Bar. in l. 2. nu. 27. C. quæ sit long. conf. & responderunt. Roland. consil. 32. num. 23. lib. 2. Menoch. conf. 37. nu. 92. lib. 1. Becci. consil. 2. in fi. citati à Surd. consil. 354. num. 24. lib. 3.

Cuius consuetudinis probatio difficilis est, considerata ijs, quæ in illa probanda exiguntur, ita Fulgos. consil. 6. ad fin. Dec. d. consil. 402. sub num. 13. & consil. 538. num. 9. Roland. consil. 53. num. 33. lib. 2. Bursatt. consil. 57. num. 2. in fin. lib. 1. eo quia est mutabilis, iuxta sententiam Hostien. in sum. tit. de consuet. & cavit Rom. sing. 369. prosequitur latissimè Mascard. cōclus. 423. in prin. par. 1. vbi multos citat. Et Card. Florent. in c. fi. q. 4. in fi.

de consuet. quem sequitur Aym. conf. 3 2 5. n. 1. affirmavit, magna opus esse diligentia in formādis capitulis super probatione consuetudinis, cum plenè probāda sit, secundum doctrinam Bar. in repet. l. 2. q. 27. C. quæ sit long. consuet. & testes probare debēt actus, actuū finē, temporis diurnitatem, esse debent plures, eorundem actuum, & deponere debent de diurnitate temporis, incipiente ab aliquo actuum habiliū ad consuetudinē inducendam, & quod non sit de contrario memoria, imò quod est fama, ita factum, & obseruatum fuisse semper, & quod illi actus fuerunt scientibus, & consentiētibz omnibus tacitè, vel expressè, vel saltem maiori parte illorum, qui possunt consuetudinem inducere, ita cōcludit Bellamer. decis. 64 & decis. 65.

Supradictis sic positis, probanda erit in primis consuetudo prætenfa extrahendi confugiētes ad Ecclesias, quæ quomodo probari possit, cogitent ipsi Ministri laicalis iurisdictionis.

5 Rursus erit considerandum, quod consuetudo est sit ricti iuris, & non extenditur. Innoc. in c. dilectus. col. 3. in ver. supradictō. de off. Archid. & in c. cum P. ver. & licet hi quibus. de fid. inst. Oldr. conf. 2 3 7. col. 1. ver. & p hoc vellēt aliqui. Bar. in l. 1. §. si quis hoc interdictō. ff. de itin. act. priu. & in Authen. qui rem. in fin. C. de sacro. Eccles. Bal. in c. 1. in fin. de cogni. feud. & in Authen. si quis ruinas. col. 1. ver. inducit etiam rationem, C. de sacr. Eccles. Panorm. in c. quod trāssationem nu. 5. de off. lega. Dec.

conf. 8. sub nu. 4. conf. 142. n. 5. & conf. 483. n. 22. Grā-
 mat. post alios decis. 92. n. 4. 5. Aym. conf. 111. num. 16
 conf. 121. n. 8. & cōf. 170. n. 4. P. Rauēn, de cōsuet. col.
 7. vers. consuetudo est stricti iuris. sub nu. 73. Et docuit
 Bal. in c. 1. in prin. sub n. 21. qui feud. dar. poss. Quod con-
 suetudo tñ habet de actu, quantum habet de potētia, &
 nō plus, & idē Bal. in l. fi. n. 14. C. com. vtr. iudic. dicebat,
 quod consuetudo tñ habet de potentia, & effectu, quā-
 tum habet de vsu, & voluit Bar. in d. l. 1. §. si quis hoc in-
 terdicto. Alex. conf. 110. lib. 5. Aym. alios citās, cōf. 30.
 n. 5. & firmat Surd. conf. 393. n. 20. & prius dixerat cōf.
 382. n. 44. & conf. 424. n. 43. lib. 3. ideo in consuetudine
 nil suppleri debet vltra solitam obseruationē, & si con-
 suetudo de aliquo non disponit, nec nos disponere debe-
 mus, sñ Bal. conf. 275. in fin. lib. 2. Aym. conf. 30. nu. 5.
 Eo quia in consuetudine non fit extensio de vno actu, ad
 alium, nec de vna ad aliā personam, vt latē probat Nat.
 conf. 555. n. 5. Roland. conf. 94. n. 17. lib. 2. Ceph. conf.
 358. n. 45. & seq. Rolād. cōf. 69. n. 30. & seq. lib. 3. Crot.
 conf. 67. n. 6. lib. 1. Becci. conf. 73. n. 14. Bellon. conf. 42.
 n. 6. Neuiza. conf. 9. n. 32. & concludit Olasc. decis. Pe-
 dem. 29. n. 16. & respondit Surd. conf. 393. n. 21. lib. 3.
 Et propterea nescio videre, quomodo eorum intētionē
 fundare possint in p̄tensa consuetudine, quæ, vt diximus,
 variabilis est, & non possumus ex illa certam regulā for-
 mare, ex qua dicere possumus, confugientes ad Ecclesiā
 in quocunq; casu extrahi posse, cum delicta sint diuersi

generis, & licet consuetum sit extrahere aliquem delinquentem, nō propterea ad ceteros extēdere debemus.

6 Nec non consuetudo ista, & si probata legitime esset, tamē cum statuto æquiparetur, l. de quib. ff. de ll. l. Magistratus. ff. ad municipi. c. cum dilectus. de cōsuet. Clem. 1. in fin. prin. & ibi Card. vlt. not. de vsur. Dec. in c. quæ in Ecclesiarum. n. 13. de constit. Aym. cōf. 96. n. 6. Ideo nō inducitur super his, super quibus populus expressē statuere non potest. Bar. in cōf. 136. in fin. Aym. cōf. 134 n. 25. & latius de antiq. temp. in 4. part. sect. 1. n. 13. cum seq. Sed in materia ista immunitatis Ecclesiasticæ non solum populus, sed nec etiā Principes seculares aliqd sancire possunt, vt scribūt omnes in c. solitæ. de maior. & obed. & in c. 1. & in c. cum. de constit. & diximus in 1. cap. n. 4. Quodere data ista consuetudine, etiā plenē probata, nullius erit momenti.

7 Ac ēt consuetudo irrationabilis de iure nō valet. tex. habem⁹ in c. 1. in fin. vbi glos. in ver. irrationabilia. de Cōst. in 6. Host. ī sum. tit. de Cōsuet. §. qd sit consuetudo. sub n. 2. & firmat Aym. cōf. 96. n. 3. & cōf. 116. n. 4. Et quā quā certo sciā, iudicis arbitrio relinqui, qñ consuetudo dicatur irrationabilis, q̄ consideratis circumstātijs loci, temporis, & vtilitate publica, arbitrari debet, vt dicunt Doct. in c. fin. de consuet. glos. in d. c. 1. in ver. irrationabilia. de Constit. in 6. Hostien. in sum. vbi proximē. nu. 2. Oldr. cōf. 220. col. 1. ver. ideo notauit. Aym. d. cōf. 96. sub nu. 3. & cōf. 116. sub nu. 5. P. Rauēn. in d. tract. de

consuet.col.6.verf.quomodo autem consuetudo, n.65.
 Menoch. de arbitr. iud. cas. 82. Tamē hoc etiam scio,
 quod irrationabilis præsumitur consuetudo illa, quæ est
 Canonibus inimica c. cum venerabilis. in fin. vbi notat
 Panorm. sub num. 4. de consuet. c. ad audiētiam. eo. tit.
 Bal. in d. l. de quibus. sub nu. 28. ff. de ll. & fuit de mente
 glos. in c. fin. in ver. rationabilis. vbi omnino Panorm. de
 consuet. ibiq; Innocē. in fin. Aret. conf. 44. n. 2. At cum
 nos habeamus dispositionem iuris Canonici tribuētem
 immunitatem istam Ecclesijs, vt ex illis delinquentes
 non extrahātur, consuetudo contraria erit dicēda irra-
 tionabilis, & non considerāda, ne dicam attendenda.

- 8 Et ad effectum, vt consuetudo legi contraria valeat,
 debet esse introducta sciēte Principe, cum sciētia Prin-
 cipis requiratur, vt possit per consuetudinem tolli lex ip-
 sius, ita Oldr. conf. 237. col. 1. verf. verum à iure. consil.
 244. col. 2. verf. quinto opponebatur, & conf. 254. col.
 2. verf. 3. opponitur, & verf. 5. opponitur. Ioā. And. ad
 Spec. de feud. in rub. col. pen. verf. non omittam ad intel-
 lectum Feder. de Sen. conf. 17. col. 2. verf. præterea con-
 suetudines. Natt. conf. 574. in fin. & videtur sētire glos.
 in l. 2. C. de iur. nat. gēt. & ciuil. Innocē. in rub. de cōsuet.
 & in c. pen. idem Innocē. in c. P. de fid. in str. nec suffice-
 ret tolerātia, cum opus sit expresso cōsensu, per notata
 in c. cum non ignores. de præbē. & in c. litteras. de cōcess.
 præbē. Quia aliās sequeretur absurdum, quod lex infe-
 rioris tolleret legem superioris, quod absōnum est, præ-
 cipuē

cipuè hodiè, cum populus totam potestatem, & iurisdictionem transtulerit in Principes, vt videtur expressum in l. fin. C. de l. & sentit Io. Faber. Instit. de iur. nat. gent. & ciuil. §. sed & quod Principi nu. 1. Quicquid ipse Fab. dixerit in §. ex non scripto. nu. 8. Instit. de iur. nat. gent. & ciui. cuius opinio non est tenenda, cum multò plures cõtrarium affirmauerint.

9 Stante itaq; requisito isto de scientia Principis, est impossibile, quod similis consuetudo, sciète Summ. Pont. fuerit introducta, qui cum vbiq; locorum esse pñtialiter non possit, ei⁹ sciètia, nõ psumitur c. fin. qui matr. accus. poss. l. Titius. §. Luti⁹, vbi Bal. ff. de lib. & posth. Dec. cõf. 38. sub nu. 7. conf. 64. sub nu. 5. & conf. 328. sub nu. 6. & Iaf. post Aret. ibi in l. 2. §. voluntatem. n. 17. ff. sol. ma. tr. voluit, vt absens à loco scire non psumatur quæ fiât ibi, etiam à coniunctissima persona, sequitur Henric. Ferrat. ad repert. Millian. in ver. absens il 2. Quod aut Sum. Pont. nesciuerit, quod Ministri laici extraherent confugientes ad Ecclesiam, detegitur manifestè ex Constitutione ista, in qua Sum. Pont. hoc intellecto, sanciuir, ne in posterum similia perpetrare psumant, & materiã istam immunitatis Ecclesiarum ad vnã reduxit formã, quæ inuolabiliter erit seruanda: Et ideo quauis consuetudine non obstantè, non possunt iudices laici ex se ipsis delinquentes extrahere absq; pœnarum incurso, de quibus suo loco dicemus.

Ac pariter cum habeamus claram Canonum disposi-

tionem, quod delinquentes non sint ab Ecclesia extrahendi, non sufficeret probare consuetudinem adesse extrahendi, sed ostendendum esset, quod contraria fuit inducitur consuetudo, per quam Canones fuerint sublatis, & hoc in casu simplex obseruantia non sufficit; nisi etiam demonstraretur, quod in cōtradietorio iudicio fuerit obtenta, vti firmat Surd. multis citatis cons. 393. numero 25. lib. 3.

Nec obstant superius adducta de consuetudine tribuente iurisdictionem, quæ procederent, vbi consuetudo plenè probata esset, & esset rationabilis, vti demonstrauimus. Et prædicta vera forsitan essent de modica iurisdictione, vt declarat Rossell. citatis alijs, in tract. de indulg. nu. 433. & supradicta vendicarent locum, data capacitate, & habilitate vtentium, vt notabiliter docuit Io. Monach. in c. 2. de præben. quem sequuntur Abb. & Felin. in c. causam. de præscript. & in c. quante. de consuet. Bal. in l. omnes. ff. de præscript. 30. & c. Domin. in c. Catholica. 11. dist. Abb. & Io. de Anan. in c. ad hæc. de simon. & Card. cons. 58. Sed laici videntur incapaces huiusce iurisdictionis, vt annuit expressè Sanctissimus in Bulla ista, ibi.

(Ne autem Curia secularis prædictæ Ministri &c.) vbi mandat Pont. quod etiam in casibus exceptis per se ipsos extrahere non præsumant, sed obtenta licentia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ extrahantur; ergo neque tempore capaces fieri

fieri possunt per consuetudinem.

Non resistunt prædictis auctoritates Scribentiū, quas oretenus audiui ex aduerso citari, & in primis Couar. var. resolut. lib. 2. nu. 4. c. 20. qui in libro meo non dicit; quod per consuetudinem detur facultas laicis iudicibus extrahendi ab Ecclesia, sed tantum quærit, an Ecclesia, nondum consecrata gaudeat immunitate, & dicit, quod plurimum hac in re valet consuetudo, quæ quidem potissimum est inspicienda, & Clar. in pract. §. fin. q. 30. minus loquitur de consuetudine tribuente iurisdictionem, sed tantum tractat de immunitate cōcessa Ecclesijs, ob quarum ingentem numerum hodie de cōsuetudine est valde restricta. Decian. quoq; d. c. 28. num. 6. non dicit, quicquam de consuetudine dante iurisdictionem, & tãrummodo voluit, quod stante consuetudine extrahēdi, iudices laici excusentur à pœnis inflictis violatoribus hu iusce immunitatis, & non immeritò, quia ad excusandū à pœna quælibet causa etiã bestialis excusat l. igitur. §. 1. ff. de lib. caus. glos. in l. plagij. la. 2. in ver. iusto, C. de plagiar. & in l. vnic. in ver. hoc iudicium in fin. ff. si quis iud. non obtemp. & glos. fin. in l. 1. ff. de abige. cum similibus, Conf. vero Oldr. ab omnibus reprobari aliàs ostēdim⁹, cum eius sententia nimis dura visa fuerit, vti diximus c. 13. nu. 2. ac etiam Oldr. in d. conf. respondit, quod debitor, stante statuto, quod possit capi de psona, pōt extrahi ab Ecclesia, & in hoc standum esse consuetudini, sed nō dicit, quod iudex laicus vigore consuetudinis habeat fa-

cultatem extrahendi, & sic omnes, qui solent adduci nō loquuntur in terminis quæstionis nostræ. Et cum similis consuetudo grauamen afferat Ecclesijs, debet tolli iudicis officio, vt decernit textus. c. 1. de consuet. & propterea dato etiam, quod per Cōstitutionem nostram expressè non legatur derogatum cōsuetudini prætensæ, atamen tãquam onerosa Ecclesijs est remouenda, & sacrum Tridēt. Concil. sess. 25. c. 20. decernit, & præcipit sacros Canones, & cōcilia generalia omnia, nec nō alias Apostolicas sanctiones in fauorem Ecclesiasticarū personarum, libertatis Ecclesiasticæ, & cōtra eius violatores editas, quæ omnia præsentī etiam decreto innouat, exactè ab omnibus obseruari debere, ideo cōcludēdum erit, quod nullo pacto iudices laici possint propria auctoritate delinquētes, qui in Ecclesiam se receperint, extrahere, & in hac materia cōsuetudinis introducendæ referre volui, quæ piè, & doctè scribit Surd. qui tamē semper bene audiuit, in cons. 396. n. 33. lib. 3. q. affirmauit, quod in ea introducenda uis aliqua, vel metus semper interuenit: multa enim Summ. Pontifices dissimulando tolerarunt, non quia ea concederent, aut approbarent, sed quia illius temporis ratio non patiebatur, quod fieret cōtradictio, vel quia id minus malum visum fuit, sed Deus Opt. Max. qui omnium gestorum veritatem habet præ oculis, & cui nil est absconditum, fortè aliquo tempore has suæ Ecclesiæ iniurias vindicabit.

De Pœnis extrahentium ab Ecclesia.

Cap. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 **P**œna 30. librarum argenti examinati purissimi possunt puniri violantes Ecclesiasticam immunitatem, extrahendo confugientes ad eam.
- 2 Pœna nonagintorum solidorum aliquando puniri ostenditur, & publica imponitur pœnitentia arbitrio Episcopi.
- 3 Reprobatur opinio tenentium exactiorem istarum pœnarum perdidisse Ecclesiam.
- 4 Puniuntur violatores immunitatis Ecclesiasticæ excommunicationis pœna.
- 5 Lesæ Maiestatis crimen incurrunt violatores huius immunitatis.
Et redditur ratio.
- 6 Speciale huius criminis videtur esse, quod affectus puniuntur.
Et quomodo procedat, declaratur.
- 7 Pœna arbitraria puniuntur hodie violatores Ecclesiasticæ immunitatis.
- 8 Nunquid excusentur ab hac pœna per consuetudinem, quæ viget, confugientes extrahendi?

ACROSANCTA Tridentina Synodus in c. 20. sess. 25. de reformat. nec non Constitutio hæc nostra Gregoriana non determinant pœnas, quibus sunt plectēdi huiuscæ Ecclesiasticæ immunitatis violatores, sed tātum puniendos esse mandant pœnis sacris Canonibus, & Oecumenicis Cōcilijs inflictis, vnde pœnas ipsas referre volui.

1 Et in primis in c. quisquis. 17. q. 4. Alex. PP. II. sancit. Quisquis inuētus fuerit reus sacrilegij, Episcopis, vel Abbatibus, siue personis, ad quos querimonia sacrilegij iustè pertinuerit, 30. libras examinati argētī purissimī cōponat; Et ibidem declarādo, quis dicatur sacrilegiū committere, subitūgit. Sacrilegium committitur, si quis infregerit Ecclesiam, vel 30. Ecclesiarum passus, qui in circuitu Ecclesiæ sunt, vel domos, quæ infra prædictos passus fuerint, aliquid inde diripiedo, vel auferēdo. ex quo rex. colligi voluit Clar. in præct. §. si. q. 30. n. 1. quod extrahētes delinquētes ab Ecclesijs, in quibus se receperint, pœna prædicta puniantur, huius quoquē opinionis fuit Decia. tract. crim. c. 28. n. 4. lib. 6. par. 2.

2 Et in c. si quis cōtumax. 17. q. 4. in hæc verba cauetur. Si quis cōtumax, vel superbus timorem Dei, vel reuerentiam sanctarum Ecclesiarum nō habuerit, & fugientem seruum suum, vel quē ipse persecutus fuit, de atrio Ecclesiæ, vel de porticibus Ecclesiæ quolibet modo adherentibus, per vim abstraxerit, pro immunitate nonagin-

tos solidos Episcopo componat, & ipse publica pœnitentia iusto iudicio Episcopi muldetur.

- 3 Et quamquam Clar. in d. q. 30. asserat, quod hodie non exigitur hæc pœna, quia per desuetudinem perdidit Ecclesia ius eam exigēdi, vt attestatur glo. in c. cum multæ. in ver. cōnubit. 15 q. vlt. quā glo. refert, & sequitur Ang. de Castr. inter cōsil. Paul. Castré. sui patris. cōsil. 458. circa fi. lib. 2. & comprobatur Decia. d. c. 28. n. 4. lib. 6. par. 2. Tamen Sacrum Tridēt. Cōcilium d. c. 20. sess. 25. de re-forma. nō solum cōfirmat, sed etiam, quatenus opus est, renouat omnes sacros Canones cōtra violatores immunitatis Ecclesiasticæ editos, ibiq; monetur Imperator, Reges, Respublicæ, & Principes omnes, ne ab vllis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, alijsve Dominis tēporalibus, seu Magistratibus, maximèq; Ministris ipsorum Principū, vllō pacto lædi patiātur, sed seuerè in eos, qui Ecclesiæ libertatem, & immunitatem, ac iurisdictionem impediunt, animaduertant.

Et præfatorum Canonum, & Conciliorum censuræ, etiam per Cōstitutionem nostram cōfirmātur, Ideo nō amplius in desuetudinem abijisse dicēdum erit, vnà cum Farinat. de carcer. & carcera. q. 28. sub num. 5.

- 4 Vltima pœna, quæ de iure Canonico irrogatur istis violatoribus immunitatis Ecclesiasticæ, est excommunicatio, vt habetur in c. definiuit. 17. q. 4. & c. frater. ea dist. & q. & quod iudex secularis extrahēs excōmunicationis mucrone feriat, probatur in c. inter alia. de immunit.

Eccles. & in c. minor. iuncto. c. si quis cōtumax. & c. quisquis, & quod ibi notatur. i. 7. q. 4. & secundum Siluestr. in sum. ver. immunitas, il. 3. n. 12. debet extrahēs excommunicari, & cōdemnari pecuniariter, & imponi sibi publica pœnitētia, nec restitui communioni, nisi reddat extractum, vti obseruatum fuisse diximus, in c. 1. in Rege Bonifacio tempore Diui Augustini.

5 De iure quoq; civili punitur violator istius immunitatis grauissima pœna, cum per eam incurratur in crimen læsæ Maiestatis. l. 2. C. de ijs, qui ad Eccles. confug. & diximus in c. 9. sub nu. 2. Et pro ratione possumus assignare. Nam si offendens temporalem Maiestatem incidit in crimen istud. l. quisquis. C. ad l. Iul. Maiest. à fortiori debet tātò magis incurrere is, qui Diuinam offendit. l. quidam. vers. cum sanè, & l. si quis in hoc genus. C. de Episc. & Cler. in Authēt. Gazaros. C. de hæret. offendēs autem Ecclesiam offendit Diuinam Maiestatem, quia Ecclesia est domus Dei, vt habetur Ioā. c. 2. & hac ratione vtitur Oldr. d. l. 2. C. de his, qui ad Eccles. cōfug. relatus, & amplexus à Decia. d. c. 28. n. 2. lib. 6. & voluit Panor. in c. inter alia. de immun. Eccles. prosequitur Boer. in tract. de seditio. in 7. & vlt. præsupposito, num. 56. & 57. & sentit Iodoc. in pract. crim. rub. de viol. Templo. c. 106. n. 1. & seq. Io. Monticell. post mille. in pract. crim. reg. i. 2. n. 12. Clar. in pract. §. fi. q. 68. vers. extrahens aliquem Menoch. de arbitr. iud. cas. 360. nu. 68. & Gig. de crim. lēf. Maiest. lib. 1. tit. qual. & à quib. crim. læs. Maiest.

committ. q. 10. num. 10. qui num. 4. scribit, quod tam ex dispositione legum, quam Canonum, nemo ex Ecclesia extrahi potest, nisi de licētia Sum. Pōtificis, cum ad eum tātummodo spectet hāc licētia cōcedere, & est de referuatis. PP. & propterea extrahens confugientem ad Ecclesiam vsurpat iurisdictionem Pontificiam, & iure meritō in pœnam lælæ Maiestatis incidit, per tradita ab eodem Gig. vbi supra q. 21. & cum Gig. refidet Farin. d. q. 28. num. 2.

- 6 Et ita est exosa legibus ipsis violatio immunitatis Templorum, vt Leo Imperator. in l. præfenti. C. de his, qui ad Eccles. cōfug. statuerit, quod qui nuda tātum cogitatione ausus fuerit tētare confugientem ad Ecclesiam inde extrahere, pœna mortis, & vltimi supplicij animaduersione plectetur, Vnde speciale erit inuiolantibus immunitatem Ecclesiasticam, vt affectus, qui in puris terminis cogitationis cōsistit, & ad nullos extrinsecos actus productus sit, puniatur, cōtra regulas communes, quæ volunt, nullatenus in foro fori puniri. l. cogitationis. ff. de pœn. & c. cogitationis, de pœnit. dist. 1. cum alijs cōgestis per Menoch. de arbitr. cas. 306. nu. 5. & num. 26. & seq. sed de ista illatione valde dubito, quia glos. Bart. & Salic. in eadem. l. præfenti. docuere, illius tex. pœnam non habere locum, nisi cogitatio esset producta ad actū proximum, & ad aliquem tractatum, quia tex. ibi dicit,) aut nuda saltem cogitatione, atq; tractatu,) & sic vltra cogitationem requirit copulatiuè tractatum, vt annotant
erudi-

eruditissimus Menoch. d. cas. 306. n. 68. & firmat Farin.
d. q. 28. nu. 3. in fin.

- 7 Verum Iodoc. in pract. crim. rubr. de violat. templo. c.
106. num. 4. exponendo pœnam impositam à iure Ca-
nonico violatoribus templorum, dicit esse damnandos
ad restitutionem personæ auulsæ, cum omnibus dânis,
& interesse, & vltius in aliquam pœnam arbitrariam,
iuxta qualitates, & circumstantias rerum, per ea, quæ no-
tantur in c. non minus, & in c. aduersus. de immun. Eccl.
& habemus glo. in d. c. si quis contumax. ver. componat.
17. q. 4. Host. in sum. tit. de immun. Eccl. §. quæ pœna,
in princ. sum. Angel. in ver. immunitas. vers. 21. lo. de Vi-
sch. in tract. de immun. Eccl. n. 65. & affirmat Siluestr. in
sum. ver. immunitas, il. 2. sub nu. 8.

Et sic videmus, quod semper transgressores immunita-
tis nostræ grauiter puniuntur.

- 8 Sed quia Decia. in d. c. 28. n. 6. lib. 6. par. 2. asserere non
timuit, quod stante consuetudine extrahendi per Mini-
stros laicalis iurisdictionis delinquentes, qui ad Ecclesiã
confugerint, excusetur inde etiam inuitum abducens, de
cuius dicto quærendum esse duxi. Quia in ore omnium
est, quod cõsuetudo, etiam quod sit iniqua, excusat à pœ-
na temporali. glo. 1. vbi Panor. & apost. ad eum in c. cum
venerabilis, de consuet. & in c. abijciuntur. in ver. crimẽ
32. q. 4. Alex. consil. 172. num. 6. lib. 2. quod duplicatur,
consil. 41. lib. 4. consil. 233. num. 13. & consil. 240. n. 8.
lib. 6. Dec. consil. 170. sub num. 2. conf. 175. sub nu. 7. &
in c.

in *o.* nam concupiscentiam. 2. lect. sub num. 6. de constit. Marf. in princ. l. 1. num. 8 3. ff. de Sicar. & caus. crim. cōf. 90. num. 8. & conf. 100. n. 8. & in pract. §. quoniam, nu. 97. Abb. in c. fi. in fin. ibiq; apost. de Constit. & in c. cum in Ecclesię, vbi etiam latissimè apost. de Simon. Roman. sing. 1. 9. & ibi adden. & conf. 466. in prin Felin. in c. non satis, in prin. de simon. Ias. vbi alij, in l. de quibus, num. 8. ff. de ll. & in l. singularia. sub nu. 36. ff. si cert pet. & in l. 3. §. 1. num. 15. & in prin. l. qui iurasse, num. 7. ff. de iur. iuran. lo. Arno. solilo. 90. Rip. in rubr. extr. de iudic. nu. 24. P. Gerar. sing. 83. ad fi. Grammat. decis. 50. nu. 3. Paris. cōsil. 171. num. 19. lib. 4. Bar. in prin. l. 1. in h. vbi cæteri. ff. quod quisq; iur. firmant Hondad. conf. 53. n. 21. lib. 1. Cęph. conf. 362. n. 31. lib. 3. Becci. conf. 4. n. 17.

Attamē & si prædicta vera sint, in casu nostro nō procedūt, quia, cum resolutum sit in iure, quod delinquētes ab Ecclesijs extrahi nequeāt, & iudices laici extrahēdo cōtraueniāt dispositioni iuris tam ciuilibis, quàm Canonici, ideo ob cōsuetudinem non excusantur, quæ potius dicitur prauus vsus, & abusus, quā cōsuetudo, & in ijs, quæ de sui natura mala, & detestabilia sunt, cōsuetudo, etiam quod totus mūdus ea vtatur, nō excusat, c. flagitiā 32. q. 7. c. obijciuntur. 32. q. 4. glo. in c. sanè de temp. ordin. & in c. cum secundum leges, de hæret. in 6. Ias. in l. ait Prætor. colum. 5. de iureiur. Bald. in l. de quibus. ff. de legi. Innoc. in c. sanè, de off. ord. Fel. in c. ea quæ, de simo. Calcan. cōf. 28. n. 14. & citatis his, Farin. de delict. & pæn.

q. 20. n. 45. Et Natt. cōf. 586. n. 10. lib. 3. respōdit, quod si manifestè apparet ex forma contractus vsuram esse commissam, consuetudo non excusaret à pœna, per tex. in c. inter dilectos, in prin. de excess. Prælat. & in Clem. 1. de vsur.

Verum in casu nostro manifestum est, quod iudices laici nō possunt euellere ab Ecclesijs confugientes ad eas, & uti periti legalis sciētix hoc ignorare nō debēt, eo enim ipso, quod fuerūt in examine Doctoratus approbati, & profitētur se Doctores, præsumūtur docti, & in iure periti, sicuti comprobatur Boer. decis. 350. nu. 6. ideo per cōsuetudinem nō excusari mihi videtur, nam certò sciūt, has non consuetudines, sed manifestos abusus esse. Et in blasphemo, quod ob consuetudinem regionis non excusetur à pœna blasphemibus inflicta, affirmat Clar. in pract. §. blasphemia. vers. sed nūquid, & attestatur, qđ in Mediolanēn̄ statu. non solum excusantur, sed iubere Senatū rejici capitula, in quibus blasphemix rei vellēt consuetudinem probare, cuius dictum reassumpsit Mascard. de probat. conclus. 194. n. 7. par. 1. & prosequitur Farin. de delict. & pœn. q. 20. n. 45.

Nec non supradicta procedere possent ad euitandam pœnam temporalem, uti declarat Alex. consil. 39. lib. 3. Cępo. caus. crim. consil. 13. Aym. concl. 6. nu. 103. in fi. Bero. consil. 153. num. 64. lib. 1. Surd. conf. 184. num. 10. lib. 2. & Tiraq. de retract. conuent. in fi. nu. 127. Pœna autem excommunicationis qua plectūtur isti extractores, est

est spiritualis, cum à communione fidelium separet, sicut nomē ipsum denotat, & asserit Siluest. in summ. in ver. Excommunicatio. il. 1. in prin. ideo eam euitare minimè possent, stāte quauis consuetudine.

Et si velimus aliquātulum deferre Decian. viro certè doctissimo, & olim præceptori meo, possumus dicere, quod talis cōsuetudo, si nō excuset à toto, saltē excusat à parte, vt faciat mitigare pēnam, vt in blasphemio cōcludit ipse Decian. tract. crim. par. 2. lib. 6. c. 5. num. 4. ex Ferat. & Couar. in locis per eum citatis, & cum ipso residet Farinat. d. q. 2 o. n. 46. in fin. de delict. & pœn.

De Ecclesiastica iurisdictione à seculari separata,
Et quo iure exemptio Ecclesiasticarum personarum à laicali iurisdictione fuerit
introduc̄ta. Cap. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vm. Pont. in Constitutione ista mandat, vt seculares non se iutromittant in causis personarum Ecclesiasticarum.*
- 2 *Sacra à profanis quouis iure semper distincta.*
- 3 *Spiritualis iurisdictione à temporali separata, tam ex mente Theologorum, quam Canonistarum.*
- 4 *Inre Diuino Clerici, & ceteri Ecclesiastici sunt exempti à laicali iurisdictione.*

- 5 Clerici rem spiritualem sapiunt.
Et Clericatus est res distinctiua à profanis.
- 6 Constitutiones Pontificiæ de exemptione ista Clericorum sunt antiqui iuris declaratiuæ, non noui dispositiuæ.
- 7 Papa non potest legem condere, vt Clerici à laicis iudicihus iudicentur.
- 8 Consuetudo non potest inducere, vt laici in causis Clericorū se intromittant.
- 9 Clerici etiam volentes, non possunt in iudicē laicū cōsentire.
- 10 Si Clericus conueniatur pro quacunq; causa coram laico iudice, Prelatus suus potest etiā eo inuito à iudicio abstrahere.
- 11 Nec etiam Episcopo consentiente, possunt Clerici in secularē iudicem cōsentire.
- 12 Priuilegio isto Clerici in sacris constituti renunciare non possunt.
- 13 Fauidi suo quod quis renunciare possit, quomodo procedat, declaratur.
- 14 Clericus causam agens coram laico excommunicatur, quod declaratur ibidem.
- 15 Episcopi, & ceteri Ordinarij hoc fori priuilegium tueri tenentur, & negligentes in repetitione Clericorum carceratorum puniuntur.

ONSTITVTIO nostra nō solū prouidet immunitati Ecclesiarū, ne quis ex eis extrahatur inuitus, de qua hucusq; verba fecimus. Sed ulterius procedēdo mādat † Summus Pōtifex, ne contra
Eccle-

Ecclesiasticas psonas quoquomodo seculares iudices procedere præsumât, in hisce verbis. (Sicuti ét prohibemus, ne cōtra Ecclesiasticas personas seculares, aut cuiusvis ordinis, vel militiæ ét s. Ioã. Hierosolymitani regulares, quoquomodo ét vigore prædict. priuilegiorũ, indultorũ, aut cōcessionũ, quæ oĩa ad terminos iuris per pntes reducimus, procedât, aut se intromittere, illasue ab Ecclesijs, Monasterijs, Domibus, locis sacris, aut religiosis, ét in casib⁹ in hac Cōstitutione expressis extrahere, abducere, capere, & incarcerare, aut cognoscere de criminibus ad forũ Ecclesiasticũ pertinētib. aliàs quam de iure, & per priuilegia eisdẽ ordinib. aut militijs concessa permittitur, quomodolibet præsumât.)

2 Séper etenim iure Diuino, atq; humano sacra à pfanis fuere distincta, quæ, vt cuiq; hoĩum magis paterét ad sēsum, voluit Deus, altissimi parietis interstitio, sacras eades à profanis esse in Tēplo diuisas, vsq; adeo, vt nequaquã Regibus liceret illũ Dei constitutũ terminũ trásilire, sed neq; eidem appropinquare, absq; Numinis offensa grauiissima, vt refert amplifs. Card. Baronius in Parenesi ad Rempub. Venetã fol. 13. vbi adducit vehementẽ illam querelam Dñi in Ezechielẽ. c. 43. aduersus Reges Iuda.

Et si mãdauit Deus distinctas esse eades sacras à profanis, quid dicēdum de iurisdictione Ecclesiastica à tēporali? Sumpta igitur occasione ex verbis Constitutionis nostræ, de exemptione personarum Ecclesiasticarum à iurisdictione seculari nonnulla dicere proposui.

3 Est itaq; iurisdictio spiritualis à temporali distincta cū effectu. Siue teneamus vna cū Theologis, quod duæ sint potestates distinctæ, & separatæ, ac indepēdentes, spiritualis scilicet, Sum. Pont. cōmissa, & temporalis Principibus Mūdi, nec vnā habere quid cōe cum alia, sed primam spiritualem præexcellētiorem, & supremā posse ēt de temporalibus cognoscere, & disponere, qñ sunt, necessaria, & directa ad cōseruationem, & necessitatem spiritualium: de quo latè Frāc. de Victor. de potest. Eccles. relect. 1. q. 6. vers. Tertia propositio. Sot. satis elegāter in 4. sēt. 2. 5. distinct. art. 1. latifs. Molin. de iustit. tract. 2. c. 29. & elegātifs. amplifs. Card. Bellarminus lib. 5. de potest. Pōt. c. 1. & hæc Theologorum sentētia fundatur in c. duo sunt. 96. dist. & in c. sequenti, vbi glos. in c. questum. 2. 3. q. 4. & in c. solitæ. de maio. & obed. & in §. quia igitur. in Authē. de instr. caut. & fid.

Siue sequendo Canonistarum opīonem, asseramus, quod vtraq; iurisdictio sit penes Ecclesiam, spiritualis actū, & habitu. tēporalis verò habitu tm̄; cui⁹ exercitiū, & actū Ecclesia mādauit Imperatorib⁹, Regib⁹, & alijs secularib⁹. potestatibus, vti assermarūt Host. Butr. Abb. Imo. Io. And. Car. Dec. & ceteri oēs in c. nouit. de iudic.

Quapropter quauis opinione attēta, Ecclesiastici à laicali potestate, & iurisdictione sunt segregati, & de eis seculares potestates non debent cognoscere.

4 Iure nēpe Diuino Clericis, alijsq; Ecclesiasticis psonis exēptio ista, ne laicali subiaceāt iurisdictioni, fuit cōcessa, vt

fa, vt docuit glo. in c. quãquã. in ver. iure Diuino. de cens. lib. 6. quę voluit, vt legatur Genesi. c. 47. vltra medium. Quod Ioseph subiecit omnẽ terrã Aegypti Pharaoni, & cunctos populos eius, à nouissimis terminis Aegypti, vsq; ad fines eius, p̄ter terrã sacerdotale, & ex eo tpe, vsq; ad præsentem diem in vniuersa terra Aegypti quinta pars Regib. soluitur, & factum est quasi in legem, præter terrã sacerdotale, quę libera ab hac cõditione fuit. Et Esdre lib. 1. c. 7. vltra medium s̄m eadẽ glos. h̄. Quod Rex Adagei dixit suis Ministris. Vobis quoq; notum facimus de vniuersis sacerdotibus, & leuitis, cãtorib^o, & ianitorib^o, & ministris domus Dei, vt vectigal, & tributum, & annonas nõ habeatis potestatem imponendi super eos; & hæc concordare affirmat. d. glos. c. non minus. de immunit. Eccles. si enim bona Clericorũ exinuntur a potestate laicorũ, tantò magis eorũ p̄sonæ. Quod in nouo èt testamento sancitũ scribit Decian. in tract. crim. c. 9. sub n. 1. lib. 4. par. 1. dum dixit Christus Petro. Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiã meã. Quod regi stratum legimus in c. ita Dñs. 19. dist. & in c. in noua. 21. dist. Innocen. & ibi apost. in c. si quis. post prin. de maio. & obed. vbi quærit, quis eximit Clericos à iure Imperatoris, & dicit. Qd exempti sunt à Deo. per tex. c. si Imperator. 96. dist. in quo in fine sancitur. Nõ legib^o publicis, non à Potestatibus seculi, sed à Pontificibus, & Sacerdotibus Omnipotēs Deus Christianæ religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari, & discuti, & recipi de-

rore remeātes, quo in loco, glos. in ver. (& discuti) inq̄r.
 Ergo antequā esset aliqua Cōstitutio, ēt Clerici nō erāt
 de iurisdīctione seculari, & per d. tex. concludit Rot. Ro
 man. tit. de consuet. decis. 10. aliās 840. incipien. vtrū va
 leat. sub n. 4. in antiq. Panor. in prin. c. at si Clerici. nu. 23.
 de iudic. & in c. Ecclesiæ S. Mariæ. sub nu. 6. & ibi Felin.
 eo. nu. de Constit. Roland. conf. 4. nu. 7. lib. 3. & ante eos
 hoc voluit Card. in repet. c. perpēdimus. 7. oppo. de sēt.
 excomm. Aufrer. in Clem. 1. ver. ad quæstionem. de off.
 ordin. Roch. de Curt. in c. vlt. de cōsuet. persequitur Bur
 fatt. conf. 42. n. 2. lib. 1. qui respōdit de iure Diuino Cle
 ricos esse exemptos à iurisdīctione laicorum, vt ex magis
 communi tradit Alcia. in c. cum nōn ab homine. in prin.
 de iudici. Vasqui. de success. par. 1. lib. 3. §. 22. limit. 17.
 nu. 58. cum seq. idem Vasqui. in eo. tract. par. 1. lib. 1. §.
 10. & in l. quoniam in prioribus nu. 652. de inoff. testa.
 Villalob. com. opin. ver. Clericus. n. 69. vbi scribit, quod
 Clerici nunquam fuerunt sub iurisdīctione laicali. Viui.
 eo. tract. ver. Clerici à potestate. Vant. de nullit. tit. de nul
 lit. ex defect. iurisd. nu. 101. Sigism. Scacci. de iud. caus.
 crim. c. 11. n. 44 lib. 1. Nauar. in relec. c. nouit. de iudic.
 in 6. not. sub n. 30. dixit, quod Clerici, & Monachi de iu
 re Diuino sunt exempti à potestate laicali in causis crimi
 nalibus, iuxta gloss. solemnem tam à Theologis, quam à
 Iurisperitis communiter receptam in d. c. si Imperator.
 96. dist. prosequitur Surd. conf. 301. nu. 16. lib. 3. & alle
 gatur testimonium Constātini Imperatoris, q̄ p̄sīdens

in Săcra Nicena Synodo, cum querela quorundā Clericorum coram eo delata esset, ait. Vos à nemine iudicari potestis, quia ad Dei solius iudicium referuamini, ita registratū habemus in c. continua. 1 1. q. 1. & in c. futuram. 1 2. q. 1. licet Couar. pract. qq. c. 3 1. latè hăc q̄stionem disputet ad partes, & multos casus distinguat, & ita genericè de iure Diuino nō esse introductā cōtendat, q̄ nimis partialis semp̄ fuit, q̄n de iurisdictione laicali verba fecit, vti benè ostēdit Amplif. Card. Bellarminus in Opusculo vernacula lingua edito, in respōsione librorum editorū absq; noīe, super censuras publicatas à Săctis. D. N. Papa Paulo V. contra Venetos fol. 4 1. & cōiter tenetur, iure Diuino cōpetere exemptionem hăc, quāq̄ Farinat. tit. de inq̄sitio. q. 8. n. 2. vna cum ipso Couar. restringere conēct ad ea, q̄ sunt spiritualia, & ecclesiastica, scilicet, q̄n agitur de ordinibus, gradibus, obseruationib. & similib. fecus verò in temporalib. quorum opinio non est tenenda, cum contrarium supracitati omnes affirmant.

5 Quia Clerici sapiūt rem spiritualem, ex quo corpus, & animam deputauerunt Dei seruitio, & ascripserūt in sortem Dñi c. cui portio. 1 2. q. 1. c. inolita. & c. placuit 1 1. q. 1. & notatur in c. 2. de maio. & obed. & in c. significātib. de iudic. & in c. at si Clerici. eo. tit. & habem⁹ in c. 1. & 2. 1 1. q. 1. & per totā illā quæst. vt notat Innocen. in d. c. significātib. de off. delegat. & comprobatur Rolād. d. conf. 4. n. 7. lib. 1. & assentit Surd. d. conf. 3 96. nu. 1 4. lib. 3. Et Clericatus est res distinctiua à profanis secun-

dum Nauar. d. c. nouit. sub nu. 30. de iudici.

- 6 Et quamquã Constitutiones Pontificias habeamus, p
 quas Clerici eximũtur à potestate seculari, attñ ante eas
 Clerici gaudebãt priuilegio isto, & Constitutiones sunt
 antiqui iuris declaratiuæ, non noui dispositiuæ, vt do-
 cet glos. in d. c. si Imperator. 96. dist. quam sequuntur
 Surd. d. conf. 396. n. 14. lib. 3. & Roland. d. conf. 4. nu. 7.
 lib. 1. Villalob. vbi proximè.
- 7 Ita, & taliter laici sũt incapaces exercitij iurisdictionis in
 ecclesiasticos, quod nec Papa põt legẽ facere, quod Cle-
 rici cõueniãt corã seculari iudice. huiusce dicti antesigna-
 nus fuit Roman. sing. 419. ibiq; à post. qui scriptũ reliq̃t.
 Quod antequã esset Petrus, Clerici non erãt subiecti se-
 cularib; p̃ illud Dei. Nolite tãgere Christos meos, Psal.
 104. Ergo nõ põt per Papã tolli. l. fin. C. si cõt. ius. & hoc
 tenuisse affirmat Frãc. Zab. in repet. d. c. ppendimus. de
 sent. excom. & ipse Rom. hoc idẽ dixit in l. si vero. §. de
 vero. in 7. fallent. ff. sol. matr. Abb. in c. Ecclesię S. Marię,
 sub num. 6. vbi Felin. eo. num. Constit. idem Felin. in c. si
 quis, in princ. de maio. & obed. & in c. literas. sub nu. 14.
 de rest. spol. Ias. l. est receptũ. n. 3. ff. de iur. om. iud. Vãt.
 d. tit. de nullit ex defectu iurisd. n. 101. Grãmat. decis. 61
 n. 9. Couar. ipse, qui voluit hanc exemptionem esse de iu-
 re positiuo, & non Diuino, d. c. 31. n. 4. cõsentit, quod Pa-
 pa nõ possit tollere Clericorũ exẽptionẽ à iurisdictione
 seculari, quoad oẽs Clericos, & quo ad oẽs causas in vni-
 uersũ, Farinat. quoq; assentit d. q. 8. n. 4. & Scacc. d. c. 11
 nu. 43.

8. Consuetudo, quæ, vt aliàs diximus. cap. i. iurisdictionem tribuere solet, nec etiam potest inducere, quod laicus iudicet Clericos, tex. est expressus in c. Clerici. de iudici. vbi Clemens III. decreuit. Quod non debet in hac parte Canonibus aliqua consuetudo præiudicium generare, & glos. ibi dicit in casu isto, nō posse locum habere cōsuetudinem, quātocumq; tempore obtētam, quia esset cōtra Ecclesiasticam libertatem, & statum Ecclesie. per quē tex. ita tenet Felin. in d. c. Ecclesie S. Mariæ, sub num. 6. de maio. & obed. Alex. cōsil. 149. n. 10. lib. 1. & in d. consil. 8. lib. 1. Soc. in c. si quis Clericus. in 19. fallent. de for. cōpet. Rot. Rom. d. decis. 840. per tot. in antiq. aliàs est 10. de cōsuet. Prob. ad Io. Monac. in c. iudex in prin. de sent. excom. in 6. Couar. d. c. 31. n. 5. pract. q. Clar. de communi attestās, in pract. §. si. q. 36 in princ. Roland. d. consil. 4. n. 10. lib. 1. cōs. 12. nu. 45. & cōs. 23. nu. 9. lib. 2. Alex. de Nenō. consil. 56. n. 1. Vilalob. com. opin. ver. Clericus, n. 80. Farin. d. q. 8. n. 3. Scacci. d. c. 11. n. 42. qui de communi attestatur, Et huic sententiæ conferre possūt, quæ diximus. d. cap. 14. de consuetudine irrationabili, & Ecclesijs onerosa, quam nō valere ostēdimus, præcipuè data incapacitate vtentium, vti affirmat Decia. in specie d. c. 9. n. 10. & seq. lib. 4. Et talis consuetudo nō releuat, quia ei derogatur per Bullam in Cœna Domini, & ita cōclusum fuit in Rot. Rom. in vna Canonicatus Oscen. coram R. P. Pegna, quam registrauit Farinat. inter sua conf. crim. conf. 68.

- 9 Et prædicta in tantum vera sunt. Quod Clericus etiam volens, non potest se supponere definitionibus laicorum. tex. habemus in c. decimæ 96. dist. & latè scribit Hostiè. in sum. tit. de iudici. §. quæ sine necessaria, & voluit Grã. mat. d. decif. 61. n. 8. consuluit Dec. conf. 150. n. 4. Anch. consil. 321. primo dub. Alex. consil. 67. colum. fin. lib. 1. Cappic. decif. 126.
- 10 Et si Clericus conueniret ut pro quacunque causa coram iudice laico, Prælatus suus utique possit etiam eo inuito, illum abstrahere à iudicio seculari, secundum Innocen. in c. vt famæ. sub nu. 21. de sent. excom.
- 11 Quinimo nec etiam Episcopo cõsentiente, potest Clericus consentire in iudicem laicum, glos. in c. significasti. de for. compet. Soc. reg. tract. reg. 56. incipit. Clericus. Alex. conf. 8. in prin. lib. 1. Roland. d. conf. 4. nu. 10. lib. 1. & conf. 12. n. 36. lib. 2. Galef. de oblig. Camer. par. 2. q. 2. n. 2. Scacci. d. c. 11. n. 38. Farin. d. q. 8. sub n. 13.
- 12 Cui priuilegio Clerici in sacris constituti non possunt renũciare, nec tacitè, nec expressè, vt notãt omnes in c. si diligèti, & in c. significasti. vbi glos. fi. de for. cõpet. in c. cõtingit il primo, ibiq; glos. pen. & in c. perpendimus. in ver. cogãtur. de sent. excom. in c. Ioãnes. in ver. nõ potest. de Cler. cõiug. & in c. vni. in ver. cõiugalis, eo tit. in 6. in l. si quis in cõscribèdo. in ver. dignitatis, in fi. C. de pact. Archidiac. in c. placita secularia. 15. q. 4. Spec. in tit. de cita. §. contra. ver. sed pone. Grammat. d. decif. 61. nume. 14. Cepo. caus. crim. cõf. 11. num. 4. Oldr. cõf. 83. col. 3. vers.

priuilegium enim est. Felin. in d. c. si diligēti. n. 16. de for. compet. Bal. in l. vni. col. 8. vers. sed quid dices. Clericus. C. de confess. & conf. 80. per tot. lib. 2. Calcan. cōf. 118. num. 2. P. Dnen. reg. tract. reg. 100. 1. ampliat. Roland. d. consil. 4. num. 9. lib. 1. Alber. in 3. par. stat. q. 92. Alex. de Neuo. d. consil. 56. num. 1. vbi ampliat, quod nec etiam cum iuramento. Scacci. d. c. 11. num. 35, & 36. Farinat. d. q. 8. num. 10.

- 13 Nec dicatur, quod quilibet fauori suo renunciare potest. d. l. si quis scribendo. C. de pact. l. si plures. C. de fid. instr. l. generaliter, vbi omnino Bald. C. de Episc. & Cler. l. potest. ff. ad l. Falc. c. Ecclesiæ S. Mariæ, il 2. §. 1. de elect. c. si de terra. de priuil. c. statuimus, & c. ad Apostolicam, de regular. glos. videnda in Authent. vt sin. prohib. matr. in verb. Senatus consulto Felin. ad quem semper confuge in d. c. si diligēti. de for. compet. Quia hoc esset verum, quādo priuilegium non esset introductum contēplatione alterius. Panorm. in c. conquæstus, vlt. not. n. 6. de feri. in d. c. si de terra, num. 5. de priuil. & conf. 61. sub nu. 2. lib. 2. Aym. conf. 80. n. 3. Ias. conf. 125. in prin. lib. 1.

Sed priuilegium, nè Clericus coram laico cōueniatur, non est proprium ipsius clerici, sed totius ordinis Clericalis d. c. si diligēti. Hinc renūciatio nil debet operari, vt est generale in omni actu, qui à iure improbatur, neq; est in potestate faciētis, ita in pūcto respondit Bar. conf. 225. quem sequitur Marian. Soc. in c. 1. num. 23. in fi. de for. compe. Barbat. in c. 2. n. 100. eo. tit. Decia. d. c. 9. n. 61.

lib. 4. Alex. d. cōf. 8. in prin. lib. 1. Alber. in 3. par. statut. q. 42. citatus à Rolād. d. cōf. 4. n. 9. lib. 1. Et cum iura prohibeāt, ne clericus à laico iudicetur, huic iuri prohibitio renūciari non potest, testibus, glo. & Bartol. in l. 1. C. ne fide. dot. dent. Dec. in l. principalibus, n. 5. ff. si cert. pet.

14 Et quod plus est, si Clericus coram laico iudice causam ageret, excommunicatus esset. c. nouerit, & c. graue, de sent. excomm. c. qualiter, & quādo. vbi Doct. omnes de iudic. & habemus Bullam in Cœna Domini, & firmat Farin. d. cōf. 68. n. 1. & fuit resolutum in Rot. Rom. coram R. P. Pegna, & coram R. P. Blāchetto modò Card. amplissimo, vt refert Fari. d. cōf. 68. vbi prædictas decisiones registrāuit. Et Caetan. in sum. in ver. excommunicatio. c. 30. & seq. scribit, quod Clericus ad iudicem laicum, & secularem recurrēs sacrilegium committat, qđ intelligēdum esse putarem, quādo Clericus conueniret alterum Clericum coram laico, & nō, si Clericus laicum conueniret, vti benè cōsiderat Rolād. d. conf. 23. nu. 14. lib. 2. relatus à Scacci. d. c. 11. sub nu. 45. Vel quādo Clericus recurreret ad secularem Curiam pro impediendis mādatis, & executionibus Apostolicis, vti in facto, in quo consuluit Fari. d. conf. 68.

15 Et Episcopi, ac cæteri Ordinarij hoc fori priuilegium tueri tenētur intātum, Quod si habita notitia de carcera tione Clerici, illum pœnis adhibitis, cēsurisque prolatis, repeterere neglexerint, ab administratione deponūtur; & si tanta esset negligentia, criminaliter essent puniendi, secundum

De immunit. & libert. Eccles. C. XVII. 141
cundum Cassan. consil. 38. quem sequitur Lopez. in ad-
dit. ad pract. Diaz. c. 64. num. 8. & 15. & ipsos amplecti-
tur Fari. d. q. 8. n. 4. vers. amplia. 18.

De exemptione Clericorum à iurisdictione laicali
in criminalibus. Cap. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Principes seculares, & eorum Ministri nullam prorsus habent in Clericos iurisdictionem.*
- 2 *Imperator nec ipse de causis criminalibus Clericorum cognoscit. Sed exemplo Constantini deberet libellum accusationis incendere.*
- 3 *Nec in atrocioribus, & in crimine lese Maiestatis Imperator iudicat Clericos.*
- 4 *Crimen lese Maiestatis non committitur à Clerico erga seculares Principes.*
- 5 *Pro assassinio an Clericus puniatur à seculari iudice?*
- 6 *Clericus assassinus potest impune occidi.*
- 7 *Actualiter degradatus potest à seculari iudice puniri.*
- 8 *Intellectus ad c. 1. de homicid. in 6. datur.*
- 9 *Quando in dispositione aliquid presupponitur, ut presuppositum locum habeat, presuppositum verificari debet.*
- 10 *Sententia declaratoria requiritur super assassinio, ut Clericus pro tali crimine puniri possit à laico.*
- 11 *Quae declaratio ab Ecclesiastico fieri debet.*

- 12 Clericus enormitatis se immiscens, an, & quando puniri possit à laico iudice, latè declaratur.
- 13 Clericus in minoribus, ut fori priuilegio gaudere possit, quid facere debeat.
- 14 Clericus in sacris habitum clericalem retinens, pro quavis enormitate non punitur à seculari iudice.
- 15 Secus si dimisso habitu, enormibus se immisceat.
- 16 Quod intelligendum est, precedente trina monitione, vel una facta in Synodo.
- 17 Clericus, & si non opponat de clericatu, est exemptus à iurisdictione laicali.
- 18 Priuilegiatus tenetur comparere ad allegandum priuilegium.
- 19 Iudex laicus, quam cito sibi de Clericatu constabit, tenetur de facto reuocare quod fecit contra Clericum, & processus est ipso iure nullus.
- 20 Quae exceptio Clericatus quandocumque opponi potest.
- 21 Clericus, qui distulerit de Clericatu opponere, debet in expensis condemnari.
- 22 Sed condemnatio expensarum ab Ecclesiastico fit.
- 23 Nec etiam Clericos examinare, & interrogare possunt seculares iudices.
- 24 Nec etiam possunt absoluendo cognoscere laici, de delictis Clericorum.
- 25 Clericus incorrigibilis potest puniri per secularem iudicem.
- 26 Praecipue si non potest ab Ecclesia puniri.

- 27 Quando uti incorrigibilis punitur, non secundum Canones, sed secundum leges punitur Clericus.
- 28 Clericus quando dicatur incorrigibilis, demonstratur.
- 29 Regulare est, quod ut Clericus in sacris à laico iudice puniri valeat, est degradandus, & tradendus Curie seculari.
- 30 Intellectus Dec. ad c. cum non ab homine. de iudic. referatur.
- 31 Degradationis diffinitio.
- 32 Duplex degradatio, Verbalis, & Actusalis.
- 33 Verbalis quomodo fiat, & eius forma.
- 34 Quando, & pro quibus delictis verbalis degradatio imponatur.
- 35 Verbalis degradatio ad quem finem fuerit introducta?
- 36 Actusalis degradatio, quae etiam appellatur depositio sollemnis, est executio verbalis, quam regradationem D. Hieronymus appellat.
- 37 Antiquitus inuenta actusalis degradatio; & quae ad ea requirerentur.
- 38 Actusalis degradationis forma.
- 39 Pro quibus delictis Clericus actusaliter degradetur.
Regula datur in puniendis Clericis.

N omni casu, siue Diuino, uti ex cōmuni Scribētium sentētia, superius demōstrauimus, siue de iure positiuo sit exemptio ista, certū est, quod nō potest secularis potestas se ingerere in cognoscēdis delictis personarum Ecclesiasticarū, & p̄ p̄ea † seculares

culares Principes, eorumq; Ministri in Clericos, & Ecclesiasticos seculares, & regulares nullam prorsus iurisdictionem habēt. c. cum non ab homine. c. at si Clerici. c. qualiter. de iudic. c. si diligēti. & c. significasti. de for. com pet. c. continua. c. placuit. c. Clericū nullus. I I. q. I. c. deniq; 96. dist. c. si iudex laicus, de sent. excom. in 6. Auth. statuimus. C. de Episcop. & Cler. Auth. vt Clerici apud propr. Epif. Alex. conf. 8. in princ. & num. I I. lib. I. Rolād. conf. 4. num. 6. lib. I. conf. I 2. n. 34. & seq. & consil. 23. num. 6. & seq. lib. 2. Grammat. vot. 28. nu. 7. vot. 33. num. 3. decis. 29. & decis. 61. Gig. de crim. læf. Maiest. lib. I. tit. quis de crim. læf. Maiest. cognof. poss. q. I. nu. I 2. & seq. Foller. in pract. crim. in ver. audiātur excusatores, n. 38. & seq. Cartar. de interrog. reor. lib. I. c. 2. num. I 2. & est communis Doctorum sentētia secūdum Alciat. in d. c. cum nō ab homine. in prin. de iudic. Vasqui. de succes. par. I. lib. 3. §. 22. limit. I 7. nu. 58. & seq. Burfatt. cōf. 42. nu. 2. lib. I. Hondad. conf. 3. num. I 2. lib. I. & conf. 20. nu. II. lib. 2. Bart. Soci. conf. 57. num. I 2. lib. 3. Marian. Soc. sen. conf. I 2. num. I 6. lib. I. Calcan. consil. 71. n. 2. Farin. citatis infinitis, de inquisit. q. 8. in prin. & dicit Couar. pract. quæst. c. 31. num. 2. vers. tertia conclusio. Quod ferè totus orbis Christianus in hanc Clericorum exēptiōnem à seculari iurisdictione, propter publicam vtilitatem, consensit, & propterea non posset à secularibus Principibus reuocari, & habemus Bullam in cœna Domini, quæ prohibet omnibus iudicibus, & Magistratibus

bus secularibus, ne contra Clericos se intromittant quomodo, etiam sub pretextu quorumcumque privilegiorum à Sede Apostolica concessorum, quæ irrita, & nulla, ac nullius roboris, vel momenti fore, & esse decernit, quod quoque habemus in Constitutione nostra.

2 Et hoc adeo verum esse affirmant Scribentes, quod nec etiam Imperator ipse possit criminaliter iudicare Clericum per tex. c. solitæ, ibi. (Quod autem sequitur ad vindictam.) de maio. & obed. & in c. Sacerdotibus. 1 1. q. 1. Et non solum Imperator Clericos iudicare non præterdit, sed Ecclesiasticis libenter colla submittit, ut habemus in c. Valentinianus. 63. dist. Hinc si coram Imperatore denunciaretur persona Ecclesiastica pro aliquo delicto, deberet ipse Imperator Constantini Imperatoris exemplo, libellum denunciationis, seu accusationis, & quærelæ incendere, ut sancitur in d. c. Sacerdotibus. §. Ecclesiastica quoque; 1 1. q. 1. Et laicus quacumque fulgeat dignitate, nullatenus potest cognoscere causas criminales Clericorum. Alex. conf. 8. n. 1. lib. 1. Roland. conf. 4. sub n. 8. lib. 1. Scacci. de iudic. caus. crim. c. 11. n. 34. & 35.

3 Et propositio ista usque adeo præterditur, ut etiam in atrocioribus, & in crimine læsæ Maiestatis in personam eiusdem Imperatoris, ipse Imperator non poterit pro tali crimine contra laicum procedere, quod fuisse videtur de mente Bar. in extra. Ad reprimendum. in ver. conditionibus; & affirmat Restaur. in tract. de Prin. seu Imperat. q. 111. nu. 10. & comprobatur Gig. de crim. læsæ Maiest. lib. 1. d. tit. q. 5

de crim. læs. Maiest. cogno. poss. num. 1 2. & seq. vbi post multa ita cōcludit, prosequitur Decia. in tract. crim. lib. 4. c. 9. num. 8. par. 1. & respondit Alex. d. conf. 8. in prin. lib. 1. vbi per multa iura cōcludit, quod laicus quacumque fulgeat dignitate, nullo pacto potest cognoscere cōtra Clericum. Quia distinctæ sunt iurisdictiones, & Pontifici est assignata omnis iurisdicatio in spiritualibus, & ita

4 Alex. tenentem refert † Rolād. d. consil. 4. nume. 8. lib. 1. vbi affirmat, quod hoc crimen læsæ Maiestatis non committitur à Clerico erga Principem secularem. Et postquam erga seculares Principes à Clerico hoc crimē non committitur, non est mirum, quod Imperator, & multò minùs iudices seculares nō possint punire Clericum, vti de cōmuni attestatus, dixit Clar. in pract. §. fin. q. 36. num. 27.

Quam rationem proximè assignatam perbellè improbat Fari. d. q. 8. sub n. 28. vbi ineptam sibi videri ait, quia plura sunt delicta qualificata, vt videbimus inferiùs, de quibus Clerici à laico iudice puniri possunt, vnde nō sequitur consequentia, Clericus conspirando contra Principem secularem non committit crimen læsæ Maiestatis, ergo non potest de tali conspiratione puniri, & è contrà, dato quod Clericus per talem conspirationem committeret hoc crimen læsæ Maiestatis, sequeretur dicta ratione attēta, quod Clericus propter atrocitatem istius criminis posset à seculari iudice puniri, quod tamen ex dispositione text. c. cum non ab homine. de iudic. Cleri-

cus iurisdictioni seculari, & punitioni, etiam pro quocumque atrocissimo delicto subiectus non est, ut optime adnotavit Boss. tit. de for. compet. num. 127. & inferius comprobabimus. Tamen cum Farinat. dicto loco sequenda erit opinio nostra, quod pro crimine læsæ Maiestatis non sit puniendus Clericus à seculari potestate, quæ si auderet carcerare, & punire Clericum pro tali crimine, malè faceret, & mortaliter peccaret, cum teneatur ex debito officij sui remittere Clericum ad Ecclesiasticam curiam.

5 Sed difficultas erit, nūquid pro alijs atrocioribus possit à seculari iudice puniri? & reperio, quod Lap. in c. pro humani. de homicid. in 6. voluit, quod Clericus pro crimine assassiniij possit puniri per iudicem laicum, pro ut eum refert Paris. de Put. de Synd. ver. inquisitio. c. dicit cōstitutio. colum. 3. vers. an in percussione factam. Aufrer. de potest. secul. sup. Eccles. perso. 18. limit. n. 26. Marf. in præct. §. diligenter, num. 166. & §. examinanda, num. 25. Grammat. vot. 8. num. 4. vot. 9. num. 18. & vot. 11. in prin. fuit quoque de mente Soc. inter consil. Curt. sen. consil. 20. num. 44. vbi dicit, quod nec etiam requiritur sententia declaratoria, quod voluit, & Aufrer. vbi supra. Et mouentur præfati omnes per tex. c. 1. de homicid. in 6. vbi habetur. Quod quicumque Princeps, & quantumcumque magnus Prælati, seu quæuis alia persona Ecclesiastica, vel secularis quempiam Christianorum per assassinios occidi fecerit, vel mandauerit, quam-

- uis mors sequuta nō sit, aut eos receptauerit, vel occultauerit, aut deffensauerit, excommunicationis, & depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, incurrit sententias, ipso facto, & est cum omnibus suis mundanis, tanquam Christianæ religionis æmulus, perpetuò diffidatus, † & bannitus à toto populo Christiano. Quo fit, vt Clericus qui hoc crimē commiserit, possit impunè occidi secundum Ang. conf. 14. & voluit Gemin. in dicto c. 1. de homicid. in 6. cum idem sit bannire, & diffidare, quod statuere, & præcipere, vt impunè possit occidi, per notata in l. reos. C. de accusat. vbi Cyn. in 6. q. 1. tertia. §. transfugas. ff. de sicar. Authent. nauigia. C. de furt. & in Authent. item quęcumque communitas. C. de Episc. & Cler. Capic. decis. 112. num. 3. & decis. 155. num. 26. Barbat. in c. vt si Clerici. num. 129. de iudic. & dicunt omnes congesti à Rim. iun. consil. 685. num. 1. & seq. lib. 6. Videntur etenim diffidati de iure Canonico ipso iure degradati, tanquam expositi à iure, vt cuique data sit facultas capiendi personas, vt notatur in c. vni. de schismat. ibi (expositis personis eorum à fidelibus capiendis) & est tex. in c. felicis. de pœn. sicque à iure videntur spoliari priuilegio Clericali, & poni in potestate cuiuslibet, vt innuit tex. d. c. 1. de homicid. in 6.
7. Et sicuti realiter, & actualiter degradatus potest à iudice laico puniri, secundum communem opinionem, de qua Alciat. in dicto c. cum non ab homine, num. 108. de iudic. relatus à Villalob. comm. opin. littera. C. nu. 71.

quos refert, & sequitur Clar. d. q. 36. nu. 35. in fi. Cumq; degradatio nil aliud sit, quam denudatio omnium priuilegiorum Clericalium, vt in c. degradatio. de poen. in 6. & Decian. citatis alijs, dicto c. 9. nume. 78. lib. 4. Ideo Clericum, qui assassinium commisit, puniri posse à laico dicendum videtur, vt respondit Decia conf. 82. per tot. lib. 2. & affirmat Diaz. in pract. Cano. c. 98. & faciunt dicta per Boer. decis. 69. n. 19.

- 8 Tamen si rectè perpendatur dispositio dicti text. c. 1. de homicid. in 6. assassinus, de quo loquitur text. prædictus, non est proprie is, qui conducit operas alicuius præcio ad occidendum, sed qui occidit Christianum opera assassinatorum, de quibus loquuti fuimus superius. c. 7. & licet ibi asseuerauimus, quod hodie, cum præfatum hominum genus non reperiatur, propterea ex longa interpretatione, & communi vsu loquendi receptum sit, vt assassini dicantur omnes, qui, vel mandato, præcio conducentes, operas etiam Christianorum aliquem occidi faciunt, vel qui præcio conducti hoc scelus committunt.

Aduertendum tamen erit, quod ad effectum, vt Clericus incidat in poenam ipsius tex. omnia in eo contenta concurrere debent.

- 9 Quia quando in dispositione aliquid præsupponitur, vt præsuppositum locum habeat, præsuppositum verificari debet, glos. in l. mancipia in ver. aduertendum, vbi Castren. & alij. C. de ser. fugit. Alex. in rubr. ff. solut. ma-

trim. nume. 22. Soc. sen. consil. 71. nume. 23. lib. 4. Dec.
 in l. 1. nume. 14. C. de eden. consil. 90. num. 2. conf. 259.
 num. 6. consil. 275. nume. 12. consil. 290. num. 3. consil.
 291. num. 8. consil. 317. num. 2. consil. 325. circa princ.
 consil. 327. sub num. 6. consil. 340. sub nu. 3. consil. 400.
 sub num. 8. consil. 466. num. 8. consil. 511. num. 4. conf.
 519. sub num. 5. consil. 540. in prin. consil. 591. num. 4.
 & conf. 644. in fin.

Sed quando assassinium committitur, sed nō per ipsos
 assassinos, de quibus in tex. non verificatur præsupposi-
 tum, ideo non debet habere locum dispositio ipsius tex.
 eo quia Sum. Pont. ibi priuauit, & destituit Clericos,
 Clericali priuilegio ob illam ignominiam, quæ infereba-
 tur nomini Christiano, vt Principes etiam à prædictis as-
 sassinis cogerētur se, & eorum bona redimere, quod po-
 tissimè est attendendum in hac materia, & disposita in
 d. c. 1. quod est pænaliſſ. & odiosiss. sunt intelligenda in
 propria significatione verborum. ita Rim. iun. in puncto
 d. conf. 685. n. 11. lib. 6.

Et quamquā hoc crimen assassiniij ex longa interpreta-
 tione, & vsu hodie etiam committatur absque dictorum
 infidelium interuentu, non propterea Clerici veniunt,
 10 ita de facto priuati eorum † priuilegio, vnde benè dice-
 bat Clar. in pract. §. fin. d. quæst. 36. nume. 31. Quod re-
 quiritur sententia declaratoria, per quam iudex pro-
 nunciet, & ipsum esse assassinum, & hanc communem
 opinionē esse affirmat de mente Couar. Capic. & Plach.

Qua

Qua declaratione facta, non requiritur alia sententia, per quam imponatur pœna dicti c. 1. sed statim illas ipso iure incurrit Clericus, vt consultus respondit Alexad. consil. 166. num. x. lib. 7. qui ita communiter tenere omnes Doct. asserit, & sentit Aufrer. de potest. secul. sup. Eccles. perso. dicto num. 26. vbi dicit, quod non requiritur alia sententia, scilicet, quæ det licentiam occidendi, & huiusmodi, quia sufficit, quod sit declaratus assassinus, vel fautor, & ita tenet Lopez. in addit. ad pract. Diaz. c. 98. in ver. præcedat degradatio. vers. nota. tamen vtiliter. Capic. decif. 112. in princ. & comprobatur Farin. d. q. 8. nume. 85. vbi latiss. hanc esse communem sententiam demonstrat.

Et præcipuè si admitteremus, quod absque declaratione ista, Clericus posset puniri à laico, resultaret, quod per simplicem querelam, & imputationem de assassinio, amitteret beneficium fori, quod non est dicendum.

II Et declaratio ista debet fieri per iudicem Ecclesiasticum, & non laicum, vti de iure clarum esse affirmat Clar. d. quæst. 36. sub nume. 31. licet apud eos contrarium de facto seruari dicat, sed contrarium verum esse de iure comprobatur Lopez. ad Diaz. d. cap. 98. vers. nota tamen vtiliter.

Quapropter non curandum de dictis responsis Decia. & Soc. Quia non mirum, cum Soc. Pisis legeret, Decia. vero Paduæ, & ambo sub magna mercede Dominorum laicorum, pro quibus consuluerunt.

Et communis est opinio, quod declaratoria ista ab Ecclesiastico iudice proferenda requiratur, vt dicunt omnes in dicto c. 1. de homicid. in 6. & d. cap. cum non ab homine. de iudic. & concludit Capic. d. decis. 112. in fin. & consuluit Card. Alban. consil. 13. vbi respondit, quod non potest laicus Clericum vti assassinum punire, nisi postquam fuerit à iudice Ecclesiastico vti assassinus banitus, diffidatus, & condemnatus, & ita eum refert Fari. d. q. 8. num. 85. in fin.

- 12 Sed quid dicendum de Clerico, qui in profundum malorum delapsus, dimissis tonsura, & habitu Clericali multis se immiscuit enormibus, ita, & taliter, quod possit nuncupari scelerum minister, an ipso iure sit privilegio Clericali destitutus, qui, & si sacris ordinibus sit ornatus, possit nihilominus à iudice laico puniri; In quo articulo Hostien. Ioan. Andr. & Butr. in cap. perpendimus. de sentent. excommun. Anch. in reg. ea, quæ quæst. 12. de reg. iur. in 6. quorum opinio. esse communem affirmat Aufrer. in Clement. 1. de off. ord. reg. 1. fallent. 19. voluere, quod iste Clericus ita sceleribus deditus, & inueteratus possit à iudice laico puniri.

Nec est hoc in casu necessaria trina monitio, quæ alioqui iure ordinario requiritur, quos omnes retulit Co-uar. pract. quæst. cap. 32. sub numero secundo, cui sententiæ patrocinari videtur text. cap. vni. de vit. & hon. est. Cleric. in 6. vbi datur casus, in quo Clericus etiam in sacris, absque vlla degradatione amittit privilegium.

Clericale

Clericale oïno ipso iure, et quo ad forum, sicut cõem intel
lectum ipsius tex. cum quo concordat. c. 1. de apostat.
vbi hæc cõis probatur sñia, á qua non recedit Henric.
Boic. in c. ex litteris. col. pen. de vit. & honest. Cleric &
Cassan. in consuet. Burgund. rub. 1. §. 5. n. 55. attestatur
opinionẽ istam cõiter in praxi receptam esse, quos oës
recenset Couar. pract. quæst. d. c. 32. sub n. 2. & habemus
tex. d. c. perpendimus. de sent. excom. quem ita cõiter, &
magis cõiter interpretari à Scribentibus testatur Boss.
in tit. de for. compet. n. 134. 139. & 140. & hanc opinio-
nem seruari affirmat Capr. concl. 97. n. 76. & Farinat. de
inquisitio. d. q. 8. nu. 53. vbi cõprobat, quod dispositio d.
c. perpendimus. non solum procedit in beneficio Cano-
nis, si quis suadente diabolo. Sed et in priuilegio fori, &
hunc intellectum esse magis cõiter receptum affirmat, p
ea, quæ scripserunt Clar. d. q. 36. n. 23. & Alex. de Neuo
latiis. d. conf. 59. n. 12. & seq. & hanc opinionem magis
communem pronunciat. Sigism. Scæcci. de iud. caus. cri-
min. d. c. 11. nu. 62. & 78. in fin. in 2. limit. & Decian. d.
c. 9. nu. 88. lib. 4.

Contrariã vero partem sequuti sunt multi, quibus di-
splicuit, & nimis graue visum fuit, Clericum nulla legiti-
ma monitione præmissa. priuilegio fori priuari, ex eo quod
multis enormib. criminibus operam dederit, & se immi-
scuerit, & Anch. in d. c. 1. de Apostat. dixit illius capituli
decisionem non militare nisi in specie, & casu, quo lo-
quitur Panor. & Card. in d. c. perpendimus d. tex. intelli-
gunt

gūt quo ad priuilegium Canonis tm̄, non autem quo ad priuilegium fori, & ita d. tex. intelligendum esse comprobabat Alex. d. conf. 8. lib. 1. Soc. d. conf. 12. n. 19. lib. 1. Clauas. in summ. in ver. Clericus. 10. q. Siluest. in summ. in ver. Clericus il 30. n. 9. cui nō obstare tex. d. c. vnici. de vit. & honest. Cler. in 6. assentit Couar. d. c. 32. sub nū. 2. in fin. Quia illa Constitutio pēnalis est, & ideo non extenditur ad alium casum, & propterea in Clerico in sacris constituto magis sibi placere opinionē illorum, qui hanc partem tuentur. Et re vera, vt inquit Clar. d. q. 36. n. 23. negari non pōt, quin tex. d. c. perpendimus. intelligendus sit, in beneficio Canonis, & non fori, cum multum applaudeat l̄rē illius, dum dicit (propter hoc ad obtinendā absolutionem Apostolicā Sedem adire cogantur.) Quę verba magis v̄nr conuenire excōicationi, quę infertur per Canonem. si quis suadente. Quam illi, quę infertur propter violatum priuilegium fori.

- 13 Pro resolutione huiuscę quęstionis distinguendū esse putarem, an Clericus iste, qui ita enormib. se immiscuit, sit in minoribus constitutus ordinibus; nam cum possit relinquere Clericatum, & redire ad secularitatem, non solum expressē renunciando Clericatu, sed et tacitē, & de factō contrahendo matrimonium, & dimittendo habitum, & tonsuram Clericalem, qui, si nedum enormibus se immisceat, sed etiā si quouis modo deliquerit nulla admonitione, neq; solemnitate aliqua adhibita, poterit à laico iudice puniri, cum per dimissionē solūmodo
habitus

habitus renúciauerit beneficio Clericali, & sacra Tridét. Synod. in c. nullus primæ tōsuræ initiatus quod est. 6. 2. 3. fess. de reformat. decreuit, quod Clericus in minoribus constitutus non gaudeat beneficio fori, nisi incedat in habitu, & tonsura, & de mandato Episcopi alicui Ecclesie inseruiat, vel habeat beneficium Ecclesiasticum, vbi aduertédú erit, quod copulatiuè requiritur delatio habitus, & tonsuræ Clericalis, & seruitium Ecclesie de mandato Episcopi, & sic non sufficeret delatio habitus, & tonsuræ, si non inseruiret Ecclesie. Quapropter vna cū tonsura, & vestibus Clericalibus, vnum ex duobus requiritur, aut beneficium Ecclesiasticum, vel seruitium Ecclesie, quibus deficiētibus, isti Clerici in minoribus priuilegium fori non sortirētur. Quod Sāctis. & cum summa prudētia Decretum istud editum fuit, ne in Ecclesia Dei meri cerdones, pelliōnes, corriarij, fullones, & similes nudæ tonsuræ prętextu immunitatib. fruērentur, quę in Clericorum fauorem Diuino muneri ministratiūm concessæ fuerunt, ita Lopez. ad Diaz. c. 64. in fin. & de isto sacri Cōcilij Decreto verba fecerūt Cartar. de interrog. reor. lib. 1. c. 1. n. 12. & Scacci. d. c. 11. nu. 82.

- 14 De Clerico autem in sacris constituto, cum non possit, nec tacitè, nec expressè renunciare beneficio fori, vt superius enucleauimus, iterum distinguendum erit. Quod aut iste, dum enormibus se immiscet, retinet habitum, & tonsuram Clericalem, & tunc quauis enormitate ab ipso commissa, non poterit a laico puniri, & hoc mihi persua-

persuadet Clar. d. q. 36. n. 24. vbi nobis mādauit in hæc
 verba. Cæterum si Clericus incedat in habitu, & tōsura,
cessant hæc oīa, nam quantumcumq; grauiā crimina
committat, & illa reiteret, in eisq; perseueret, nunquam
efficitur de foro seculari. hæc Clar. quam sn̄iam commu
 nem esse probat. Boss. in tit. de for. compet. sub n. 134.

- 15 Si verò Clericus dimissis vestibus Clericalibus, & ton-
 sura, ita perseuerando in delictis, nil sæuum, & enorme
 tētare non erubescat, hoc in casu posse à iudice seculari
 comprehēdi, & puniri cum communi Scribentium sē-
 tentia, dicendum esse affirmo.

Quod intelligēdum erit, vbi cumq; quis nō incedit in
 habitu eo animo, vt non modo illo in delicto, in quo de-
 prehensus est, habeatur pro laico, sed generaliter in om-
 nibus, quia in nullo tempore volebat haberi pro Clerico,
puta, quia per annum, & vltra, semper commoratus est,
& vixit, & negotiatus est palam, vt laicus, negādo se Cle
ricum, & ideo cum talis sit apostata, poterit puniri per
laicum, dato, quod constaret esse Clericū, si in atrociori
delicto fuerit deprehensus, ita Decian. d. c. 9. n. 92. lib. 4.

- 16 Semper tñ cum cōditiōe, vt iste scelestus Clericus, &
 suæ dignitatis immemor, fuerit prius ter monitus à suo
 Prælato, quia, vt dispositio d. c. perpendimus, habeat lo-
 cū, trina requiritur monitio, per tex. in c. audiētia. de sēt.
 excom. in c. fin. de vit. & honest. Cler. in c. cōtingit il 2. de
 sent. excom. in 6. Io. Andr. & Butr. in d. c. perpendimus.
 Cepo. caus. crim. conf. 11. & n. 36. & seq. Brun. cōf. crim.

De immunit. & libert. Eccles. C. XVII. 157

dinerf. conf. 115. n. 68. & seq. lib. 2. magne impressionis. Couar. d. c. 32. n. 2. in fin. Alber. in 2. par. statut. q. 42. vbi de coi obseruãtia testatur. Alex. d. conf. 8. n. 2. lib. 1. Grã mat. vot. 33. n. 11. & seq. & super consuet. Règni fol. 29. colum. 1. vers. 10. vbi cumq; Imo. in c. 1. de apostat. Viu. com. opin. vers. Clerici. Menchiach. lib. 3. de testa. §. 22. num. 63. Rolãd. d. conf. 4. n. 31. lib. 1.

Nec refragãtur adducta in contrarium à Farinat. d. q. 8. sub n. 34. Nam oēs loquũtur, & sunt intelligēdi, quod saltem isti Clerici fuerint moniti in Synodo Diœcesana, vt habitum, & tonsuram Clericalem deserãt, sub pena amissionis illius fori priuilegij, quò in casũ illã mōitionē sufficere scribit Clar. de mēte Host. & Alex. de Neuo. d. q. 36. n. 20. & nō dissensit Farinat. d. q. 8. n. 62. Quinimo ipse Farinat. ibidem n. 58. affirmauit. quod antequã Clericus enormibus se immiscēs, puniri possit à laico, opus est, vt ante omnia de enormitatib. cōstet, eo quia. qualitas tribuens iurisdictionem debet in primis probari ad hoc, vt iurisdictione locum habeat. l. 2. §. sed & si dubitetur, & l. si quis aliena. ff. de iudic. Bal. in l. idem professus, & in l. præscriptione, C. si contr. ius. vel util. pub. & dicunt oēs in c. si Clericus laicum. de for. compet. Plach. in epit. delict. c. 19. n. 27. Et si aliter diceremus, sequeretur absurdum, quod Clericus posset processari, incarcerari, & torqueri per iudicem laicum sub colore, quod enormitatibus se immisceret, & propterea opus esse docet Farinat. vbi proxime, quod Clericus in flagrãti reperiatur, & quomodo

modo id fiat, ostēdit. Qualia autē sint enormia delicta, declarat idem Farinat. ibidem num. 59.

- 17 Et propositio à nobis superius firmata, quod Clerici sunt à iurisdictione laicali prorsus exempti, ampliatur procedere, etiam si Clericus nō opponeret de Clericatu, & nemo pro eo in iudicio compareret ad allegandum priuilegium Clericale.

Quia & si processus factus per iudicem laicum contra Clericum, quem nō cōstabat talem esse, valeat, vt cōsultuit Dec. conf. 125. nu. 7. Calder. de iud. & for. compet. cōf. 12. 1. dub. Zabari. in Clem. 1. col. 2. appof. 2. de excess. Prælat. Alex. ad Bar. in l. 2. sub n. 12. ff. de appell. reci.

- 18 Quia regularitèr quilibet priuilegiatus tenetur comparere ad allegandum priuilegium. glos. in c. conuenior. in ver. congruerat. 23. q. 8. in c. si Episcopus. in ver. conuocari ad fin. 3. q. 2. in c. cū ordinem. vbi Doct. de rescript. & in c. super litteris. in ver. nisi forsā. eo. tit. in c. cum parati. in ver. obtētū. de appellat. in c. cum personæ. in fin. de priuileg. in 6. Scribētes in l. 2. ff. de in ius. vocā. est tex. ibiq; Doct. in l. si quis ex aliena. ff. de iudic. Host. in sum. tit. de iudici. §. quæ sunt necessaria n. 9. Alexā. per eum tex. in l. 2. n. 3. ff. si quis in ius voca. nō ier. c. veniēs, & ibi glos. in ver. propter contumaciam. de accusat.

- 19 Tamē quam cito constiterit de Clericatu, iudex laicus de facto reuocare debet, quod de facto fecit, ita Spec. de citat. §. 1. n. 20. par. 2. Archid. in c. placita. 15. q. 4. Io. And. in c. regula sciētī. in mercur. Cyn. in l. gnāliter. C. de Episc.

Episc. & Cler. & citatis his, & alijs, firmat Alex. cōs. 149. n. 13. lib. 6. vbi dicit, quod processus est ipso iure nullus, et Clerico non comparente, & tanquam laicum citato, & singulariter dixit Marf. sing. 694.

20. Quod apud oēs fanos mente notum esse putat, quod Clericus nō potest conueniri sub iudice laico. Quinimo quilibet processus factus per iudicem laicum cōtra Clericum est nullus; & quaelibet sentētia est nulla, quamuis nemo pro eo comparuerit ad allegādum priuilegiū Clericale; prosequitur latè Grammat. vot. 18. nu. 19. & seq. vbi de mente Bal. in l. generaliter. C. de Episc. & Cler. scribit. quod si esset processum contra Clericum per iudicē laicum diffinitiuè, ipsum cōdemnādo, & à sentētia illa non sit per ipsum Clericum appellatum, quod nihilominus si comparet cum instrumēto Clericatus, dicēdo de nullitate processus, & sentētiæ, quod omnino est audiēdus, & processus, & sententia et it nulla, ex quo veritas est, quod talis allegatio procedit, & reddit iudicium retro nullum ex defectu iurisdictionis: & hoc idem dixit Bal. in l. 1. C. si nō à compet. iud. Quia defectus iurisdictionis, qñ deficit ipso iure, iurisdictionis semper opponi potest, etiam si statutum dīctaret generaliter, quod nō possit opponi de nullitate sententiæ, vt notatur in Clem. 1. de sequestr. possess. & fruct. vbi est glos. singularis, & ipse Grammat. concludit in decis. 61. per totam. vbi multa in hac materia.

Et exceptio ista incompetentiæ iudicis quandocunq;

oppo-

opponi posset, etiam post sententiam, quinimo nec etiã est necesse, quod opponatur; cum oĩa acta facta per iudicem laicum cõtra Clericum sint ipso iure nulla, vt docuit Clar. d. q. 36. vers. est autem hæc exceptio; prosequitur Decian. d. c. 9. n. 61. & n. 115. lib. 4. vbi affirmat, quod Clericus condemnatus à iudice laico, eo quia nõ oppo- fuerit incompetẽtiam, habet duplicem viam reparandi grauamen illatum, Couar. pract. quæst. d. c. 32. n. 2. Roland. d. conf. 4. nu. 10. lib. 1. cõf. 52. nu. 42. lib. 2. Vrsill. ad Afflic. decis. 2. nu. 2. & seq. Lopez. ad Diaz. c. 62. n. 2. & 3. Vãt. de nullit. tit. de nullit. ex defect. iurisd. n. 101. Alex. de Neuo. d. conf. 56. n. 6. & seq. Soc. cõf. 12. lib. 1. & citatis alijs, Farinat. d. q. 8. num. 15. quibus addo Corol. de Grafs. de excep. ad stat. exclud. om. excep. 18. excep. per tot. vbi multa scribit de exceptione ista incompetentiẽ iudicis.

- 21 Bene verum est, quod si Clericus, vti laicus, citatus nõ comparuerit ad allegãdum priuilegium Clericale, sed distulerit vsq; ad sententiam, vel post, cuius vigore captus fuerit, quamq; acta, & processus sint, vti diximus, nulla, deberet attamen in expensis cõdemnari, ita sentit Felin. in c. exceptionem, in prin. de excep. Calderin. d. con. 12. de iud. & for. compet. Boer. in Constit. Burgũd. de costumes, concernans, §. 21. col. fin. Aufrer. in Clem. 1. de off. ord. reg. 2. nu. 23. Dec. cõf. 241. Couar. d. c. 32. n. 2. pract. q. Vrsill. ad Afflic. d. decis. 2. n. 4. & 5. Lopez. ad Diaz. c. 62. n. 6. Afín. in pract. §. 32. in 6. ampliat. n. 1.

Fari. d. q. 8. n. 8. & num. 16. Bellamer. decis. 226. Marf. in l. patre, vel marito. n. 77. ff. de quest.

At cauendum velim, quod ista expensarum condemnatio nõ à iudice laico, sed ab Ecclesiastico facienda est, quia secularis iudex nõ potest Clericum in expensis condemnare, sed nec etiam multare, ratione contumaciæ. Bald. in l. generaliter, & in l. si quis ex aliena. ff. de iudic. in l. 2. C. de Episc. & Cler. Abb. in c. si diligenti. col. pen. de for. compet. Grammat. vot. 18. n. 15. & seq. Guid. Pap. decis. 450. Couar. d. c. 32. num. 2. Rolád. cõs. 12. n. 38. & seq. lib. 2. Vant. d. tit. de nullit. ex defect. iurisd. n. 101. latè deffendit Dec. conf. 241. in primo dub. Surd. consil. 396. num. 28. lib. 3.

Nec erit curadum de Bart. qui cõtrariũ tenuit in l. non videtur, la prima, nu. 1. ff. de iudic. quam Bart. doctrinam seruari asserit Aufser. in addit. Tholos. decis. 165. & secundum Bart. fuisse iudicatum per Curiam Neapolitanam attestatur Grammat. vot. 27. in prin. Quia dictum Bart. reprobatur, & contra eum est vera, & communis opinio, teste Carauit. super rit. mag. cur. 235. num. 111. & Clar. d. q. 36. n. 5. in fi. ait, ita seruadum à iudicibus Deũ timẽtibus, & quod malè iudicauerit Curia Neapolitana probat Grammat. d. vot. 27. per tot. & Boer. expressè improbatur à Conar. vbi supra, & latiff. Lopez. ad Diaz. c. 64. nu. 7. qui postquam retulit, quod in Hispania contrarium obseruatum fuerit, exclamat, iniquissimè factũ, & contra sacras iuris Pontificij Constitutiones iudica-

tum fuisse ab illo iudice, & si casus aliquando contigerit, admonet iudices, vt ab huiusmodi errore caueant, & cum hac opinione transit *Fari. d. q. 8. n. 17.*

- 23 Et sicuti diximus, iudices seculares sunt incapaces cognitionis delictorū perpetratorū à Clericis, ita nec eos examinare, & interrogare poterūt, ad finem criminis indagandi, quia quemadmodum iudicādo personam Clerici tāgere nō possunt, ita neque hoc sentētiæ præambulum exercere possunt, ita docuit *glos. in c. at si Clerici de iudic. per quam cōsultus respōdit Bart. cōf. 30. & bene dicebat Bald. in d. c. at si Clerici. quod cōfessiones Clericorum coram iudice laico nō debēt in actis redigi, & habemus Bullam in Cœna Domini hoc prohibētis, de qua meminit Viui. com. opin. verb. iudex laicus, vbi admonet seculares iudices, vt sicut ab igne, caueant, ne se ingerant, ac intromittant aliquo modo in causis criminalibus Clericorum, & aliarum Ecclesiasticarum personarum, prout eum refert, & sequitur *Cartar. de interrog. reor. d. c. 1. n. 12.**

- 24 Ita, & taliter iudices seculares sunt incompetētes in cognoscēdis criminibus Clericorum, qđ nō solum nō possunt iudicare cōdemnādo *c. 1. & 2. de for. compet. Alex. cōf. 149. n. 1. lib. 6. Menoch. de arbitr. q. 43. nu. 15. Hondad. d. cōf. 3. n. 2. lib. 1. sed, quod plus est, nec etiam absolueno. ita Bald. & cæteri, in Authent. Clericus. C. de Episc. & Cler. vbi Bald. dicit hanc esse veritatem.*

Ex regula, quæ negatiuè formatur, qui nō potest condemnare,

demnare, nec etiam absoluere poterit. l. nemo, qui condemnare. ff. de reg. iur. l. qui cōdemnare. ff. de re. iud. c. nō potest, vbi latè Felin. de re. iudic. & ita negatiuè arguit Iurisconsultus in l. solent. in princ. ff. de off. Procons. ibiq; Bal. 2. not. Soc. sen. in rub. ff. de acq. poss. num. 8. vbi post alios differit satis copiosè. Menoch. de arbitr. d. q. 43. nu. 25. Fari. d. q. 8. sub num. 46. vers. amplia. 19.

Quamquam Ias. in d. l. qui condemnare, nu. 2. ff. de re. iudic. senserit, quod iudex laicus possit absoluere Clericum à delicto seculari, licet pro condemnādo debeat eū remittere ad Episcopum, per tex. §. illud palam, & ibi gl. notat pro mirabili, in Authēt. vt Cler. apud propr. Epif. & in Authēt. Clericus, ibiq; etiam gl. C. de Epif. & Cler. Et corroborari posset Ias. sententia ex illa declaratione, quæ assertur ad regulam istam negatiuè, vt supra conceptam. Quia laicis iudicibus condemnatio Clericorum fauore, & priuilegio personæ Clericorum prohibetur, ideo absolutio prohibita non censetur, ne in odium retorqueatur, quod ad fauorem fuit introductum. sic Bal. in l. quoties. n. 2. C. vbi Senat. vel Clariss. secutus à Dec. in d. l. nemo, qui cōdemnare, n. 2. ff. de reg. iur. Alcia. in rub. ff. de acq. posses. n. 9. Rip. in d. l. qui cōdemnare, n. 7. ff. de re. iudic. vbi de Clerico exemplum assert.

Sed aduertēdum erit, quod dicta per Ias. procedebant de iure antiquo, quo laicus poterat vna cum Episcopo condemnare de delicto seculari, vt in iuribus, & glo. adductis à Ias. & dicit ipsemet Ias. cum, iure illo attēto, non

esset Clericus in totum exemptus, & iudex laicus nō esset totaliter sine iurisdictione in Clericum, cum posset simul cum Episcopo condemnare, & propterea nō mirandum, si solus poterat absolvere, sed cum iura illa fuerint correctā, & per Authent. statuimus. C. de Episc. & Cler. & per iura Canonica, vt in d. c. 2. & 3. de for. compet. per quæ omnino eximuntur Clerici à laicali iurisdictione; quapropter nec etiam absoluendo, cognoscere de præsentī potest laicus de delictis personarum Ecclesiasticarum; & hanc opinionem sequitur Cagno. in d. l. nemo, qui condemnare, in vltimis verbis. ff. de reg. iur. & rationem superius assignatam ponderat Decia. d. cap. 9. num. 9. in fi. lib. 4.

Nec inducta in fauorem Clericorum retorquentur in odiū, Nam magis fauorabile est, quod nullo pacto subiacent iurisdictioni laicali.

Nec eis prodesset absolutoria lata ab incompetenti prorsus iudice, vt affirmant Panorm. in c. si diligenti. nu. 33. de for. compet. & Dec. in cap. cum ordine. in fin. de rescrip.

- 25 Regulam istam, quod Clericus pro quocumq; crimine, & delicto enormi puniri non possit à laico iudice restringēdam esse dicunt multi ad Clericum incorrigibilem, quē vtique puniri posse contēdunt, nulla præcedente degradatione, per tex. in c. cum non ab homine. de iudici. quem ita intellexerunt Ioan. Andr. Card. & Imo vbi Boss. tit. de for. compet. num. 131. Foller. in pract. crim. vers.

verf. audiantur excusatores. nu. 40. & feq. Brun. d. confil. 115. num. 12. & feq. crim. diuerf. lib. 2. Alex. de Neuo. d. conf. 56. n. 28. & 30. & dixit Couar. pract. quæst. d. c. 32. num. 2. & assentit Clar. d. q. 36. n. 33. vbi ait, quod si Clericus sit verè incorrigibilis, eo casu utiq; poterit per iudicem secularem absq; vlla degradatione puniri, etiam si sit in sacris constitutus.

26 Et hoc tanto facilius procederet, si talis Clericus incorrigibilis non posset ab Ecclesia puniri, quia tunc absque alia degradatione posset per iudicem secularem comprehendi, secūdū communem opinionem, de qua Aret. in d. c. cum non ab homine. sub num. 39. de iudic. relatus à Diaz. in pract. Cano. c. 131. quos omnes sequitur Clar. d. q. 36. n. 33. in fi. & cum præfatis residet Scacci. d. c. 11. nu. 56. qui relatis alijs, de communi quoque testatur, & assentit Fari. d. q. 8. nu. 47. in fin.

27 Et sciendum esse velim, quod quando Clericus uti incorrigibilis, potest à laico puniri, non punitur secundum iura Canonica, sed iuxta legum ciuiliū dispositionem. cap. ad falsariorum, de crim. fals. Abb. in dicto cap. cum non ab homine. in vlt. not. Clar. d. quæst. 36. versic. sed an secularis iudex. Foller. dicto ver. audiantur excusatores, nume. 41. & Diaz. dicto c. 131. prope finem, quæ omnia de plano procedere asserit Farinat. d. quæst. 8. nume. 48.

28 Difficultas itaque erit, quando Clericus dicatur incorrigibilis, & tex. in d. c. cum nō ab homine. de iudic. in quo

Celestinus Pap. III. fanciuit, Clericum in aliquo crimine deprehensum legitimè, atque conuinctum ab Ecclesiastico iudice deponendum, qui si adhuc incorrigibilis fuerit, excommunicari debere, deinde contumacia crescente, anathematis mucrone feriri, tandem si in profundum malorum veniens, contempserit, cum Ecclesia non habeat ultra quid faciat, ne possit esse ultra perditio plurimorum, per secularem comprimendus est potestatem. Ex quo text. colligere possumus, quod vt Clericus fori priuilegium perdat, oportet de necessitate, quod depositio præcedat Clerici incorrigibilitatem, quæ depositio est fienda à iudice Ecclesiastico, quia à seculari fieri non potest, vt declarat Dec. in c. at si Clerici. col. pen. & fini. de iudici.

Nec etiam sufficeret ista depositio, sed vltterius post depositionem, & incorrigibilitatem requiritur, quod sequatur excommunicatio, & adhuc non satis erit, quia etiam anathematis mucrone debet feriri, & tandem cum Ecclesia nil ultra facere possit, tunc iudici seculari est aperta via, & data facultas procedendi incum, & condemnandi, vt notant Soc. reg. tract. reg. 56. in 10. fallent. pract. Conrad. tit. de inquisit. num. 8. in 5. limit. & in hoc casu Clericum reputari incorrigibilem dubitandum non esse vna cum Farin. d. q. 8. num. 50. dicere possumus.

Quia & si Felin. in dicto cap. cum non ab homine, nume. 9. & seq. velit, quod secundum communem Docto-
rum

rum mentem sit necessaria iudicis declaratio super incorrigibilitate, tamen quotiescumque erit seruata forma d. text. dicendum erit, Clericum ipso iure ab Ecclesia demissum, & sic declaratum incorrigibilem, ita pluribus comprobatur Scacc. d. c. 11. n. 55. & seq. & ideo non erit opus alia declaratione.

Ex quibus apparet non esse curandum de relictis à Clar. dicta quæst. 36. de obseruantia Parisiensis Curia, quod post binam remissionem factam de Clerico, habeatur pro incorrigibili, nulla sequuta depositione, aut excommunicatione, in odium etiam iudicis Ecclesiastici negligentis illum corrigere, nam sunt contra tex. prædicti dispositionem, uti ponderat Farinat. d. quæst. 8. nume. 52.

29 Regulare igitur erit, quod Clericus in sacris constitutus, ut puniri possit à iudice seculari pro quo vis crimine etiam enormissimo; in primis ab Ecclesiastico degradetur, & tradatur Curia seculari puniendus, quod omnes fateri allerit Didac. præct. quæst. dicto c. 32. numero secundo. Et hæc duo requiruntur, ut iudex laicus punire possit Clericum, ut testatur Clar. dicta quæst. 36. numero 35. & Dec. in cap. at si Clerici. colum. penult. & fin. de iudic. efficaciter inducendo d. cap. cum non ab homine. scribit, quod præfatum cap. ponit tria dicta.

30 Primum est, quod non licet Regi, nec alicui Principi iudicare Clericos siue in furto, siue homicidio, vel per-

iurio, siue in quibuscumque criminibus fuerit deprehensus, & hoc primum dictum clarum est, quod habet locum in quolibet atrocissimo delicto, vt illa verba demonstrant, & hoc præter Dec. comprobatur Rim. iun. dicto consil. 685. nu. 32. lib. 6. Quia vox illa (quibuscumque) ampliat, & multum extendit generalitatem dispositionis. l. qui autem. §. fin. ff. de constit. pecun. ibi (quibuscumque verbis) c. quia plerique. de off. ord. in 6. tradit Bald. in l. 1. q. 34. ff. de rer. diuis. & in c. Imperialem. de proh. feud. alien. sequitur Dec. conf. 436. n. 16. & Decian. conf. 51. n. 12. lib. 1.

Secundum dictum prænominati. cap. cum non ab homine, illud est, vt inquit Dec. quod Clericus de talibus delictis conuictus deponendus est à iudice Ecclesiastico, quod dictum etiam habet locum in quocumque delicto grauissimo; quia à seculari depositio fieri non potest, & vltra Dec. affirmat Rim. iun. d. consil. 685. nume. 35. libro 6. cum Sum. Pont. respondendo loquatur, dicens (seù alio crimine fuerit deprehensus) debet intelligi de grauissimo, virtute dictionis (quibuscumque) in interrogatione posita. §. præterea. Instit. de inut. stip. c. inter dilectos. versic. cæterum. de fid. instr. vbi Bal. Alex. consil. 84. in fin. lib. 1. & Decian. consil. 86. nume. 49. lib. 3.

Tertium dictum illius. c. cū nō ab homine. esse affirmat Dec. Quod si depositus incorrigibilis fuerit, quæ verba secundū Dec. faciunt relationē ad præcedētia. l. Iulianus.

vbi Bar. ff. de hæred. instit. ergo videtur, quod incorrigibilitas habeat locum, & cōsideretur in quolibet delicto de supradictis licet grauissimis, & cum Dec. conformis est Bero. ibidem sub nu. 181. qui asserit, quod bene sciebat Pōtifex multa esse genera criminum graua, & grauissima, & vt oīa comprehēderet, vsus fuit verbis vniuersalibus (quibuscunq;) quæ dispositionē ampliāt, vt per Imo. & Alex. in l. quod dicitur. ff. de verb. oblig. Concludamus itaq; in omni delicto esse degradationem, & traditionem Curiaē seculari necessariam, quæ absq; incorrigibilitate nō fit, & nūquā incorrigibilis Cleric⁹ pronūciatur expressē, nisi qñ traditur Curiaē seculari puniendus, quo in casu, & non aliter, ponitur à seculari iudice. Vnde videndum erit, quid sit degradatio, & quotuplex, & pro quibus criminibus infligenda.

- 31 Etenim degradatio priuilegiorum, & sacrorū ordinū amotio, & priuatio ob crimen atrox cōtra Clericum in factis cōstitutum facta, vt probatur in c. 2. de poen. in 6. in c. nouimus. de ver. signif. in d. c. cum nō ab homine. de iudic. & in c. qualiter, & qñ il 2. de accusat. & hāc diffinitionem, seu descriptionem attulit Bertach. de Epif. in 8. par. 4. lib. in prin. & ex mēte Decian. in d. c. 9. n. 78. lib. 4. superius diximus, degradationem nil aliud esse, quā denudationem oīum priuilegiorum Clericaliū, & differt à depositione, q̄a depositio ista est à dignitatib. & honorib. amotio, & degradatio propriè est ab ordinib. ita Spec. de accusat. §. 2. n. 5. par. 3. relat⁹ à Bertach. vbi §. sub n. 1.

- 32 Duplex quoq; est degradatio, verbalis scilicet, & actualis, de quibus in c. 1. de p̄n. in 6. & tradūt Doct. in d. c. cū nō ab hoīe, & in c. at si Clerici. de iudic. Spec. d. tit. de accusat. §. 2. Bertach. de Epif. in 3. par. 8. par. lib. 4. n. 1. Felin. in c. cum nō potest. circa fin. de re iudic. Scribēt. in c. qualiter, & quādo. il 2. de accusat. & in c. tuæ. de p̄n.
- 33 Verbalis nempe degradatio fit solo verbo, vt cū sentētia p̄fertur depositionis cōtra aliquē, ob crimē, vel causam aliquam, cuius forma est. Quia nobis euidēter, & legitimē collat, te tale crimen commisisse, quod nō solum graue est, verum et damnabile, & dannolum, ideo te sēterialiter ab omni priuilegio, & Clericali ordine ductim^o deponēdum. Et hāc formam posuit Spec tit. de accusat. d. §. 2. sub n. 7. quem sequitur Bertach. vbi proximē, & probatur in d. c. nouimus. de ver. signif. in c. accedēs. 50. dist. in c. Ep̄s. 1. q. 3. in c. veritatis. de dol. & contum.
- Et ita verbaliter degradatus dicitur depositus, s̄m Carer. in pract. tit. de homicid. §. circa primum n. 3. quo in loco nōnulla dicit in hac materia scitu digna.
- 34 Quādo autem hęc verbalis degradatio imponēda sit, & pro quo delicto, Abb. in d. c. at si Clerici num. 34. ait, quod multæ reperiūtur glos. quarum principales referre intēdit, ex quibus tres cōclusiones colligit. Prima est, quod omne crimen exigat depositionem, seu degradationem verbalem, nisi casus à iure sit exceptus. Secūda facit regulam in cōtrarium, vt nullum crimē exigat depositionem, nisi in iure reperiatur. Tertiaverò, quod ne-

mo veniat deponendus, nisi pro maximo crimine, & hęc Panor. sententiam sequitur Barbat. in d. c. at si Clerici. nu. 112. Dec. ibi. n. 221. asseruit de mente eiusdem Abb. qđ depositio nõ imponitur nisi pro graui crimine, quę vero sint crimina grauia, iudicis arbitrio relinquitur, de quo est casus cum glos. in c. peruenit. de sent. excom. & notat Innoc. in c. cum illorũ. eo. tit. & firmat Cepo. caus. crim. d. conf. 11. n. 26. & in specie, quę delicta grauia dicantur, per quę Clericus deponi possit, arbitrio iudicis relinq. affirmat Abb. in d. c. at si Clerici. n. 34. de iudic. ibiq; Felin. n. 12. latè profequitur Io. de Silua tract. de benefic. 3. par. q. 3. n. 7. & ibi refert multos casus, p quib. Clericus deponitur, & scribit Diaz. in pract. Cano. c. 11. n. 78. graua cęteri delicta, quę dolosè perpetrata sunt, nõ quę imperitè, his citatis Menoch. de arbitr. cas. 266. num. 6.

- 35 Quę verbalis degradatio est quędam depositio, vt. aduertit Clar. in pract. §. fin. q. 74. & solet fieri ad duplicẽ effectum, aut ad pœnam, aut in ordine ad eijciendum eum á foro Ecclesiastico, vt declarat Menoch. de arbitr. cas. 415. n. 4. & seq. Et differt hęc verbalis degradatio ab ordine ab actuali in hoc; quia actualiter degradatus statim eo ipso, subijcitur iurisdictioni iudicis laici, nec requiritur alia traditio faciẽda à iudice Ecclesiastico, s̄m cõem opinionem; de qua Villalob. com. opin. ver. Clericus. nu. 71. Clar. d. q. 36. vers. scias autem. Farinat. d. q. 8. nu. 75. Degradatus verò verbaliter remanet adhuc sub iurisdictione iudicis Ecclesiastici, donec, & quousque
trada-

tradatur curiæ seculari, ita Siluestr. in sum. d. ver. Degradatio in princ. & n. 8. Marát. in pract. par. 4. dist. 11. nu. 72. Clar. d. q. 36. & latè prosequitur Scacci. de iud. caus. crim. c. 11. n. 71. & seq.

36 Actualis vero degradatio, quæ fit post sñiam verbalè, quâdo insignia ordinum Clerico solemniter detrahuntur, quæ etiam dicitur depositio solemnis, de qua loquitur tex. in c. Episcopus. 11. q. 3. est executio verbalis degradationis, secûdum Siluestr. in summ. d. ver. Degradatio. n. 1. in fin. & hâc degradationem D. Hieronymus in Epistola ad Pammachium regradationem appellat, quasi quod ex altiori gradu, suo vitio ad inferiorem deuoluat, prout eum refert Lôpez. ad Diaz. in pract. c. 142. n. 2.

37 Quæ poena ab antiquis Canonibus fuit inuēta, vt in c. si quis tumidus, & c. felix. 15. q. 7. & in Cõcil. Tolera. 4. c. 18. & in Cõcilio Triburiē. c. 10. in c. 2. de tráflat. Prælat. in c. 2. de pēn. in 6. quibus in locis ad exauthoradum Episcopum duodecim Episcopi, ad Præsbyterum sex Episcopi, ad Diaconum tres Episcopi desiderabatur.

Verum quia summa difficultate tot Episcopi poterat cõgregari, idcirco Gregorius IX. in c. 1. de hæret. in 6. dif finiuit, vt solus Episcopus Clericum in quibuscûq; sacris ordinib. cõstitutû degradare posset, cõuocatis Abbatibus, alijsq; Prælatibus, & religiosis personis, & sacra Tridētina Synodus c. 4. sess. 13. de reformat. præscripsit formam, quæ in degradatione seruari debet.

38 Degradationis huiuscq; actualis forma hæc est.

Degradādus sacris vestibus indutus, & mānibus tenēs vas, vel instrumētum, seu ornamētum ad suū ordinem spectās, ac si in suo ordine solemniter ministrare deberet, adducit ad pñtiam Episcopi, & auferūtur ab eo oīa data in ordinatione, incipiēdo ab vltimo gradatim, vsq; ad vestem datam in prima tōsura, deinde tōditur, vel rauditur, & potest Episcopus vti ad terrorem verbis oppositis his, quę in ordinatione prolata sunt, & vltimo loco dicere debet Episcopus, (Auctoritate Dei omnipotentis Patris, Filij, & Spiritus sãcti, ac nostra, tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, & degradamus, & spoliamus, & exuimus te omni ordine, & beneficio, & priuilegio Clericali,) quę oīa hñt in c. degradatio. de pœn. in 6. & hęc formam referūt Spec. d. tit. de accusatio. §. 2. Bertach. de Epif. d. par. 3. 8. par. lib. 4. num. 1. Siluest. in sum. d. ver. degradatio. sub n. 1. & de hac solemnitate habetur forma in Pontificali Romano.

- 39 Sed ad istam actualem degradationem, pro quibus delictis deueniēdum sit glos. notabilis in c. ad abolendam. de hęret. & in d. c. cum nō ab homine. de iudic. ponit tria delicta, quę digna sunt degradatione actuali, & delinquentes in eis traditur curię seculari puniendus, & sūt Hæresis, Falsitas commissã in litteris Apostolicis, & Cōspiratio in proprium Episcopum, quę gloss. cōiter approbatur, & sīm eam est cōis theoricã Doctorum, vt ait Gu-gliel. de Bened. in repet. c. Raynutius 3. par. in q. de homicid. num. 3. & seq. de testam. & eum refert Foller. in pract.

pract. crim. Cano. num. 23. fol. 272. & hęc cõem opinio-
 nem esse comprobat Boss. tit. de for. compet. nu. 136. &
 assentit Clar. d. q. 36. n. 36. & dicũt oēs in c. at si Clerici.
 de iudic. In ceteris igitur casibus ad degradationem hęc
 actualem deueniendum non erit, vt voluit Anan. in c. 1.
 quasi in fin. de Cler. pugnã. in duell. post Aret. quę refert.
 Tñ in cõtrarium facit regula tradita à Io. Andr. post In-
 nocẽ. in c. qualiter, & quãdo il 2. de accusat. vbi æquipa-
 rando per modum regulę poenas Canonicas legalibus,
 tradidit pro regula, quod in oĩbus delictis, pro quibus p
 leges imponitur poena mortis naturalis, per ius Canoni-
 cum succedit degradatio, & traditio iudici seculari, &
 certè cum ad actualem istam degradationem deuenia-
 tur pro falsificatione litterarum Apostolicarum, & pro
 contumelia illata in Episcopum, absurdum esset, quod
pro delictis ijs satis maioribus, & grauioribus, Clericus
actualiter nõ esset degradãdus, vti respõdit Anch. conf.
158. n. 6. Hinc voluere Scribẽtes oēs in d. c. at si Clerici.
& c. cum nõ ab homine. de iudic. quod in delicto, pro
quo Ecclesia poenam cõdignam nõ habet, deueniatur
ad hęc degradationem, prout cõsiderat Anch. d. consil.
158. & tenet Abb. in d. c. at si Clerici. sub n. 39. & Dec.
nu. 255. & Barbat. 122. de iudic.

- 40 Nos autem, vt aliquam regulam genericam in hac ma-
 teria demus, ex qua colligi possit, quãdo Clerici sint su-
 spendẽdi, deponendi, & degradãdi, sciendum duximus,
 quod delicta Clericorum pnt esse leuia, & absque dolo,
 sed

sed per imperitiam commissa, & etiam cum culpa, quæ tñ dolo nō æquiparetur, & tunc Clericus nec deponi, nec priuari debet beneficio, sed suspēdi ad tempus, vel aliter, iudicis arbitrio puniri, c. cum dilecti. de accusat. Si enim delicta sunt graua, & cum dolo perpetrata, & ten dūt in graue præiudicium alterius, & magna plectūtur pœna de iure, & isto casu poterit deponi Clericus, quod probatur per tradita in d. c. cum ab homine. de iudic.

Rursus si delicta Clericorum essent publica, & grauiora, pro quibus tñ de iure nō imponitur pœna mortis, & tūc vltra depositionem possūt detrudi in Monasterium, iuxta disposita in c. tuæ. de pœn. Aut delicta à Clericis commissa sunt grauissima, & pœna mortis de iure in laico punibilia, & in casu isto poterit deponi, & damnari ad perpetuum carcerem per c. pen. de hæret. & c. nouimus. de ver. signif.

Si verò crimina, & flagitia essent ita pernicioſa exemplo, & qualificata, tunc degradatur Clericus, & traditur curiæ seculari, vt in d. c. nouimus. ita docuit Abb. in d. c. tuæ. de pœn. relatus, & sequutus à Siluestr. in summ. d. ver. Degradatio. sub num. 6.

Et notandum erit, quod dixit Diaz. in pract. Cano. d. c. 142. n. 2. Quod sine accusatione nemo degradandus est, licet aliàs sit puniendus, vt in c. dilectus. de simon. & secundum Hostien. in summ. tit. de accusat. §. quis sit effectus accusationis, vers. ergo sine accusatore.

Et hæc circa degradationem sufficere posse putauimus, in
quan-

quantū pertinet ad materiam, de qua agimus, qui enim plura desideret, perlegat Carrer. in pract. tit. de homicid. circa primum, vbi latifs. differit. Clar. in pract. §. fin. d. q. 36. & q. 74. Tabien. Ang. & Siluest. in sum. ver. Degradatio. Conrad. Brun. de hæret. c. 13. lib. 5. Iacob. Septem. in Catholic. instit. tit. 46. n. 69. & 70. Ioá. Royas. in sing. fidei. sing. 48. Alb. Trott. de ver. & perfect. Cler. lib. 1. c. 5. n. 3. Petr. Gregor. syntag. iur. vniuer. lib. 31. c. 30. per tot. Scacc. de iudic. caus. crim. c. 11. nu. 54. cum plurib. sequentib.

Nunquid iudex secularis, cui traditus fuit Clericus degradatus, teneatur stare processui factō ab Ecclesiastico? dixi non nulla superius, c. 11. & recurrendum erit ad Decian. d. c. 19. n. 121. cū multis seqq. lib. 4. vbi diligentissimè, & magistratiter hūc articulum tractauit, cui nil addendum esse duxi, cum fuerit præceptor meus.

De casibus, in quibus laicus de delictis Clericorū cognoscere possit. Cap. XVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Vnū Pontifex potest delegare iudici seculari causas, etiam criminales, Clericorum.
- 2 Cognoscere de causis est iurisdictionis. Ideo Papa potest ea, quæ sunt iurisdictionis delegare, secus ea, quæ sunt ordinis.

- 3 Episcopi, & ceteri Ordinarij non delegant laico causas criminales Clericorum.
- 4 Nec etiam si una cum laico committerentur Clerico.
- 5 Nec pariter Clerico coniugato.
- 6 Laicus an de mandato Episcopi possit torquere Clericum absque incurſu excommunicationis?
- 7 Sum. Pont. potest etiam per priuilegium potestatem impartiri laico cognoscendi de delictis Clericorum.
- 8 Quod intelligitur de certis delictis, & de Clericis certi loci, & non per generale priuilegium totum ordinem Clericalem comprehendens.
- 9 Et si de priuilegio non constaret, tamen sufficeret possessio immemorabilis cum allegatione priuilegij.
- 10 Et hoc priuilegium a Sum. Pont. reuocari potest.
- 11 Priuilegium quando transiit in contractum, quomodo reuocari possit, late discutitur.
- 12 Princeps etiam supremus tenetur obseruare contractum; Cum Deus Principibus subiecerit leges, sed non contractus.
- 13 Priuilegium concessum non subdito difficilius reuocatur, quando in contractum transiit.
Ratioque redditur.
- 14 Priuilegium quando dicatur habere vim contractus.
- 15 Priuilegia iurisdictionalia non subditis concessa reuocantur.
- 16 Quando priuilegium incipit nimis ledere reuocatur; quamuis non subdito concessum.
- 17 Abutens priuilegio meretur priuilegium amittere.

Et pariter contraveniens.

Et unicus sufficit actus.

- 18 Priuilegia stricti iuris, ideo strictè interpretanda.
- 19 Clericus coram laico iudice falsum deponens quod puniri possit à laico, quod reprobatur. num. 21.
- 20 Feder. de Sen. opinio damnatur, dum voluit Clericum, qui falsum coram seculari deposuit, posse puniri ex officio pecuniariter.
- 21 Clericus nullo modo puniri potest à laico iudice de falso coram eo commisso.
- 22 Laicus coram Ecclesiastico iudice falsum deponens punitur, & est locus præuentioni inter Ecclesiasticum, & secularem.
- 23 Clericus, qui officia secularia prohibita à Canonibus, & artes sordidas exercet nunquid puniatur per Curiam secularem?
- 24 Clericus iaculator, histrio, & buffonus, nisi intra annum resipuerit, quando puniatur à laico.
- 25 Et quid de Clerico in sacris.
- 26 Nunquid iste Clericus pœnitendo possit priuilegium fori recuperare?
- 27 Annus datus exercenti artes prædictas quomodo debeat esse continuus.
- 28 Clericus, qui personaliter, & publicè officium carnificis, macellarij, & tabernarij exercet, nunquid amittat priuilegium fori?
- 29 Et prædicta non extenduntur ad alias artes sordidas.
- 30 Clericus exercens chirurgiam an puniatur à laico, si negligens

gens in eius usu fuerit.

- 31 Clericus potest capi à Curia seculari, si post delictum fugam arriperet, ad effectum presentandi se suo iudici.
- 32 Et ista captura facta per laicum infamaret, & faceret iudicium coram Ecclesiastico.
- 33 Si non esset de fuga suspectus Clericus, non posset capi per Curiam secularem etiam ad effectum presentandi Ecclesiastico.
- 34 Laicus, qui capit Clericum, ut presentaret Ecclesiastico, non posset retinere ultra 20. horas.
- 35 Etiam priuatus potest retinere Clericum cum muliere inuentum, dummodo sit maritus, frater vel filius.
- 36 Clericus arma deferens potest armis spoliari per Curiam secularem.
- Quia armorum delatio prohibetur Clericis.
- Quod displicet Deciano.
- 37 Quando deficeret Ecclesiastica Potestas propter schisma, tunc Principes seculares possent se intromittere ad id sedandum.
- 38 Nullus datur casus, in quo secularis Potestas puniat Clericos non degradatos.
- Negligentiam Ecclesiastici non supplet secularis iudex.
- 39 Et quid agendum, quando Ecclesiasticus negligit punire Clericos delinquentes.

I **R**OSTQVAM pro regula superius firmauim⁹.
 Quod Clerici in causis criminalibus nō pos-
 sunt à laico, & seculari iudice puniri, necessa-
 rium erit videre, an vllus detur casus, in quo iudex secu-
 laris absque degradatione possit cognoscere de delictis
 Clericorum illosq; punire, & cum dixerimus, quod nec
 etiam Papa potest legem generalem facere, per quam
Clerici laicali subiaceant iurisdictioni, sciendum nihilo-
minus erit, quod Summus Pontifex potest delegare iu-
dici seculari causas criminales Clericorum, & tunc non
iure proprio, sed vt delegatus Sum. Pont. possit iudica-
 re Clericos etiam in criminalibus, vt tenent Innocent.
 Hostien. Io. Andr. & Henrich. Boich. in c. at si Clerici. de
 iudic. & probat tex. in cap. prater. §. verum. 3 2. dist. vbi
 Papa committit causam Clericorum simoniacorū duo-
 bus Ducibus, dando illis potestatem deponendi eos, &
 quod plus est, delictum illud erat spirituale. similis, &
 fortior est tex. in c. Menna. 2. q. 4. quo in loco Papa com-
 misit arbitrio Reginae Francorū purgationem infamiae,
 quam patiebatur quidam Episcopus de simonia, & vo-
 luit Bal. in l. rescripta. C. de precib. Imperat. offeren. cum
 alijs adductis per Aufser. in repet. Clemēt. 1. de off. Or-
 din. in prima reg. in 10. fallent. Rip. in c. 2. num. 40. & nu-
 73. de iudic. & post prædictos Decian. dicto c. 9. num.
 70. & seq. lib. 4. Couar. pract. quæst. c. 30. num. 4. in fin.
 Clar. in pract. §. fin. quæst. 41. num. 8. qui ait. quod Papa
 potest

potest mero laico committere causas criminales Clericorum, per glo. in c. bene quidem. in ver. præter. 96. dist. Habet enim Papa in causis Ecclesiasticis absolutam potestatem. Bero. quæst. famil. q. 7. per glo. in c. 2. de iudic. & in d. c. bene quidem. in ver. præter 96. dist. quam, ut ipse dicit, totus mundus sequitur, scribit. quod Papa potest mero laico committere causas spirituales, & Ecclesiasticas etiam criminales Clericorum, quod dicit pariter voluisse glo. in c. 1. in ver. præcipimus. 94. dist. & in c. nullus. 1. i. q. 1. & in d. §. verum. in ver. Ducibus. 32. dist.

2 quod † comprobat Bero. quia cognoscere de causis criminalibus Clericorum est iurisdictionis, & non ordinis, ut colligitur ex his, quæ habentur in lumm. 10. q. 1. & in c. dilectus. de off. Ordin. Vnde Papa potest quæ sunt iurisdictionis delegare, quia in eis habet plenitudinem potestatis. c. propoluit de concess. præben. glo. in d. §. verum. 32. dist.

Et tantum prohibetur demãdare ea, quæ sunt ordinis, *quod non videtur*
ad tradita per Doct. communiter in c. quando. de consuet. & assentit Scacci. de iud. caus. crim. c. 11. num. 92. Farinat. de inquisit. d. q. 8. num. 4.

Verum iudex laicus, quando uti delegatus Papæ procedit, non id facit auctoritate propria, sed iure delegationis, qua de re non debemus astruere, quod iudex laicus hoc in casu cognoscat de delictis Clericorum.

Quæ & si vera sint in Sum. Pont. Episcopus vero, & ceteri inferiores Ordinarij hanc potestatem nõ habent,

delegandi causas criminales Clericorum mero laico, ita
 Rip. in c. decernimus, num. 34. de iudic. ubi de commu-
 ni Clar. dicta quaest. 41. num. 5. Scacci. d. c. 11. num. 39.
 Decian. d. c. 9. num. 70. lib. 4. qui affirmavit, quod in cau-
 sis criminalibus iudex Ecclesiasticus inferior à Papa de-
 legare laicum iudicem non potest; per gloss. notabilem
 in cap. 2. in ver. non praesumant. de iudic. ubi Abb. nu. 5.
 & post eum ceteri Scribentes, & responderunt Ale-
 xand. dicto consil. 8. colum. 2. vers. potest etiam Impe-
 rator. lib. primo, & Barbat. conf. 45. numero 9. & seq.
 lib. 2.

4 Et non solum Episcopus non potest committere causas cri-
minales Clericorum mero laico, sed nec etiam si una
cum laico committeret Clerico, ita Abb. in cap. signifi-
canti. de for. compet. & tradit Hostien. in sum. tit. de
off. delega. §. cui possit. vers. quid si delegetur. sequitur
Gemin. in cap. 2. §. 1. de iudic. in 6. & hanc dicit com-
muniem Dec. in d. cap. 2. num. 5. in fin. de iudic. Clar. d.
q. 41. n. 6. Roland. d. conf. 4. num. 4. lib. 1. Scacci. d. c. 11.
num. 39. Fari. d. q. 8. sub num. 4.

5 Quinimò Episcopi, & ceteri Ordinarii, nec etiam
causas criminales Clericorum possunt demandare co-
gnoscendas Clerico coniugato, per doctrinam Rip. in
dicto cap. decernimus. numero 34. de iudic. Eo quia ta-
lis Clericus coniugatus reputatur pro puro laico, praeter-
quam in duobus casibus, ut ibi, & Rip. refert, & se-
quitur Clar. d. quaest. 41. nu. 7. & fuit opinio Collectan.

in d. c. 2. de iudic. sequutus ab Abb. ibi. nume. 15. & est
communis secundum Decian. dicto cap. 9. numero 72.
lib. 4.

Et hanc propositionem, quod laicus, etiam delegatus
ab inferiori à Papā non possit se ingerere in causis crimi-
nalibus Clericorum, extendere conati sunt Doctores,
quod nec etiam laicus de mandato Episcopi possit tor-
quere Clericum, alias incideret in excommunicationem
Canonis, Si quis suadente Diabolo. Io. de Anna. in c. su-
per eo. colum. 2. in fin. de crim. fals. cum alijs congestis à
Marant. in pract. par. 4. dist. 1. n. 74. & Carroc. in reg.
cum quid prohibetur. lib. 6. par. 1. ampliat. 2. n. 18. & est
communis opinio secundum Rip. in d. cap. decernimus.
num. 39. de iudic.

6 Verum, in hoc practica obseruat contrarium, uti atte-
stati sunt Abb. in c. vt famæ, num. 8. de sent. excom. Si-
manch. de Cathol. instit. tit. de torment. num. 50. Clar. in
pract. §. fin. quæst. 64. vers. sed hic quæro. Farinat. lib. 2.
q. crim. q. 41. num. 13. & Scacci. dicto r. 1. n. 41.
scribit, quod & ipse seruauit, dum assisteret in sancto
Officio Inquisitionis Meliuitanæ, & hæc est obseruan-
da iuridica, quia si Clericus potest de mandato iudicis
Ecclesiastici capi, & carcerari per ministros laicos, vt
voluit Dec. in cap. cum non ab homine. sub numero 12.
de iudic. Diaz. in pract. Cano. c. 1. 4. Boss. tit. de captur.
numero 37. sequitur, quod de mandato eiusdem possit
torqueri, & si laici torquendo Clericum inciderent in-

excommunicationem dicti Canonis, cur non Clerici, si torquerent alium Clericum? vti ponderauit Marc. Ant. Succ. instit. maior. tit. 9. nu. 38. lib. 3. relatus à Scacci. d. c. 11. num. 41.

- 7 Sicuti Pont. Max. potest causas Clericorum etiam criminales delegare laico, ita, & pariter potest priuilegium concedere alicui Principi seculari, vel iudici laico, vt contra Clericos cognoscat de aliquo delicto, seu contra Clericos alicuius loci procedere possit. glo. optimam habemus, in cap. laicis. 16. quæst. 7. & firmat Bald. in l. rescripta. C. de precib. Imperat offerend. Card. in repet. c. perpendimus, num. 6. in fi. & num. seq. de sent. excom. quem sequitur Felin. in c. 2. nu. 3. de maior. & obed. prosequitur latè Decia. d. c. 9. n. 66. lib. 4.

Nec prædictis obstant, quæ diximus, quod Papa non potest legem facere, per quam Clerici laicis subiaceant, nec minus, quod scribit Boss. tit. de for. compet. nume. 130. Quod laicus de delictis Clericorum cognoscere nõ potest, licet Sum. Pont. faceret priuilegium Principi seculari, vt posset in causis criminalibus Clericorum procedere.

- 8 Nam ista locum sibi vendicarent. si Papa facere vellet priuilegium generale, vt secularis cognosceret de omnibus delictis Clericorum respectu omnium, complectendo totum ordinem Clericalem, sic declarauit. Succ. instit. maio. tit. 2. num. 20. lib. 2. prout eum refert Scacci. d. c. 12. num. 43.

Quia

Quia & si hoc priuilegium, ne Clericus à laico iudicetur,
vti comprobauimus, sit de iure Diuino, idcirco nō possit
tolli in totum, poterit tñ in aliquibus casibus derogari,
tex. est in c. lector. 24. dist. Archid. & ceteri in c. sunt qui-
dam. 25. q. 1. & faciūt dicta superius de commissione fa-
cta à Papa, vt laici, quinimo femina, de causis merè spiri-
tualibus Clericorum cognoscerent, & laici, q̄ vigore pri-
uilegij Pontificij de causis Clericorum iudicaret, cen-
sēbūtur delegati Papæ. ita Aufrer. in repet. Clem. 1. q. 4. n.
6. de off. Ordin. prosequitur latè Decian. d. c. 9. nu. 66.
lib. 4. & concludit Farinat. d. q. 8. n. 4. & sequitur Clar.
d. q. 41. vers. sed quid dicendum?

9 Vlterius memoriæ mandādum erit, quod notabiliter
scribit Decian. d. q. 9. n. 67. Quod dato, quod nō extaret
priuilegium, tamē sufficeret possessio tanti temporis, de
cuius cōtrario memoria nō extaret, cum allegatione pri-
uilegij, quia ex cursu tāti temporis p̄sumeretur priuile-
gium extitisse, vt per Alexād. conf. 6. lib. 1. Dec. conf. 85.
col. 2. & sequitur Aufrer. in d. Clem. 1. in 1. reg. in 12. fal-
lent. & in 13. 14. & 15. de off. Ordin.

10 Hoc aut̄ priuilegium à Summ. Pont. cōcessum seculari
Principi reuocari posse erit dicēdum, quia iudicium sol-
uitur, verāte eo, qui iudicare iusserat. l. iudicium. ff. de iu-
dic. & hī. in c. suggestum. de decim. & respōdit Decian.
conf. 5 1. n. 30. lib. 3. quod nō potest quis talem sibi legē
imponere, & successorib. suis, à qua recedere nō liceat,
l. si quis in principio testam. ff. de leg. 3. & istud patet in J.
quod

quod semel. ff. de decret. ab Ord. facien. & hoc expressè decidit Bar. in l. 2. in vlt. verbis. ff. de iur. immunit. vbi docuit, quod si Ciuitas cōcesserit alicui immunitatem, poterit illam reuocare per suam legem, & ita respondit Crott. conf. 64. n. 29. lib. 1.

- 11 Sed aduertendum erit, quod quādo priuilegium trāsiuit in contractum, Princeps sine causa reuocare non potest, Ant. de Butr. in c. cum M. col. 5. de Constit. Bal. in l. q̄ se patris in fin. C. vn. liber. & in l. si cum mihi. ff. de dol. Bar. in l. oēs populi. in q. 43. in prin. n. 29. ff. de iust. & iur. & in l. quod semel. ff. de decret. ab Ord. facien. Ant. de Butr. Abb. & cæteri Canonistæ, in c. nouit. de iudic.
- 12 Eo quia quilibet, etiam si esset supremus Princeps, tenetur obseruare ea, quæ trāseunt in vim cōtractus. c. 1. de probat. Castren. in l. fin. C. de trāfact. & in l. digna vox. C. de. ll. vbi loquens de Sum. Pont. dicit, quod fœdera iuncta cum Ciuitatibus sibi subiectis tenetur obseruare, nec illa potest infringere ipse, nec sui successores, etiā de plenitudine potestatis, cum Principi Deus subiecerit leges, non contractus; Barbat. inter conf. Alex. conf. vlt. nu. 19. lib. 4. Dec. conf. 286. nu. 4. vsq; ad fin. & conf. 292. nu. 7. Ias. conf. 1. n. 1. & conf. 56. n. 1. & 2. lib. 1. Natt. conf. 122 lib. 1. Alcia. conf. 208. nu. 3. Ant. Gabr. com. opin. lib. 3. tit. de iur. quæf. nō tollen. cōclus. 6. nu. 5. Viui. com. opin. ver. Princeps. n. 235. Rolād. conf. 13. n. 33. lib. 3. qui de communi testatur, Neuiz. latè conf. 12. nu. 24. cum seq. inter conf. Brun. Rim. iun. conf. 102. num. 31. & seq. lib. 1.

lib. 1. Bursatt. conf. 160. num. 16. lib. 2.

- 13 Præcipuè quâdo priuilegium per vim contractus cõ-
ceditur nõ subdito, nam tũc nec etiam cum causã reuo-
cari potest. Domin. in c. 1. col. 4. vers. oppono ultimo. de
Constit. in 6. Roman. in l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr. in
24. fallēt. Ias. d. conf. 1. n. 4. lib. 1. Rebuff. in concord. tit.
de collat. vers. item priuilegium. Dec. in. c. nouit. n. 14. de
iudic. Alex. conf. 217. col. 4. lib. 2. alios adducit Gabr. d.
conclus. 6. n. 20. quibus addo Natt. conf. 431. n. 18.

Et prædictorũ duplex assignatur ratio. Prima, quia cũ
statuere depēdeat à iurisdictione, nõ potest Princeps sta-
tuere in præiudicium iuris iam quæsitæ tertio nõ subdi-
to, sicut Caltren. cõf. 281. quem citat, & sequitur Decius.
d. c. nouit. n. 13. circa fin. vbi asserit, hoc procedere etiam
subsistente causã. Secũda redditur ratio. Quia priuile-
gium in fauorem nõ subditi sustinetur, nõ vti lex, vel pri-
uilegium, sed vti contractus; & ideo est irreuocabile, &
ligat concedētes. c. 1. de probat. Barbat. in d. c. nouit. vbi
dicit, quod priuilegium concessum nõ subdito efficitur
contractus, sequitur Felin. conf. 161. n. 7. in prin. & n. 9.
idem Felin. in. c. 1. n. 2. de probat. quo in loco allegando
Rom. Abb. & alios firmat hãc cõclusionem. Quod Prin-
ceps reuocare non potest concessionem factã nõ sub-
dito, quia sustinetur vti cõtractus. profequitur latissimè
Surd. conf. 262. n. 58. & plurib. seqq. lib. 2.

- 14 Cauēdum tamē erit, quod priuilegium trãfire dicitur
in contractum, quãdo emanauit ob aliquã causã, quæ
fuit

fuit adimpleta ex parte illius, cuius fauore emanauit priuilegium, exemplum potest poni in quæstione formata per Io. Andr. post Guid. de Suzzar in addit. Spec. tit. de cenlib. §. nūc dicendum. vers. quæro, quid si vniuersitas, quæ est talis. Ciuitas statuit, quod veniētes ad habitādū in ipsa, essent immunes ab omnib. oneribus, quidā, facto hoc statuto, venerūt ad habitādum, & dicta immunitate per aliqua tēpora gauisi sunt, modò Ciuitas vult statuere, quod quilibet teneatur contribuere pro fabrica cuiusdā operis, quæritur, nunquid possit ita statuere? & dicit quod nō, quia istis, qui venerunt ad habitandum, ius immunitatis fuit quæsitum, quod eis auferri non potest. l. fin. ff. de pact.

Vnde si priuilegium emanauerit absq; vlla causa impleta ab ipsis, qui priuilegium obrinuerūt, sed simpliciter reuocari hoc casu poterit, quia nō trāsiiuit in speciem alius cōtractus. ita Crott. d. conf. 64. n. 37. lib. 1. Et quo ad nō subditos; circa quos priuilegium efficitur cōtractus, qñ pecunia interueniēte, illud acquisierint, Soc. sen. conf. 87. num. 12. lib. 3. cum quo residet Gabr. d. cōclus. 6. num. 8.

- 15 Ac etiam priuilegia nō subditis cōcessa, tāquam in cōtractum trāsitum fecerint, nō posse reuocari, intelligēdū erit de ceteris, præterquam in iurisdictionalib. ita nobis mādauit Bal. in l. qui se patris. col. pen. vers. item in concessis. C. vnde lib. Dec. in c. nouit. n. 14. de iudic. vbi Aret. col. 3. & Felin. col. 7. & 9. & firmat Gabr. d. cōcl. 6. n. 22.

Quapropter cum priuilegium cōcessum laico, vt de Clericorum criminibus cognoscat, tribuat ei iurisdictionē, hinc reuocari posse dicēdum venit, vt factum fuit in Cōstitutione nostra, in qua reuocātur omnia priuilegia cōcessa Principibus secularibus cognoscēdi de delictis Ecclesiasticarum personarum.

16 Necnō priuilegium etiam nō subdito concessum, qñ incipit esse nimis præiudiciale, tunc reuocari posse affirmant, Aret. & Felin. in d. c. nouit. de iudic. & iusta causa reuocandi priuilegium dicitur, quando superuenit læsio enormis. c. delicti, & c. suggestum de decim. Oldr. cōf. 65 in fin. Aym. cons. 21. n. 3.

17 Et quotiescumq; priuilegiatus abutitur priuilegio, meretur priuilegium amittere, ex quo permissa sibi abutitur potestate. l. si quis. C. de off. Præs. Prat. orien. c. priuilegiū. c. suarum. de priuil. c. licet. de regular. c. cū illorum. in fin. de sent. excom. Aym. pulchrè. cōf. 73. n. 25. Spec. tit. de instr. edit. §. nunciauit, vers. item pone, quod priuilegiatus. sub n. 10. Et per cōtrauētionem factam priuilegio, amittitur priuilegium istud, sū Spec. vbi supra n. 9. & facit. l. si stillicidij. ff. quemad. ser. amittat. Vnicusque actus cōtrauētionis sufficit. c. cum accessisset. vbi glos. & Doct. de Constit. c. pro illorum. de præben. c. vxore. de his, que fiunt à maior. par. cap. l. commissorię. C. de pact. int. empt. & vendit. Rebuff. in pract. benef. tit. differ. int. rescrip. & priuil. n. 40. Rot. Rom. tit. de caus. possess. & propr. decis. 8. aliàs 382, incipit. Fuit dubitatum. post

prin. in nou. Felin. vbi distinguit in d. c. cum accessisset
sub num. 30. de Constitut.

- 18 Et circa priuilegium istud, quod cōcederet Sum. Pōt. laico procedēdi cōtra Clericos, hoc etiam dixisse volui, quod cum omnia priuilegia sint stricti iuris, ideo strictè interpretāda. c. 1. & 2. de priuileg. in 6. l. si quādo. C. de inoff. testam. l. 1. in prin. vbi Bal. in 1. not. & in l. quæ ex relationib. C. de ll. Roman. cōf. 80. in fin. Bellon. cōf. 5. 2. n. 2. Tanto magis strictè, imo strictiss. erit interpretandum præfatum priuilegium, cuius vigore infertur præiudiciū potestati ordinariæ, quæ mādāt, vt Clerici à laicis non iudicētur, ita Calder. tit. de priuileg. conf. 6. in fin. & sicut exemptio à iurisdictione ordinaria per priuilegiū alicui cōcessa intelligitur solum in eo, quod eximit, & nō vltra sū Zabarell. in Clem. 1. n. 16. de off. Ordin. ita quoq; debet intelligi priuilegium, quod dat facultatem laico exercēdi iurisdictionem in Clericum nullo modo de iure sibi subiectum, vt strictissimè intelligatur, & non extēdatur ad alia delicta nō expressa in priuilegio. c. cū capella. vbi Panor. in prin. & in fin. n. 6. de priuileg. c. ex ore. in fin. & c. quoniam. in fin. vbi glos. in ver. permanētib. eo. tit.

Sed certè nec hic casus erit cōnumerādus, vt secularis Potestas possit iudicare Ecclesiasticos, nam nō potestate propria, sed vigore indulti in eos se intromittit.

- 19 Secūdo loco solēt nostrates querere, nūquid Clericus, qui examinatus à laico iudice de licentia sui superioris Ecclesiastici, & falsum coram eo deposuit, possit puniri

per

per secularem iudicem, vt volunt multi, quod iste casus sit vnus de illis, pro quibus Clerici subiaceat punitioni laicorum, & huiusce sententiæ fuit glos. illa. in l. nullū. C. de testib. ibiq; Bal. n. 5. in fin. inquit, quod Clericus falsum deponēdo coram iudice laico puniri debet ab eodem iudice. Quia delinquēdo in iudicio se astrinxit foro, quod speciale esse voluit. per d. gloss. quam menti tenēdam dicit, & probatur ex dispositione tex. ipsius. l. nullum. vbi Imperator Zeno rescripsit. Quod periurus testis delinquens in officijs testificationis efficitur de foro iudicis, coram quo testificatur, nec habet aliquod priuilegium, nec immunitatem, propter quam possit euitare pœnam pro motu iudicis imponēdam, & per d. tex. hoc idem affirmavit Cyn. ibi, & sentit Lāfr. Orian. in. c. quoniam contra. in ver. confessiones. nu. 16. de probat. Ant. Burg. in c. fin. n. 17. de empt. & vend. Mars. in l. fin. n. 15 2. ff. de iur. om. iud. Alex. in addit. Bar. in l. 1. 2. opposit. ff. de iudic. Soc. conf. 99. col. pen. lib. 3. Mars. in l. fin. n. 15 2. ff. de iurisd. om. iud. Afflict. decis. 30. col. 2. hæc enim facultas puniēdi testem venit in consequentiā examinis, & delinquēdo coram laico astringitur laicali iudicio. Verū glos. prælibata communiter reprobat, vt dicit Card. Alex. in d. c. accusationibus. col. 3 2. vers. quid Clericus. 2. q. 8. relatus per Clar. d. q. 38. n. 14. & hæc glos. reprehēdit Innocē. in. c. verum. de for. compet. & Castrē. in d. l. nullum. C. de testib. Nec obstat d. l. nullum. in qua sancitur, quod si testis aures iudicis offenderit, potest per

- eum puniri, nō obstatē quocumq; priuilegio fori, quia dicta lex nō constringit Clericos, qui habēt specificum, priuilegium, & sunt prorsus alienæ iurisdictionis, & leges ciuiles in hac materia nō sunt attendendæ, sed Canones, ex quorum dispositione Clerici nō subiacent seculari potestati, vti diximus, & hanc sententiā latissimè inprobat Barbat. in c. verum. n. 53. cū seq. de for. compet.
- 20 Secūda igitur fuit opinio Feder. de Sen. cōs. 93. vbi respondit, quod iudex laicus nō ad accusationem partis, sed ex officio potest punire Clericum de testimonio falso coram eo prolato in pœna tātum pecuniaria, quam opinionem in Francia seruare asserit Gugliel. de Bened. in 1. par. repet. c. Raynutius. n. 142. de testam. prout eū refert Cassan. super Consuet. Burgūd. fol. 52. n. 87. quod etiam attestatus fuit Aufrer. in d. Clem. 1. in 2. fallen. reg. 1. de off. Ordin. & fuit de mente Anch. in repet. c. 1. in 4. opposit. de constit. & in repet. c. ea, quæ, q. 22. in prin. de reg. iur. in 6. & prosequitur Decian. d. c. 9. n. 82. lib. 4. Attamen & istorum assertio vera nō est, & reprobatur per Affli. d. decis. 230. n. 3. & 4.
- 21 Tertia itaq; erit opinio verior de iure, quam tradit Hostien. in d. c. verum, de for. compet. sequutus ibi ab Innocen. Butr. & Io. And. Quod iudex laicus non possit Clericum falsum coram eo deponētē punire; neq; corpora liter, neq; pecuniariter, nec ex officio, nec ad instantiam partis, & hoc idem voluit Io. And. in c. at si Clerici, ibiq; Felin. de iudic. Cagnol. in l. 1. num. 3. ff. de iudic. qui dicit

communem opinionem Tiraq. de retract. tit. 2. §. 1. gl. 7. num. 10. Ang. de malef. in ver. falsario. vers. quero, testis dixit falsum, & ibi August. in addit. Diaz. in pract. Cano. c. 94. in fi. vbi alios addit, & testatur de communi. profequitur Lopez. ad eum, littera. C. Marãt. dicēs magis communem opinionem in pract. par. 6. in 1 2. act. n. 4. Capic. affirmas magis cōmunem opinionem decis. 2. n. 1 3. vbi latifs. Vant. idem testans. de nullit. tit. de nullit. ex deffē & iurisd. n. 50. Couar. pract. quæst. c. 18. ad fi. Ant. de Padill. in l. trāsigere. n. 1 1 2. C. de trāfact. Boss. in tit. de fals. n. 110. Clar. in pract. §. fi. q. 38. num. 14. in fi. vbi attestatur ita in Mediolanēn Ducatu seruari. Rolād. cōf. 1 2. n. 48. lib. 2. Affliēt. decis. 2 30. qui dicit hanc opinionem tenere communiter Canonistas. Serafin. de priuil. iuram. priuil. 1 32. num. 32. Bruno. à Sol. in quæst. legal. q. 34. nu. 26. & seq. Et sine dubiō hæc est magis communis opinio, sicuti testatur Felin. in d. c. verum. col. 3. vers. cōtra Clericum. & Vrsill. ad Affliēt. d. decis. 2 30. & cōcludit Fari. d. q. 8. nu. 26. Surd. cōf. 396. nu. 27. lib. 3. Cum etenim communis opinio se habeat, vt Clericus nullo modo possit a laico iudice puniri pro falso coram eo cōmisso, sequitur, quod nec etiam in casu præfato Clericus subiaceat laicali potestati.

- 22 Et quamquam Clericus coram laico iudice falsum deponēs nō possit puniri, nō per hoc laicus coram Ecclesiastico iudice falsum asserēs ab eodem puniri posset, q̄a vtique punitur & per iudicem Ecclesiasticum, & per

secularē, & erit locus præuentioni, sicuti decisum fuit per
 Cōsiliū Neapolit. teste Afflic. decis. 2 19. & Vrsill. ad
 eum. Clar. d. q. 38. vers. quero nūc. Rolād. d. cōf. 1 2. lib. 2.
 & declarat Couar. pract. q. d. c. 18. sub n. 8. quos omnes
 amplectitur Fari. d. q. 8. n. 27.

- 23 Tertio loco regulam faciūt scribētes, Vt Clericus, qui
 nō abstinēdo à secularibus negocijs, prohibita sibi à Sa-
 nonibus officia, sordidasq; artes exercet, possit per laicū
 iudicem puniri. c. si. ibiq; præsertim Innoc. de vit. & hon-
 nest. Cler. glo. in c. quia tua 1 2. q. 1. Dominic. in c. si quis.
 3 2. Dist. Soc. reg. tract. reg. 56. in 6. fallēt. Imo. 1 c. vii. de
 Cler. coniug. in 6. Capr. conclus. 97. n. 79. & seq. respōdit
 Alex. in sæpè citato consil. 8. sub nu. 4. lib. 1. & cum præ-
 fatis Fari. d. q. 8. num. 93.

Vnde inferunt ad plura.

- 24 Primo in Clericis ioculatoribus, histrionibus, & buffo-
 nibus, de quibus in c. 1. de vit. & honest. Cler. in 6. qui si
 per annum illis artibus operam dederint, vel tertio mo-
 niti etiam intra annum nō relipuerint, ipso iure carēt pri-
 uilegio Clericali, vt decretum fuit in d. c. 1. & sentit Soc.
 d. reg. 56. in 9. fallēt. Boss. tit. de for. cōpet. n. 1 39. & 140.
 pract. Conrad. tit. de inquisit. n. 8. in 6. fallēt. Capr. d. con-
 clus. 97. n. 75. & n. 87. Fari. d. q. 8. n. 97. Sed distinguēdū
 meo iudicio erit inter Clericum in minoribus, & inter
 Clericum in sacris cōstitutum. In Clerico in minoribus
 & enim absq; dubio procedit, quia, vti diximus, ex de-
 creto sacri Concilij Tridētini nō gaudet priuilegio fori,
 nisi

nisi incedat in habitu, & tonsura, & inferuiat Ecclesiæ de mandato Episcopi, & ideo in omnibus subiacet iurisdictioni seculari, & utiq; puniri poterit à laico.

25 Sed in Clerico sacris, & maioribus ordinibus decorato cōtrarium mihi dicendum venit, quamquã sũ magis communem opinionem dispositio præfati. c. 1. velint Scribētes, vt procedat etiam in Clerico in sacris constituto, vti tenent ibi Archid. Anch. Gemin. & Frãc. quos sequitur Aufrer. in d. Clem. 1. reg. 1. fallēt. 12. de off. Ordin. & affirmat Diaz. in præf. Cano. c. 70. n. 2. & comprobabat Decia. d. c. 9. n. 86. lib. 4. & assentit Fari. d. q. 8. n. 97. 60

Et solus Io. Monach in d. c. 1. de vit. & honest. Cleric. in 6. asserit, quod disposita ibi non militant in Clerico in sacris constituto, & propterea Cassan. in consuet. Burgund. sub tit. de iusteus, & direct. in vers. s'il n'a grace. num. 55. in fallent. dicit fortè tutius esse tenere cōtra Archid. propter actualem degradationem, quæ videtur necessaria in Clerico in sacris constituto, & hanc sententiam videtur sequi Prob. ad Io. Monac. ibi. Quod tamen non placet Diaz. d. c. 70. vbi credit, quod opinio contra Io. Monac. sit vera, & non sequitur, quod aduertit Casfan. vbi supra, est necessaria degradatio, ergo benè sentit Menoch. dum affirmat, quod pœna illius tex. non procedit in Clerico in sacris, quia contrarium tenentes non negat esse necessariam degradationem, licet de ea mentionem non faciant, & ex verbis Io. Monac. non colligitur, quod ideo velit Clericos in minoribus amittere 60

priuilegium, quia in eis non est necessaria degradatio.
 Tamen ego dicendum putarem, quod in Clerico in
 sacris cōstituto, cum utique necēssaria sit trina monitio,
 ut abstineat ab istis artibus, sicuti firmarunt Capr. d. cōn-
 cluf. 97. num. 91. & seq. pract. Conrad. tit. de inquisit. hu.
 4. in 5. & 11. fallent. Boss. tit. de for. compet. nume. 1281.
 Alexād. de Neuo. consil. 60. num. 4. & consil. 61. num. 1.
 vbi de communi. Bertrand. consil. 13. nume. 5. lib. 81.
 Clar. d. quæst. 36. vers. hæc quæro. & voluit Decia. d.
 c. 9. num. 84. lib. 4. & Fari. d. q. 8. nūm. 93. Hoc igitur in
 casu si Clericus in sacris monitioni non paruerit, poterit
à iudice laico utiq; puniri, sed non ob exercitium dicta-
rum artium, sed uti incorrigibilis.

26 Nam pœnitēdo possunt Clerici, qui artem istam exer-
 cuerunt, recuperare priuilegium per dispensationem
 Episcopi, ut sentiunt omnes in dicto cap. 1. & compro-
 bat Diaz. d. cap. 70. sub nume. 3. & Decia. d. cap. 9. nu-
 me. 86. lib. 4. notandum dicit, quod si absoluantur, an-
tequam à laico iudicentur, non poterit postea laicus de
eis cognoscere.

27 Annus autem, de quo loquitur tex. d. c. 1. in quo si per-
 seuerauerint Clerici in hoc exercitio, amittunt priuile-
 gium fori, cōtinuus esse debet, ita notāt Io. Monach. Ar-
 chid. Io. Andr. & Dominic. ibi. Quapropter si diuersis
mēnsibus diuersorum annorum, qui simul iuncti inte-
gram constituerent annum, Clericus has artes exerce-
ret, nō incurreret pœnam istam, quorum opinionem se-
 quitur

quitur Diaz. d.c. 70. sub n. 2. & Lopez. in addit. dicit, qd̄
in dubio tempus à lege p̄fixum continuum esse debet,
per glo. ling. in rub. de diuers. & t̄p. p̄scrip. prout eam
ling. & vnicā reputat Imo. in Clem. 1. col. 4. de in integr.
restit. hoc idem voluit glos. in c. 2. in ver. per annum. de
temp. Ordin. in 6. vbi Docto. Ang. in l. si idem cum eo-
dem. ibique Dec. num. 5. ff. de iur. om. iud. quę opinio ab
omnibus approbatur.

28 Secundo similiter inferunt ad Clericum exercentem
personaliter, & publicè officiū carnificum, macellario-
rum, aut tabernariorum, vt amittat priuilegium Cleri-
cale, vt est tex. in Clem. 1. de vit. & honest. Cler. c. fin. vbi
Innocēt. extr. eo. tit. glos. in c. quia tua. 1. 2. q. 1. Dominic.
in c. si quis. 3. 2. dist. Soc. reg. tract. d. reg. 56. in 6. fallent.
Alexād. d. consil. 8. sub nume. 4. lib. 1. Capr. conclus. 97.
num. 79. & seq. pract. Conrad. d. tit. de inquisit. n. 8. in 5.
& 1. 1. fallent. Boss. tit. de for. compet. num. 1. 28. Alex. de
Neuo. d. consil. 61. nu. 1. vbi de communi. Clar. d. q. 36.
verf. hæc verò.

Et hæc omnia absque difficultate procedunt, concurre-
nte trina monitione, in Clerico coniugato, & in Cle-
rico in minoribus, vltra trinam monitionem, etiam si ha-
bitum dimiserit, vt habetur in d. Clem. 1. de vit. & honest.
Cler. cuius decisione fultus ita declarat Decia. d. c. 9. nu.
1. 36. lib. 4. & tenet Capr. d. conclus. 97. n. 91. & seq. &
post eum Fari. d. q. 8. num. 93. & Diaz. in pract. Cano. c.
71. & addentes ibi, in princ.

- 29 Quæ Clem. prædictæ dispositio non extenditur ad alia similia, & vilia, ac fordida officia, secundum communem, de qua ibi per glos. Imo. & Barbat. & comprobatur Decia. d. c. 9. sub num. 136.

Quia si debuisset fieri extensio de similibus ad similia, in ista priuatione priuilegij Clericalis plusquam sufficeret dispositio d. c. 1. de vit. & honest. Cleric. in 6. quæ loquitur de ioculatoribus, neque opus fuisset hac noua dispositione istius Clem. cum autem facta fuerit specialis dispositio in istis vilibus exercitijs, apparet, quod noluerunt Sum. Pontif. admittere aliam extensionem, quam quæ per expressas sanctiones, & Canonicas Constitutiones facta reperiretur, quod etiam voluit Diaz. d. c. 71. in fi.

Sed in casu isto cadunt ea, quæ diximus in superiori casu.

- 30 Tertio inferitur à Plach. in epit. delict. c. 25. nu. 5. quem refert, & sequitur Fari. d. q. 8. n. 94. Quod Clericus exercens chirurgiam, si in eius vsu fuerit negligēs, & culpōsus, poterit à laico iudice puniri, eo quia chirurgiã Clericus, seu religiosus exercere prohibetur. c. sentētiam. ne Cler. vel Monach. Qd̄ intelligēdum sentit Panor. ibi. sub n. 21. quæ sequitur sum. Armill. in ver. Irregularitas. vers. 47. in Clerico in sacris, vel ī minorib. cōpetēter tñ beneficiato. Verum cum præfati debeāt moneri, vt abstineant, & si fuerint cōtumaces, & renitentes, tunc puniuntur à laico, idcirco ob incorrigibilitatē efficiūtur de foro laicali.

Pari modo dicendum erit de alijs illationibus relatis à
Fari. d. q. 8. num. 95.

- 31 Quarto loco, laicus iudex poterit comprehendere Clericum, qui commisso delicto aufugeret, poterit utiq; satellites, & birruarij Curia secularis illum capere ad effectum praesentandi iudici Ecclesiastico. Card. & Imo. in Clem. 1. de off. Ord. Innocēt. in c. si verò, & in c. si fama. de sent. excom. Abb. in c. cū nō ab homine. vbi Barbat. num. 57. & Dec. de iudic. Bal. in c. 1. §. si quis. vers. sed quid si iste delinquens. de pace. iura. fir. in vsib. feud. & in l. si qua per calumniam. C. de Episc. & Cler. Bart. in l. si quis in servitute. ff. de furt. Ang. de malef. in ver. fama publica. nume. 65. vers. nono nota. Alcia. in c. cum non ab homine. num. 22. de iudic. de communi attestans, & respondit Dec. fundamētis. Boss. tit. de for. compet. n. 150. & tit. de captur. num. 38. Villalob. com. opin. ver. Clericus. nu. 78. vbi communem pronūciat. Clar. in pract. §. si. q. 28. vers. si verò loquimur. in fi. Menoch. de arbitr. cas. 180. nu. 23. & seq. pluribus comprobat Ruin. cōf. 4. num. 13. lib. 5. Decia. d. c. 9. num. 118. lib. 4. Fari. d. q. 8. num. 116. Barbat. in d. c. cum non ab homine. nu. 59. post Panor. scribit. quod familia Potestatis secularis potest capere Clericum de nocte illicitē incedētem, vt obuietur delictis, quae pollet ipse ea nocte perpetrare, & quod etiam de die poterit capi per Curiam secularem, si timetur de fuga, donec adeatur Ecclesiasticus, & talis
- 32 captura † Clerici facta à laicis infamat, & facit iudicium

coram Ecclesiastico, & si fuisset captus in flagranti crimine faceret notorium, vt pulcrè tradit Abb. in d. c. cū non ab homine, & ibi Barbat. nu. 78. & seq. & sequitur Dec. n. 10. Alcia. n. 46. & 58. cum seq. Rip. in c. 1. nu. 88. de Constit. prosequitur Decia. d. c. 9. num. 118. lib. 4. & Fari. d. q. 8. nu. 120. vbi multos congerit.

33 Et aduertendum ibi mandat Fari. d. q. 8. num. 17. quod si non esset de fuga suspectus, non posset per laicum capi, etiam quod caperetur ad effectum illum ducendi ad suum iudicem, vt ponderauit Dec. d. c. cum non ab homine. num. 12. & declarat Menoch d. cas. 180. n. 22. qui scribit, hoc in casu excusari laicum à pœna excommunicationis, & fuit de mente Decia. d. c. 9. n. 118. & ita dicunt omnes superius citati.

34 Vterius erit aduertendum, quod laicus, qui capit Clericum animo adducendi ad iudicem Ecclesiasticum, non potest illum retinere vltra 20. horas carceratum, glos. & Bart. in l. capite quinto. ff. de adulter. Felin. in d. c. cum non ab homine. num. 4. de mente Hostien. in c. si verò. de sent. excommun. asserit, quod Clericus per laicum captus debet, quam citius fieri potest, coram Episcopo præsentari, & Viui. commun. opin. ver. Index laicus, voluit, quod statim debet præsentari, & ita omnes Canonitas cōmunitè sentire dicit, & tenet Farinat. d. quæst. 8. numero 118. & tradit Angel. de malefic. post Bald. & Salic. quos allegat in ver. fama publica, numero 65. prope fin. Hostiens.

in sum. tit. de cohab. Cler. & mulier. §. & qualiter. post prin. n. 4. affirmavit, quod Clericus repertus in crimine potest per viginti horas detineri, donec testes vocentur, per quos probari possit.

Attamé nec in casu isto Cleric⁹ à laico poterit iudicari, sed tm̄ detineri ad effectum consignandi iudici Ecclesiastico, vel vt obuietur delicto, vti sentit Barbat. vbi supra, & Farinat. d. q. 8. n. 120. quo in loco omnes cumulat.

35 Quod etiam priuato liceret s̄m Innoc. in c. si verò. de sent. excom. & sentit Decian. d. c. 9. n. 118. & subdit Hostien. in sum. vbi proximè, quod Clericus repertus cum muliere cubare, poterit capi, & detineri, dummodo per maritum, fratrem, vel filium detineatur, cū alijs excoicationem incurreret, c. si verò. & c. nuper. de sent. excom.

36 Quintus erit casus, in quo laicus iudex potest seingere in Clericum. Quando Clericus arma deferret, quia, & si corporaliter puniri non possit à seculari iudice, poterit nihilominus armis spoliari à birruarijs, & satellitibus curiæ secularis, & capi, & ad iudicem Ecclesiasticum remitti puniendus. Ioã. de Plat. in. §. item Iulia. Instit. de pub. iudic. Lopez. in. c. per vestras. §. 1. n. 13. de donat. int. vir. & vxo. Plach. in epit. delict. c. 8. num. 26. Clar. d. q. 36. vers. vltteri q̄ro. Couar. var. resol. lib. 2. c. fi. in fin. & pract. quæst. c. 33. n. 7. Menoch. de arbitr. cas. 393 n. 3. & seq. Farinat. d. q. 8. n. 96. quibus addo Ausfer. in Clem. 1. 13. fallent. sub n. 21. de off. Ordin. & Io. Fab. in l. addictos. in glos. in ver. vendicetur, C. de Epis. aud. Ea moti ratione, quia

quia armorum delatio vetita est Clericis. c. Clerici. de vit. & honest. Cler. & eorū arma esse deberēt lacrimæ, & oñones, c. cōuenior. 23. q. 8. c. porrò, vbi glo. 16. q. 8.

Quod durum videtur Decian. d. c. 9. n. 140. lib. 4. Cum portatio armorum sit leue delictum. l. 1. C. vt. arm. vsus. lib. 11. & absurdum putat, quod pro tali leui delicto maiestas ordinis Clericalis violetur, præsertim cum sit cōtra Canones expressè, qui iubent Ecclesiasticos iudices punire Clericos portātes arma, vt in c. 2. de vit. & honestat. Cler. & in Clem. 1. §. vlt. eo. tit.

Sed dato, quod armis spoliari possint, non per hoc iudicio seculari submittuntur.

- 37 Sextus, & vltimus erit casus, quādo Ecclesiastica Potestas deficeret, & potest dari exemplum adductū à gloss. in c. tua. il. 1. de decim. in ijs, qui schisma committunt, & nō possunt ab Ecclesia compelli, & Barbat. in d. c. tua. dicit. quod si duo cōtenderent de Papatu, & adeo pollerēt virib. quod Ecclesiastica Potestas discerpta esset, & nō posset indicere Cōcilium, neq; aliter tñ, & tale schisma sedare ob æqualem amborum potētiam, vnde in isto lacrimabili casu Principes seculares possent, & deberent, se ingerere, & carceribus detinere incorrigibiles, & aliās pœnas in eos exercere, quod pariter voluit idē Barbat. in c. quia nōnulli. n. 96. de rescript. & in c. quod trāslatio nem. n. 146. de off. lega. & habetur in c. Principes seculi. 23. q. 5. vbi glof. Luc. de Pēn. in l. si coloni, C. de agri. & censi. lib. 11. & allegatur. c. nō licuit. 17. dist. & c. de
ligu-

ligurib. 23. q. 5. & voluit Decian. d. c. 9. n. 83. lib. 4.

At etiã in casu p̄dicto nõ est dare potestati laico in Clericos, sed tñ ob quietẽ, & pacificũ statũ Ecclesię illis cõcedi facultas coercẽdi schismaticos ad schisma sedãdũ.

38 Et propterea cõcludẽdũ erit, quod nullus casus detur, in quo laicus possit punire Clericos, nisi quã Clerici ob eorũ incorrigibilitatẽ sũt dimissi, & degradati ab Ecclesiastico, vt ostẽdimus sup̄ius, & firmat Alex. conf. 8. sub. n. 1.

lib. 1. Restat adhuc difficultas, si Clericus multa committit crimina, & enormia; † pro quibus Ecclesiasticus nõ

39 curat illũ monere, & est negligẽs in puniẽdo, nõ quid secularis iudex poterit Ecclesiastici negligẽtiã sup̄plere? & non posse m̄dat. tex. in c. licet ex suscepto, & ibi Doct. oēs, de for. compet. c. qualiter. de iudic. Quid ergo faciẽdũ? Debebit itaq; secularis iudex monere iudicem Ecclesiasticũ, vt moneat Clericũ, iuxta formã iuris, quod si facere recusauerit, & Ordinarius neglexerit, recurrere ad

Prælaturũ superiõrem, & sic ad Metropolitanũ, & demũ oĩbus negligentibus, ad Papã, ita Decian. d. c. 9. n. 108.

& Farinat. d. q. 8. n. 46. vers. ampliatur. 23. & fuit de mente Aufrer. in Clem. 1. 1. reg. in 3. fallent. de off. Ord. & cõsuluit Alex. d. conf. 8. sub. n. 1. vers. quonimo nec p̄pter. lib.

1. quod p̄p̄ deffectũ iustitię, seu negligentię iudicis Ecclesiastici non permittitur, quod trahatur Clericus corã seculari d. c. quãdo. de iudic. & not. in c. placuit. 11. q. 1.

& tunc recurrendũ est ad supremũ proximũ superiorẽ. c. nullus. de iur. patro. Authen. vt differen. iudic. in prin.

De

De Clericatu post delictum assumpto, an, &
quando eximat à seculari Potestate.

Cap. XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 I post delictum Clericatus assumatur, secundum
Bar. opinionem laicus iudex potest procedere.
- 2 In imponendis pœnis tempus delicti attenditur.
- 3 Ad cognoscendum ad quem forum spectet cognitio delicti, at
tenditur status, in quo quis erat tempore delicti.
- 4 Oldr. consuluit contrarium. Quod si quis post delictum effi-
ciatur Clericus, eximitur à seculari iurisdictione.
- 5 Conciliantur Doct. ut opinio Oldr. procedat, quando absq;
fraude Clericatus assumitur. Bar. vero si fraudulenter.
- 6 Fraus regulariter non presumitur.
Et in specie in delinquente, qui efficitur Clericus.
- 7 Alleganti fraudem incumbit onus probandi.
- 8 Fraus coniecturis, & indicijs probatur.
- 9 Delinquens, si statim commisso delicto, Clericus efficiatur, in
fraudem curiæ secularis fecisse presumitur.
- 10 Tanto magis si de delicto fuerit iam diffamatus, delatus, ac
cusatus, vel inquisitus.
- 11 Quæ non procedunt, si ex voto emisso ante delictum efficere-
tur Clericus post delictum.
- 12 Et hoc votum iuramento probari secundū cœm ostenditur.

- 13 Cuius contrarium seruari in practica demonstratur.
- 14 Si votum probaretur aliàs, quam iuramento vouentis, utique Clericus effectus post delictū eximeretur à foro seculari.
- 15 In omni casu, etiam quod in fraudem post delictum quis efficiatur Clericus, iudex laicus erit tantum iudex cause, sed non persone.
- 16 Forma tradita à sacro Concilio Tridentino in assumptione ordinis Clericalis.

E eo, qui post delictum assumpsit Clericatum, nunquid possit à iudice laico puniri, contendunt Scribētes, & Bar. in l. v. ubi alij. ff. de pen. & in l. quædam puella. ff. de iurisd. omni. iud. voluit.

- 1 Quod si laicus committit delictum, & postea ingrediatur religionem, vel efficiatur Clericus, quod per talē mutationem fori non impeditur iudex secularis contra eū procedere, & eum punire, & hoc etiam sentit idē Bar. in l. hoc accusare. §. in hoc bene scio. ff. de accusat. & in l. adultera. §. si eo tempore. ff. de adulter. & in l. fin. ff. si ex noxa. caus. agat. ubi Bal. & Ang. & Bal. in l. si quis postea. ff. de iudic. Bal. in l. officiales, C. de Episc. & Cler. ipse Bal. post Cyn. in Authen. causa, quæ fit cum Mancho. eod. tit. & in l. si quis Decurio. C. de fals. in l. idem Vlpianus. ff. de excusat. tut. in l. crimen. C. de ord. cogn. in c. at si Clerici. in 5. col. de iudic. in c. cum non ab homine. 3. col. eod. tit. in c. cum accessisset. in fin. de probat. & in c. quia verisimili. de præsumpt. glos. Bal. Ang. & Castren. in l. nemo potest.

potest. ff. de leg. 1. Marf. sing. 534. in prin. & tenet Ant. Gomez. var. resolut. lib. 3. tit. 10. nu. 5. vbi resolutiue dicit. Quod iudex laicus punire debet Clericum, qui post delictum recipit Clericatum.

2 Quia in delictis quo ad poenam imponendam semper attenditur tempus delicti commissi, non verò tps sñiæ; p tex. quem dicit notabilem, & expressum in l. 1. ff. de pen. & ibi notare affirmat Doct. & probatur l. iniuriarú æstimationo. ff. de iniur. vbi habetur, quod si quis passus esset iniuriã ab alio, & postea vilior, vel nobilior factus sit talis offensus non debet attendi in æstimatione iniuriæ tempus sñiæ, sed tempus illatæ iniuriæ, & facere quoque ait Gomez. tex. in l. doli. §. fin. ff. de ser. corrup. & in l. si quis Decurio. in fin. C. de fals. in quibus habetur, Quod licet Decurio non possit torqueri, benè potest torqueri, si commisisset falsitatem, antequam esset Decurio, & sic dignitas, & qualitas superueniēs in persona delinquentis post delictum commissum nõ excusat à poena, & tortura, & ibi notat, & commendat Doct. quod Gomez. reputat notabile. Et hoc etiam fuit de mente Bellam. in c. proposuisti. q. 2. de for. compet.

3 Et ad cognoscendum ad quem forum spectet cognitio delicti, attenditur status, in quo quis erat tẽpore delicti, ita Bal. in l. affinitatis. in fin. C. comm. de success. Alex. in d. l. nemo potest. nu. 31. ff. de leg. 1. & cõf. 8. col. fin. vers. pro hoc etiam est. lib. 1. Marf. sing. 480. in fin. Grãmat. decis. 10. n. 3. Vnde benè iudicatum fuisse venit dicendum

per

per Cōsiliū Neapolitanum, dum mādauit remitti illum, qui dū Clericus beneficiatus esset, deliquit, & postea renunciādo Clericatu, vxorem duxit, eo quia tēpus delicti attenditur, teste Grammat. decis. 10. n. 3.

- 4 Contrarium vero respondit Oldr. conf. 4. in fin. vbi ita fuisse iudicatum in Curia Aquensi, vt non possit fieri executio à seculari iudice cōtra delinquentem, qui postea Clericus effectus fuerit, vt consuluit Guid. de Suzar. cōsil. 100. inter conf. crim. diuers. per Martianē. lib. 1. & firmat Igne. in l. fideicommissum. n. 263. ff. ad Syllan.

Quia mutato personæ statu, mutatur etiam forus. l. si filius la. 1. vbi Bal. de tut. ratio. distr. & in specie dixit Iacob. Butrig. in l. quisquis. C. de Epif. & Cler. Quod licet ratione cōtractus conueniri quis possit in loco contractus, etiam si mutauerit domicilium, tamē fallit, quando mutatus est personæ status, puta, quia laicus efficitur Clericus, tunc enim nō poterit conueniri, nisi coram Ecclesiastico iudice, quod etiam voluit Card. in Clem. 1. q. 9. de censib. & ponit Mars. in rub. ff. de fideiussō. nu. 100. & comprobatur Surd. conf. 396. n. 19. & 20. lib. 3.

- 5 Vt enim pugnātes Scribentes concilie mus, erit distinguēdum, an Clericus, qui post delictum Clericatu assumpsit, hoc fecit absq; fraude; & utiq; liberatur; & prorsus eximitur à potestate iudicis secularis, & suo iudici Ecclesiastico puniēdus relinqui debet, vt est conclusio frequentiori Doctor. calculo recepta secundum Plach. lib. 1. de delict. c. 35. nu. 1. Clar. in pract. §. fin. q. 36. n. 43. Fichar. &

Cherian. in eor. com. opin. in ver. Clericus. tom. 1. com. m.
 opin. tit. de for. compet. n. 48. & 49. & voluit Innoc. in
 c. 1. in prin. de off. Ordin. Bertach. de Epif. lib. 4. in 5. par.
 q. 27. nu. 45. Aut si fraude, & dolo is delinquēs assump-
 serit ordinem, & habitum Clericalem, vt à iurisdic-
 tione seculari se eximeret, & tūc poterit à iudice seculari
 coerceri, & puniri, vt ēt comprobatur Oldr. d. cōf. 4. & do-
 cuit Bar. in l. 1. ff. de pēn. Io. And. & alij in c. 1. de oblig.
 ad ratio. quorum sñia cōis est, prout testatur Imo. conf.
 118. & conf. 119. n. 1. Couar. pract. quæst. c. 32. sub n. 4.
 Plach. d. c. 35. sub n. 1. Viu. com. opin. ver. ordo Ecclesia-
 sticus. latè Bonacoff. & Ficar. comm. opin. ver. Clericus
 tom. 1. titu. 11. de for. compet. nu. 47. & latè Vincēt. de
 Frách. decis. Neapolit. 209. n. 2. & seq. & tradit Card. Al-
 ban. in lucubrat. in. Bar. in d. l. cum quædam puella. n. 4.
 ff. de iur. om. iud. & concludit Cartar. de execut. sēt. c.
 fin. sub n. 308. & fuit originale dictum Dyn. in l. idem VI
 pianus. ff. de excusat. tut. quem sequuti sūt Alber. in l.
 cum ratio, §. ex bonis. sub n. 2. ff. de bon. damnat. Maria.
 in c. proposuisti. nu. 53. de for. compet. quo in loco scri-
 bit hāc distinctionem sibi videri multum æquam, & ibi
 etiam Hérich. Boich. n. 10. & citatis infinitis, Farinat. d.
 q. 8. n. 104. & sētit Baiard. ad Clar. d. q. 36. n. 41. Surd. d.
 conf. 396. nu. 19. & 20. lib. 3. & secūdum Farinat. d. q. 8.
 n. 107. in fin. clarè probatur in l. hos accusare. §. hoc bñfi-
 cio. ff. de accusat. in l. si quis Decurio. C. de fals. in l. 1. C.
 qui milit. non poss. lib. 12. in l. si maritus. §. legis. ff. de
 adulter.

adulter. & in l. fin. ff. de re milit. & habemus Bullam Sixti V 73. in ordine.

6 Sed cum fraus non præsumatur, uti respōdit Vlpianus in l. quoties. §. qui dolo. ff. de probat. & in l. i. ff. pro soc. quod ēt vñ innuere in l. i. §. deniq; ff. de aqu. plu. arcen. Quod quoq; sentire visus est Accurs. in l. ex hoc ædicto. §. alienare. in ver. non erit. ff. de alien. iud. mut. caus. fact. & tradit glos. in c. sedes. in ver. delus. de rescrip. & hoc pariter consulendo docuit Bar. conf. 65. n. 3. & possent sexcenti Auctores in medium afferri, qui huius pronūciati veritatē auctoritate sua cōfirmarūt. vbi scribit Mascard. de probat. conclus. 814. n. 2. par. 2. & in puncto, quod in assumente Clericatum post delictum, de quo nō præcessit accusatio, seu diffamatio, quod in fraudem factū non præsumatur affirmarunt Alber. in l. cum ratio. §. & bonis. n. 1. ff. de bon. damnat. Salic. in Authē. statuimus. nu. 2. C. de Epif. & Cler. Ang. in l. si quis postea. n. 4. ff. de iudic. Abb. in c. i. n. 5. de oblig. ad ratio. vbi Anan. n. 7. Marian. in d. c. proposuisti. nu. 53. de for. compet. Marquar. de Iudē. par. 3. c. 5. n. 3.

7 Quapropter ab allegante esset probāda. c. sancimus. in fin. i. q. i. l. i. vbi glos. in ver. ruptæ. C. de dol. & habemus à Sceuola in l. patronus. & in l. qui testamētū. ff. de probat. cum alijs congestis à Mascard. vbi proximè nu. 5. & firmat Pacian. in tract. cui incum. on. proban. c. 29. n. 52 par. 1. & in c. 8. n. 55. par. 1.

8 Erit igitur videndum, quādo præsumatur delinquens

in fraudem curiæ secularis Clericasse. Et sciendum erit fraudem cōiecturis, & indicijs probari, sicuti apertè rescripsere Imperat. Dioclet. & Max. in. l. dolum. C. de dol. & ita decreuit Bonif. VIII. in. c. 2. de renunc. in 6. cum alijs citatis à Petro de Vbal. in tract. de Cano. Epif. & Paroch. c. 6. n. 36. & oēs cumulat Mascard. de probat. conclus. 815. in prin. par. 2. Cæsar Barz. decis. Bonon. decis. 83. n. 18. Farinat. conf. 40. n. 8. vbi. Firmian. Cëtor. in addit. littera D. quo in loco contrarium tenentes refert, & concordat.

Et cum inter principales coniecturas soleat adduci illa, quæ defumitur ex vicinitate actuum, teste Aym. conf. 153. n. 9. & fuit Bart. doctrina in. l. post contractum. n. 8. ff. de donat. Guid. Pap. de præsumpt. n. 50. per notata per Spec. tit. de donat. §. 1. n. 7. Ant. Gabr. com. opin. tit. de præsump. conclus. 13. n. 7. Io. de Amic. conf. 1. col. 28 in fin. vers. & in casu nostro. Paris. conf. 143. n. 21. lib. 4. Ruin: cōf. 130. n. 2. lib. 2. & prius dixerat cōf. 117. n. 14. lib. 1. Crott. cōf. 13. nu. 26. lib. 1. quos omnes citauit Mascard. d. conclus. 815. n. 4. par. 2.

9 Vnde in fraudem fecisse dicitur is, qui statim commissio delicto Clericatum assumpserit, ita Salice. in d. Auth. statuimus. n. 2. C. de Epif. & Cler. Marf. in. l. statu liber. n. 6. & seq. ff. de quæst. Anan. in. c. 1. de oblig. ad ratio. Boss. in tit. de pæn. n. 26. & n. 38.

10 Præcipuè si iam de ipso delicto fuisset diffamatus, vel delatus ad curiam secularem, nam tunc absq; dubio præsume-

sumeretur in fraudem ordinem Clericalem assumpsisse, teste Plach. d. c. 35. nu. 1. circa fin. vbi dicit ita sentiri à Doct. & ita seruatum fuisse affirmat Clar. à Senatu Mediolanensi. d. q. 35. sub n. 44.

Tanto fortius esset dicendum, quod in fraudē fecerit, si post accusationem, & inquisitionem, & multo magis si post citationem, & cōtumaciam, & cōdemnationem delicti assumeretur. l. fin. ff. de bon. eor. qui sib. mort. cōfci. l. fin. ff. de re. milit. Bar. & alij in. l. si quis postea. ff. de iudic. & in. l. si adulter. §. si hoc tempore. ff. de adul. Clar. d. q. 36. n. 44. & Baiard. ad eum. ibidem. nu. 42. Vincēt. de Frách. decis. 209. & decis. 384. Cott. in memor. ver. laicus, qui post delictum. Plach. d. c. 35. nu. 1. ad fin. Co-uar. pract. quæst. c. 32. sub n. 4. Viui. comm. opin. ver. ordo Ecclesiasticus. Aufrer. in Clem. 1. in. 11. fallen. de off. Ordin. Cartar. de execut. sent. c. fi. n. 308. Farinat. d. q. 8. n. 110. Marf. in d. l. statu liber. n. 5. de quæst. latè Igne. in d. l. fideicommissum. n. 261. ff. ad Syllan. Marian. in. c. proposuisti. n. 53. de for. compet. Marquar. de Iudæ. par. 2. c. 5. n. 3. Boss. tit. de pœn. n. 18.

II Cōsiderādum attamen erit, quod si Clericus post delictum statim, vel post accusationem, & inquisitionem, vt supra asseruimus, quis efficiatur ex voto, quod ante delictum emisserat, nūquid fraus propterea excludetur ita, & taliter, vt à seculari iudice puniri nequeat, & Bal. in. l. 1. in fin. C. an ser. ex suo fact. scribit nō posse puniri à laico, quia iste status erat implicitus tēpore delicti, & ideo

iudicādum est tāquam de Clerico, quod fixum mēti tēnēdum mādat; hoc idem scribit Ias. in l. cum quædam. nu. 11. ff. de iur. om. iud. Hip. sing. 134. Ferat. caut. 23. Io. Arno. sing. 29. Pet. Duen. reg. tract. reg. 100. ad fin. Viui. com. opin. ver. Clericus. n. 38. qui de cōi, & assentit Farinat. d. q. 8. sub n. 114. vers. & ad præmissa aduerte. Decian. d. c. 9. n. 23. lib. 4.

- 12 Hāc q; voti ante delictum emissionem, ipsius, qui uouit, iuramēto probari cōtendūt, Petr. Gerar. singul. 51. Bard. de temp. util. & cōtin. c. 11. n. 13. Ias. in d. l. cum quædam. num. 12. Marf. sing. 534. Io. Arno. d. sing. 29. Viu. d. comm. opin. in ver. Clericus. num. 38. Decian. d. c. 9. num. 23. lib. 4.

Et mouētur per illam satis notam propositionem, licet omnium consensu receptam. Quod in his, quæ in animo cōsistūt, prout est votum, eius uouētis sacramēto stetur. glos. in §. aliq. Instit. de actio. & in c. significasti. il 2. de homicid. & in c. si verò. il 2. de sentē. excomm. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 10. Cartar. post multos de execut. sent. c. fin. sub num. 308. & Ferat. caut. 23. notabiliter dixit. Qui votum fecit Clericatus, licet adhuc nō effectus, si captus medio iuramēto id asserat, dicatq; se modò uelle adimplere votum, & Clericatum assumere, tāquam persona Ecclesiastica, nō potest amplius per secularem iudicem puniri.

- 13 Tamē assertio ista nō trāsīt absq; cōtradictore, quia, & si verum sit, ea, quæ depēdūt ab animo, iuramēto probari

bari asserentis, nihilominus hoc nō militat, quando agitur de graui præiudicio, quo in casu plenior, & certior requiritur probatio. ita Abb. in c. quosdam. de præsump. Felin. in c. cognoscētes. n. 14. de Constit. & ibi Dec. ad fin. Gemin. in c. eos. de tempo. ordin.

Sed in casu proposito, ex quo agitur de iurisdictione Ecclesiastica, & de Reipublicæ enormi læsione, esset probandum votum, aliter quam per iuramentum, & dicta cōis opinio non seruaretur à iudicibus nostri temporis, secūdum Cassan. in Consuet. Burgūd. in tit. des iustices. rub. 1. nu. 68. & ista Bal. sentētia non placet Plach. d. c. 35. n. 6. cum dicat nō iure probari, & eam improbat Co uar. d. c. 33. in fin. pract. quæst. Qui dixit non esse mirum si Bal. & Ias. sentētia in praxi refellitur, & expressè illam reprobat Claud. Seifelli. in l. 1. C. an. ser. ex fact. suo, & cū prædictis residet Cartar. de execut. senten. d. c. fin. sub. n. 308. & comprobat Farin. hāc opinionem. d. q. 8. sub n. 114. vbi dicit, si aliter diceremus, velimusque dictam cōtrariam sententiam sequi, resultaret hęc absurditas, quod semper effectus Clericus post delictum, forum seculare effugeret, cum nemo sit hisce infelicibus temporibus, qui ad effugiēdas graues seculares pœnas, non millies iuraret, se tale votum fecisse, & ideo si aliunde votum nō probetur, quam per asserentis iuramentū, talis probatio nō admitteretur, & isto casu cautela erat. posset dici fallacia, & fabulosa, vti asseruit Foller. in Constit. Regni in rub. de Episc. & Cler. ī ver. Ascriptitios. n. 7.

- 14 Si vero cum iuramēto cōcurreret aliqua alia probatio, etiam nō plena, quæ adminicularet iuramētum, tūc vouentis assertioni iuratae esset stādum. sic conciliando opinionones concludit Farinat. d. q. 8. sub n. 114. vers. arbitrator in hac re, vbi exemplificat, & respondet Couar. tenēti. quod data etiam plena voti probatione, fraudis suspicio nō excludatur, propter frequētes hominum cautelas, quibus passim vtūtur ij, qui iurisdictionem secularem ad liberius delinquēdum effugere nitūtur, cuius opinio sibi non placet, quia data vera voti probatione, omnis cessat fraudis præsumptio, & ideo non recedendum à communi opinione.
- 15 Sciēdum iterum erit pro complemento huius capituli, quod delinquens, etiam in fraudem post delictū Clericus effectus, nō poterit vllō pacto corporaliter puniri à seculari iudice, qui tātum erit iudex causæ, sed non personæ, & propterea posset in bonis, & pecuniariter solummodo punire, ita originaliter docuit Io. Andr. in c. 1. nu. 19. in fin. de oblig. ad ratio. sequutus ibi ab Abb. num. 5. & ab Anan. col. fin. & Salic. in Authen. statuimus. nu. 2. C. de Epif. & Cler. Marian. in d. c. proposuisti. nu. 52. & Boich. n. 10. de for. compet. Vincē. de Frāchis d. de cif. 209. & cōnumeratis multis, Farinat. d. q. 8. nu. 107. idem Farinat. latē in pūcto respondit conf. 77. per totū, vbi adamussim articulum istum enucleauit, ideo omnino videatur, si casus euenerit.
- 16 Verum temporibus nostris vix dari posset casus, quod
quis

quis post delictum fraudulenter assumat Clericatum, sic dictante Sacra Tridentina Synodo. c. 4. sess. 23. & c. seq. in quibus sanctissimè sancitur, ne prima tonsura initiatur quis, de quo probabilis coniectura non sit, eum non secularis iudicij fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstet, hoc vitæ genus elegisse, & ad minores ordines promovendus bonum à Parocho, & à Magistro scholæ, in qua educatur, testimonium habeat. Hi vero qui ad maiores ordines sunt assumendi, per mensem ante ordinationem Episcopum adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus, ac desiderio eorum, qui volunt promoveri, publicè in Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & vita, à fide dignis diligenter inquirat, & litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopum quamprimum transmittat. Quod non alia de causa factum fuit, ne criminosi sub prætextu Clericatus frau-

darent Curias seculares, de qua materia

videnda erit Bulla Sixti V. 73.

in ordine.

De exemptione Clericorum à laicali iurisdictione
in ciuilibus. Cap. XX.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici in ciuilibus causis coram Ecclesiastico iudice conueniendi.
- 2 Deûs Omnipotens uoluit Clericos discuti à Pontificibus, & nō à secularibus Potestatibus. Quorum causa sunt apud Ecclesiasticum iudicem uentilanda.
- 3 Si causa pertineret ad Clericum, & laicum inseparabiliter, tota deuoluitur ad Ecclesiasticum iudicem.
Idq; ampliatur, etiam si plures essent laici, quam Clerici.
- 4 Quod inductum fuit, ne cause continentia diuidatur.
Et etiam ne sequatur absurdum, si varia, & fortè contraria proferrentur sententiæ in eadem causa, & iudicio.
- 5 Clerici laicis digniores.
Ideo trahunt ad se laicos minus dignos.
- 6 Si causa cōpromittatur in Clericum, & laicum, erit à laudo reclamandum ad Ecclesiasticum.
- 7 Si laicus, & Clericus inter se litem agerent, ad quem appellandum? an ad Ecclesiasticum, uel secularem iudicem? demonstratur.
- 8 Concordando opiniones Scribentium declaratur, quod si laudum ex forma statuti habet vim sententiæ, & parit actionē, tūc ad eūdem erit iudex arbitratoris, secus si nō parat actionē.

- 9 Si plures reperiantur in eodem delicto, inter quos adsit vnus Clericus, & ceteri laici, sunt omnes remittendi ad Ecclesiasticum iuxt. sententiam Ant. de Prat. veter.
- 12 Quae opinio malè practicatur à iudicibus nostri tēporis, qui quo ad laicos, cognoscunt, & Clericos remittunt.
- 11 In punitione delictorum causa continentia commodè diuiditur.
- 12 Sententia Ant. de Prat. veter. comprobatur, iuxta quam decretum fuisse à Sacr. Consulta demonstratur.
- 13 Punitus ab Ecclesiastico nunquid à seculari iudice pro eodem crimine puniri possit, latiss. enucleatur.
- 14 Sententia, cum executionem habuit, parit exceptionem, & non est iterum de eodem delicto quærendum, & alia pœna reus nō est plectendus, cum Deus bis non iudicet in idipsum.
- 15 In duobus casibus punitus ab Ecclesiastico iterum à seculari iudice puniri poterit pro eodem crimine.
- 16 Primus est, quando tantum pœna spiritualis esset imposta ab Ecclesiastico.
- 17 Secundus, quando non condignè pro delicto fuisset ab Ecclesiastico punitus.
- 18 Quando laicus de delicto mixti fori condignè dicatur punitus ab Ecclesiastico, vt à seculari iudice iterum pro eodem puniri nequeat, declaratur.
- 19 Quando secularis iudex punit laicum, tanquam non condignè punitum ab Ecclesiastico, pœna non reiteratur, sed suppletur.
- 20 Si loco pœnae corporalis, quae pro delicto de iure erat imponenda,

nenda, Ecclesiasticus iudex pecuniariam imposuisset, quid faciendum, ostenditur.

- 21 Si pœna corporalis esset imposita ab Ecclesiastico, puta, fustigationis, & de iure erat abscindenda manus, cum in pœnis corporalibus non detur augmentum, seu diminutio, neque possit fieri restitutio, tunc per pœnam pecuniariam erit supplendum.
- 22 Clericus in iudicio laudatus in auctorem à laico an possit fore declinatoriam opponere, diffusè tractatur.
- 23 Clericus, si ad iudicium uenit pro defensione laici, à quo fuit auctor laudatus, coram seculari iudice tenetur eum defendere secundum communem.
- 24 Et isto casu dicitur merus, & necessarius defensor emptoris.
- 25 Clericus pro defensione emptoris comparens non remittitur ad suum iudicem; quia ex eius persona non variatur forus, & suum priuilegium non debet auctori nocere.
- 26 Si Ecclesiasticus inhiberet seculari iudici, ne procederet in causa, in qua pro defensione emptoris comparet Clericus, non est obediendus, & non curandum de inhibitione.
- 27 Quotiescumq; Clericus ad iudicium venit principaliter pro suo interesse, & in eo substantiatur iudicium, semper remittitur ad suum iudicem.
- 28 Laicus conuentus, si diceret se possidere nomine Clerici, fit remissio, Clerico instante. Quod verum est, si habeat Clericus ius in re.
- 29 Si Clericus non principaliter, sed accessoriè veniat ad iudicium, non remittitur.

- 30 Tanto minus fit remissio Clerico venienti ad iudicium lite
cepta, quia tunc non potest uti exceptionibus ex sua persona
priuilegiatis.
- 31 Venditor veniens ad iudicium pro defensione emptoris non
potest reddere conditionem actoris deteriolem, sed admitti-
tur in statu, in quo reperitur causa, & excluditur ab omni-
bus, à quibus excluditur emptor.
- 32 Quotiescumq; comparet Clericus ad defendendum empto-
rem, lis verè cum eo non tractatur, nec efficitur de foro secu-
lari, & sententia non fertur, nec exequitur contra eum, sed
contra emptorem.
- 33 Si Clericus conueniretur, ut condemnetur pro euictione, re-
mittitur ad Ecclesiasticum.
- 34 Clericus, si coram iudice laico compareat ad impediendum
executionem sententiæ late contra tertium tenetur coram
seculari litigare; Ratioq; assignatur.
- 35 Reconueniri nunquid possit Clericus coram seculari pleniss.
tractatur, & reconueniri posse concluditur.
- 36 Clericus & si desistere vellet à conuentione, nihilo secus re-
conueniri potest coram seculari.
- 37 In quo tamen articulo si Clericus reconueniri possit, statum
consuetudini propter varias Scribentium sententias.
- 38 Reconuentio incontinenti fienda in ipso litis exordio, & an-
te litis contestationem, & tunc operatur effectum proroga-
tium iurisdictionis, & causæ conuentionis, & reconuentio-
nis sunt simul tractanda, & decidenda.
- 39 Reconuentionis post litem contestatam effectus referuntur.

- 40 Reconuentio in causa appellationis non admittitur.
- 41 Si ab interlocutoria fuerit appellatum, quando coram iudice appellationis reconuentio detur, declaratur.
- 42 Reconuentio quando concedatur coram iudice Delegato, demonstratur.
- 43 Clericus laici heres, quando possit ad iudicium fori secularis vocari ratione illius hereditatis, pertractatur.
- 44 Fiscus non tenetur litem prosequi in foro, quo erat cæpta, cum habeat proprium iudicem.
- 45 Clericus heres laici non tenetur litem cæptam coram laico iudice, uiuente testatore, prosequi, sed denuo erit super eadem re coram Ecclesiastico conueniendus.
- 46 Causa Clericorum nec principaliter, nec incidentaliter tractantur coram seculari iudice, quia iudicantur spiritualia respectu personæ Clerici.
- 47 Ecclesiasticus iudex sententiam laici iudicis exequi non tenetur.
- 48 Litis contestatio non operatur, ut Clericus prosequi teneatur causam coram seculari.
- 49 Intellectus ad l. cæptum. ff. de iudic. datur.
- 50 Clericus, qui coram seculari iudice fideiussit pro laico, de stando iuri, & iudicatum soluendo, an possit conueniri coram eodem, discutitur.
- 51 Ratione contractus fideiussor non obligatur foro sui principalis, & laicus fideiussor Clerici coram seculari conuenitur.
- 52 Clerici fideiussio facta in iudicio coram non suo iudice non ualet.

- 53 Clericus depositarius non potest pro restitutione depositi coram laico iudice conueniri, quamquam in iudicio seculari depositum receperit.
- 54 Clericus officium seculare gerens non potest coram laico iudice conueniri pro concernentibus dictum officium.
- 55 Clericus administrator bonorum Principis secularis non potest ab eo carcerari pro ratione reddenda.
- 56 Clericus Vassallus ratione feudi coram Domino laico feudi conuenitur.
- 57 Occasione feudi, quod Clericus habet à laico, subest laico, eiq̄ iuramentum fidelitatis prestat.
- 58 Quia occasione feudi non iudicatur, uti persona Ecclesiastica, sed ut Princeps, Dux Marchio, & Comes.
- 59 Clericus, & si ratione feudi conueniatur coram Domino in his, quæ respiciunt feudum, tamen non potest astringi, nec de aliquo delicto condemnari ab ipso feudi Domino.
- 60 Gugliel. de Bened. in c. Raynutius. de testam. reprobatur.
- 61 In causa possessorij quomodo, & quando Clericus coram laico iudice conueniatur, demonstratur, & quattuor constituitur casus.
- 62 Cum turbator est laicus, turbatus vero Clericus, laicus iudex est competens.
- 63 Si de titulo una cū possessione cognoscendum sit, laicus non est competens, si de titulo principaliter agatur, secus si incidēter.
- 64 Quando principaliter tractari dicatur, demonstratur.
Si de titulo possessionis euidenter constaret, iudex secularis non impeditur de causa cognoscere.

- 65 Quando titulus est iustificandus, parte nõ opponente de incompetencia iudicis, laicus iudex potest cognoscere.
- 66 Iudex laicus, quando incidenter cognoscit de titulo, quomodo pronunciare debeat, ostenditur.
- 67 Laicus si à Clerico turbetur, ad eundem est Ecclesiasticus iudex.
- 68 Laicus incapax est possessionis, vel quasi rei Ecclesiasticæ, de quibus nullo modo disponere potest.
- 69 Si turbator, & turbatus essent laici, etiam si de re beneficiaria tractetur, laicus est competens.
Qui rectè faciet, si cognito neutrum ius in causa fouere, notificauerit Ecclesiastico iudici, ne iura Ecclesiarum occupentur, cum conueniat laico iudici Ecclesiam tueri.
- 70 Si turbator, & turbatus sint Clerici, Ecclesiasticus iudex competens erit. Cum nec etiam in possessorijs Clericus possit trahi, neq; citari coram seculari iudice.
- 71 Prædicta etiam in remedio adipiscendæ procedere demonstratur, reiecta Igne. & Thes. sententia.
- 72 Si Iudex Ecclesiasticus est negligens in administranda iustitia in ciuilibus, potest illius negligentia suppleri per laicum iudicem, quod secus est in criminalibus.
- 73 Clericus citatus à laico iudice, si sua putauerit interesse, fori declinatoriam legitimè opponere potest.
- 74 Præcipuè si in citatione dicatur, si non compareas, in contumaciam procedetur.
- 75 Si Clericus ita citatus non comparuerit, acta, & sententia contra eum lata non afficiunt.

RACTAVIMVS superius de exemptione Clericorum à seculari Potestate in causis criminalibus, in præsentiarum videndum erit in

I ciuilibus. † Et in Authent. Clericus. C. de Episc. & Cler. desumpta ex Authent. vt Cler. apud propr. Episc. aperte statuitur, Quod pro ciuilibus causis Clerici in primis conueniri debent coram suis Episcopis, qui vbi causam definire non potuerint, coram laico erunt conueniendi, qui sine mora controuersia terminabit. Vnde colligere possumus, quod in ciuilibus, & pecuniarijs causis subiacent Clerici laicali iurisdictioni.

Attamen hodie cessat hæc disceptatio, cum Clerici omnibus in causis coram Episcopis conueniri debeant ex Authent. statuimus. C. de Episc. & Cler. canonizata in c. statuimus. 1. 1. q. 1. per. quæ illa iura fuerunt correctæ, teste Alex. consil. 8. in prin. lib. 1. & determinauit Menoch. de arbitr. iudic. q. 45. & cas. 246. num. 5. quem sequutus fuit Hondad. consil. 3. nu. 2. 1. lib. 1. Roland. conf. 4. nu. 7.

2 lib. 1. vbi affirmavit, † quod Deus Omnipotens voluit Clericos discuti à Pontificibus, & non à Potestatibus secularibus, & eorum negocia siue criminalia, siue ciuilia, non nisi apud iudicem Ecclesiasticum sunt ventilanda, per text. c. Clericum, il 2. & c. de persona. 1. 1. q. 1. c. quanto, & c. cum ab Ecclesiarum. de off. Ordin. Soc. feli. consil. 1. 2. num. 16. lib. 1.

3 In tantum supradicta procedunt, quod & si negotium per-

pertineret ad Clericum, & laicum, ita quod separari nō
 possit, fauore Clerici totum negocium ad iudicem Eccle
 siasticum deuoluitur; etiam quo ad laicos, ita Bar. in l.
 præcipimus. §. eodem obseruado. C. de appellat. vbi lo
 quitur in duobus hæredib. quorum vnus Clericus, alter
 laicus sit; idem Bar. in l. iurisperitos. §. i. n. i. ff. de excusat.
 tuto. Bal. in l. fin. q. 6. C. de ædict. Diu. Adr. tollen. Soc. in
 c. i. n. 18. de for. compet. qui ampliatur, etiam si plures sint
 laici, quam Clerici; prosequitur Mars. in rub. ff. de fide
 iusso. n. 130. & seq. Boss. in tit. de for. compet. n. 146. An
 dr. Gail. obser. cam. imper. lib. i. obser. 37. in 3. ampliatur.
 Boer. decis. 300. n. 2. Decian. tract. crimin. d. c. 9. nu. 44.
 lib. 4. Surd. conf. 396. sub n. 15. lib. 3. Aret. conf. 25. n. 3.
 Lambert. de iur. patro. lib. i. artic. 6. i. q. prin. i. par. n. 15.
 & Bar. in l. solēt. in vlt. colum. ff. de alim. & ciba. lega. do
 cuit, quod si hæredes aliqui sint laici, & Clerici, & ab eis
 sint præstāda alimenta à testatore relicta, poterūt corā
 Ecclesiastico oēs et laici cōueniri, & laicus iudex coget
 laicū sibi subiectū ire corā Epō, & eius iurisdictionē pro
 rogare, & prædicta probantur optimè in tex. c. per tuas.
 de arbitr. & hoc dictum extollit Marian. in c. 2. in 8. fal
 4 lent. de mut. petit. Quod inductum fuit, ne causę conti
 nentia diuidatur. l. nulli. C. de iudic. c. i. de caus. possess. &
 propriet. c. i. de sequestr. possess. & to. tit. ff. de quib. reb.
 ad eum d. iud. eat. Boss. tit. de for. compet. n. 108. & 121.
 Menoch. de arbitr. iud. cas. 321. & com. probat Scacci. de
 iudic. caus. ciuil. & crim. c. 11. n. 24. & Socin. d. conf. 12.

nu. 17. lib. 1. scribit. quod nō solum ne esc. tit. de arbitr. diuidatur, hoc procedit, sed etiam ne sequatur, de com. si varia proferentur sententiæ, & fortè etiam concludens in eademmet causa, & iudicio.

5 Et cum Clerici digniores absq; dubio sint laicis. c. duo sunt. 96. dist. in quo habetur. Quod aurum nō tam præciosius est plumbo, quin Regia Potestate sit altior ordo Sacerdotalis, & ibi glos. fin. dixit, Et quanta est differētia inter Solem, & Lunam, tāta est differētia inter Imperiū, & Sacerdotium. per text. c. solita. de maio. & obed. Ideo Clerici magis digni trahūt ad se laicos minus dignos; vt in proposito tradit Staphil. de signat. litt. iust. rub. caus. Eccles. cui cōmit. debe. fol. 302. prout eum refert Scacci. d. c. 11. sub nu. 24. & benè declarat Marant. in pract. par. 4. dist. 11. num. 21.

6 Et ita, & taliter Clericus vti dignior, trahit ad se minus dignum laicum, vt si aliqua causa esset decidēda à partibus ipsis remissa in duos iudices, quorum vnus esset laicus, alter Clericus, vt factū fuit in causa Illustr. D. Cap. Camilli Bonauēturę Vrbinatis cum Illustr. D. Clara eius ex fratre nepte, nupta Illustr. D. Roberto Benamato de Cantiano, quam præfati vnanimiter compromisserunt in Illustr. & Excell. D. Simonem Nutium huiusce Ciuitatis Doctorem celeberrimum, & in me, quæ adhuc indecisā pendet, quādo laudum à nobis prolatum fuerit, erit appellandum ad Ecclesiasticum; eo quia ego Clericus, tanquam magis dignus, trahere debeo D. Nutium

reliquis aetate, & doctrina me superet, cui
 in meo, semper in omnibus deferam, & quod
 probatur per doctrinam Bal. in d. l. præcipimus cir-
 ca fi. C. de appellat. & consuluit Roma. cōf. 265. sub n. 2.
 Mathes. not. 144. Aufrer. in tract. de potest. Eccles. sup.
 laicos cas. 13. num. 10. Ias. in l. imperium. sub nu. 3. ff. de
 iur. om. iud. Marant. in pract. 14. par. 11. dist. num. 18.
 & in 6. par. 2. act. num. 101. Staphil. de grat. & expect. §.
 dicendum est. num. 4. Blanch. de compromiss. quæst. 10.
 num. 15.

7 Quamquam magna sit inter Scribentes altercatio, si
 laicus, & Clericus inter se litigarent, seu causam com-
 promisserint, ad quæ appellari, vel reductio peti debeat,
 & quod non attendatur persona litigantium, sed iudi-
 cis, & arbitri, quia hic non agitur de reformando actum
 partium, sed iudicis. sentit Aufrer. in tract. de potest. Ec-
 cles. sup. laicos. cas. 18. num. 14. & in tract. de potest. se-
 cul. sup. Eccles. perso. in 2. reg. in 17. fallent. numero 17.
 Nic. Milia, in reper. in ver. arbiter. verf. 55. Dec. in rubr.
 de appellat. ad fin. dicens hoc communiter teneri: Felin.
 in c. 1. num. 6. de præscript. Paris: consil. 45. num. 11. &
 num. 65. lib. 1.

Contrarium tamen, quod adeundus sit iudex rei, & sic
 ille, qui futurus erat iudex, si actor in iudicio egisset, do-
 cuit Bart. in l. si societate. §. arbitratorum. num. 19. & 20.
 ff. pro soc. Panor. in c. Quintauallis. nu. 39. de iur. iuran.
 qui dicit, in hoc omnes convenire, idem Panor. in c. ex-
 positio.

positio. sub num. 2. de arbitr. Bald. ad Spec. tit. de arbitr. & arbitr. col. 2. vers. petitio reductionis. Blanch. de compromiss. quæst. 10. num. 13. & seq. Couar. latè post plures hinc inde relatōs, dicens hanc communem opinionem. var. resolut. lib. 2. c. 12. in prin. Rebuff. de arbitr. & arbitr. art. 1. glos. 10. in princ. Cagno. latiss. in l. 2. quæst. 107. nu. 280. C. de pact. int. empt. & vendit. Bertach. licet sub dubius in reper. in ver. reductio. versic. 14. cum seq. Ang. consil. 219. in primo dub. Soc. sen. consil. 18. nume. 31. libro primo.

8 Concordando nihilominus pugnâtes istos Scribentes, dicere possumus, quod quando laudum ex forma statuti habet vim sententiæ, & parit actionem, isto in casu est ad eundem iudex arbitratoris. ita. Milia. qui doctrinam Bartol. in dicto §. arbitratorum. intelligit. in reper. dicto vers. 55. Marant. in pract. 3. par. 6. princ. 2. act. sub nume. 114. Bart. ipse in l. 2. in fin. C. vbi, & ap. quem. Panor. in dicto c. Quintauallis. sub nume. 39. vbi apost. Lanfranc. Orian. in tract. de arbitr. in prin. sub num. 35. & num. 36. & in ult. par. quæst. 19. sub numero 44. Bald. in d. l. 2. in fin. C. de pact. int. empt. & vend. Paris. d. consil. 45. num. 13. & nume. 66. libro primo, vbi latiss. & communem opinionem dicens. pract. Papien. vbi ita concordat, & distinguit in forma libell. quo agit ad pen. ex cōpromiss. in ver. nec reductio. nume. 5. & sentit Couar. licet obscure dicto c. 12. nume. 2. var. resolut. lib. 2. Curt. iun. ad Castren. in l. si suspectu. §. fin. ff. de inoff. testam. Villalob.

com. opin. littera R. num. 13. Quamquam Calcan. conf. ult. per tot. latè responderit, quod in omni casu reductio peti debet coram iudice Ecclesiastico.

9 Quæ omnia, non solum locum sibi vendicant in ciuilibus causis, vti demonsttrauimus, sed etiam si plures reperiuntur in eodem crimine, inter quos sit vnus Clericus, & cæteri laici, & omnes inquirerentur per laicum iudicem, & Clericus opponendo de Clericatu, forum declinaret, deberent & laici ad Ecclesiasticum remitti, contemplatione illius Clerici; ne causæ continentia diuidatur; huiusmodi auctor fuit Ant. de Prat. veter. in l. i. in fin. ff. quæ senten. sit appellat. rescind. quem refert, & sequitur Felin. in cap. 1. colum. 4. de præscript. vbi multum exclamat de tali dicto, & illud summo pere commendat Marian. in cap. 2. in 8. fallent. de mu. petit. & Marant. in pract. d. par. 4. dist. 11. numero 21. mādāt perpetuò menti tenendum, quia quotidie contingit, & ita sentire communiter omnes testatur, prosequitur Boss. titu. de for. compet. nu. 116. in fin. & affirmat Gomez. in cap. 1. nume. 47. de rescript. in 6. & quod hæc sit magis communis opinio comprobatur Menoch. de arbitr. cas. 371. numero 12. & secundum hanc opinionem quandoque fuisse iudicatum affirmat Soc. in l. cum Senatus. in fin. ff. de reb. dub. & Marchesan. de commissio. par. 1. comment. 2. auocat. caus. cap. 2. num. 27. & seq. & ita in facti cōtingentia obtinuisse attestatur Io. Arno. Soliloq. 17. Decia. latè d. c. 9. num. 44. lib. 4 & obseruari sententiam

tiam Ant. de Prat. veter. comprobatur Cassanè. in cōsuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. numero 70. & pro cautela eam datur Ferat. caut. 10. Ferdinand. Loazes. de matrim. 10. dubit. numero 20. Crott. in l. 1. in princ. in 2. notab. sub numero 15. ff. de verbor. oblig. Zuccard. in repet. l. fin. numero 36. C. de bonor. possess. contr. tab. Rim. iun. Instit. quib. alien. non licet, in princ. numero 156. Natt. in cap. quamuis. de pact. in 6. Ias. in l. imperium. nu. 3. ff. de iur. om. iudic. Marf. sing. 108. numero 2. & caus. crim. consil. 67. numero 62. Borell. in tract. de arbitr. §. 1. glos. 3. numero 244. Scacci. qui de magis communi testatur d. c. 11. nume. 24. Ioseph. Ludo. decis. Lucen. 26. nume. 18. prima par. & responderunt consulti Paris. consil. 154. num. 1. lib. 4. Soc. iun. consil. 34. colum. 1. lib. 2. Card. Alban. consil. 13. num. 6. & assentit Fari. d. quæst. 8. numero 151. in fin.

10. Hæc tamen communis sententia à iudicibus malè practicatur secundum Igne. in l. 1. §. si quis in villa, num. 17. ff. ad Syllan. & in Ducatu Mediolanen. semper observari vidisse dicit Clar. in pract. §. fin. quæst. 36. sub numero 46. quod iudex laicus cognoscit quo ad laicos, & Ecclesiasticus quo ad Clericos, & ita servasse Consilium Neapolitanum refert Capic. decis. 173. vbi Prosp. Petra in addit. Grammat. decis. 21. Vincent. de Franch. decis. 426. & firmat Rebuff. in repet. Authet. habita. priuil. 106. C. ne fil. pro patr. & in proem. Regiarum Constitut. glos. 1. numero 117. & Boer. in consuet. Biturien.

230. *Alex. Ambrosini*
tit. de iurisd. §. 9. ait priorem opinionem nūquam in pra-
xi seruata fuisse. Aym. consil. 232. qui latiff. & Cou-
uar. pract. quæst. cap. 34 numero 1. vbi articulum discu-
tit, & adducit text. in l. si quis vxori. ff. de furt. in prin. vbi
in delictis socius criminis minimè gaudet beneficio so-
cij, & secundum Marc. Ant. Cucc. instit. maïd. lib. 3. tit.
9. sub nume. 16. consuetudo est, vt iudex Ecclesiasticus
puniat Clericos, & laicus laicos, à qua consuetudine
recedendum non esse affirmat, & comprobat Vrsill. ad
Afflict. decis. 213 numero 7. Osasch. decis. Pedem. 103.
numero 10. Stephan. Lambert. de contract. glos. si. num.
244. vbi refert, se audiuisse legentem Card. Alcia. l. fi. C.
de bono. possess. contr. tab. & attestantem, nunquam po-
tuisse inducere Senatū Mediolanensem, vt obseruaret
dictam opinionem Ant. de Prat. veter. Gomez. var. reso-
lut. libro 3. cap. 10. numero 6. qui dicit ita in Hispania
communiter praticari, & Menoch. de arbitr. d. cas. 371.
numero 12. scribit, quod vix à laicis iudicibus obser-
uatur.

- 11 - Et mouentur isti, quia in punitione delictorum com-
modè causæ continentia diuiditur, & Clericus ab Ec-
clesiastico digna plectitur pœna, & laicus à seculari, quod
si causa esset indiuisibilis, utique opinio Ant. de Prat. ve-
ter. procederet. ita Couar. Osasch. & Gomez. locis su-
pracitatis.
- 12 - Mihi autem consideratio istorum nō placet, & opinio-
nem Ant. de Prat. veter. sequendam esse affirmarem.

Quia

Quia dato, quod commodè uterque iudex suum iurisdictionarium punire posset, tamen absurditas non remouetur, quæ de facili dari potest, si diuersæ, & forsitan contrariæ ferrentur sententiæ, ita vt Ecclesiasticus puniret Clericum, laicus vero absolueret, cum tamē tam laicus, quam Clericus de eodem delicto inquietentur, & probationes æquales contra omnes adefsent, vt considerat Menoch. dicto cas. 371. per l. nulli. C. de iudic.

Nec obstat tex. l. si vxori. in prin. ff. de furt. adductus, & ponderatus à Couar.

Nam cum vxor de furto non teneatur pro rebus subtractis viro, si alius, qui ei opem præstitit in furando, hanc immunitatem haberet, vtique impunitus euaderet, & ideo non mirum, si priuilegio vxoris non gaudeat.

Quod nõ sic erit in facto isto, quia, quotiescumque pena dignus esset laicus, qui vna cum Clerico deliquerit, absque dubio ab Ecclesiastico esset puniendus, & sic poenam non euaderet, & propterea opinionem communem tenendam esse comprobatur Scacci. dicto cap. 11. numero 24. qui ait, ita anno 1591. ordinatum fuisse per Sacram Consultam in Clerico, & laicis inquisitis de violentia illata cuidam mulieri, qui omnes remissi fuerunt ad Ecclesiasticum iudicem, & Fari. dicta quæst. 8. nume. 151. in fi. in impressis vltimo loco. Et si superius recensuerit contrarium tenentes, tamen cum viderit Scacci. vbi proximè, referentem decretum Sacræ Consultæ, cum

hac parte tranſiuit. Quam tenendam eſſe quoque comprobatur Decian. dicto cap. 9. numero. 44. lib. 4. vbi pluribus exornat; eamque dicit procedere, ne dum ſi Clericus petat ſe remitti ad ſuum iudicem, ſed etiam ſi hoc non petat Clericus, ſed vnus ex laicis, quia vno tantum inſtante, omnes remittuntur, prout eum refert, & ſequitur Farinat. d. q. 8. num. 151.

Et licet iſta, quæ modò diximus, caderent, & eſſent apponenda ſuperius, dum egimus de exemptione in criminalibus cauſis, verum vt materia iſta tam ciuilibus, quam criminalis in vnum conuideretur, hoc in loco appoſuit

13. Inſurgit ex præſatis alia difficultas, nunquid iſte laicus, qui vnà cum Clerico deliquit, & ad iudicem Eccleſiaſticum ratione continentia cauſæ remiſſus, & ab eo punitus, poſſit à laico, & ſeculari iudice iterum puniri pro ipſomet delicto, & Bald. in l. placet. C. de ſacro. Eccleſ. & in l. ſi quis in hoc genus. C. de Episc. & Cleric. & conſilio 269. libro 31. voluit, quod abſolutus, ſeu condemnatus in foro Eccleſiaſtico, adhuc in delictis mixti fori poterit accuſari, inquiri, & puniri per ſecularem iudicem, non obſtante abſolutione, ſeu condemnatione facta in foro Eccleſiaſtico, & eſt communis opinio ſecundum Felin. in cap. de his. numero. 10. de accuſat. prout eum refert Alcia. in cap. 1. nume. 128. de off. Ordin. qui & ipſe atteſtatur hanc eſſe communem opinionem, Clar. in pract. §.

fin.

fin. quæst. 5. 3. numero 14. licet dicat non inuenisse in suo libro. Felin. de communi attestantem, hoc idem sentit. Ant. Gomez. var. resolut. lib. 3. c. 1. sub num. 40. Couar. var. resolut. lib. 2. c. 11. n. 25. Villalob. com. opin. ver. condemnatus. nu. 123. latè Arnal. Alber. in tract. de cognoscen. assert. Cath. & heret. q. 15. conclus. 6. per tot. Becci. conf. 69. n. 3. & seq. Ofasch. conf. 25. n. 28. Bruno. à Sol. in q. legal. q. 17. n. 41. & seq. vbi istius dicti rationem assignat, quia iurisdictio Ecclesiastica, & iurisdictio secularis sunt penitus separatae, & distinctae, ideo absolutoria lata in vno foro nõ parit exceptionem rei iudicatae in alio, secundum Cyn. in l. fin. col. pen. vers. septimo probatur. ff. de iur. omn. iud.

- 14 Cuius cõtrarium de iure dicendum vñ, nã cum laicus condemnatus fuerit ab Ecclesiastico iudice, & sñia executionem habuerit, non debet iterum alia pœna plecti, quia sæpius de eodem hominis admissio quari nõ debet. licet. §. vlt. ff. nau. caup. & stabul. l. senat. ff. de accusat. l. qui de crimine. C. eo. firmat Vulpell. conf. 46. nu. 9. & scribit Hostien. in. c. 1. de off. ordin. quod postquã iudex Ecclesiasticus puniuit laicũ, non poterit iudex secularis corporaliter, vel tẽporaliter punire. Quia non iudicat Deus bis in idipsum, & plures pœnæ pro eodẽ delicto eiusdem qualitatis inferri non possunt, ita Roman. conf. 463. & sñia condemnatoria, sequuta satisfactione, parit exceptionem rei iudicatae. Bart. in. l. sepulcri. ff. de sepul. viola. Aret. conf. 58. n. 12. qui facit æquiparationẽ,
quod

quod sicut absolutus semel in vno foro non potest condemnari in alio, ita est eondemnatus, & vult Dec. in l. bona fides. nu. 6. ff. de reg. iur. Bal. conf. 392. lib. 3. Castren. cōf. 18. lib. 1. Barbat. conf. 75. n. 3. lib. 3. Marāt. in pract. par. 4. dist. 1. i. n. 12. & 13. & par. 6. de inquisit. n. 97. late hoc comprobat Boer. decis. 289. & esset absurdum, quod iste laicus pro vno delicto duplicem poenam pateretur, quod est contra regulam. cap. non afferimus. 24. quæst. 1. & Authent. omnes peregrini. C. com. de success.

15 Verum vna cum Sigif. Scacci. de iudi. caus. ciu. & crim. c. 12. n. 91. erit dicendum, quod in duobus tantum casibus punitus ab Ecclesiastico poterit de eodem delicto puniri à laico iudice.

16 Primò, si Ecclesiasticus poenã tñ spiritualem, vt puta, excoicationis, vel alterius censuræ Ecclesiasticæ imposuisset, & non corporis, vel bonorum afflictiuam, tunc certè poterit puniri à seculari iudice, nec tunc dicetur bis punitus, cum poena Ecclesiastici iudicis potius medicinalis, & ad animæ salutem veniat dicenda, quod pluribus comprobat Farinat. lib. 1. delict. q. 4. num. 8. & fuit opinio Castren. in l. cunctos populos. num. 7. C. de sum. Trinit. & fid. Cath. & habemus tex. l. placet. vers. si quis contraue nerit. vbi Doct. communiter. C. de sacr. Eccl. & non dissentit Gomez. d. c. 1. sub nume. 4. var. resolut. lib. 3. & placet Clar. d. quæst. 57. vers. sed quæro in fin.

17 Secūdus erit casus, qñ delictū esset adeo graue, vt pro eo imponēda esset pēna sanguinis, quę ab Ecclesiastico imponi non potest, & sic ob defectum iurisdictionis laicus ab Ecclesiastico nō condignē fuerit punitus, nam tūc à seculari iudice iterum possēt puniri, per tex. c. felicitis. §. per hoc. de pēn. in 6. vbi post multas pēnas impositas offendēti S. R. Eccl. Cardinalē, dicit, quod non intēdit per eos adimere facultatē iudicib. secularib. quin possint procedere in eo delicto, & imponere pēnas legales, quem tex. ita intelligendum scribit Gomez. d. c. 1. n. 4. lib. 3. vbi à contrarijs intellectibus illum defendit. Et quamq̃ speciale videatur in offendēte Cardinalē, quasi secus sit in alijs, etiam atrocioribus delictis, sñ glos. ibi, & August. ad Ang. de malef. in ver. Ad quęrelā. n. 91. Tñ generaliter erit intelligendus in oībus delictis mixti fori, & hoc modo reprobata glos. docuerunt Gomez. vbi §. nu. 40. in fin. Boss. tit. de for. compet. sub nu. 147. Couar. var. resolut. d. c. 10. vers. vndecimo eadem Constitutio, & citatis his, & multis alijs assentit Farinat. d. quęst. 4. num. 10. His igitur casibus fir mat Scacc. quod punitus ab Ecclesiastico iterum puniri possit à seculari iudice.

18 Sed videndum erit, quando condignē punitus dicatur ab Ecclesiastico, & Scacci. ibidem exemplificat in eo, qui attento stilo, & consuetudine fori Ecclesiastici punitus fuit in vigintiquinque aureis, & secundum stilum, & consuetudinem laicalem erat puniendus

dus in triginta, quo in casu ita punitus condignè pu-
 nitus erit, & non poterit amplius à seculari vexari,
 per ea, quæ tradunt Io. Andr. & Gemin. in d. c. feli-
 cis, §. per hoc. de pœn. in 6. Abb. in cap. tuæ. de pœn.
 & placet Farinat. d. q. 4. n. 11. vbi distinctè, & plenè ma-
 teriam istam tractat, ad quem erit confugiendum; quan-
 do casus euenerit.

- 19 Et aduertendum erit, quod in casu, quo laicus iudex
 vellet punire laicum, tãquam non condignè punitum,
 tũc pœna non reiteratur, sed supletur, ita Bar. in l. senat.
 in fin. ff. de accusat. sequutus à Marât. in pract. d. par. 6.
 de inquisit. n. 100. & voluit Farinat. d. q. 4. n. 10. Vnde si
 laicus punitus ab Ecclesiastico soluisset quinquaginta,
 & debuisset puniri in centum, condemnabitur ad reli-
 qua quinquaginta.
- 20 Sed quid si imposta fuerit pœna pecuniaria, cum im-
 ponenda fuisset corporalis? erit dicendum, quod si
 pecuniaria non fuerit soluta, non soluetur vltèrius, &
 si soluta, deberet restitui, & imponetur pœna corpo-
 ralis.
- 21 At quã pœna corporalis esset imposta, vt puta, de mã-
 dato Ecclesiastici fuit aliquis fustigatus, leuiter tñ, vt de
 cet Ecclesiasticũ iudicẽ, pro quo delicto erat ei de iure
 abscindẽda manus, tũc, cum in pœnis corporalibus nõ
 detur augumẽtum, seu diminutio, neq; possit fieri earũ
 restitutio, erit supplẽdum per pœnam pecuniariam, vt
 de mente Marât. sentit Scacc. d. c. 12. num. 92. in fin. &
 cum

cum eo transit Farinat. d. q. 4. nu. 10. in fin.

- 22 Redefundo ad materiam nostram exemptionis Clericorum in civilibus à iurisdictione laicali, cum soleat quae sepe Clerici bonavendere, seu quovis alio titulo alienare in laicos, unde tunc de iure communi, tum est vigore permissionis, tenent de evictione, cumque contra laicum emptorem contingat iudicialiter rei vendicatione expiri in foro seculari, qui in auctoritate laudat Clericum. Quærendum erit, an hoc in casu possit ipse Clericus opponere fori declinatoriam, & sic eximere causam à laicali iurisdictione, seu potius teneant defendere emptorem coram laico iudice. Et videbatur dicendum, quod posset, eo quia Clericus habet proprium iudicem. c. Clericum nullus. 11. q. 1. c. si diligenti. de for. compet. & sunt exempti à iurisdictione iudicis secularis per ea, quae diximus superius, & reperio, quod gloss. in c. Clericum. il. 2. 11. q. 1. affirmavit in puncto. quod Clericus potest opponere hanc fori declinatoriam, hoc idem dixit Alex. ad Bar. licet remissive in l. procurator ad exhibendum. §. 1. vers. determinavi. ff. rem rat. haber. Io. Arno. post Ang. sing. 69. & caut. 21. addit. ad Felin. repert. in ver. fortius. vers. 6. Soc. iun. cons. 40. in fin. lib. 1. Marian. in c. quoniam frequenter. q. 4. n. 127. ut lit. non contest. Castren. in l. venditor. sub n. 3. ff. de iudic. Aret. in §. actionem. n. 19. Instit. de actio. ubi dicit, quod potest forum declinare, & quod ita observatur de consuetudine prosequitur Capic. decis. 197. sub n. 7. ubi ait in sacro Concilio servari, quod Clericus auctor laudatus remittatur, & contra emptorem, ab

eo causā habētem proceditur, hoc pariter testatur Grammat. decis. 2 r. n. 9. Quod ampliare procurauit Spec. tit. de r. & 2. decret. §. restat. nu. 14 etiam si Clericus iam corā laico litigare cēpisset, & renunciaasset priuilegio fori, q̄a adhuc posset declinare, & opponere de Clericatu.

- 23 In contrarium stat veritas. quod Clericus, qui compareret ad defendendum emptorem, à quo fuit laudatus, teneatur eum defendere coram laico, & hæc opinio probatur in d. l. venditor. ff. de iudic. in sua generalitate, dū ibi agit de venditore, cui ex priuilegio competeat declinatoria iudicij, & nihilominus sancitur, quod veniens ad alium defendendum non potest allegare priuilegium sui iudicis, & comprobatur ratione. Nā iudicium est institutum contra emptorem, tāquam possessorem, & venditor venit solum ad assistendum emptori, & illum defendendum, vt in. l. 1. C. vbi in rem act. hoc enim casu non dicitur Clericus conueniri coram seculari, quia solum p̄stat auctoritatem, & defensionem ipsi emptori, & p̄p̄a notabiliter canit Cagno. in. d. l. venditor. n. 8. ff. de ud. Quod boni practici, inchoato iudicio, quicumq; veniat ad defendendum causam motā, protestantur, quod non intendunt deserere conuentum, nec mutare ius suum, & iudicium, sed contra conuentum reum prosequi, & defensionem animo mutandi iudicium non admittere protestantur. per. l. si mandato meo, §. 1. ff. mandat. quæ practica est Aret. in. l. à sn̄ia. col. 3. ff. de appellat. & eam amplectitur Natt. conf. 630. 2. dub. lib. 4. opinionem istā sequitur Barth.

Barth. Soc. conf. 91 vlt. dub. lib. 3. qui subtiliter hunc articulum disputat, & tandem concludit contra Clericum, Ant. de Burg. in c. fin. post Alib. ibi n. 17. & per tres columnas hoc discutit, & finaliter se resoluit contra Clericum, ita quoq; concludit Arch. in c. ea, quæ q. 17. de reg. iur. in 6. idem Anch. conf. 333. Corn. conf. 79. vlt. dub. lib. 4. Dec. conf. 702. Mars. sing. 694. Capic. de iudicif. 197. licet de stilo illius Curia contrarium seruetur. Io. Fab. §. fin. Instit. de satisfd. Aufrer. ad Cap. Tholoi. decis. 360. Couar. pract. quæst. c. 8. n. 3. Caballin. de iudic. §. 3. q. 2. num. 119. vbi disputat ad partes, & hanc sententiam defendit.

- 24 Et iste Clericus venditor tenetur sequi forū emptoris, hoc est, iudicis secularis, & nō Ecclesiastici, quia est tanquam merus & necessarius defensor emptoris, vti dixit Bal in d. l. venditor, ff. de iudic. & ibi Alber. idem Alber. in l. 2. C. vbi rem act. & scribit Gramat. d. decis. 21. n. 4. & cōem pronunciat Soc. sen. d. conf. 91. n. 13. & seq. lib. 3. Abb. in c. fin. vt lit. non contest. Arer. ipse, qui pro contraria parte citatur in rub. Instit. de except. num. 20. hoc sentit; & ibi multa inculcat in materia ista. profèquitur, Natt. conf. 99. nu. 7. lib. 1. & communem esse affirmat Rim. iun. conf. 422. nu. 1. & seq. lib. 4. & comprobatur latè Hondad. conf. 25. nu. 14. lib. 1. & voluit Marat. in pract.
- 25 par. 6. membr. 10. Alex. de Neuo conf. 55. per tot. † Et hoc in casu non est remittendus ad iudicem Ecclesiasticum, quia ex eius persona non variatur forus, & suum

- privilegium nõ debet auctori nocere, ita vt derelicto iudicio inchoato, trahatur ad Ecclesiasticum iudicem, huius opinionis fuit Anch. in. c. significasti. nu. 25. de for. compet. & in c. ea, quæ q. 17. num. 21. de reg. iur. in 6. sequutus à Surd. cõf. 396. n. 34. lib. 3. † Et Caballin. vbi supra, n. 22. subdit post Bal. Alex. & alios, quod si iudex Ecclesiasticus inhiberet iudici seculari, ne in causa procederet, sed Clericum ad se remitteret, de huiusmodi inhibitione curadum nõ esse, cum eo casu iudex Ecclesiasticus iurisdictionem nõ habeat, prout Caballin. refert, & sequitur Hõdad. d. cõf. 25. n. 15. lib. 1.
- 27 Et solum posset Clericus veniẽs ad iudicium declinatoriam fori obijcere, quãdo principaliter pro suo interesse veniret, & in eo substãtaretur iudicium, ita Anch. in d. c. ea, quæ. 17. q. in fin. de reg. iur. in 6. Barbat. Castrẽ. & alij, quos refert Rim. iun. d. cõf. 422. n. 6. sequutus ab Hõdad. d. cõf. 25. n. 16.
- 28 Vti si cõueniretur laicus, qui nõie Clerici possideret, si enim nõiaret Clericum in iudicio, vtiq; posset Clericus aduocare iudicium coram Ecclesiastico iudice, sicut docuerunt Bar. & Bal. i d. l. vëditor. ff. de iudic. Panor. vbi alij, post glos. in c. quoniã frequẽter. §. fin. nu. 28. ibiq; apost. vt lit. nõ cõtest. & in c. fin. n. 8. vbi pariter apost. de emp. & vëdit. & volũt oẽs, quos citauimus pro cõtraria sñia, & præcipuẽ Marian. in. d. c. quoniam frequẽter. q. 4. nu. 118. vbi latifs. & dicit hoc verum in Clerico habẽte ius in re, secus si esset inquilinus, colon^o, vel cõmodatarius,

& ita

& ita intelligēdi sunt Scribētes, quādo dicūt, Clericum, qui venit ad iudiciū, posse declinare forum, ita Spec. in tit. de prim. & 2. decret. §. restat videre. Anch. in d. c. ea, quæ. q. 17. prosequitur Surd. d. conf. 396. nu. 35. & 37. lib. 3. & respondit Alex. de Neuo. d. conf. 55.

29 Secus vero est in vēditore, qui nō venit principaliter ad iudiciū pro suo interesse, sed accessoriē tātum assistit defensionī emptoris, vt rectē causa agatur, & iudiciū substantiatur in emptore, & nō in vēditore; nam hoc in casu nō potest vēditor exceptiones priuilegiatus ex sua persona allegare. Bal. & Salic. in l. 1. C. vbi in rem act. Bal. in d. l. vēditor. Natt. de cōmuni attēstās d. cōf. 99. n. 8. lib. 1. & ita distinguēdo declarāt Imo. in l. nō solū. §. quod vulgo. ff. de vsucap. & Ang. vbi Anch. in d. c. ea, quæ. de reg. iur. in 6. Cagno. in d. l. vēditor. nume. 8. & seq. ff. de iudic. Dec. d. cōf. 700. num. 7. Rim. iun. d. cōf. 422. n. 14. lib. 4. Caballin. de euict. §. 3. q. 2. n. 118. & 20. & firmat Hon- dad. d. conf. 25. num. 16. lib. 1.

30 Quæ omnia tāto fortius procederent, si Clericus vēditor veniat ad iudiciū post iudiciū cōceptum cōtra laicum emptorem, nā tūc res videtur clarissima, quod Clericus nec possit forum declinare; nec vtī exceptionibus ex sua persona, ita Aret. d. rub. Instit. de except. num. 20. vers. tu sic dicas. Dec. d. consil. 700. n. 9. Citati ab Hon- dad. d. consil. 25. num. 17. lib. 1.

31 Eo quia venditor veniens ad iudiciū pro defensione emptoris nō potest reddere cōditionē actoris deterio-

Q rem,

rē, nec ex persona propria exceptionibus uti, sed admitti debet in statu, & terminis, in quibus causa reperitur, & excluditur ab illis omnibus, à quibus excluditur emptor, ita Hódad. d. cōf. 25. nu. 17. lib. 1. Et si Clericus velit liti assistere, ut emptorem defendat, qui fuit conuētus, efficitur actor, & propterea debet coram laico iudice proponere suas exceptiones, alias cōditio aduersarij fieret deterior ob personā Clerici defensoris, cōtra tex. l. 3. §. defendi. ff. ex quib. caus. in possess. eat. Anch. in locis citatis, & concludit Surd. d. conf. 396. n. 35. lib. 3.

- 32 Nec in casu isto dicitur, quod Clericus coram laico iudice litiget, & de eius foro efficiatur, quia lis verè tractatur contra laicum emptorem, & sententia fertur, fitque contra eum executio, secundum Couar. d. c. 8. sub num. 3. pract. quæst.
- 32 Benè verum est, si Clericus cōueniretur, ut cōdemnaretur pro euictione, tūc remittitur ad Ecclesiasticum iudicem, & datur cōtra eum libellus, quia dicitur principaliter cōueniri; Et semper quādo principaliter cōuenitur, remittitur ad suum iudicem, ut per Anch. locis superius citatis, Ang. in l. nō solum. §. quod vulgo. ff. de vfucap. & firmat Surd. d. consil. 396. nume. 37. lib. 3.
- 34 Ita & pariter si Clericus veniat ad iudicium coram seculari iudice, ad impediendam executionem sententiæ lætæ contra tertium, debet censeri actor, quia nō inuitus trahitur ad iudicium, sed se vltro offert, ut impediatur. In inter stipulationes. §. si Titium. ff. de verbor. oblig. & cum veniat

veniat ex transverso ad causam pro sui interesse non potest declinare forum, & petere remissionem ad suum iudicem, sed sub eodem debet litem proseguere, coram quo se opponit. d. l. venditor. ff. de iudic.

Et quamquam contra executionem se opponat, non dicitur ob id cum Clerico facta iudicij instatia, postquam post rem iudicatam se opponit, & videtur potius ista contraditio quidam actus extra iudicialis, quam iudicialis, in figura iudicij explicandus, & non potest priorem causam cum tertio iam decisam tangere, sed pro suo interesse tantum executioni se opponere potest Clericus, & in hoc non est iudicium. l. à Diuo Pio. §. si super rebus. ff. de iudic.

Et cum hoc in casu Clericus dicatur actor, cum vltro contra executionem se opponat, consequenter coram iudice seculari, coram quo fuit causa, & petita executio contra laicum, litigare debet. c. cum sit generale, & c. si Clericus laicum. de for. compet. & l. iuris ordinem. ff. de iur. om. iudic.

Et si contrarium diceretur, sequeretur absurdum, quod si plures diuersi fori se opponerent quilibet pro suo singulari interesse, oporteret, vt qui sententiæ obtentæ executionem peteret, coram singulis iudicibus se defenderet, quod esset contra dispositionem. l. nulli. C. de iudic. & contra iura voluntariæ causam plurium etiam communem principaliter, ad eundem iudicem remitti. l. i. ff. de quibus rebus ad eund. iud. eat. c. dispendia. de rescript.

in 6. ita in puncto respōdit Anch. conf. 333. primo dub:
 35. Rursus quam sepe occurrit, quod Clericus coram iu-
 dice laico iudicialiter agit in causa merè ciuili cōtra lai-
 cum, qui laicus, cum & ipse prætendat qualem qualem
 actionem pariter merè ciuilem cōtra Clericum habere,
 illum coram eodemmet seculari iudice reconuenit.
 Non mediocris dubitatio inter Scribentes fuit, nunquid
 reconueniri possit? & Abb. in c. at si Clerici. nume. 21.
 cum seq. de iudic. latè examināt quæstionem istam, &
 tandem num. 23. cōcludit, quod reconueniri non possit;
 multa considerando, quæ, cum ibi apertè legantur, nolui
 transcribere. Sed in contrarium est communis Docto-
 rum sententia, quod imò Clericus reconueniri possit, uti
 affirmarunt. Dec. in d. c. at si Clerici, nume. 165. de iudic.
 quo in loco latissimè articulum præfatum disputat, & ita
 tenendum esse dicit Imo. in eo. c. num. 5. Barbat. col. 15.
 vers. sed stat dubitatio. Iacob. de S. Georg. de communi
 attestās. in l. qui non cogitur. in prin. ff. de iudic. & in l. 2.
 §. sed & si agatur. eo. tit. hoc idem voluit Spec. tit. de recō-
 uent. §. nunc dicamus. vers. sed pone, Clericus. n. 7. Bart.
 & alij in Authēt. Et cōsequenter. C. de sent. & interlocut.
 om. iud. vbi Bal. n. 19. & Castren. nu. 5. Blanch. de cōpro-
 miss. in 3. par. in ver. Clericus. sub nu. 32. qui, & ipse testa-
 tur de communi Andr. Gaill. citatis alijs, obser. Camer.
 lib. 1. obseruat. 37. n. 6. in 4. limit. Decian. tract. crim. lib.
 4. c. 9. n. 17. & consulti respōderunt Io. de Amic. cōf. 14.
 num. 2. qui de communi Hondad. consul. 21. nu. 2. lib. 1.

Surd. conf. 396. nu. 6. lib. 3. & Bal. in l. 2 §. sed, & si agant. ff. de iudic. dicebat, quod hæc est prorogatio legalis, & magis communem pronúciat, & in foro seruari affirmat Marant. in Pract. par. 4. dist. 6. princ. num. 53. Farinat. q. 8. num. 99. tit. de inquisit. & sequitur Scacci. de iud. caus. ciuil. & crim. c. 11. num. 93. Cucc. instit. maio. lib. 3. tit. 9. sub num. 15.

36 Et procedit ista conclusio, etiam si Clericus vellet desistere à conuentione, quia adhuc posset contra eum procedi in causa reconuentionis. ita decisum testatur Affli. decis. 173. in fi. prout eum refert Scacci. vbi supra, n. 93.

Quia circa reconuentionem militat ratio, quod venit in consequentiam iudicij conuentionis liciti, & à iure permitti, & ratione connexitatis talis, quæ non potest separari, & diuidi, cum vtrumque iudicium pari passu ambulare debeat, eodem tempore lis contestari, dari terminus, & alia expediri, quæ omnia coram diuersis iudicibus fieri nequeunt, vti respondit Surd. d. consil. 396. nume. 31. lib. 3. Et ideo Clericus actor reconuentus coram iudice nõ suo, exceptionem fori declinatoriam opponere non valet. l. Papinianus. C. de sent. & inter. om. iud. Bart. in d. Authent. & consequenter, nume. 3. & cæteri ibi eum sequuntur, vt dicit Hondad. d. consil. 21. nume. 3. lib. 1.

37 In hoc autem articulo propter varias, & contrarias auctoritates Doctorum standum erit consuetudini, secundum Panor. in d. c. at si Clerici, n. 24. de iudic. Soc. cõs. 253.

- num. 11. lib. 2. Afflict. d. decif. 173. Io. Roge. mota. in re-
 pet. l. 1. n. 65. ff. de iudic. & non dissentit Scaccid. n. 93.
- 38 Sed sciendum velim, quod reconuentio debet fieri inco-
 ninenti, in ipso litis exordio. Clem. sapè. de ver. sig. d. Au-
 thèt. & consequenter. C. de sent. & inter. om. iud. scilicet,
 ante litis contestationem, vel in ipsa cōtestatione, vel sal-
 tem sñ opinionem aliquorum, etiam post litem contē-
 statā incontinēti. Innoc. in c. l. de mut. petit. vbi Soc. cōl. 8
 fi. vers. arbitror tamē. Et tūc nō solum potest fieri coram
 iudice, alias incompetēti, respectu causæ reconuētionis,
 & habet effectum prorogatiuum iurisdictionis, sed etiam
 causæ conuentionis, & reconuentionis sunt simul tra-
 ctandæ, ac decidendæ, vt affirmauit. Imo. & ceteri om-
 nes in d. c. 1. de mut. petit. Dec. conf. 200. num. 2. Mazol.
 cōf. 89. n. 94. Lācellot. de attēt. par. 3. c. 24. q. 14. in prin.
 nu. 10. Sed quando reconuentio fit post litem contēsta-
 tam ex interuallo, non admittitur. secundum sententiam
 Abb. & aliorū in d. c. 1. quorum opinio communiter ap-
 probatur, teste Fel. d. c. 1. n. 10. Anch. Regien. in famil. q.
 lib. 3. q. 42. n. 47. Marant. in pract. par. 4. dist. 6. n. 250.
- 39 Et quamquā dixerimus reconuentionem admitti ali-
 qñ in quacumq; parte iudicij, id procedit, quādo fit co-
 ram iudice cōmpētenti, quo casu admittitur reconuen-
 tio, sed causæ simul non tractātur, nec decidūtur, & per
 reconuentionē nō retardatur processus causæ principalis.
 Sed quando fit coram iudicē, respectu causæ reconuen-
 tionis, incompetenti, & post litem contestatam ex in-
 teruallo,

teruallo, non habet priuilegium prorogatiuum iurisdictionis, nec modo aliquo admittitur, parte opponente, & contradicente, secus si non contradiceret reconuentioni, & ei consentiret, ita declarauit Hondad. alijs citatis, d. conf. 21. n. 10. & seq. lib. 1.

40. Quæ reconuentionio non esset recipienda per iudicem appellationis, quia in causa appellationis iudicialiter interpositæ, non habet locum reconuentionio. l. 2. §. legatis. ff. de iudic. Bald. in d. Authent. & consequenter. nu. 12. C. de sent. & inter. om. iud. Spec. tit. de reconuent. §. nunc dicamus. nume. 6. Innocent. d. c. 1. de mut. petit. & ibi Hostiens. num. 10. Guid. Pap. in tract. de appellat. quæst. 85. num. 55. Ferat. in simil. tract. num. 246. latè Marian. Soc. in d. c. 1. nume. 9. de mut. petit. Bartol. Soc. reg. tract. reg. 410. fallent. 5. Marant. qui de communi. d. 4. par. dist. 6. num. 24.

41. Conclusio que ista procedit, etiam si ab interlocutoria fuisset appellatum post litem contestatâ. Soc. d. c. 1. n. 5. & Bartol. d. reg. 412. in 5. fallent. & firmat Hondad. d. conf. 21. num. 15. lib. 1.

Nam quando ab interlocutoria appellatur ante litem contestatam, si iudex appellationis declaret benè appellatum, quia tunc causa remanet coram iudice appellationis, qui succedit in locum primi iudicis, sicut coram ipso, reconuentionio fieri potuisset, pariter admittitur coram iudice appellationis, ita Io. And. Ant. de Butr. & Abb. d. c. 1. de mut. petit.

47 Et vt finem imponamus huic reconuentionis articulo, quamquam coram delegato reconuentionis locū habeat, vt dixit Bal. in d. Authēt. & consequenter. n. 11. vbi Bar. col. pen. vers. quæro, vtrum. Spec. d. tit. de reconuent. §. 1. vers. 1. Marant. in pract. d. 4. par. dist. 6. prin. de iudic. conuent. & reconuent. num. 13. 19. & seq. ibiq; Foller. in addit. num. 14. Mazol. d. consil. 89. num. 93.

Tamen cauendum erit, quod prædicta procederent in delegato impetrato ab ipso actore recouento, ea rōne, quia nō debet dedignari etiam habere iudicē contra se, quem pro se elegit, de qua in l. Papinianus. C. de sent. & int. om. iud. Et non quādo iudex impetratus fuisset non ab actore, sed à reo, qui reconuentione vtitur, & cessat dicta ratio, & reconuentionis non admittitur, vt fuit de mente oīum superius allegatorū. Et in tātū verū est non admitti reconuentionem corā delegato nō impetrato ab actore, qđ si Princeps motu proprio, iudicē deputaret, corā eo nec etiam reconuentioni esset locus, si Ias. credendum erit in l. 3. in prin. col. fi. ff. quod quisque iur. profequitur Marāt. d. 6. dist. n. 13. & comprobatur Hondad. d. cōf. 21. n. 16. lib. 1. & sensisse vī Surd. d. cōf. 396. num. 32. lib. 3.

43 Sed quid dicēdum de Clerico in sacris constituto, & laici hærede? an possit ad iudicium fori secularis vocari, ratione illius hæreditatis, quemadmodum potuisset laicus ille, cui successit? quam quæstionem plenissimè pertractat Couar. d. c. 8. pract. quæst. vbi affirmat, qđ lite cepta cōtra laicū apud secularē iudicē, eaq; pēdēte, si mori

cōtigerit laicus, Clerico hærede instituto, iudex laic⁹ ad definitionem vsq; èt cōtra Clericum causam istam tractabit, per doctrinam Imo. in. l. si cum hoïem. ff. de fideiussu. Ias. in Auth. quas actiones. n. 39. C. de Sacr. Eccl. Castrè. Alex. Rom. & ibi Curt. iun. in addit. in. l. si cōstāte. §. ult. ff. sol. matr. Ang. & Castrè. in. l. hæres absens. in prin. ff. de iudic. & in. l. si q̄s postea. ff. eo. tit. & in. l. 3. C. de hæred. act. hoc idem tenuit Barbat. in. c. quia. V. n. 45. de iudic. Aufrer. in Clem. 1. reg. 2. fallēt. 6. de off. Ord. And. Gaill. obseruat. camer. lib. 1. obseruat. 37. n. 8. & 10. Farinat. d. q. 8. n. 46. vers. amplia. 17. Scacci. de iudic. caus. ciuil. & crim. c. 11. nu. 23. Ad quod multū cōfert, quod tractatur in. l. 2. §. ex his. ff. de ver. oblig. in. l. vbi cēptū. ff. de iudic. in. c. proposuisti. de for. compet. & notata ab Ang. in. l. tam ex cōtractib. ff. de iudic. quam sententiam comprobare nititur Couar. ibid. n. 3. in fin.

44 Nam & si fiscus nō teneatur litem prosequi in foro, in quo erat cæpta, eo quia habet iudicem suum particularem, sicuti notāt Bal. & Salicet. in. l. 1. C. si p̄d. appellat. mors inter. nō per hoc idem iuris erit in Ecclesia, & Clerico, cū argumētatio à fisco ad Ecclesiā nō sit necessaria, & dicta per Bar. & Salic. procederēt, si Clericus haberet ex priuilegio Papæ iudicem particularem, sicuti habet fiscus.

45 Nihilominus cōtraria opinio mihi magis placet, quod Clericus hæres laici nō teneatur corā iudice seculari prosequi litem iam cæptā cōtra laicum, cui successit, sed de-

rius erit super eadem re, vel actione corā Ecclesiastico, Clericus conueniendus, cum sit exemptus à iurisdictione laicali, per ea, quæ supra adduximus, & iure proprio litē ipsam suscipit, ac defendit, & principaliter comparet p suo interesse, & in ipso Clerico substātiatur iudiciū, quā dere causam aduocare posse ad Ecclesiasticū ex iam dictis colligitur, & hāc opinionem in specie sequuti sunt, Ant. de Butr. Imo, Abb. & Felin. in d. c. quia. V. de iudic. & concludit Rot. Rom. decis. 552. in antiq. alias in titu. de for. compet. Iacob. de S. Georg. in. d. l. hæres absēs. in prin. ff. de iudic. vbi attestatur sū hāc sñiam vidisse iudicari, & Curt. iun. & Lācellot. Dec. pariter hanc partem tumentur in ead. l. & ab ea in practica non recedendum, dicūt Dec. & Aret. in. d. c. quia. V. de iudic. Cagno. in. l. 2. n. 175. C. de pact. int. emp. & vendit.

- 46 Et certè si velimus, quod iste Clericus teneatur litem, prosequi corā laico, esset contra tex. c. tuam. cū sua glos. de ord. cogno. in quo sancitur, nec principaliter, nec incidēter iudicē secularē posse de causis Clericorū cognoscere, cū iudicētur spirituales respectu psonę Clerici, ita firmarūt Ant. de Butr. & Abb. in. c. at si Clerici. de iudic.
- 47 Et sequeretur inconvēniēs, quod sequuta sñia condēnatoria cōtra Clericum hæredem laici, ista sñia seruiret de vento, postq̄ exequi non posset, nisi per iudicē Ecclesiasticū, qui cū non subiaceat eidem Principi, cui subest laicus iudex, non teneretur dict. sñiam exequi. Doct. & præcipuè Bar. in. l. extra territorium. ff. de iurisd. om. iud.

& firmat Guid. Pap. sing. 933. & sequitur in hunc modum
48. Et sicut si lis inchoata non esset, dubio, penes Clericū he-
res laici esset conueniendus coram Ecclesiastico, uti conce-
dūt oēs, & Couar. ipse in d. c. 8. n. 5. nescio videre, quo-
modo per inchoationem causæ Clericū priuilegio fori
fit priuandus, ex quo Oldr. cons. 4. respondit, quod priuile-
gio iurisdictionis facta à laico iudice. hō facit, quod priui-
legium fori Clericō tollatur, nec refert, quod iudicium
in vita laici fuerit captum coram seculari, & propterea
regulariter ibi debeat finire. l. cęptum. ff. de iudic. c. pro-
positi. de for. compet. cum similib. *id est quod in iudicio*

49. Nā prædicta habēt locū, qñ controuersia coram primō
iudice suū posset habere finem, sed in casu nostro non
terminabitur causa, uti dixim⁹, ideo nō obstāte, quod lis
fuerit capta, erit iterū inchoāda coram Ecclesiastico, sic
Abb. in. c. postulasti. de homicid. prout eum refert Cor-
fetti. sing. 144. ver. iudiciū. n. 2. Ad eū d. l. cęptum, non p-
cedit, qñ agitur de præiudicio alterius iurisdictionis, sicut
in facto isto, in quo iurisdictione Ecclesiastica violatur:
hoc me docuit Bal. in. c. imperialem. §. propterea, de ph.
alien. feud. per Feder. vbi dixit quod. l. cęptum, non ha-
bet locum, quotiescumq; agitur de præiudicio alterius
iurisdictionis, & exemplificat in vassallo, qui si litē ageret
super feudo, & non recurret ad Dñm feudi, sed iret ad
alium, posset Dñs feudi mādare sub pēna, quod amplius
coram illo non litigaret, & ad hoc citat Io. Monach. in c.
accusatus, de heret. in c. prosequitur Corfetti. d. sing. 144.

nu. 2. & diximus supra c. 16. n. 10. quod si Clericus conueniretur pro quacumq; causa coram Iudice laico, Prælati sui utiq; posset, etiam eo inuito, abstrahere à iudicio seculari, sicut sentit Innoc. in c. vt famæ. sub n. 21. de sent. excom. Vnde concludendum erit, quod in omni casu Clericus, qui laico successit, coram Ecclesiastico debeat conueniri, et si Surd. conf. 222. per tot. lib. 2. contrarium defendat, qui cum suam opinionem firmet in d.l. ceptum, ideo eius dictis non obstatib. quæ diximus tenenda erunt.

50 Oritur dubium non leuè, nūquid Clericus, qui coram seculari iudice pro laico fideiussit de stādo iuri, & iudicatum soluēdo, possit conueniri coram eodem iudice, coram quo uti fideiussor, accessit, & vñ dicendū, quod possit, quia nō conuenitur vigore sniæ, quæ eum non condēnat, sed vigore legis, quæ vult, quod cōtra fideiussorem iudicatum solui exequatur snia lata contra principalē. Bar. in rub. ff. iudic. solui Cyn. Salic. & alij in. l. fin. C. de vsu. rei iudic. & cum ista executio veniat accessoriè, & non principaliter, nō attendendum quod fit in cōsequentiā. l. si spōsus. §. si donationis. ff. de donat. int. vir. & vxor. l. 1. ff. de auct. tut. & quod nō licet principaliter, quam sæpè licet in consequentiā, per tex. l. interdum, §. qui furē. ff. de furt. iuncta. l. solemus. ff. de iudic. c. cum sit generale. de for. cōpet. cum ibi notatis. Vnde huiusmodi executio contra Clericum fideiussorem venit in cōsequentiā accessoriè, & non principaliter, quo casu ēt res spiritualis accedit rei tēporali, vt in simili singulariter dicit Bal. i. c. dispēdia.

de rescript. in 6. & assentit Gramat. decis. 2. in. 3. & 6. Et Clericus fideiubēdo soluere iudicatū, vř se obligare intuitu illius iudicij, ergo sub eodem iudice se tenetur defendere, vt voluit Marian. Soc. in. c. 1. n. 45. in 2. fallent. de for. compet. Blanch. de compromiss. q. 3. prin. circa fin. Eo quia cōtra istum Clericū fideiussorem de iudicatū soluendo, agitur executiue, vigore sn̄iæ latæ contra principalē, nec est opus nouo p̄cessu. Bar. & alij in. d. l. 1. ff. iudic. solui. Et si p̄ced. multū vrgerē videātur, tñ cōtrariū in terminis quæstionis nostræ, quod Clericus pro laico fideiubens iudicatum solui, sit remittendus ad suū iudicem Ecclesiasticū, nec possit cōueniri coram laico, nec cōtra eū exequi sn̄iæ contra laicum lata, est decisio Dyn. in. l. 1. ff. si quis in ius voca. non ier. sequutus ab Anch. in. d. c. ea, quæ nu. 27. de reg. iur. in 6. & habemus notabilem decisionē Bal. ad Spec. in titu. de compet. iudic. in adicio. vbi affirmauit, quod fideiussor iudicij, sicut etiā fideiussor cōtractus, meretur suum iudicē, & licet aliud videatur in fideiussore iudicatū solui, vt in. l. 1. in fin. C. de execut. rei iudic. vbi sancitur, quod sn̄iæ lata contra principalem, contra præfatum fideiussorem exequatur, tñ credit Bal. quod intelligatur, qñ principalis, & fideiussor sunt eiusdem fori, vel qñ fideiussor talis est, qui possit prorogare iurisdictionem, at in Clerico aliud est, cum sit diuersi fori, & nō possit consentire in iudicem non suū, cum hac sn̄iæ trāsit Soc. d. c. 1. nu. 45. de for. compet. vbi post Anch. scribit procedere nō solum, si fideiusserit pro laico,

laico, sed etiam pro Clerico, sed corā non suo iudice,
quod satis mirabile dicit; hoc quoq; probauit Marf. in
rub. ff. de fideiussō. n. 311.

51 Corroboratur prædicta, quia ratione cōtractus fideiuf-
for nō obligatur foro sui principalis, hinc videm⁹, quod
qui pro Clerico fideiussit, potest, & debet corā laico iu-
dice conueniri, non aut coram iudice Clerici principa-
lis; sic mādauit Spec. tit. de compet. iudic. §. 1. n. 26. verū;
sed ponē Clericus, & Bal. in addit. idē Bal. in l. 1. C. de
priuil. dot. Roman. sing. 633. vbi dicit ita consuluisse, &
mirari, quod de hoc sit quæstio, stāte regula, quod exce-
ptio personalis cōpetens principali non profit fideiuf-
fori, & in specie non cōpetit fideiussori declinatoria
fori. Cagno. in l. venditor n. 10. ff. de iudic. & ita tenet
Doct. communiter attestatur. Soc. in d. c. 1. n. 22. de for.
compet. Afflict. decis. 206. & sentit Marf. in d. rub. ff. de
fideiussō. nu. 311. Quare igitur volumus, quod Clericus
fideiussor obligetur foro laici principalis?

52 Et ad propositum declarat Anch. d. c. ea, quæ. n. 27. q.
21. in fin. vbi dicit esse notādum, quod fideiussio facta p
Clericum in iudicio, coram non suo iudice non valet, &
est nulla, quia cum Clericus prohibeatur esse in iudicio
coram laico, vti satis demonstrauius, prohibito prin-
cipali, censetur etiā prohibitum accessorium. c. accessit;
de reg. iur. in 6. cumq; fideiussio de iudicatum soluendo
sit pars iudicij, sublato toto iudicio quoad Clericū, cen-
setur etiam annullata pars. ita in terminis, & puncto hu-
iusce

iurisdictionis respōdit Surd. conf. 396. per tot. & precipuè n. 13. vsq; ad 25. lib. 3. vbi scribit, quod nō obstat, quod executio videatur potius facta à lege, quam ab homine, & quod veniat in consequentiam, quia imò venit ab homine, idest à Clerico, qui fideiussit, & sine qua fideiussione non conueniretur, & cum fideiussio sit primordialis causa, ea est attendenda, & ab ea iudicari debet executio, non necessaria, sed volūtaria, quia à primordio tituli posterior formatur euentus. l. 1. circa fin. C. de imponen. lucrat. descrip. lib. 10. & originalem causam esse attendendam probat. l. etiam. §. 1. ff. de petit. hered. l. si hæres. ff. de act. emp. & non dicitur necessarium, quod in contractu initium sumit, licet postea necessariū dicat, l. si fideiussor. §. 1. ff. qui satisf. cog. l. si mulier. in prin. ff. quod met. caus. latif. Aym. in responso p. genero. n. 44. 95. & 486. & comprobatur Osaf. decis. Pedem. 167. p. tot.

53. Insurgit alia dubitatio de Clerico, qui corā laico iudice recepit depositū, & promisit restituere cui de iure, an possit ab eodem laico iudice cogi ad restituendum? Bal. in l. acceptum nu. 4. C. de usur. tradit, quod Clericus depositarius cogitur officio iudicis secularis restituere depositum, quia proceditur contra eum, non per modum iudicij, sed executiuè, ratione suscepti officij, quem ibi sequitur Salic. hoc idem affirmavit Bal. in l. si fideiussor. §. si satisf. datum. n. 4. ff. qui satisf. cog. Afflic. decis. 24. n. 3. vbi Vrsill. Aufrer. in addit. Tholos. decis. 168. & in Clem. 1. in 14. fallēt. 2. reg. de off. ordin. Bened. in c. Raynutius.

in ver. uxorem, nomine Adelasiam. in. 2. decis. n. 127. de
testam. qui dicit, ita cōter seruari in Gallia. Marant. in
Pract. par. 4. dist. 11 n. 62. Blanch de compromiss. d. q. 31
prin. n. 32. circa fin. Tiraq. de retract. conuent. §. 4. glossi
7. n. 9. Rebuff. in cōstit. Regni tom. 1. artic. 5. glo. 9. nu. 3.
Iaf. post bal. in. l. si fideiusor. §. fin. nu. 6. ff. qui satisd. cogi
Scacci. d. e. 11 n. 96. Farina. d. q. 8. n. 123. vers. limita vn
decimo. Ex quibus apparet, quod multi quidem Docto
res iuris ciuili tenent opinionem istā, quod Clericus a
iudice laico distringi possit. Quæ tñ numquam placuit
Surd. d. conf. 396. nu. 33. lib. 3. qui ait, nullum ex tot Ca
nonistis inuenisse, qui illam sequatur, & ad comproban
dam prædictā opinionem allegātur iura ciuilia, non Ca
nonica, vt tex. l. fin. §. pen. ff. de bon. aut. iud. possid. & l. ad
ceptum. ff. de vsur. quæ non obligāt Clericos, & sunt
nūc correctā, vt in Authēt. statuimus. C. de Epif. & Cler.
& in. c. 2. & 3. de for. compet. Cagno. in. l. nemo, q. con
demnare in fin. ff. de reg. iur. Decian. tract. crim. c. 9. n. 9.
lib. 4. Et neq; principaliter, neq; incidenter Clericus po
test subijci iurisdictioni laicali, vt post Abb. & alios con
firmat Dec. conf. 241. in. 1. dub. & laicus semper est in
capax iurisdictionis respectu Clerici, sñ Io. Monach. in.
c. 2. de Præben. Abb. & Felin. in. c. causam. de præscript.
Decian. tract. crim. c. 9. nu. 14. & 15. lib. 4. Tiraq. de re
tract. conuēt. §. 4. glos. 7. n. 10. q. multū dubitat de verita
te huiusce decisionis, de qua penit^o dubitat Surd. vbi pxi
mè, sed cōstater tenet esse falsā, inspecto iure Canonico.

54 Pari ratione esset decidēda quæstio illa de Clericogere-
rente officia secularia, qui posset conueniri coram secu-
lari pro concernentibus illud officium. c. Sacerdotibus.
ne Cler. vel Monac. vbi laicus punit ciuilitè Clericum
delinquētem in administratione officij secularis sibi de-
mādati, & latè comprobat Bened. in repet. dicti c. Ray-
nutius. in ver. Vxorem nomine Adelasiam. in decis. 2. nu.
155. cum seq. de testam. Quod etiam procedit nō solū,
quādo gerit Clericus officium publicum, sed etiam quā-
do priuatum exercet officium, scilicet, si esset executor,
vt per Spec. tit. de instr. edit. §. nūc aliqua. Io. Andr. in c.
Ioannes. de testam. Soc. in d. c. i. n. 52. de for. compet. vbi
nu. seq. dicit, idem esse si conueniretur, vt tutor, curator,
vel procurator alicuius, profequitur Bened. d. decis. 2.
nu. 128. & seq. qui allegando alios, subdit ita seruari, di-
cens, quod spectat ad laicum, tutorem dare Clerico, qđ
pariter ponit Marāt. in d. dist. 11. nu. 64. & Addētes ad
eum ibi. Gaill. d. obseruat. 37. in 6. fallēt. Vrsill. ad Afflic.
decis. 24. num. 4.

Sed prædicta vera non sunt, & soli Doctores Galli hæc
attestati sunt, semper allegātes cōsuetudinem; quæ tamē
nōn valet in præiudicium Clericalis priuilegij. gl. & Abb.
in c. Clerici. de iudic. qui dixerūt; quod talis consuetudo
est irrationabilis. Rot. Rom. decis. 839. in antiq. quæ vo-
luit, hoc locum habere etiam in præscriptione, & cōsue-
tudine immemorabili, latè Rolād. cōs. 4. nu. 11. & seq.
lib. 1. & latiss. Decia. d. c. 9. num. 10. & seq. vltra quod in

huiusmodi consuetudine introducenda semper vis aliqua interuenit, vel metus, de cuius consuetudinis validitate diximus. cap. 14.

Et semper Clericus, & si conueniatur ex persona laici, esset conueniendus coram Ecclesiastico, & propterea Scacci. d. c. 11. n. 99. non fir mat, quod Clericus pro cura officij secularis possit conueniri coram laico per ea, quæ dixit eodem. c. num. 23.

55 Et Clericus, qui administrauit bona Principis laici non potest ab eo carcerari pro ratione reddenda. gl. & Doct. in c. dilectis. de appellat. Bertach. de Episc. in prima par. 4. lib. nume. 6. dummodo non sit in fuga, vel de fuga suspectus.

56 Clericus vero vassallus tenetur subire iudicium coram Domino feudi, quamuis seculari. c. verum. & c. ex transmissa. vbi Doct. de foro cõpet. c. ceterum. de iudi. Andr. Gaill. obseruat. Camer. lib. 1. obseruat. 37. nu. 3. Marat. d. dist. 11. n. 75. Bened. in d. repetit. c. Raynutius. d. decif. 2. n. 167. vbi ait, quod potest Clericus feudo priuari ob feloniam, vel aliam culpam commissam circa feudum, & subdit ex inteterata Galliæ consuetudine posse Clericum vassallum puniri pro omnibus delictis, quæ feudum respiciunt, licet nõ pro communibus. Nam quãdo agitur de feudo, cessat beneficium fori, & conuenitur coram laico Domino, vel paribus Curia, ita Soci. reg. tract. reg. 56. fallent. 2. Afflict. de feud. femin. §. si. num. 6. Gaill. de pac. publi. l. 1. c. 8. sub num. 9. Napod. in consuet. Regni.

in procem. §. præfatis. num. 390. & seq. Dec. in d. c. ceterum. num. 20. de iudic. & hanc magis communem Canonistarum, & legistarum affirmat Clar. §. feudum. q. 90. vers. & hæc quidem conclusio. Et quod ita de consuetudine seruetur, asserit Archid. in c. vnic. de Cler. coniug. in 6. Guid. Pap. decis. 139. n. 1 in fi. prosequitur Scacci. d. c. 11. num. 97. & Fari. d. q. 8. num. 21.

- 57 Et occasione feudi, quod habet à laico, subest laico, ei-
que iuramentum fidelitatis præstare tenetur, Panor. per
eum text. in cap. nimis. in princ. de iur. iurand. Bald.
in prælud. feud. colum. fin. vers. alia diuisio feudi, aliud
Ecclesiasticum. Cassane. in Catal. glor. mund. in 4. c. 28.
considerat.
- 58 Et ratio prædictorum est, quia ratione feudi nõ dicitur
iudicari, vt persona Ecclesiastica, sed vt Princeps, Dux,
Comes, vel Itatus Imperij, ita Bart. & cæteri in l. si quan-
do. C. de appellat. idem Bart. in l. 1. §. si quis, nu. 15. ff. eo.
& hæc est communis sententia, teste Roma. conf. 422.
prout eum refert Scacci. d. num. 97. Iacob. de S. Georg.
de feud. in ver. & dicti vassalli. Villalob. comm. opin. in
ver. Clericus, nu. 27. Menoch. de retinen. possess. remed.
3. num. 396. & seq. & nu. 409. & seq. vbi pulchrè totam
hanc materiam tractat.
- 59 Aduertendum tamen erit, quod & si Clericus rōne feu-
di cogatur in his, quæ respiciūt feudum, litigare corā Do-
mino feudi, nõ potest nihilominus astringi, vel de aliquo
delicto cōdemnari ab ipso feudi Dño laico, s̄m Abb. in c.

verum. de iudic. & ibi dicunt Innocent. & alij præcipue Io. Andr. quod ubi ageretur de delicto siue ciuilitate, siue criminaliter, tunc solus Episcopus cognoscit, addet. ad Marat. in pract. par. 4. dist. 11. num. 75. & comprobatur Surd. d. cōf. 396. num. 32. lib. 3. Villalob. com. opin. ver. Clericus. num. 74. Sigif. Scacci. d. c. 11. num. 97. Andr. Gaill. obser. Cam. lib. 1. obser. 37. n. 3. & in tract. de pac. public. c. 8. sub num. 9. lib. 1. Fari. d. q. 8. nu. 22. in fi. Milian. in repert. in ver. feudi quæstio, si est de iurisdictione. Menoc. de retin. possess. remed. 3. num. 402.

60. Ex quibus apparet, quam male senserit Bened. in d. repet. c. Raynutius. dum asseruit Clericum posse puniri per Dñm feudi ob felloniã, vel aliam culpã commissam circa feudum, & pro omnibus delictis respicientibus feudum.
61. Restat videre de solemniter altercatione Scribentium, Nunquid in causa possessorij iudex laicus sit competens, etiam si de re spirituali, & beneficiali tractetur? & magis communis videtur sententia, quod possit, vti affirmat omnes, in c. fi. de iudic. Bal. in l. fi. de proprietate. colum. pen. vers. quero, nunquid possessorium. C. si à nō compet. iudic. Card. Zabari. in Clem. dispendiosam. col. 4. 3. opposit. 10. q. de iudic. Guid. Papæ decis. 1. primo dub. decis. 71. in princ. decis. 85. in princ. & decis. 207. per tot. Boer. decis. 69. num. 23. Grammat. decis. 78. per tot. Afflict. decis. 2. nu. 10. & Frac. de March. q. 190. & q. 512. ubi testatur, Curiam illam sic semper seruasse. Olsch. decis. Pedem. 116. nu. 1. & in consil. 54. in fi. Thesaur. decis. pariter Pedem. 82. nu.

82. nu. 1. & seq. prosequitur Fari. d. q. 8. num. 23. Couar. pract. q. c. 35. in prin. Scacc. d. c. 11. n. 95.

Verum cum Menoch. de recup. possess. remed. 15. nu. 210. ubi latiff. & benè hunc articulum discutit. & num. 212. aduertendū dicit, non satis solidis fundamentis tantorum Patrum sententiam niti, & rationes ab ipsis ponderatæ non mediocriter dubitabiles sunt, & contrarium tenuerunt multi, quos citauit Menoch. ibidem nu. 220.

Vnde cum ipso Menoch. de recup. poss. d. remed. 15. n. 234. & clarius. de retinen. possess. remed. 3. n. 324. quatuor sunt constituendi casus.

62° Primus, cum turbator laicus turbat Clericum rei beneficiariæ possessorem. Quo in casu iudex laicus competens erit contra illum turbatorem, ita Bero. consil. 49. num. 12. lib. 3. & nulla ratione dicere posset turbator de incompetencia iudicis laici, cum ex sua persona, quæ illi subest, nō potest incompetentiam allegare. Nec etiam ratione rei, quod sit Ecclesiastica, quia est priuilegium Clerici actoris, nō proprium, & propterea non potest obijcere fori declinatoriam cōtra Clericum, ne inducta ad fauorem Clerici in odium illius retorqueatur. l. quod fauore. C. de ll. & fuit de mente Soc. in c. sanè. nume. 9. de for. compet.

Nec impedit hoc casu iudicis secularis iurisdictionem rei beneficiariæ qualitas, eo quia possessio hæc non dicitur spiritualis, uti est proprietas ipsa, sed potius temporalis, est nuncupanda, & in casu isto loquitur Guid. Pa-

p̄ decif. 1. cum quo sentit Aufrer. tract. de pot. secul. sup. perso. Eccles. reg. 2. fallent. 24. Aym. conf. 258. col. 1. & 2. Ferret. conf. 1. ad fi. & Ofasch. d. decif. 116. n. 1.

- 63 Sed dubitādi ansam præbet, cum de titulo ipsius possessoris cognoscendum sit vna cum possessione, vti citatis Imo. Bero. Couar. & ipso Menoch. scribit Fari. d. q. 8. num. 23. vers. sublimita primo. Quapropter Menoch. d. remed. 3. retinē. possess. n. 328. statuit, aut de titulo principaliter, aut incidenter tātum tractatur, si principaliter, laicus nō erit iudex, ex quo causa non merē temporalis, sed mixta est cum spirituali, cuius incapax est laicus, & ita iustificatur opinio tenentium laicum non cognoscere de possessorijs per titulum iustificandis. Si verò incidenter de titulo tractandum erit in isto possessorio iudicio, tūc laicus iudex esse potest, hoc pacto est intelligendus Aufrer. d. reg. 2. fallent. 24. & expressè firmavit Rip. lib. 2. respons. c. vlt. numero primo. Natuar. in repet. cap. cum contingat. de rescript. fol. 149. versic. 4. ideo non obstat.

Non enim ob id causa spiritualis redditur, quod de titulo incidenter cognoscatur, principaliter vero de quasi possessione, per doctrinam Bald. in Authēt. ei. qui iurat, num. 27. C. de bon. aut. iud. possiden. vbi dicit, quod quando sufficit probare quasi possessionem, causa nō est spiritualis, & propterea de ea iudex laicus cognoscit, & isto casu sufficit, vt de titulo fiat fides, & de eo tractatur summarie, & sat est docere de titulo colorato, vti pluribus

ribus comprobat Menoch. d. remed. 3. retinen. possess.
num. 333. & seq.

¶ Quomodo autem principaliter, vel incidenter quid factum dicatur, declarat Bart. in l. ambitiosa, num. 19. ff. de decret. ab ord. faciē. vbi quod duobus modis, scilicet sū ordinem naturæ, & secundum ordinem intellectus.

64 Ac etiam si de titulo euidē ter constaret, vt puta, ex cōfessione aduersarij, nam tūc nō impeditur secularis iudex de causa cognoscere, ita Spec. in tit. de recōuent. §. nunc dicamus. nu. 2. & apertius Bald. in l. 1. in fi. C. de sent. quæ fin. cert. quant. vbi ait, laicum cognoscere de causa spiritali, quando de ea ex partis cōfessione cōstat, idem Bal. in l. si Titia. ff. solut. matr. in l. vbi cumq; in 1. le. & ff. de interrog. act. in l. quoties, nu. 4. C. de iudic. & in l. non ignorat. in fi. C. qui accus. non poss. pluribus comprobat Menoch. d. remed. 3. num. 338.

65 Aduertēdum quoque erit, quod quotiescūque titulus esset iustificandus, & non opponeretur de incompetencia iudicis laici, cessaret difficultas, quia posset cognoscere. Aym. in puncto conf. 258. num. 4. Anch. consil. 98. col. 2. Roma. conf. 173. col. 2. vers. vltimo reperio.

66 Adnotandum quoque mandat Menoch. vbi supra, nu. 343. quod quando iudex laicus incidenter cognoscit de titulo, non habet super eo principaliter pronunciare, sed solum per modum causæ, scilicet, Condemno te, ne Petrum Clericum in sua iusta possessione turbes, per doctrinam Bald. in Authēt. ad hoc. num. 2. C. de latin. liber.

tollen. quam sequuti fuerunt Aret. Feli. & Nauar. locis
relatis per Menoch. vbi proximè.

67. Secundus casus à Menoch. positus est, cum laicus à Cle-
rico turbatur in illa quasi possessione rei Ecclesiasticæ,
& tunc dicendum est, quod audiendus non sit à iudice
laico, quia Clericus turbatus non potest citari à seculari
iudice, cui aliquo pacto nō subiacet, vt demonstratum
fuit, & habemus regulam, quod actor sequi debet forum
Clerici rei conuenti. c. si quis contra Clericum. vbi om-
nes. de for. cōpet.

68. Ac etiam quia de nō iure laici turbati constat, cum cer-
tum sit, laicum incapacem esse possessionis, vel quasi, rei
Ecclesiasticæ. c. 2. de iudic. c. contingit. de arbitr. c. lator.
qui fil. sint legit. & de rebus Ecclesiæ laicus disponere
non potest tam in temporalibus, quam in spiritualibus,
cap. Ecclesiæ. S. Mariæ. vbi glos. in ver. laicus. de Cōstit.
& firmat Menoch. dicto remed. 3. nume. 347. de retin.
possess.

69. Tertius est casus indubitabilis, quādo vterq; scilicet,
turbator, & turbatus est laicus, & tunc secularis iudex
competens erit in causa possessoria.

Rectè tamen inquit Menoch. vbi supra. nume. 348. fa-
ciet iudex laicus, si cognitō neutrum ius in ea causa foue-
re, ex quo titulum habere nō possunt, si Ecclesiastico iu-
dici hoc notificauerit, quod in vtilitatem Ecclesiæ resul-
tabit, ne indebite à laicis eius iura occupentur, & con-
uenit laico iudici Ecclesiam tueri.

70. Quartus quoq; casus consideratur per Menoch. si ambo, turbator, & turbatus sit Clericus, & contendit de quasi possessione rei Ecclesiasticæ, & in casu isto solus Ecclesiasticus erit cōpetens. Nā Clericus non pōt trahi, neq; citari coram seculari iudice, siue causa sit petitoria, siue possessoria. c. qualiter. & c. vlt. de iudic. cōsult. Soc. sen. conf. 13. n. 12. lib. 4. & Marian. in. c. san. in. 9. de for. com. pet. docuit, quod non solū inspici debet locus rei sitæ, sed et qualitas ipsius aduersarij, & ideo si conueniendus sit Clericus ratione rei sitæ, erit citandus coram iudice Ecclesiastico illius loci, vbi situata est res, & mutatur solummodo locus, non qualitas personæ, & attendit locus rei sitæ, vti accessorie ad qualitatem personæ. in. c. 1.

Et si persona est exempta, ergo & res exempta erit, q̄ personæ accedit. arg. l. fin. ff. de censib. & faciūt tradita ab Innoc. in. c. fin. de vit. & honest. Cler. & ab Archid. in. c. 1. de Cler. cōiug. in. 6. & cōprobat menoch. d. rem. 3. n. 349. & seq. de retin. poss. vbi tripliciter hāc ppositionē declarat.

71. Prædicta vero in remedijs retinendæ, & reintegrandæ facillimè procedere possent. sed in remedio adipiscendæ apud neminem ferè dubitatur, laicū iudicem inter Clericos ius dicere minimè posse, cum de possessione rei Ecclesiasticæ, seu spiritualis agitur, sic Aym. conf. 104. nu. 17. Guid. Pap. d. decis. 1. Didac. pract. quæst. c. 35. nu. 1. vers. prima conclusio, & Berō. in rub. ex. de iudic. n. 51. vbi scribit, quod oēs ita affirmāt, & comprobant, citatis his, Menoch. de recup. possess. remed. 15. nu. 235. Natt. conf.

conf. 411. Afflict. in constit. Regni lib. 1. rub. 67. nu. 12.
 Hac ratione fult. quia iudicium hoc adipiscendū habet
 annexam proprietatis causam, quę spiritualis reputatur,
 & propterea à laico iudice tractari nequit, c. tuam. de
 ord. cogno. c. lator. qui fil. sint legit.

Ab hac tñ snia recessit Igne. in. l. necessarios. §. nō alias.
 par. 2. n. 42. ff. ad Syllan. & Ant. Thesaur. decis. Pedem.
 82. n. 3. & 4. citatis alijs affirmat, imo in possessorio adipi
 scendæ iudicem laicum esse competentem, quāquā de
 causa Ecclesiastica, & beneficiaria agatur, & sepius apud
 eū in Pedemōtano senatu seruatum fuisse testatur, & ita
 obseruari ait in Regno Franciæ, Neapolis, & Lusitaniæ.

Prima tñ opinio seruāda utiq; erit, quia Igne. reproba
 tur à Menoch. d. remed. 1 5. n. 235. in fin. de recup. poss.
 & Vant. de nullit. tit. de nullit. ex defect. iurisd. n. 54. asse
 rit, quod opinio Igne. falsa est, & Thef. non attendēdus,
 uti inquit Farinat. d. q. 8. nu. 23. vers. procedit aut, vbi di
 cit, quod in iudicādo nunq̄ recederet à priori opinione,
 quando agit inter duos Clericos, vel qñ inter laicū acto
 rem, & Clericū reū, satis enim, & inconuincibiliter tunc
 vrget ratio superius adducta, nec à proposita sententiā
 remouendi sumus per contrariam dictorū locorū obser
 uantiam, quia talis consuetudo est improbata à iure, uti
 declarat Couar. d. c. 35. in fin. practico. quæst.

72. Bene verum est, quod si iudex Ecclesiasticus esset ne
 gligens in administranda iustitia ipsi Clerico, posset Ec
 clesiastici iudicis negligentiam supplere laicus iudex, ita

glos. in. c. filij. in ver. Regi. i 6. q. 7. Host. in c. qualiter in prin. de iudic. & in sum. titu. de for. compet. S. liquet etiã. vers. sed nunquid iudex secularis. prosequitur Menoch. de retin. possess. remed. 3. nu. 354. & seq. vbi reprobatur Abb. & Marian. contrariũ tenentes. Et ista non contrariantur ijs, q̄ diximus superius. c. i 7. n. 30. Quod secularis Potestas non supplet negligentiã iudicis Ecclesiastici. Quia quę ibi diximus procedunt in criminalibus causis, & modo affirmamus, quod supplet negligentiã Ecclesiastici in Civilibus, potest etenim in realibus iudex, & Potestas secularis suppleri negligentiã Ecclesiastici per tex. in signẽ in. c. filijs. i 6. q. 7. in quo sancitur, vt Ep̄is, & Archiep̄iscopis negligentibus punitionẽ eorũ Rectorũ, qui bonis Ecclesiasticis abutuntur, posse Regem adiri, vt illi malo medeatur, nec d. tex. correctum legitur, vt vultiere Abb. in. c. qualiter. n. 7. de iudic. & Soc. in. c. si q̄s Clericus. n. 28. & c. sanẽ. in. 10. de for. compet. Quinimo Principes seculares bene faciunt, si cogant oppressores bonorum Ecclesiarum, & pauperum Clericorũ à dissipatiõne, & oppressiõne desistere, si Ecclesiastici iudices, & inferiores Prælati hoc facere non curarent, donec à Sum. Pont. præstetur debitum auxilium, sicut Nauar. in. c. cū contingat. fol. i 52. vers. & quãuis. de rescript. & concludit Couar. d. c. 35. n. 3. vers. secundo probatur prædictum quæst. & firmat Menoch. de retin. possess. d. remed. 3. nu. 335. & 336. & seq. & assentit Farinat. d. q. 8. hum. 23. vers. limita tertio.

73 Volunt et Scribentes, quod si Clericus citatus à laico iudice, si sua putauerit interesse, & comparuerit, illius se tertia, & iudicio stare cogatur, per doctrinam Bal. in l. testamenta. in fin. C. de testam. & hanc citationis formam per cautela dat Cepo. caut. 68. n. 3. Marat. in pract. 4. par. ver. Clerici non pnt conueniri. Roland. conf. 29. nu. 1. & seq. lib. 2. Ioseph. Ludo. com. opin. lib. 1. concl. 5. vers. ampliat. tur prædicta; quasi quod talis citatio sit potius incitatoria, quàm arctatoria, & sic citatus Clericus, non reus necessarius, sed actor voluntarius efficitur, sicut Bal. Castren. & Alex. ad ceteros in d. l. testamenta. C. de testam. & concludit Afflict. decis. 24. n. 7. & 8. & sicuti Clericus potest, si vult, coram seculari iudice conuenire laicum in causa merè profana, uti per Innoc. in c. cum. P. in ver. Cleric. de accusat. Butr. & Innocen. in c. quod Clericus. de for. compet. ita pariter citatus, si sua putauerit interesse, cum comparendo actor dicatur voluntarius, potest laicali iudicio se submittere. cum hac sententia transit Scaccia. d. c. 1. n. 100. & assentit Farin. d. q. 8. n. 87. Dec. in c. cum. inter. n. 35. de excep. & conf. 700. sub n. 6. eo quia non peritur in aliquo condemnari iste Clericus citatus, si sua putauerit interesse, & sic in effectu actor erit. Doct. in l. de pupillo. §. meminisse. & §. si seruo. ff. de no. op. nunciat. Contrarium voluere Anch. in c. ea, qua. reg. 58. vers. 27. de reg. iur. in 6. Dec. conf. 158. col. 2. Aym. cōf. 13. in fin. Alex. in d. l. de pupillo, §. si seruo. ff. de no. op. nunciat. & conclusum fuit per sacrum Consiliū Neapolitanum teste

Capic.

Capic. decis. 8. n. 3. Eo quia Clericus sic citatus, si sua putauerit interesse, comparēdo, & docēdo de suo interesse, non actor voluntarius, sed necessarius reus esset dicēdus, & propterea non poterit corā laico cōueniri, quāquam Dec. in d. c. cum inter. n. 15. & Felin. nu. 24. de except. contrarium tueri cōnati sint.

Nihilominus quod Clericus ita citatus non possit dīstringi laicali iudicio, expressē demonstratur, considerādo, aut Clericus iste comparet, aut nō comparet, si comparet, & opponat fori declinatoriā, petēdo ad iudicem suum remitti, tunc laicus iudex non erit competēs, vigore dictæ declinatoriæ exceptionis; quæ in orbibus causis tã magnis, quã paruis, tam ordinarijs, quam extraordinarijs, tum corā ordinarijs iudicibus, tum corā delegatis opponi potest, teste Bal. in l. si quis in conscribēdo in fin. C. de pact. & in pūcto concludit Afflict. in constit. Regni. constit. de Burgenfaticis. vers. septimo quēro. col. 3. relatus à Rolād. d. cons. 29. n. 17. lib. 2. iterum Afflict. latē decis. 380. n. 7. & seq. vbi Vrill. n. 5. & fuit de mente Capic. d. decis. 8. n. 3. comprobatur Menoch. d. remed. 151. n. 232. recuper. possess. Ioseph. Lud. d. concl. 5. vers. 5. & in casu. Grām. decis. 61. n. 3. & psequit Farinat. d. q. 8. n. 91.

74. Præcipuē si citato sic Clerico, imponat pœna, quod si non comparuerit, contra ipsum in contumaciā pcedēt, quæ tūc non erit actor voluntarius, sed reus necessarius, ideo snia contra ipsū minimē ferri pōt, & lata est inualida, & non p̄iudicat Clerico, sic declarādo docuit Soc. in tract.

de citat. in 2. art. prin. q. 14. & firmanr. Lud. d. concl. 5.
 vers. fallit hoc dictū, Capic. d. decis. 8. n. 4. Rolād. d. conf.
 29. n. 18. lib. 2. Grāmat. d. decis. 61. n. 3. & voluit Farin.
 d. q. 8. n. 92. Vnde comparendo Clericus propter istam
 citationem poterit declinare forum secularem.

75 Si verò non cōparuerit, quia tunc acta, & sñia contra
 ipsū lata non afficiūt, cū citat^o, si sua putauerit interesse,
 non comparēdo, non dicat contumax, sīm Bal. in. c. 1. in
 5. q. de mil. vassall. q. cont. est. vbi Afflic. n. 9. gloss. Bal. &
 Salic. in. l. ea quidē. C. si manc. ita fuer. aliena. ipse Bal. in
 l. p̄scriptione in. 15. col. vers. sexto q̄ritur. C. si cōtr. ius vel
 vtil. pub. & in. c. fin. in prin. de fid. instr. Ang. in. l. cōtuma-
 cē. C. quom. & q̄ iud. Aret. in. §. quadrupli. 27. col. vers.
 qd si cōpareāt. Instit. de actio. Alex. in. d. l. de pupillo. §. 1.
 in fin. ff. de no. op. nūc. & in. l. libertis. la. 1. ff. de i. ius. vocā.

Et postq̄ citatio sic formata, si sua putauerit interesse,
 non ardet Clericū ad comparēdū, ita pariter sñia cōtra
 eū lata exequi non pōt Felin. in. d. c. cū inter. n. 12. de ex-
 cep. Bellamer. decis. 11. Rolād. d. conf. 29. n. 6. lib. 2. Me-
 noch. oīno videndus d. remed. 15. n. 228. recup. possess.
 & prius dixerat Afflic. decis. 2. n. 8. & sequitur Farinat.
 d. q. 8. n. 99. Ex quibus apparet quā vana, & frustratoria
 sit opinio tenentium, quod Clericus hoc pacto citatus,
 efficiatur actor voluntarius, quæ tm̄ non procederet si
 Clericus cōparēdo nō opponeret fori declinatoriā, qd
 in practica nūq̄ dabit, ex quo semper Clericus hāc decli-
 natoriā opponet, & ad suum iudicem remitti instabit.

De statuto laicorum, an, & quando liget Clericos.

Cap. XXI.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici ciues dicuntur, & ciuium appellatione continentur.
- 2 Clerici non solum originarij, verum etiam alienigenae, dummodo habitent, beneficent, vel commorentur in loco, veniunt appellatione ciuium.
- 3 Statuta laicalia concernentia commune bonum ligant Clericos secundum opinionem aliquorum, quae reprobatur. n. 21.
- 4 Clerici transgressores statuti laicalis commune bonum continentis, peccant mortaliter.
Quod declaratur nu. 27.
- 5 Ad seculares Principes spectat condere leges circa temporalia ad Reipublicae conseruationem.
Quod declaratur nu. 26.
- 6 Clerici, & laici in concernentibus politicam temporalē eundem habent rectorem Principem secularem, cuius legibus gubernantur, & illis subijciuntur, sed quomodo procedat, demonstratur. nu. 26.
- 7 Statutum laicale de Clericis expressè loquens non valet.
- 8 Principes seculares non habent potestatem condendi leges in Clericos.
Statuere est iurisdictionis, & à pari procedunt, ligare aliquo statuto,

statuto, vel trahere ad suum forum.

- 10 Quando defuit potestas, nulla est operatio.
- 11 Defectus iurisdictionis quancumq; allegari potest.
- 12 Statutum generale, & favorabile Clericos ligare multi voluere.
Sed declaratur. n. 18, & 22.
- 13 Sub generali statuti laicalis dispositione Clerici non continentur.
- 14 Statutum quantumcumq; generale non extenditur ad personas exemptas, & non subiectas statuentibus.
- 15 Dispositio statuentium commensuratur secundum eorum potestatem, & non creditur voluisse illas personas complecti in generali statuto, de quibus in specie disponere statuentes non potuissent.
- 16 Statutum generale tum ex defectu potestatis, tum voluntatis, Clericos non comprehendit.
- 17 Statutum quantum vis favorabile non ligat Clericos.
- 18 Statuta favorabilia quomodo ligant Clericos, declaratur.
- 19 Lex necessitat, et obligat, & privilegio nemo inuitus utitur.
- 20 Statutorum laicorum beneficia Clericis non denegantur.
- 21 Statutum laicale commune bonum continens non ligat Clericos ex defectu potestatis.
- 22 Statutum merè favorabile Clericis nec etiam valet.
- 23 Statutum, per quod ligantur Clerici, nō favorabile, sed odiosum demonstratur.
- 24 Sola utilitas non sustinet actum nullum.
- 25 Publica utilitas, & commune bonum efficit, ut lex fieri possit,

possit, cuius finis est commune bonum.

- 26 Iurisdictio respicit tempus, locum, causas, res, & personas, & quo ad tempus, locum, & causas, iurisdictio temporalis à spirituali est distincta, sed quoad res, & personas Ecclesiasticas, nihil est quod laicis concedatur.
- 27 Quando Clerici propter commune bonum tenentur seruare edicta secularium, hoc euenit, nō vigore legis à seculari Principe promulgata, sed vi rationis naturalis.
- 28 Clerici violatores edictorum secularis Principis non à laicali, sed ab Ecclesiastico iudice puniuntur.
- 29 Et Ecclesiasticus iudex non tenetur pœnam impositam per Constitutionem laicalem imponere, sed aliam arbitriam.
- 30 Vt Constitutio laicalis liget Clericos, quæ requirantur, demonstratur.
- 31 Quando Clericus vti intendit statuto laicali, debet eo vti cum suis omnibus qualitatibus.

I **VIA** Clerici dicuntur ciues, & veniunt appellatione ciuium, secundum Bart. in l. i. nu. i. ff. ad municip. Bald. in c. i. de vassall. qui arm. belli. depo. qui scriptum reliquit, quod Ecclesia dicitur de corpore ciuitatis: comprobarunt hoc dictum Bald. Georg. Natt. in tract. statut. exclus. femin. in 3. q. prin. nu. 85. Mars. in tract. de banni. in ver. Ciuitate. n. 176. & Casfane. in Cōsuet. Burgund. rub. 13. §. 9. nu. 2. affirmavit, qđ Clerici dñr ciues districtuales, & pars Ciuitatis, & alle-

gat Oldr. Io. Andr. Roman. & Abba. prosequitur Tiraq. de primogen. q. 44. nu. 9. Cumias super rit. mag. Cur. c. 40. num. 280.

- 2 Quinimò Bart. in l. ciues. C. de incol. lib. 10. & in d. l. 1. voluit, quod hoc procedat non solum in Clericis originarijs, sed quoq; in alienigenis, si tamen in loco habitet, beneficium habeant, vel ibi commoretur, quia dum ibi moram trahunt, loco ciuium habentur, hoc idè dixit Barbat. in c. Rodulfus. n. 137. de rescrip. Felin. in c. dilectus, il. 2. n. 2. & 8. eo. tit. Lap. in rub. de donat. int. vir. & vxor. §. 39. n. 5. Boer. decis. 260. n. 20. & firmat Sanseuèri. in l. 1. n. 41. C. de Sum. Trin. & fid. Cathol. respoditq; Oldr. còf. 32. per tot. quod sacerdos est de vniuersitate; sequitur Alber. in l. 1. col. 2. vers. vidi etià dubitari. ff. qd quisq; vniuer. nom. Dec. in c. Ecclesiæ S. Mariæ. sub n. 10. de Còsti. & sìn Arch. in repet. c. 1. col. 36. vers. non obstat, qd in re sua, de Còstit. Clericus dñ habere. ciuitatis participium.
- 3 Hinc dixere multi, quod statuta laicalia ligant Clericos præcipuè, quando statutum còtinet commune bonum, vti latè respondit Menoch. còf. 800. nu. 2. lib. 7. & comprobatur Vincent. de Franch. decis. 9. n. 5. & voluere Nauar. in Manual. confess. c. 23. num. 88. Messias, de ax. panis. conclus. 5. n. 40. Sot. in 4. sentet. dist. 25. q. 2. artic. 2. col. 4. vers. quarta còclusio. Auedán. de exequè. Princip. mandat. lib. 1. c. 13. num. 7. & habemus tex. in c. non minus. §. quo circa. de immun. Eccles. vbi Anch. nu. 8. dicit, quod vbi eumq; tractatur de communi vtilitate, &

commodo Clericorum, & laicorū simul, & permixtim, Clerici tenentur, vti laici;

4 Et si Clerici simili statuto cōtrauenirēt, mortaliter peccarent, s̄m Luc. de Penn. in l. fi. C. quib. mune. nemi. lic. se excusar. lib. 10. Sot. vbi supra. qui vltorius voluit, quod vltra peccatum, teneātur Clerici ad restitutionē damni dati. prosequitur Frāch. d. decis. 9. n. 4. Menchia. lib. 1. de success. creat. §. 10. n. 648. Messia. vbi proximè n. 41. Lopez. in addit. ad pract. Diaz. c. 56. vers. primo Clericos.

5 Nam ad Principem secularem, cui à Deo in temporalibus populorum cura est demandata, spectat cōdere leges circa ea, quæ pertinet ad iustam viuēdi rationem, & Reipublicæ cōseruationem respiciūt, non autem ad Episcopos, & alios iudices Ecclesiasticos, Sot. lib. 1. de iust. & iur. q. 6. art. 2. post princ. & in 4. sentent. d. dist. 25. q. 25. Molin. de iust. & iur. disputat. 31. conclus. 6.

6 Qui dicit, qd Clerici, & laici in concernentibus politicam temporalem eūdem habent rectorem Principē secularē, cuius legibus gubernātur, & quibus subijciūtur. Sicuti igitur Clerici in spiritualibus tenētur iurā Pōtifficia seruare, ita in temporalibus à ciuilibus sanctionibus discedere Clerici nō debēt, sic Driedon. de liber. Christ. lib. 2. c. 1. proposit. 4. D. Thom. de regimin. Princip. lib. 1. c. 12. Illustr. Card. Bellarmin. de potest. Pontif. lib. 3. c. 6. Lopez. ad Diaz. c. 56. vers. sed vt liberè dicam.

7 In quō articulo cauēndum erit, quod si statutū laicale, seu Principis secularis edictum, expressè de Clericis lo-

queretur, non valeret villo pacto ita Butr. in c. quod Clericis. de for. compet. vbi Imo. Abb. & cæteri. Dec. in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ. n. 24. de Constit. prout eum refert, & sequitur Menoch. de recup. possess. remed. 14. n. 56.

8° Eo quia Princeps secularis non habet potestatem condendi leges in Clericos, per ea, quæ notant omnes in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ. Doct. in d. c. quod Clericis. de for. cõp. Corn. cõf. 145. n. 4. lib. 4. Castrè. qui de cõmuni testatur. cõf. 157. n. 1. lib. 2. Port. Imolen. cõf. 48. n. 1. Hondad. cõf. 3. n. 11. lib. 1. & nos demonstrauimus Clericos exem-

9^optos esse à laicali iurisdictione, † Quapropter, cū statuerè sit iurisdictionis sñ Bart. in l. oēs populi. n. 3 ff. de iust. & iur. ibiq; Caccialup. & Ias. Rom. cõf. 218. n. 2. Et sicuti comprobauimus, secularem Potestatem non posse iudicare Clericum, ita non põt statuto astringere: pari enim passu procedunt, ligare aliquem statuto, vel ad suum trahere forum, Innocēt. & Butr. in rubr. de consuet. Archid. in c. quo iure. dist. 9. Dec. in d. c. Ecclesiæ S. Mariæ. nu. 6.

10° Vnde cum Potestas deficiat, nulla est operatio, ex quo in quolibet actu est necessaria potestas ad illius validitatem. c. cum super. de off. deleg. l. cum te. vbi Bal. C. de donat. ant. nup. Dec. cõf. 198. n. 3. & firmat, validisq; rationibus comprobatur. Surd. consil. 361. nu. 17. lib. 3. & sentit Hondad. d. consil. 3. num. 12. lib. 1.

11° Defectusq; iurisdictionis est talis, & tantæ efficacix, quã quãndocumq; allegari potest, vt, citatis multis, concludit Surd. d. cõf. 301. n. 18. lib. 3. dicēs, quod regulã hęc

continēs, quod actus sit nullus, quando fit ab eo, qui potestate caret, nullam omnino patitur exceptionem, quia est fundata in naturali ratione.

12 Si verò statutum generale fuerit, & de Clericis mentionem non faceret, tunc inter Scribentes controuertitur, si liget Clericos, & quoniam continet commune bonum, illos ligare uoluerit superius citati, & quoniam Clericis est fauorabile, illos comprehendere tenuerit multi. Quia licet sit defectus potestatis, tam in generali fauorabili, quam in speciali, attamen quia in generali statuto non cadit, nec demonstratur superioritas circa Clericos, sicuti in speciali, in quo expresse de Clericis statuitur. Ideo sub illa generalitate, quoniam est fauorabile statutum, Clerici comprehenduntur, quia & ipsi eo poterunt, uti argumento doctrinae Bal. in l. omni. n. 2. C. de sacr. Eccles. & ex cōi respōdit Soc. cōf. 230. nu. 8. lib. 2. Capr. reg. tra. reg. 15. n. 35. Laurēt. Chirio. com. opin. cōclus. 56. cētur. 4. qui de cōi, & ipse testatur. Neuiza. copiose cōf. 39. n. 10. ubi asserit. Quod quoniam verba statuti non sunt præceptiua, seu arctatiua, ligant Clericos, & uoluisse hoc idem uidetur Bursatt. consil. 93. num. 22. lib. 1.

13 Contrarium uero mihi dicendum uidetur. Quia in generali ista statuti dispositione Clerici non continentur. Felin. latiff. in d. c. Ecclesie S. Marię. n. 89. de Constit. pulcre Panor. in c. cum a nobis. n. 4. de sentent. excom. Castrē. in l. ab administratione. post prin. C. de lega. quo fit, quod ex defectu uoluntatis statutum ita generaliter conceptum Clericis

14 non noceat. † Quia statutum quantumcumque generale non

extēditur ad psonas exemptās, nec subiectas iurisdictioni statuentium. Bal. in d. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. Soc. conf. 74. num. 11. lib. 1. Gozad. confil. 76. nume. 12. Quæ verba generalia intelligūtur de omnibus exceptis priuilegiatis. Siluan. conf. 73. n. 4. Rimi. sen. conf. 313. nu. 13. lib. 2. Burfatt. his citatis, conf. 186. num. 33. lib. 2.

15. Eo quia dispositio statuentium commēsuratur secūdū eorum potestatem, & nō creditur voluisse illas personas comprehendere in generali statuti dispositione, de quibus in specie, & expressē disponere nō potuissent, Abb. in c. a nobis. il primo, num. 4. & 5. de sent. ex com. Mandell. de Alb. confil. 8. num. 10. Alex. confil. 211. nume. 1. lib. 2. vbi scribit statuentium mentem esse interpretandam secundum ius, vt scilicet Clerici, qui statuentibus non subiacent, in statuto non includātur, sequitur Crot. confil. 370. nume. 13. & 14. lib. 3.

16. Si igitur statutū de Clericis expressē mētionem fecisset, non valeret defectu potestatis statutum generale, in quo de Clericis non fit mentio, defectu potestatis, & etiam voluntatis simul corrūit. Io. Andr. in cap. si de immun. Eccles. in 6. Bald. in l. si. §. in computatione. C. de iur. deliber. Soc. confil. 46. nume. 9. lib. 4. Rimi. iun. confil. 449. nu. 32. lib. 4. cum præfatis rēsidet Hondad. d. confil. 3. num. 16. & seq. lib. 1.

17. Nec releuat, si statutum Clericis esset fauorabile, quia indistinctē Clericos nō ligari statuto laicorū, quātumuis fauorabili tenet Mathesi. in sing. 112. vbi dicit hāc doctrinam

nam vtilem, & lucrosam, & procedere in foro nedum Ecclesiastico, sed etiam seculari, per tradita in d. c. Ecclesia S. Mariæ. Quod etiam ante Mathesi. videtur fuisse de mēte Bal. in c. cum venissent. n. 6. de eo, qui mittit. in possess. Et dictū statutū de Clericis expressam, & specificā mentionem nō faciēs, interpretatur sñ ius cōmune, quo sancitur. Nolite tangere Christos meos, vt notatur in S. vult enim. in Authēt. de nō alienā. & ideo de eis statuere noluisse per supradictū dicendū venit. Si verò res nominat, vult quidē illos cōplecti, sed nō potest, vt diximus, & considerat Surd. conf. 2. sub n. 15. lib. 1. & sentit Lap. allegat. 100. n. 4. Soc. conf. 14. in prin. vbi de communi, & conf. 46. n. 8. lib. 4. & hāc etiam communem appellauit ipse Soc. confil. 1. num. 9. lib. 2. Alex. d. confil. 211. num. 3. lib. 2. & firmat Hondad. d. conf. 3. n. 11. lib. 1.

18 Quod autē dicūt Scribentes, Clericos ligari statuto fauorabili, intelligendum est, de statuto permissiuo, vel cōsultiuo Ecclesiæ, vel etiam priuilegij induciuo, vt declarat Lap. d. alleg. 100. & sequitur Domin. in c. si. de off. deleg. in 6. Hinc bene dicebat Bal. cōf. 300. n. 4. lib. 1. qđ statuētes utiq; pñt præter legem fauorabiliter disponere super rebus, & psonis Ecclesiasticis, vt puta, vt credatur codicibus rationū Ecclesiæ, etiam priuatis, qđ violatores immunitatis Ecclesiasticæ ipso iure incurrāt in talē penā, & similia statuta certē pñt condere seculares potestates, eo quia continent materiā Ecclesiæ fauorabilem, quæ resoluitur in vim priuilegij, secus est, qñ statuta sunt præcepti-

- ua, & necessaria ita Dec. in d.c. Ecclesiæ S. Mariæ. post Card. Abb. & Alex. quos citat, n. 50. distinguendo ait, quod aut statuta continent materiã Ecclesiæ fauorabilem, que tñ habet in se præceptum, & necessitatem, & non ligaret Clericos, aut materia est fauorabilis adeo, quod resoluitur in vim cõsilij, & priuilegij, & tñc porrigunt ad Clericos.
19. Et hoc est, quod dixit Bal. in d.c. cum venisset, quod Clerici non ligantur statuto laicorum, licet eis uti possint, tanquam priuilegio; non tanquam lege, quia lex necessitat, & obligat, priuilegio nepe nemo inuitus utitur, argum. l. quod fauore. C. de ll. & quilibet potest dare priuilegiũ Ecclesię super pertinentibus ad se, ut dicit Card. Florent. relatus à Brun. de stat. exclusi. femini artic. 12. n. 171. & doctissime declarat. Surd. d. conf. 2. n. 13. lib. 1. Lamberteng. de contract. eor. qui sin. cert. solemnit. glos. 2. nu. 57. vbi ait, eos, qui affirmant legem fauorabilem ligare Clericos, intelligi quo ad hoc, ut si velint, possint ea uti, non quod cogantur eam contra se recipere. Roch. de Curt. in c. si. sectio. 8. num. 71. de consuet. scribit. quod includuntur Clerici, si velint, non aliter, profequitur Lancellot. Gall. in consuet. Alex. in ver. Maritus. 4. q. numero 7. qui dicit communem.
20. Hucque tendunt ea, quod statutorum laicorum beneficium non denegatur Clericis, uti scripsere Oldr. conf. 32. Lap. alleg. 101. Bal. in l. 1. col. 8. vers. sed hic ulterius queritur. C. de Sũ. Trin. Panor. in lect. d.c. Ecclesię S. Marię ad si. ibi (si verò statutũ porrigit) de Cõs. & i. c. quod Clericis.

nu. 41. de for. compet. & in. c. cōstitutus. 5. not. n. 4. de restit. in integr. & in. c. fin. 1. not. vbi bona apost. de vit. & honest. Cler. Afflict. de iur. Protho. §. vlt. n. 17. Barth. Soc. conf. 89. col. 1. vers. prædictis obstaret. lib. 2. & conf. 71. sub n. 5. lib. 4. Dec. conf. 114. 1. dub. Marf. latissimè sing. 453. Marant. in pract. part. 2. act. 2. 6. par. prin. num. 27. Blanch. de compromiss. in. 3. par. sub num. 32. Possunt etenim laici Clericis beneficia concedere, c. nouit. de iudic. Dec. conf. 150. num. 2.

- 21 Nec facit, quod diximus de statuto continente cōe bonum, & afferente commodum non minus Clericis, quàm laicis, quo in casu Clericos quoq; ligat. Quia stante ratione superius adducta, & à nostratibus passim ponderata, quod in laicos deficit potestas statuēdi quoad Clericos. Idcirco sequitur statutum esse nullum, nō minus, qm̄ continet vtilitatē Clericis; & laicis communē; quam vbi solum prodest laicis, nec sola vtilitas causæ tribuit iurisdictionem, quia, eo quoq; in casu in laico deest iurisdictionis, vnde deficiet pariter statuendi potestas.
- 22 Idq; clarius demonstratur ex eo, quia statutum merè fauorabile Clericis, & eis tantummodo commodum afferens, nihilominus nō valde ostēdimus, per notata à Matthesi. d. sing. 112. & probat tex. d. c. Ecclesiæ S. Mariæ; vbi Abb. n. 25. & seq. Barbat. nu. 2. & Dec. n. 24. & respondit Soc. conf. 56. n. 1. lib. 1. Neapodan. in Cōsuetud. regni. in procm. n. 309. Nauar. cens. 4. n. 5. lib. 1. Purpurat. conf. 335. nu. 2. qui loquitur, et si esset iustum &

rationabile. Tanto magis inualidum dicere possumus, si Clericis, & laicis vtilitatem apportaret.

- 23 Quinimo si rectè consideretur, quotiescumq; hoc statutum ligaret Clericos, non posset dici fauorabile, quia & si ratione causæ, vel subiectæ materiæ prodesse posset Clericis, noceret tñ, quatenus eos ligaret, & plus eis obesset exercendo in illos iurisdictionem, quam prodesset tribuēdo commodum temporale, & hoc pacto possent seculares Principes statuendo aliquid in commodum, Clericorum, acquirere in Clericos potestatem, & exercere in eis iurisdictionē, quod nil aliud est, quam priuare Ecclesiasticos sub specie boni apparētis bono substantiali, & pro modico cōmodo bursali emere libertatē Ecclesiasticā, vt in pūcto respōdit Surd. cōf. 301. n. 34. lib. 3.
- 4 Et sola vtilitas non sustinet actū, qui aliàs sit nullus, sed alia concurrere debent, quæ ad vtilitatē sunt acquisita, propterea videmus non sustineri alienationē rerum Ecclesiæ factā absq; debitis, & requisitis solemnitatibus, quāuis ea sit vtilis Ecclesiæ. c. sine exceptione. 12. q. 2. c. tua nuper. de his, quæ fiunt à Prælat. sine cōsens. capit. & ibi hoc notat Abb. glo. in sum. 12. q. 2. Gemin. & alij, in c. 2. de reb. Eccles. nō alienā. Redoan. de reb. Eccles. non alienā. q. 20. n. 193. & seq.
- 25 Bene verum est, quod publica vtilitas, & cōe bonum, efficit, vt statutum, siue lex fieri possit; & hic est legū finis, vt cōe bonū seruetur, vt de mente Aristot. & D. Thom. firmat Molin. de iust. & iure, disput. 3. col. 2. sed non dat iurisd-

iurisdictionem. sic Surd. d. conf. 301. n. 26. lib. 3. Et quamquam ad Principem secularem spectet providere circa politicam temporalem, & ea, quæ publicum bonum circa temporalia respiciunt, non autem ad Episcopos. Verum namq; id est, dummodo personas, & bona Ecclesie, vel Clericorum non attingant.

26 Cum enim iurisdictione respiciat tempus, locum, causas, res, & personas, respectu loci, temporis, & causarum iurisdictione Ecclesiastica est disiuncta à temporali, respectu vero rerum Ecclesie, & personarum Ecclesiasticarum nihil est, quod laicis concedatur, ita Vasqui. de success. creat. d. §. 10. n. 651.

Ideirco quoad causas statuendi licet sit secularis potestatis bono publico providere, intelligendum tamen erit, ne manum ponat ad personas, & bona Clericorum, & quotiescumq; secularis Princeps vellet suis statutis Clericos, & Ecclesias afficere, non minus læderet Ecclesiasticam iurisdictionem, quam offenderet temporalem iudex Ecclesiasticus, si in temporalibus laicis præciperet. hæc Surd. omnino videndus d. conf. 301. nu. 45. lib. 3.

27 Et quatenus constitutio laicalis ligaret Clericos ob cõe bonum, id non esset ratione dictæ legis, seu constitutionis, & quatenus lata per secularẽ Potestatem, sed ex vi naturalis rationis, super qua fundatur, in tantum quod si super eo nulla esset promulgata lex, tamen Clericus id facere, vel omittere teneretur, iuxta dictatam rationem naturalem, & æquitatem Canonica, ac morali, qua omnes inducimur ad facien-

faciendum ea, quod publica omnium hominum utilitas exigit, & ob id contravenientes peccant mortaliter, argumēto. c. pastoralis. de fid. instr. & sentit Afflict. in prælud. cōstit. Regni. q. 7. nu. 2. Lopez. ad Diaz. d. c. 56. vers. non tamen intelligas, & clarius expressit Surd. d. cōf. 301. num. 30. & 31. lib. 3.

28 Et quod hoc sit verum, quod non vigore legis secularis, sed vi naturalis rationis, Clericus observare teneatur ea, quæ ad cōe bonum pertinet, dignoscitur. Quia & si prohibitio facta sit à seculari Potestate, si Clerici eam violarent, non à laicalibus ministris, sed per suos Ecclesiasticos iudices competentes essent puniendi, ita de mente Méchia. scribit Lopez. ad Diaz. d. c. 56. vers. secundo Clericos, ut voluit Io. de Plath. in §. item lex Julia. col. 4. vers. item nūquid. Instit. de pub. iudic. vbi affirmat pœnam exigi per iudicem Ecclesiasticum, nec secularis potest in ea se intronittere, cuius decisionem singularē inquit Lap. in c. per vestras. in. 2. not. §. sed est pulchra. n. 13. de donat. int. vir. & yxo. Ifern. in. c. 1. §. illicitas. in fin. de pac. iur. firm. profequitur Surd. d. conf. 301. nu. 34. lib. 3. vbi ponit differentiam, quando quis teneatur vigore legis, & quando vi rationis naturalis.

29 Hoc in casu advertendum velim, minimè teneri Ecclesiasticum iudicem, eadem pœna Constitutionis laicalis Clericos multari, ex quo, cum ad observantiam præfatæ secularis Cōstitutionis tantum teneatur naturali ratione; quæ non magis vnam, quam alteram pœnam transgresso-
ribus,

ribus infligit, & pœna, quæ in edicto laicorum imponitur prouenit à ciuili Potestate, & iurisdictione; à quâ Clerici immunes esse sæpius diximus. ideo arbitraria pœna plecti possent Clerici trāsgressores statutorum laicalium pro cōi, & publico bono emanatorum, per ea, quæ notauit Lopez. ad Diaz. d. c. 56. vers. tertio minim. Sot. in 4. sentē. dist. 25. q. 2. art. 2. col. 4. vers. 4. conclusio. & citatis Molin. & nauar. firmat Surd. d. cōf. 301. n. 39. lib. 3.

30 Vt enim Constitutio edita à laico Principe liget Clericos, de mente Doct. in. d. c. Ecclesiæ S. Mariæ. plura copulatiuè requiruntur. Nempe, quod sit Clericis fauorabilis, & non grauis, quod procedat per modum priuilegij, quod non vtatur verbis præceptiuis, nec pœnalibus. alias eos non ligare acerrimè defendit Surd. d. cōf. 301. sub num. 24. lib. 3.

31 Verum hoc dixisse volui, quod si Clericus uti velit statuto laicorum, debet illo uti cum omnibus suis qualitatibus. Bal. in. l. omni. ad fin. C. de sacro. Eccles. in. l. cōtrā.

s. fin. 1. l. e. ff. de pact. in. l. de quib. n. 26. ff. de iust.

& iur. & in. l. 1. q. vlt. de contrah. emp. Dec.

cōf. 532. n. 8. in. l. 1. n. 12. ff. de iur. om.

iud. & in. d. c. Ecclesiæ S. Mariæ.

sub num. 21. de Constit.

Aym. conf. 135.

nu. 26.

Appellatione Clericorum qui veniant in materia nostra immunitatis Ecclesiastici fori.

Cap. XXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici unde dicti.
- 2 Clericorum aliqui seculares, aliqui regulares.
- 3 Clericorum nomine in materia ista beneficij fori veniunt omnes, qui in quacumq; dignitate sint positi præter laicos.
- 4 Clerici in sacris constituti indubitanter beneficio fori gaudent.
- 5 Clerici prima tantum tonsura initiati & ipsi gaudent beneficio isto.
- 6 Illi, qui nullo ordine Clericali initiati inseruiunt Ecclesie animo, ut fiant Clerici, gaudent beneficio fori.
- Et in quibus fuerit sicetur, ostenditur.
- 7 Clerici in minoribus constituti gaudent beneficio isto.
- 8 Dummodo in habitu, & tonsura incedant, & inseruiant Ecclesie de mandato Episcopi iuxta sanctionem Sancti Concilij Tridentini.
- 9 Clerici coniugati quando gaudeant beneficio fori, demonstratur.
- 10 Regulares omnes profitentes regulam approbatam per Sedē

Apostolicam non gaudent fori beneficio.

1 1 *Novitij, si ante professionem delinquant, ab Ecclesiastico tantum puniendi.*

Quod declaratur, nisi Novitius religionem deserat.

1 2 *Conversi, qui se Ecclesie servitio dedicarunt, fori beneficio gaudent.*

Idem dicendum est de Iesuatis, de Pinzocarijs, & similibus, dummodo sint aggregati alicui Religioni, vel regulam approbatam profiteantur.

1 3 *Familiares Clericorum quando gaudeant hoc beneficio fori, late demonstratur.*

Via in discursu istius immunitatis nostræ personarum Ecclesiasticarum à seculari iurisdictione cōtinuè verba fecimus de Clericis, & usq; adhuc, qui sub isto noīe contineantur non enucleauimus, necessarium visum fuit demonstrare, qui sub hoc Clericorum nomine, beneficio fori Ecclesiastici gaudere valeant.

Clerici vero à cleros (verbo græco) dicuntur, quod cum circumflexo accentu in prima syllaba descripto, fors, vel hæreditas latinè interpretatur, vnde Cleri appellantur, quia in sui ordinatione vel assumuntur in hæreditate Dñi, vel assequuntur hæreditatem in ipso. Sunt verba tex. c. cū s̄m Apostolum. de Præbēd. & fors alicuius dicitur illud, quod quis ex natura alicuius actus debet fortiri, consequi, vel habere. hinc fors virtutis dicitur Regnū ater-

num, quia debetur virtuti, siue virtuosus pro virtute, & si Regnum cœlorum sortiantur, assequuntur sortem suam, sic Gugliel. Bout. in tract. de vsur. n. 45.

- 2 Clericorum autem aliqui sunt seculares, aliqui regulares, seculares dicuntur respectu virorum religiosorum, cum seculares Clerici nullam profiteantur regulam, sed in seculo Deo seruiunt, vti docet Bal. post gloss. in c. licet in corrigendis. de off. Ordin. quem reassumpsit, & sequitur Rebuff. in pract. benefic. par. 1. tit. quotuplex sit benef. in princip.

Et dicuntur seculares, quia ad modum laicorum possunt proprium habere, & idem pro sua voluntate facere, vt faciunt laici, tit. extra de testam. gloss. 2. in. d. c. licet in corrigendis. de off. Ordin. Non quod proprie dicantur seculares, vt docuit. d. gloss. 2. & ibi Panor. qui infert, quod appellatione secularium non veniunt Clerici, ad quod ego allego tex. c. Clerici, vel secularis. 13. q. 2.

3. Sub igitur nomine Clericorum veniunt omnes, qui in quacunque dignitate sunt positi præter laicos. c. de persona. in fin. 11. q. 1. Authen. Presbyteros. la. 1. C. de sacro. Eccles. Panor. in rub. de vit. & honest. Cler. n. 4. c. cum sibi. de verb. sig. vbi Canonicos Clericorum appellatione venire sancitur.

Et Episcopi in materia ista fauorabili sub nomine Clericorum veniunt, licet alias secus esset in odiosis, secundum Tiraq. de nobil. c. 6. vers. & faciunt etiã, sub nu. 52.

4. Quo vero ad Presbyteros, & alios in sacris ordinibus consti-

Eccles. q. 2. in prin. Marf. cauf. crim. cōf. prædicto 65. nu. 59. P. Duē. reg. tract. reg. 99. in 2. ampliāt. Et quod hoc beneficio fori gaudeant, tenere omnes fupracirati.

8 Prædicta tamen temperanda erunt iux. Sacri Tridentini Concilij sanctionem, in c. nullus. quod est. 6. fess. 23. de reformat. dummodo incedant prædicti Clerici in minoribus constituti in habitu, & tōfura Clericali, & inferuiāt Ecclesiæ de mandato Episcopi, seu habeant beneficium Ecclesiasticum, vti diximus. c. 17. num. 13.

9 Non solum Clerici, qui in minoribus cōstituti incedūt in habitu, & tonsura, ac Ecclesiæ inferuiūt, isto priuilegio fori gaudere debent. † Sed etiam Clerici coniugati eodem beneficio fruuntur, per tex. c. vnic. de Cler. coniug. in 6. quo cauetur in hæc verba. (Præfenti declaramus edito, huiusmodi Clericos cōiugatos, pro commissis ab eis excessibus, vel delictis trahi nō posse criminaliter, aut ciuilitè ad iudiciū seculare;) & huiusce tex. dispositionem feruādā esse præcipit Sancta Tridentina Synodus. d. c. 6. fess. 23. & ipsius tex. auctōritate ita respondit Alex. de Neuo. consil. 61. nu. 1. & firmavit Couar. Pract. q. c. 31. nu. 6. & seq. qui plura adducit, Clar. de communi testatus in pract. S. fi. q. 36. vers. quæro, an Clericus coniugatus. Capr. reg. tract. reg. 97. n. 85. Decia. d. c. 9. num. 40.

Sed aduertendum velim, quod, vt iste Clericus cōiugatus beneficio fori potiri valeat, requiritur, vt cum vnica, & virgine matrimoniū cōtraxerit, & vestes Clericales, & tōsuram deferat; per d. tex. c. vnic. de Cler. cōiug. in 6.

quę latē interpretatur Cōuar. Præd. q. d. c. 31. Petr. Duf-
 enn. de mēd. Reg. 1. par. c. 22. Et vltra prædicta in supra-
 citatis tex. disposita, Concilium Tridentinum. d. c. 6. sess.
 23. mandat vltcrius, quod dicti Clerici coniugati infer-
 uiant actualiter alicui Ecclesię de mandato Episcopi, ita
 Lopez. ad Diaz. c. 64. n. 13. & Clar. d. q. 36. vñ. hęc vero
 omnia, requiri etiã ait, quod iste coniugatus Clericus
 nõ se immisceat negociationibus secularibus, vel armis,
 Eo quia si Clericus primæ tonsurę non coniugatus ob
 aliquam causam amittit priuilegium Clericatus, tanto
 magis amittet ob eãdem coniugatus, ita Scacci. d. c. 1. r.
 num. 20. profequitur Fari. d. q. 8. num. 6. vbi nu. 7. affir-
 mat, quod isti coniugati tãtummodo gaudēt hoc bene-
 ficio fori in criminalibus, nõ in ciuilibus, & ita intelligen-
 dum esse d. tex. c. vñ. de Cler. coniug. in 6. comprobat.
 Sed quia vti ex Scacci. concludit Fari. d. q. 8. num. 6. in fi-
 hodie in Clericis coniugatis non concurrunt supradicta
 requisita necessaria, ideo raro, aut nunquam similes Cle-
 rici coniugati beneficium istud fori Ecclesiastici conse-
 quentur.

10 Diximus superius, Clericorum aliquos esse seculares,
 alios regulares, de secularibus cum iam viderimus, restat
 videre de Regularibus, & quod attinet ad materiã no-
 strã, omnes Religiosi, qui regulam aliquã a Sum. Põt.
 approbatam profitentur, iuxta sanctionem tex. c. fin. de
 relig. domib. & ij exempti sunt à foro seculari, vt no-
 tant omnes in cap. 2. de for. cõmpet. & in cap. si quis

suadente. l. 7. q. 3. & voluit Decia. d. c. 9. nu. 29. & seq. & Farid. q. 8. sub n. 46. vers. amplia vigesimo.

11 Novitij quoq; qui habitum religionis approbatæ assumpserunt, si ante professionem delinquat, ab Ecclesiastico tatum iudice essent puniendi, per tex. l. statu. liber. ff. qui sta. qui & si loquatur de statu libero, attamen Bart. in Authet. Ingressi. col. pen. vers. pro hac tamé induco. C. de sacr. Eccles. hoc argumēto vitur de statu libero ad Novitium, & per dictum tex. ita determinat Ias. in Authet. si qua mulier. circa si. vers. ego teneo. C. de sacros. Eccles. & in l. quaedam puella. nu. 13. ff. de iur. om. iud. Castrens. col. 432. col. 2. vers. tertio principaliter. vsque ad si. col. lib. 1. Boss. tit. de for. compet. sub num. 127. & comprobat Scacci. d. c. 11. n. 21. & pulcrè notat Ang. in l. ff. de pen. per dictum tex. l. statu liber. licet in alia materia infra annum Novitius nō habeatur pro ingresso, sed fallit in casu nostro, vti scribit Decia. d. c. 9. n. 24. Et facit ad hoc: Quia si quis Novitium istum offenderit, puniendus erit, pinde ac si Religiosū offenderet. c. Religioso. §. si. de sét. excomm. in 6. Vnde á contrario arguendo, idem esse debet in Novitio delinquentē, qui pro Religioso est reputandus, vt contrariorum sit eadem disciplina. l. 1. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. & per ea, quæ notat Doct. in l. ult. C. de ind. iud. tollend. Præcipuè cum in vtroque casu tractetur de favore ipsius Novitij, cui magis expedit iudicari, ab Ecclesiastico ob minorem pœnam, quam solent imponere: hoc argumento in puncto

uitur Lambertég. de cōtr. cōn. glo. 2. q. 19. n. 27. in fi. vbi bene declarādo, dicit p̄dicta nō procedere, si tractatur de p̄niēdo delicto per Nouitium commissio, qui tñ Reli-
gionē deseruit, & de Monasterio exijt, isto enim in casu, cū amplius pro religioso haberi nō possit, ideo poterit à seculari iudice puniri, quamquam delictum in Monasterio, dum Nouitatus habitū deserret, perpetrasset, prout eum refert Fari. d. q. 8. sub nu. 46. vers. amplia 16.

- 12 Cōuersi quoq; qui se Ecclesiæ seruitio dedicarunt, beneficium fori gaudēbūt, p̄sertim si professionē aliquā fecerint, putā, obediētis, castitatis, vel paupertatis, s̄m Calder. cōf. 30. sub tit. de Regular. & notatur in c. Parochianos. c. ex tenore. c. non dubium. & c. de Monialibus, desent. excom. in 6. & cōprobat Decia. d. c. 9. n. 28. Ex p̄fatis decidi p̄nt multę quæstiones de Iesuatis fratribus, de Regularibus tertij ordinis B. Frãcisçi, & de similibus, q; si alicui Religioni sunt aggregati, vel aliquam regulā profitētur à Sede Apostolica approbatā, hoc beneficio fori gaudēbūt, ita Decia. d. c. 9. qui more suo doctissimè, & di-
- 13 stindē loquitur. † Adeo fauorabiles semp̄ fuere leges, & Scribētes Ecclesiasticis personis circa istā fori immunitatē, vt eam extēdere cōati sunt et̄ ad familiares Clericorū, & si laici essent, qui tñ gaudēt Clericorū priuilegio, & cōueniēdi sunt corā iudicē Ecclesiastico glof. 1. circa med. in c. eos, qui. 32. dist. glo. 1. in prin. in c. iudicatu. 89. dist. gl. 1. in c. 2. de for. cōp. Bal. in l. 2. 13. not. C. de Epif. & Cler. Marat. in Pract. 11. dist. 4. par. prin. nu. 4. Marf. causi

crim. cōf. 67. n. 60. Calca. cōf. 71. per tot. vbi dicit id gñā,
le esse in oībus famulis singularis psonæ. Card. Alba. cōf.
13. sub n. 7. & habemus tex. in c. pen. de priuil. in 6. & p-
batur. in l. Medicos. & l. fi. C. de profess. & Med. lib. 1. in
l. viros. C. de com. cōstit. lib. 1. 2. in l. sacris. la 3. C. de pxi.
sacr. scri. eo. lib. & in l. fi. C. de propo. agen. in reb. eo. lib.
1. 1. & in l. 1. & 2. C. de Episc. & Cler. Ant. de Butr. in d. c.
2. 1. col. de for. cōp. sequutus à Capic. decis. 1. 2. n. 2. qui
de magis cōi testatur, & sequitur Ant. Thesaur. decis. Pe-
dem. 22. vbi relatis opinionibus, tenet qđ coloni, & fa-
mulī Clericorū nō gaudeāt, qñ nō sunt perpetui, & de
istis intelligēdum scribit tex. c. Ecclesiarū seruos. 1. 2. q. 2.
diuersa enim ratio est in famulis, & operarijs, qui sunt p-
sonæ liberæ, à seruis perpetuis, qui sunt in dño Ecclesia-
sticorum. Et tm̄ Episcoporū famuli hoc priuilegio gau-
dēt s̄m Abb. in c. r. n. 1. 6. de for. compet. & in c. cum non
ab homine, sub nu. 2. de iudic. & Feli. in c. 2. num. 2. in fi.
de for. compet. dicit opinionē Abb. esse tutiorem, quod
etiam voluit Bursatt. conf. 25. per tot. & præcipuē. num.
13. lib. 1. sequitur Fari. d. q. 8. nume. 46. & concludunt
Capic. & Thesaur. vbi supra.

Quod, etiam vigore Motus proprii Pauli PP. III. inci-
pit, Debita cōsideratione, & est 24. in ordine, extenditur
ad duos familiares Referēdariorum vtriusq; signaturæ.

Et tātō magis procederet in famulis Illustrissimorū Car-
dinaliū, qui tantūmodo suppositi sunt illorū iurisdic-
tioni, priuatiuē quo ad alios iudices, secūdum Zabar. & Pa-

noſ. relatos, & ſequutos à Clar. in Pract. §. ſi. q. 3 §. verſic. nūquid familiares. & verſ. excipiuntur. Verum Scaccia de iud. cauſ. ciuili. & crim. c. 11. n. 22. ſcribit: Quod nūquam in Vrbe vidit, aut audiuit ſeruatum hoc priuilegium Cardinalium puniendi ſuos familiares, & credit hoc priuilegium à ſe ipſis Cardinales abdicaffe, potius ad eorum exonerationem, quam iure coactos. proſequitur Farid. q. 8. n. 46. qui dicit, quicquid ſit de iure, hodie Cardinalium famulij, & familiares puniuntur à iudicibus ordinarijs Vrbiſ, ſicut alij quicumq;

Et quod pertinet ad propoſitionem iſtam de famulis Clericorum, qui gaudent hoc beneficio fori, videndus ſemper erit Decia d. c. 9. nū. 47. & nūme. 37. lib. 4. par. 1. vbi multa.

De habitu, & tonsura Clericali. Cap. XXIII.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 *C*lericalis habitus in duobus copulatiue conſiſtit, ſcilicet in tonsura, & veſtibus, nec vnum ſine altero ſufficeret.
- 2 *Tonsura* è duæ ſpeciès, & qua ſunt, declaratur.
- 3 *Tonsura* in modum ſphære, & coronæ competit Clericis ad Diuina miniſteria deputatis.
- 4 *Conuerſis* capilli ſuperius non raduntur, ſed tonduntur inferius, & quare.

- 5 Tonsura à quibus originem habuerit.
- 6 Clericus in sacris, seu beneficiatus non deferens tonsuram, peccat mortaliter.
- 7 Excusantur tamen impotentes ob carentiam capillorum.
- 8 Vestes Clericorum à iure determinata non reperiuntur.
- 9 In materia habitus Clericalis ius Canonicum procedit potius prohibendo, quam designando.
- 10 Quæ vestes prohibita sint Clericis demonstratur.
- 11 Habitus Clericorum secularium incertus, secus Regularium.
- 12 Satis de iure, etiã quo ad seculares Clericos, habitus determinatur ad hoc, ut dignoscantur à laicis.
- 13 Quorum habitus, qualis esse debeat, refertur.
- 14 Circa vestes Clericorum attendenda regionis consuetudo.
- 15 Cardinales purpura, & galero purpureo utuntur.
- 16 Si de habitu, an sit Clericalis, vel ne, quaestio esset, quis iudex erit, Ecclesiasticus, vel secularis?
- 17 Et Ecclesiasticum esse ostenditur.
- 18 Conciliantur quæ Scribentes.

T enim Clerici beneficium fori habeant, necessarium esse diximus, quod incedant in habitu, & tonsura, ideo quaerendum erit, qui sit habitus, & quæ tonsura Clericalis.

Sciendum itaque erit, quod habitus Clericalis in duobus copulatiuè consistit, idest, in tōsura, & vestibus, nec vnum sine altero sufficeret. secundum Bal. in l. si qua per calumniam. nūme. 3. C. de sacro. Eccles. vbi infert, quod

captus in maleficio, habens tonsuram sine vestibus, vel habens vestes sine tonsura, non dicitur captus in habitu Clericali. hoc idem notat Gemin. in c. si iudex. §. idem esse in princ. vbi Franc. de sent. excom. in 6. & fuit dictum Io. Andr. ibidem. num: 1.

2ª Tonsuræ autem duæ sunt species, quarum vna competit Clericis deputatis ad Diuina officia, quæ figuratur in modum spheræ, vel coronæ, sicuti habemus, in c. prohibita. dist. 23. in d. c. duæ sunt. 1. 2. q. 1.

3^a Cû enim circularis sit, & careat angulo, significat Clericos carere sordibus, quoniã vbi angulus, ibi sordet, Ac etiam quia coronam in capite repræsentat, vnde datur intelligi, quod Clerici in Deo Regnum habent, & dum se, & alios virtutibus regunt, possunt appellari Reges, in signum Regni quod in Christo expectant. Et ratio capitis est temporalium omnium depositio. Verum quia non omnes capilli raduntur, sed pars, hinc capilli, qui remanent, designant, quod Clerici debent aliqua retinere ad vitæ sustentationem, vt dicitur in d. c. duæ sunt. 1. 2. q. 1. Et ob id rasura fit in supremo vertice capitis, vt mēs Clerici eleuetur ad celestia desideria, nec retardetur, subtrahis capillis, id est sublati occupationibus rerum temporalium à contemplatione Diuinorum, Et fit in summitate capitis, quia ibi est eminentia mentis, cuius superior pars est ratio, & inferior sensualitas. c. vnic. §. quia verò Christus idē sac. vnic.

4ª Conuersis verò, quoniam Diuinis ministerijs nõ occupantur,

pantur, capilli superius non raduntur, sed inferius tonduntur, quia temporalia deponunt, & hæc est proprie tonsura, & non rasura, quæ ex parte inferiori capillorum fieri debet, ad releuationem sensuum visus, & auditus, ne nimia capillorum longitudine oculi, & aures impediatur videre, & audire ea, quæ Dei sunt, vt habetur in c. penult. 23. dist. vbi dicitur, quod Clerici debent incedere detenso capite, & auribus patentibus, sicuti notat glos. in Clement. quoniam in ver. & tonsuram. de vit. & honest. Cler. vbi Imo. num. 28. & Abb. in c. penult. sub num. 4. extr. eo. & hæc est secunda species tonsuræ.

5 Rasuramque istam, seu coronam nonnulli voluere à Nazaranis fuisse inuentam, qui, seruato tamen crine, radebant caput ad continentiam, & capillos ponebant in ignem sacrificij. Alij dixere habuisse originem à Beato Petro, qui in memoriam Dominicæ Passionis, & insignum coronæ spinæ rasuram in capite ferebat, vt asseruit Butr. in d. c. penult. de vit. & honest. Cleric. prout eum refert Pacian. in tract. cui incumb. on. proban. c. 34. num. 26. & seq. par. 2.

6 Et ita, & taliter Clerici tonsurati incedere debent, quod si tonsuram non portarent, peccarent mortaliter. cap. prohibita, ibique Præpos. 23. dist. Panorm. in cap. si quis ex Clericis. per eum text. de vit. & honest. Cleric. Rebuff. in Pract. benef. prima par. tit. de for. lite. tonsur. in fine.

Quod intelligendum cauit Dec. in c. ad audientiam. o i

colum. penult. in fin. de rescript. de Clerico in sacris, vel beneficiato

7. Bene verum est, quod si propter infirmitatem, seu debilitatem capitis, vel nimium caluitium, tonsuram non deferrent, excusantur, & gaudent Clericali privilegio Cappell. Tholos. decis. 236. qui enim capillos non habent, excusantur, cum nemo teneatur ad impossibile, etiam si deficerent mediante aliqua illicita opera, sed a remotis, ut puta, quia sibi cecidissent propter morbum gallicum. ita Clar. in Pract. §. fin. quæst. 38. vers. quarto nunc. & sequitur Scacci de iudi. caus. ciu. & crim. c. 11. num. 83. in fin.

8. Vestes Clericorum non reperiuntur à iure determinatae, sicuti sentit gl'f. in cap. 1. de vit. & honest. Cleric. vbi Doct. & gl'f. in Clement. 1. in fine. de elect. gl'f. vnic. in sum. 21. quæst. 4. Panorm. in c. transmissam. 4. not. sub num. 2. de elect. Alex. consil. 8. in fin. lib. 1. consil. 149. sub nume. 1. lib. 6. Prob. ad Monach. in c. vnic. nume. 4. de Cler. coniug. apost. ad Panorm. in c. cum consuetudinis. de consuet. Clar. in Pract. §. fi. q. 36. vers. sed quarto, quis dicatur

9. Et propterea in hac materia habitus Clericalis ius Canonicum procedit potius prohibendo, quam permettendo, prohibet nempe Clericis non nullos habitus, non tamen præscribit, qualem deferre debeant, ita communiter asserunt omnes, secundum Clar. d. q. 36. vers. dixi Clericū

10. Et prohibitas esse dicunt vestes rubras, & virides, ite manicas,

nicas, pileum, epitochium, seu tabarrum foderatum, usq; ad oram, caligas scaccatas, & indumenta aperta breuia, aut nimium longa, prout ordinauit Innocē. III. in. c. penult. de vit. & honest. Cler. Foller. in Pract. crim. in ver. audiantur excusatores, num. 42. Menoch. de arbitrar. iud. cas. 392. vbi accuratissimè more suo refert dispositionem præfati tex. & declarat, quæ sint vestes ibi nominatæ, scribitq; quod Innoc. dum de indumentis clausis verba fecit, intelligere videtur. indumenta, non pro quouis vestium genere, sed pro illis tantum, quibus hodie loco secundæ vestis vtimur, quam (sottanam) vulgo appellamus, nos Clerici. Et licet Innoc. prohibeat pannos rubros, & virides, opin. Menoch. d. casu est non taxatiuè loquutum fuisse, sed gratia exempli, nã, & eadem ratio in cæteris coloribus adest, imo, & aliquando maior, & Innoc. Constitutio fuit edita, quoniam Clericis minimè conuenit his coloribus. vti, & Clemens V. in Clem. 2. de vit. & honest. Cler. plura de Clericorum vestibus statuit, quam Constitutionem approbavit Sac. Concil. Trident. c. 6. sess. 14. de cuius Clem. expositione multa Menoch. d. cas. 392. num. 11. & seq. profequitur Marc. Ant. Cucc. instit. maio. lib. 3. titu. 10. num. 1. & seq. prout eum refert d. Scacc. d. c. 11. num. 84. & seq.

11 Et quod diximus, quod habitus Clericorum non est certus, neq; determinatus, debet intelligi, quod non est certus, neq; determinatus, sicuti habitus Clericorum,

regularium cuiuscumq; Religionis, qui in omnibus, & per omnia in quacumq; Religione est ita certus, & determinatus in ratum, quod omnes fratres illius Religionis in habitu sunt, & debent esse sine aliqua differentia conformes, ita quod omnes fratres vnius Religionis, & professionis in habitu, & colore non differant, quod secus est in Clericis secularibus, qui vtuntur diuerso habitu, & in eis non est de iure in colore, & forma restricta, habitus certus, & determinatus.

- 12: Quamquam de iure dicatur satis habitus Clericorum secularium certus, & determinatus ad hoc, quod cognoscantur, & distinguantur Clerici a laicis, ita Lup. de liber. Eccles. quaest. 7. vbi num. 2. in primis notandum dicit, quod habitus Clericorum debet esse tallaris, per text. e. penult. 23. distinct. quem refert gloss. in Clemēt. quodam. de vit. & honest. Cleric. Non debet esse inhonesti coloris, vt in c. perpendimus. 21. quaest. 4. Neque inhonestae formae, vt in d. Clement. & in c. penult. de vit. & honest. Cler. taliter habitus Clericorum debet esse honestus, vt Clericus sit notus inter seculares, & laicos, vt in c. nullus eorū, & in c. Episcopi. 21. q. 4. Et circa vestes Clericorum satis constat, quod non debent esse, neq; nimis sordidae, neq; nimis fulgidae, quia neq; affectatae sordes, nec exquisitae delitiae laudes pariunt, c. 1. dist. 4.
- 13: Et tandem in his vestimentis seruanda erit loci consuetudo secundum gloss. in c. si quis virorum distinct. 30. quae notat sufficere, vt quis veste vtatur secundum consue-

suétudinem regionis, vnde infert, quod Clerici Transalpini non sunt cogendi, uti vestibus affibulatis, ut Itali, non obstante noua constitutione super hoc emanata circa vitam, & honestatem Clericorum, quia lex debet conuenire consuetudini, & hoc idem notauit alia glos. in c. penult. in ver. de avaritijs. de vit. & honest. Cler. ubi docuit, quod Clerici debent se conformare in vestibus consuetudini regionis, ne videantur hippocritæ, & ne vilescat dignitas Clericalis, de qua re insignis est tex. in c. fin. dist. 41. ubi habetur, quod in cibis, ac in vestimentis seruandi sunt mores eorum, cum quibus viuimus, nam qui, contemptis his, cum quibus viuit lautiora sibi, aut austeriora vestimenta, vel alimenta quærit, aut intemperans sui, aut supersticiosus est.

Qui enim facit, quod alij suæ professionis communiter faciunt, non solum affectationem vitat, quæ tam in sordibus, quam in delitijs consistit. d. c. 1. distinct. 41. Verum etiam pericula vitiorum declinat, quæ sæpe sub specie virtutum latenter subintrant, ut dicitur in c. sæpe. distinct. 41. Et propterea in vestitu nec ornatus, nec sordes considerantur, sed quid locis, quid temporibus, & quid personis conueniat, diligenter attendendum esse voluit gloss. in c. 1. in sum. 2. 1. q. 4. quæ tenet, quod Clerici possunt secundum consuetudinem regionis etiam pretiosis vestibus uti, ut conforment se moribus eorum, inter quos viuunt, ita Pacian. d. c. 34. num. 35. & seq. par. 2. & ante eum dixere Roland. cons. 4. num. 27. lib. 1.

Cepol. caus. crim. conf. 11. num. 30. Felin. in pract. crim. d. ver. audiantur excusatores. num. 42. qui dicit, quod si consuetudo non haberet diuersitatem aliquam inter habitum Clericorum, & laicorum, illa esset nihilominus attendenda. Couar. pract. quæst. c. 31. sub num. 7. vbi dicit, quod in habitu Clericorum bene attenditur loci consuetudo, non tamen laicorum, sed Clericorum, comprobatur Farinat. d. q. 8. n. 69.

14 Hinc Cardinales vtuntur purpura, & galero purpureo ex ordine Inno. III. vti dicunt Menoch. d. cas. 392. nu. 8. & Scacci. d. c. 11. n. 86.

Si enim contraueretur, an habitus, cum quo reperi- tus esset aliquis Clericus, esset Clericalis, ad quem hæc habitus cognitio spectet, ad Ecclesiasticum, vel secula- rem iudicem, contendunt Scribentes, & quod perti- neat ad iudicem laicum affirmat Guid. Pap. decis. 138. & sentit Gemin. in. c. vnic. §. fin. in fin. de Cler. coniug. in 6. & respondit Soc. conf. 122. num. 3. lib. 1. & tenet Rip. in. c. 2. nu. 4. de iudic. & comprobatur Clar. in pract. §. fin. quæst. 36. num. 14. Decian. c. 9. num. 95. lib. 4. par. 4. & dicunt alij, quos congerit Mascard. de probat. conclus. 961. n. 4. par. 2.

Contrarium vero, scilicet, quod cognitio ista habitus spectat ad Ecclesiasticum iudicem, voluit Zabara in Cle- men. 2. in fin. de vit. & honest. Cler. Cepo. d. conf. 11. col. 6. ver. qualis debeat esse habitus. Roland. d. conf. 4. nu. 33. lib. 1. Couar. Pract. quæst. c. 33. sub num. 1. Farinat. d. q. 8.

d. q. 8. num. 34. Et opinio tenentium contrarium, uti
falsa à Canonibus, & communi omnium aliorum sen-
tentia contraria, expressè reprobatur à Couar. d. c. 33.
sub num. 1. Scacci. d. c. 11. num. 88. Lopez. ad Diaz. c.
62. nu. 14. Rot. Rom. decis. 3. alias 202. de sent. excom-
mun. in nouis.

Pro concordia dici posse scribit Pacian. d. c. 34. sub n.
23. Quod aut notoriè constat habitum non esse Clerica-
lem, vel quia non habet tonsuram, quæ res seculari inspe-
ctione detegitur, vel quia vestes erant versicoloris, &
tunc prima opinio procedat, quæ fundatur in notorio,
iux. Gemin. Socin. & Guid. Pap. supra citatos. quod et-
iam voluit Mascard. de probat. conclus. 689. num. 8. &
seq. par. 2. vbi dicit, quod si statim potest probari, quem
non incidere in tonsura, quæ puta, statim potest ad ocu-
lum videri, deposito bireto, tunc si quis allegaret se Cle-
ricum, & incedere in habitu, & tonsura, si iudex secularis
statim denudato capite, contrarium cognouerit, pote-
rit denegare remissionem ad iudicem Ecclesiasticum,
tanquam calumniosam, vt per Domin. & Franc. in. c. 2.
Si. col. 2. de Cler. coniug. in 6. & per Aufres. in tract. de
potest. secul. in Eccles. 20. fallent. & nõ dissentit Decian.
d. c. 9. nu. 110. & comprobatur Scacc. d. c. 11. n. 89. & sequi-
tur Farinat. d. q. 8. n. 34.

Nam & si secularis iudex non possit de Clericatu. cog-
noscere ad effectum pronuntiandi, an ipse captus sit
verè Clericus, necne, & an inceserit in habitu ad hoc, vt
inde

306. *Alex. Ambrosini*
 inde sequatur declaratio, an amisserit, vel non amisserit
 priuilegium fori, potest tamen talem informationem
 assumere summarie ad effectum, vt illum remittat ad iu-
 dicem Ecclesiasticum, sic Farinat. vbi proximè ex An-
 ch. Butr. & Scacc. Aut dubitatur, an ille habitus esset
 Clericalis, eo quia habebat captus tonsuram, sed quæ-
 stio esset circà vestes, quæ vel propter colorem, uel pro-
 pter eorum breuitatem dubitationem mouerint, an Cle-
 rico cōuenirent, vel ne, & tūc credit Pacian. d. c. 34. nu.
 23. & 24. ueriuorem esse opinionem Zabari. cum ad Epi-
 scopum pertineat habitum describere Clericorū, quod
 etiam uoluit Scacc. d. c. 11. n. 88.

De Clericatu, quomodo probetur.

Cap. XXIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus in dubio quis non presumitur, sed laicus.
- 2 Natura non creat artem, sed disponit ad artem.
- 3 Omnes nascimur laici, ideo Clericatus qualitas erit probanda.
- 4 Clericatus est solemnitas extrinseca, ad quam non peruenitur, nisi facta hominis.

Quomodo Clericatus probetur, remissive.

6 Immunitas Ecclesiastica quid.

7 Differentia inter immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam.

1 **R**ostquam in dubio quis Clericus non presumitur, sed laicus cū qualitas Clericatus non sit à naturá, Card. Zabár. in repet. c. perpédimus. col. 2. de sentē. excom. in c. ex litteris. de transact. & in c. cum adeo. de rescript. Felin. in c. significauit, in prin. de testib. Dec. cons. 12 § in. 6. lib. 1. ubi dicitur quod quilibet

2 Eo quia natura non creat artem, sed disponit ad artem, ut colligitur ex responso Valentini. in l. Stichus. ff. de leg. 3. & ex c. ex studijs. de præsump. consultusq; respondit Alber. Brun. cōf. 38. col. 3. & asserūt Bal. in l. Macedoniani. sub num. 2. C. ad Macedon. Aym. consil. 72. num. 2.

3 Et omnes laici nascimur, ideo Clericatus qualitas erit probanda per eum, qui in Clericatu se fundat, ut dicit Jo. Andr. in regula, scienti. col. pen. post prin. de reg. iur. in mercurial. & ad hoc affert context. in l. c. legum. 2. q. 1. & ipsum sequutus fuit Luc. de Pen. in l. quicumq; in c. 2. cas. sub num. 20. C. de apoch. pub. lib. 10. & Aufrer. in repet. Clem. 1. col. 1. nu. 5. de off. Ordin. Bal. in c. fin. num. 4. de præsump. Lopez. ad Diaz. c. 62. num. 20. Decian. tract. crim. c. 9. num. 127. lib. 4. par. 4. Farinat. q. 8. num. 38. Mascard. de probat. conclusi. 302. num. 3.

par. 1. & cōfirmat Pacian. in tract. cui incumb. qn. prob.
c. 34. n. 1. par. 2.

4 Præcipue quia Clericatus est solemnitas extrinseca,
ad quam quis non potest peruenire; nisi facto hominis,
ergo non præsumitur, nisi probetur. Ant. de Butr. in c.
fin. nu. 8. de eo. qui furt. ord. recep.

5 Propterea operæ præcium esset tractare, quomo-
do Clericatus probetur. Verum quia Mascard. de prob.
bat. conclus. 302. 303. 304. & 305. par. 1. latissimè no-
bis mandauit, quomodo, & quibus modis Clericatus
probetur, superfluum duxi, aliquid in hoc particulari in-
medium afferre, maxime cum Pacian. & ipse in d. c. 34.
num. 41. & seq. plenè doceat modum probandi Clerica-
tum, & nouissimè consumatissimus, & præclarissimus Fa-
rinat. d. q. 8. n. 38. & pluribus seqq. ad amussim omnia re-
ferat, quæ possent adduci in hoc proposito, ideo ad præ-
dict. recurrendum erit.

6 Restat modo, vt finem imponamus hisce hostris com-
mentarijs, dicendum, quid immunitas, seu emmunitas
Ecclesiastica sit. Et ex supradictis satis apparebit, quod
dicitur priuilegium, seu libertas Ecclesie, qua ipsa Eccle-
sia gaudet circa multa, inter quæ connumeratur priuile-
gium nostrum, ne malefactorès ad ipsam confugientes
inuiti extrahantur, vt superius satis demonstrauimus,
& dicitur immunitas, seu emmunitas, quasi extra mu-
nia, id est munera, data libertas, & dicitur ab, et
quod est extra; Vel dicitur immunitas, quasi puritas,

vnde dicitur quis immunis nedum ab oneribus & muneribus, sed etiam à peccatis, prout sumitur in. c. fin. de purg. Cano. ibiq; Doct.

7 Et licet dixerimus, quod immunitas Ecclesiastica dicitur libertas, qua ipsa Ecclesia gaudet. Siendum tamen erit, quod hoc procedit largo sumpto vocabulo, quasi eam confundendo. Verum si strictè, (vt conuenit in materia censurarum.) accipienda erit, debemus distinguere inter Ecclesiasticam immunitatem, & Ecclesiasticam libertatem. Per Ecclesiasticam nempe immunitatem intelligere debemus exemptionem loci sacri, & per libertatem Ecclesiasticam intelligere debemus exemptionem personarum Ecclesiasticarum.

Quod vtile erit scire, quia si quis locum sacrum violauerit, non erit reus violatæ libertatis, sed tantum immunitatis, & non incurreret in censuras illatas contra violatores Ecclesiasticæ libertatis, hinc videmus, quod Benedictus XI. in extrauag. inter cunctas. §. incendiarios. de priuileg. ponit distinctos casus violationis immunitatis, & violationis libertatis Ecclesiasticæ, vt docuit Caietan. in sumul. tit. de immunitat. Eccles. violat. & sequitur Villagut. de extens. leg. tit. de extens. immunit. Eccles. quæst. vnic. conclus. 1. num. 1. 2. 3.

Et hæc sufficiant pro absoluteione operis, ad laudem

310 *Alex. Ambr. De imm. et lib. Eccl. C. xxix.*
-deni Dei Omnipotentis; & gloriosæ Virginis Mariæ,
-ac sanctorum Andreae, & Alexandri, Aduocatorum
-meorum.

FINIS.

Parnæ, ex Officina Erasmi Viothi. M. DC. VIII.

Superiorum permissu.

Errata

Correctiones.

Pag. 14. n. s. c. miror	minor
Pag. 15. n. s. in fine. Anna.	tom.
Pag. 27. in prin. C. I.	C. III.
Pag. 29. in prin. C. I.	C. III.
Pag. 61. Ex quibus	6 Ex quibus
Pag. 68. Attamen	13 Attamen
Pag. 71. Quod duplex	3 Quod duplex
Pag. 79. in med. Ac etiam	7 Ac etiam
Pag. 84. in prin. in Ecclesia	in Ecclesiam
Pag. 90. Tanto	3 Tanto
Pag. 94. Sed constito	5 Sed constito
Pag. 119. in princ. Non resistunt	12 Non resistunt
Pag. 120. in med. Extrahere	13 Extrahere †
Pag. 143. in fi. Regula	40 Regula
Pag. 161. in med. Nec erit	22 Nec erit
Pag. 181. in fi. Quae & si	3 Quae & si
Pag. 248. in princ. Et ut	42 Et ut
Pag. 269. in princ. Nihilominus	73 Nihilominus

1	Introduction	1
2	Chapter I	2
3	Chapter II	3
4	Chapter III	4
5	Chapter IV	5
6	Chapter V	6
7	Chapter VI	7
8	Chapter VII	8
9	Chapter VIII	9
10	Chapter IX	10
11	Chapter X	11
12	Chapter XI	12
13	Chapter XII	13
14	Chapter XIII	14
15	Chapter XIV	15
16	Chapter XV	16
17	Chapter XVI	17
18	Chapter XVII	18
19	Chapter XVIII	19
20	Chapter XIX	20
21	Chapter XX	21
22	Chapter XXI	22
23	Chapter XXII	23
24	Chapter XXIII	24
25	Chapter XXIV	25
26	Chapter XXV	26
27	Chapter XXVI	27
28	Chapter XXVII	28
29	Chapter XXVIII	29
30	Chapter XXIX	30
31	Chapter XXX	31
32	Chapter XXXI	32
33	Chapter XXXII	33
34	Chapter XXXIII	34
35	Chapter XXXIV	35
36	Chapter XXXV	36
37	Chapter XXXVI	37
38	Chapter XXXVII	38
39	Chapter XXXVIII	39
40	Chapter XXXIX	40
41	Chapter XL	41
42	Chapter XLI	42
43	Chapter XLII	43
44	Chapter XLIII	44
45	Chapter XLIV	45
46	Chapter XLV	46
47	Chapter XLVI	47
48	Chapter XLVII	48
49	Chapter XLVIII	49
50	Chapter XLIX	50
51	Chapter L	51
52	Chapter LI	52
53	Chapter LII	53
54	Chapter LIII	54
55	Chapter LIV	55
56	Chapter LV	56
57	Chapter LVI	57
58	Chapter LVII	58
59	Chapter LVIII	59
60	Chapter LIX	60
61	Chapter LX	61
62	Chapter LXI	62
63	Chapter LXII	63
64	Chapter LXIII	64
65	Chapter LXIV	65
66	Chapter LXV	66
67	Chapter LXVI	67
68	Chapter LXVII	68
69	Chapter LXVIII	69
70	Chapter LXIX	70
71	Chapter LXX	71
72	Chapter LXXI	72
73	Chapter LXXII	73
74	Chapter LXXIII	74
75	Chapter LXXIV	75
76	Chapter LXXV	76
77	Chapter LXXVI	77
78	Chapter LXXVII	78
79	Chapter LXXVIII	79
80	Chapter LXXIX	80
81	Chapter LXXX	81
82	Chapter LXXXI	82
83	Chapter LXXXII	83
84	Chapter LXXXIII	84
85	Chapter LXXXIV	85
86	Chapter LXXXV	86
87	Chapter LXXXVI	87
88	Chapter LXXXVII	88
89	Chapter LXXXVIII	89
90	Chapter LXXXIX	90
91	Chapter LXXXX	91
92	Chapter LXXXXI	92
93	Chapter LXXXXII	93
94	Chapter LXXXXIII	94
95	Chapter LXXXXIV	95
96	Chapter LXXXXV	96
97	Chapter LXXXXVI	97
98	Chapter LXXXXVII	98
99	Chapter LXXXXVIII	99
100	Chapter LXXXXIX	100
101	Chapter LXXXXX	101

